337

229

UVA. BHSC. SC 08937

180

5247
8.937

UVA. BHSC. SC 08937

~~334~~ 337

~~222~~

459

90.

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

IO. BAPT. FERRARII

SENENSIS

E SOCIETATE IESV

DE

FLORVM CVLTVRA

LIBRI IV

ROMÆ

Excudebat Stephanus Paulinus MDCXXXIII.

Superiorum permissu.

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSIDAD
DE NAVARRA
UNAV BIBLIOTECA SC 08937

IO. BAPT. FERRARII

SENENSIS

E SOCIETATE IESV

DE

FLORVM CVLTVRA

LIBRI IV

ROMÆ

Excudebat Stephanus Paulinus M.DC.XXXII.

Superiorum permissu

UVA. BHSC. SC 08937

EMINENTISSIMO
PRINCIPI
FRANCISCO
CARDINALI
BARBERINO
S. R. E.
VICECANCELLARIO

IO. BAPTISTA FERRARIVS F.

NON est mihi cum Veronensi Poëta deliberandum, cui donare debeam ab inculta scriptione inamœnum, à florido argumento lepidum meum volumen. Cur enim Flores Apibus deberi dubitem? Et vero virtutes tuæ, Princeps Eminentissime, mihi beneficæ

UVA. BHSC. SC 08937

ficæ, nouoque more mellificæ fuerunt Apes; quæ Floribus meis non ademerunt mel, sed addiderunt. Melleum certè, suauissimoque dignum Principe beneficium contulisti, dum Flores meos qualescunque sic amasti; vt & officiosè mihi animos feceris ad opus floreum scribendum, & liberaliter opes suffeceris ad euulgandum. Quòd si euulgatum perhumaniter probaueris; quidni sperem omnibus placiturum, quod humanitas tua condiuerit? Accipe igitur, qua me prouocasti benignitate, meam hanc tua merita colentem Florum culturam. Quanquam illam tibi iam donare non possum, quæ tot nominibus tua est. Vale.

UVA. BHSC. SC 08937

AMICO FLORVM LECTORI.

PVdica tandem Flora inuenta est, quæ mores non inquinet, sed flores animo pulchriùs, quàm solo, inseminet: Florum, inquam, Cultura è priuatis hortorum latebris in publicæ disciplinæ lucem existit, vt floridas curas in ærumnosa mortalitate feliciter serat ad ingenuæ messem veberem voluptatis. Quamobrem illa in ipso huius operis florei vestibulo non solùm hortensia præmonstrat arma, inuitatque facilem ad laborem; verumetiam fructum laboris amplissimum pollicetur, quatuor videlicet anni partes amœnitate perpetua vernantes, & perenni vicissitudine modò iuuenem modò senem, hoc est bifrontem annum omnium temporum floribus coronatum. Neque verò in hortensis voluminis primo tantùm aditu, sed in penetralibus quoque adyptis lepidè picta spectacula exhibere placuit; vt, ad hilarandam legentis patientiam decenter intersitas amicas florum fabellas comminiscente me, attentionis mira conciliatrix, & Roscio melior gestum ageret pictura. Et sanè tam graphico artificio luserc, nobilissimi pictores; vt non pictæ paginæ proponi, sed res ipsæ geri videantur. Amabilis huius fallaciæ voluptatem concinnauit in primis Guido Renius Bononiensis, qui artis suæ, quàm cuiusquam eloquentiæ, coloribus illustrior, contracta in se vnum vni-

UVA. BHSC. SC 08937

vniuersa picturæ gloria, quod semel Apelles Veneris miraculum elaborauit, hoc suis in tabulis maiestatis plena semper exprimit venustate; ac solerti penicillo, dum colores inducit, mores animumque pingit; quique scit manum de tabula tollere, sed feliciter æmulam victricemque naturæ. Vt ipse mihi iure gratuler summum operi meo decus ab eo accessisse artifice, quem non modò illustrium fertilis virorum parens Bononia, verumetiam assueta miraculis Roma vnicè miratur & prædicat. At verò Petrum Berrettinum Cortonensem, è cuius æquè benefica ac docta manu Flora mea pleraque accepit suæ lineamenta pulchritudinis, quonam pari gratoque præconio remunerabor? Ille in ipso iuuentutis curriculo senilem absolutissimæ artis metam adeptus expingendum argumentum prudenter digerit: extremas inter lineas corporum symmetriam raro alioqui successu artis emendatè includit: validè nitideque colorat: corpora tum graphicè denudat, tum eleganter inuestit: suorum argutias & veneres operum grauitatis nobilitat cothurno: & (quod laudis fastigium est) augustum antiquitatis vultum recenti æmulatione sic præsentat, vt par solertiæ merces, nunquam antiquandi nominis æternitas debeatur. Sed magnum ingenium vna pingendi scientia explere non potuit. Quare alteram diuinæ Sapientiæ rerum omnium opificis imitatricem facultatem perfectè didicit architecturam. Illa tandem summa

deco-

UVA. BHSC. SC 08937

decorum sit, à sapientissimo æstimatore, Francisco Cardinali Barberino in aulicas opportunitates ob artis vtriusque præstantiam fuisse delectum. Simili dignus & felix honore Andreas Saccus Romanus, Antonij Cardinalis Barberini splendida in aula bonum propitiumque lumen suauiter coloratis operibus suis nactus, illustre Principum patrocinio artificium lepida & concinna graphide scriptioni meæ adiunxit. Præter argutè descriptas lineis fabulas aliæ hortensi rei perutiles formæ lineantur, quas vna satis expingere non potuisset oratio. Neque mirum sit, in floreo volumine florũ effigies admodum paucas deformari. Etenim, cum volumina prope infinita impressis visenda floribus, quorum vnicam vel historiam vel medicos vsus persequuntur, in omnium oculos manusq; passim incurrant, ego, qui florei cultus nouum omnino, diuersumque opus exequerer, nostratibus tantùm hortis peregrinas & parum de facie notas florum plantas exprimere satis habui. Verùm vt operis florei cognitio conspectior sit, præter accurata graphidis lineamenta, quibus oculi potissimùm eruduntur, ea placuit quadripartitio, qua præcipuarum ordo partiũm ipsi animo delineatur. Primus igitur liber, quem exigat florum cultio apparatũ, edocet: florum notitiam certis notis præbet secundus: eorundem satum, & educationem tertius tradit: vsum postremus aperit & admiranda, quæ secretiore artificio perficiuntur. Patet iam expeditus aditus ad Flores Culturæ meæ legendos. Si quid fortè horridum spinosumque pupugerit; memineris indulgens lector, sæpe cum floribus aculeos geminari.

UVA. BHSC. SC 08937

INDEX CAPITVM.

LIBRI PRIMI
De
Apparatu hortensi.

Cap. I. *Floriferæ culturæ tradendæ frugi consilium.* pag. 3
II. *Nouæ culturæ nouum magisterium.* 12
III. *Hortensis architectura.* 16
IV. *Excubitor, & Cultor.* 44
V. *Arma hortensia.* 57
VI. *Terra floralis.* 73

LIBRI SECVNDI.
De
Florum Notis.

I. *Narcissorum notæ.* 99
II. *Croci Colchici, Coronæ imperialis, ac Tuliparum notæ.* 141
III. *Fritillariæ, Iridum, Liliorum, Orchis, atque Ornithogali notæ.* 149
IV. *Hyacinthorum notæ.* 158
V. *Cyclamini, & floris Indici è violaceo nigricantis notæ.* 167
VI. *Anemones notæ.* 173
VII. *Ranunculi notæ.* 181
VIII. *Asphodeli, Pæoniæ, Lilij conuallium, & Iucæ Indicæ notæ.* 184
IX. *Byzantinæ Lychnidis, & Americani Trachelij notæ.* 187
X. *Caryophyllorum notæ.* 189
XI. *Granadillæ siue Maracoti notæ.* 190
XII. *Gelsminorum notæ.* 193
XIII. *Rosarum notæ.* 201
XIV. *Florentium arbuscularum notæ.* 204

LIBRI TERTII.
De
Florum Satu, & Educatione.

I. *Lex floris serendi.* 211
II. *Lex floris seruandi.* 243
III. *Contra maiusculos hostes Hortense bellum.* 257

IV.

UVA. BHSC. SC 08937

IV. *Contra minutos hostes machinæ.* 278
V. *Lex floris propagandi.* 293
VI. *Narcissorum cultura.* 302
VII. *Croci, Colchici, Coronæ imperialis, ac Tuliparum cultura.* 312
VIII. *Fritillariæ, Iridum, Liliorum, Orchis, atque Ornithogali cultura.* 317
IX. *Hyacinthorum cultura.* 319
X. *Cyclamini, & floris Indici è violaceo nigricantis cultura.* 324
XI. *Anemones cultura.* 327
XII. *Ranunculi cultura.* 339
XIII. *Asphodeli, Pæoniæ, Lilij conuallium, & Iucæ Indicæ cultura.* 342
XIV. *Trachelij Americani, Lychnidis Byzantinæ, aliarumque consimilium herbarum cultura.* 344
XV. *Caryophyllorum cultura.* 346
XVI. *Granadillæ cultura.* 351
XVII. *Gessininorum cultura.* 352
XVIII. *Rosarum cultura.* 362
XIX. *Floridarum Stirpium arborescentium cultura.* 369
XX. *Aquaticorum florum cultura.* 372
XXI. *Indicæ Stirpes in hortis Barberinis.* 375

LIBRI QVARTI.

De Florum Vsu, & Admirandis.

I. *Florum Structura multiplex.* 395
II. *Florum siccitas viuax, & verisimile mendacium.* 433
III. *Arcana florum cultura.* 441
IV. *Arbitraria florum tempestiuitas.* 445
V. *Inducti floribus colores.* 458
VI. *Arte maius Naturæ miraculum.* 468
VII. *Emendati, additique floribus odores.* 503
VIII. *Mutatæ florum formæ.* 506

UVA. BHSC. SC 08937

MVTIVS VITELLESCVS

SOCIETATIS IESV

PRAEPOSITVS GENERALIS.

CVM Floram, siue Florum culturam P. Io. Baptistæ Ferrarij Societatis nostræ tres eiusdem Societatis, quibus id commissum fuit, recognouerint, & in lucem edi posse probauerint: facultatem concedimus, vt typis mandetur; si ita Reuerendiss. D. Vicesgerenti, & Reuerendiss P. Magistro Sacri Palatij videbitur: In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 6. Septembris 1632.

Mutius Vitellescus.

Imprimatur, si placet Reuerendiss. P. M. Sac. Pal. Apost.
A. Tornellius Vicesg.

AEmulam hanc æternitatis Floram, & eruditissimam non tam florum, quàm morum, & ingenij culturam à Reuerendiss. P. Nicolao Riccardio Sacri, & Apostolici Palatij Magistro iussus auiditate summa perlegi: eamq. publicæ natam ingeniorum vtilitati non modò censeo, sed innocentem Paradisi voluptatem Lectoribus, & immortale Authoris ingenio coronamentum allaturam assero, spondeoque. Ex Collegio Romano Octauo Idus Septembres 1632.
Hieronymus Petruccius è Societate Iesu.

Imprimatur.
F. Nicolaus Riccardius S.P.A.M. Ordinis Prædicatorum.

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

APPARATVS HORTENSIS LIBER PRIMVS.

Floriferæ culturæ tradendæ frugi consilium.

CAPVT I.

AGE surge anime, ex humili, atque adeo ex humo. Desine tandem aliquando prono in hortensem terram vultu vel præter naturam brutum animal, vel ante diem silicernium videri. Parce magnæ matris viscera cultu rustico proscindere, armis agrestibus vulnerare; ne de parentis optimè de te meritæ vulneribus florulentæ purpuræ cruentam voluptatem crudeliter exprimere dicaris. Cælum suspice, ad quod natus, ad quod erecta statura tuendum tenendumque factus es. Immortalia sidera caducis floseulis præfer, aut eadem esse cæli flores existimato nostratibus amaranthis diuturniores. Sed frustra

UVA. BHSC. SC 08937

contra torrentem nitimur: frustra ingenio reluctamur. Enimuero Antæus sum, licet gigas non sim: quòd ex imo terræ contactu, cultuque ad cælum vegetior, atque altior assurgo: per flores enim ad gemella florum sidera congruenter molliterque transitur. Quare à floribus afflata mihi benefica mens est, vt vniuersæ hominum nationi floridam ad cælum viam aperiam, siue vt floriferi horti suauissimè laboriosam culturam, quæ recenter nata plurimos quidem cultores industrios, nullum tamen adhuc minutiores curæ nacta scriptorem est, primus edoceam: ne mihi vni serere: mihi vni metere arguar. Sic præterea mecum ipse floridi cultor Lycei philosophabar, ex ingenuis mortalitatis oblectamentis honestius esse nullum, quàm quod ex florum cura culturaque percipitur. Vix enim procreatam, & velut infantem humanitatem hortus voluptatis inter florea incunabula excepit: vt erga flores amorem à vetustissimis incunabilis traheremus. Ipsum quoq. humanæ felicitatis diuinum domicilium peregrino Paradisi nomine hortum redolet. Quin etiam, cæleſtis amœnitatis adumbratæ ac rudes imagines, terrena viridaria tum veteri, tum recenti ætate principes viros ad speciosam sui cultionem inhalatæ suauitatis illecebra inuitarunt. Non est cur auribus ingeram recentia exempla, quæ oculis quotidie vsurpamus. Veterum aliqua non ab aspectu modò, sed à memoria etiam remotissima commemoran-

Florum cultura nouum opus.

Homine ingenuo digna.

A veteribus vsurpata.

UVA. BHSC. SC 08937

morando videamus. Verùm ne Romæ, laudum omnium fertilissima in vrbe, externa decora demiremur, omitto plausibili inuento hortensia rura ciuitate donantem, interque flores suauiter philosophari docentem Epicurum: prætereo Reges Adonidem, & Alcinoum regalium inter curarum spinas hortorum florido studio beatos, nec tam aculeato in solicitas punctiones auro, quàm explicato in arridens blandimentum flore coronandos: taceo Reginam Semiramidem in pensilis viridarij præcelso miraculo, quàm in regiæ sellæ humiliore fastigio magis suspiciendam: parco narrare Persarum Regum ædibus hortos, quos illi Paradisos vocabant, fuisse coniunctos, vt Regibus ipsis florum cura semper hæreret: non dico pretiosissimæ texturæ authorem Attalum à Regni administratione ad hortuli transisse culturam, quòd floream purpuram decentiùs, quàm Attalicam vestem elaboraret: non repeto centies auditam Cyri vocem apud Lacedæmonium legatum Lysandrum inter infinita regiæ gazæ spectacula sese consitorem esse vnicè gloriantis: relinquo denique aureum Hesperidum pomarium, ne videar aurum illinire mendacio. Vna, miraculorum omnium theatrum, Roma olim adolescens Reges habuit, qui moderationi populorum hortorum cultu proluderent: ex quorum numero Tarquinius non tam superbus fuit, quin ad hortensia papauera educanda sese demitteret. Quanquam,

Plin. Nat. hist. l. 19. c. 4.

Esther c. 7.
Plutarch. in Artaxerse.
Iul. Poll. lib. 9 cap. 3.

Iustin. lib. 36

Plin. ibid.

UVA. BHSC. SC 08937

illa messe tyrannicè demessa, innocenti horto indignum, hoc est sanguinarium filio nuntium remisit. Quid regno defloreſcente nobilitas Consularis? nonne in hortensi area, quàm in forensi arena diutius effloruit? Certè, si quid Respublica detrimenti pateretur, auxiliarios Duces, Imperatoresque petebat è villa, quam duodecim etiam tabulæ hortum appellarunt, quòd ibi, qui capere arma possent, orirentur. Vt mirandum nemini sit illam diu Rempublicam stetisse florentissimam, quæ cultissimis hortis, quæ fortissimis cultoribus abundarit: quorum aliquis Oratorum flos, vt amœnitatem omnem etiam nomine complecteretur, ab horto dictus est Hortensius. Sed vnus instar omnium prædicetur colonus, alterum belli fulmen, Scipio Africanus, qui summam triumphali gloriæ manum à se tum addi existimabat, cum domitricem Africæ dexteram in subigendo Linterni hortulo exercebat. Quid, si veteres Sallustij, Luculli, Mecœnatis, ac Cæsarum hortos memoria repetamus? num dubitabimus amœnissimæ indolis patritios Quirites super florum studio cum vernante natura speciosò certamine collusisse? Quare Domitiano Cæsari præter aulicum, & poëticum morem vera sic cecinit gratulatio.

Martial. l. 6. epigr. 80. *Nauita derisit Pharios Memphiticus hortos,*
Vrbis vt intrauit limina prima tuæ.

Quod igitur semel voce, Lesbium oraculum, Theophrastus

UVA. BHSC. SC 08937

phraſtus, hoc ſæpius re ipſa docuit gentium Regina Roma dignam eſſe homine libero agriculturam. Verùm adeo non modo ſummos, ſed infimos quoque homines amor tangebat hortorum: vt pauperecula vrbana plebecula Babyloniæ amœnitatis penſile ſumptuoſumque miraculum æmulata de feneſtris olim (quod noſtræ etiam ætatis vulgus vſurpat) hortenſia rura ſuſpenderet. Vrbem orbis epitomen, vt nobilis ait Græcus author, plura decora complectentem, quàm quæ poſſent vnico nomine concludi, triplici quondam inſignitam fuiſſe accepimus: peruulgato ſcilicet Romæ, robur græcè ſonantis: arcano, vt quidam putant, Amaryllidis, vel ab amore latina origine, vel ab incilibus, quibus Argei campi Romana palus ſiccata eſt, græca ſignificatione deductæ: ſacro demum atque in ſacrificijs vſurpato Anthuſæ, hoc eſt Floræ, ſiue Florentiæ, vnde ſacra Floralia nominantur. Vt videlicet vrbs & rerum geſtarum gloria, & florum ſtudio florentiſſima ipſo etiam nomine floreret: vtque floribus operam dare Romanum eſſe gloriemur. Digredere iam tempeſtiuè à Romana vrbanitate ad Africanam barbariem liberrima narratio: ibi pande Regij Generi penetrales hortos: oſtende nobilitate, ſapientia, integritate ſpectabilem Antiſtitem Paulinum tum præclarè liberum, cum vendibili ſeruitute alienæ libertatis redemptor humum fodit, vt olentium herbarum florumque munuſcula metat, quo-

Plin. ibid.

Apud Caliū Rhodig. l. 18. cap. 25.

Ang. Polit. ep. 2. lib. 1.

Nannius l. 6. Miſcell. c. 1.

Romę ſacrū nomen Flora, ſiue Florentia.

Florum cultor Paulinus.

UVA. BHSC. SC 08937

rum suauissimo nexu & barbarum Genserici tyranni animum sibi deuinciat, & se suosque captiuos ciues simul absoluat. Quòd si Diocletianum, trabeatum illud monstrum, ac sceptrigeram furiam, abdicato demum, quod nimium diu impotenter, ac tyrannicè tenuisset, imperio, culta innocenter olera sic nobilitarunt: vt tam ipsi gloriosum futurum fuerit, si columnarum inscripta monumenta, ex Imperatore olitorem prædicassent, quàm fuit eidem probrosum, quòd Christiani nominis euersorem appellarint: quanto plus gloriæ cum lectissima florum messe metere credenda est in hortorum vrbano rure colendo splendidè rusticata nobilitas? Sed quid ego mortales hortensi culturæ deditos admiror? Deus ipse triumphata morte rediuiuus, atque immortalis non in triumphali Regis paludamento, sed in subrustica hortorum cultoris effigie amantissimæ se Magdalenæ videndum præbuit. Et sanè ad sempiternę voluptatis colendos hortos reducem speciem decuit coloni. Nec equidem miror subagrestis hominis imagine sese induisse rediuiuum mortis triumphatorem, cælique Imperatorem Deum, qui sic agrestes florum delicias adamauit, vt ardua Cælitum felicitas facili mortalium labore præcerpenda in florem campi, liliumque conuallium humili appellatione transierit. Quòd si Deo decorum fuit nostrum se florem facere, & appellare: quidni nos pulcherrimas eius imagines, flores videlicet ambitiosè

Diocletianus ex Imperatore olitor.

Baron. Annal. to. 2.

Christus rediuiuus hortulani specie.

UVA. BHSC. SC 08937

tiosè colamus? Iam non est mihi quærendum, cur idem suauissimus planeque floridus Legislator agri lilia citra vllum ipsorum laborem Salomonis regio cultu ornatiora considerari iusserit. Eorundem enim & vnicus & prouidus cultor voluit agnosci Deus. Vt flores colere maius humano decus esse intelligamus. Fas igitur mihi sit absque leuitatis nota docere, quod grauissimis viris, atque adeo ipsi Deo pulchrum fuit vsurpare. Huc accedit non leue florum culturæ non exercendæ solùm, verùm etiam tradendæ incitamentum, seuerioris nempe sapientiæ erga geniale hoc ingenuumque studium plausus & præconia. Sed numquam illa glorioſiùs plausit, quàm, cum eruditissimi ore Lipsij locuta in ambiguo reliquit, an flores hortus elegantiores funderet, quàm Lipsius loqueretur. Duo hìc præstari à me posse penitus diffido, ac pernego. Alterum est, vt omnia colendorum præcepta hortorum persequar. Quis enim vnquam primus intentati operis magister vniuersa peruidit, ac posteris tradendum doctoribus reliquit nihil? Non fuerit igitur minimæ opportunitatis, & laudis pleraque, ac præcipua præmonstrasse. Alterum, vt omnibus placeam. Nam quis, nisi delirus, dissimilium inter se ingeniorum, atque etiam dissidentium sententiarum infinitis mortalibus vnum argumenti, atque adeo scriptionis genus sapidum esse posse arbitretur? Satis igitur habeo, si paucis, ijsque sapientibus

Iubet flores considerari.

Florum culturam etiã docere decorum: Hortorum cura sapientibus laudata.

De Constant. l.1.c.1.2.3.

Duo Scriptori difficilia.

UVA. BHSC. SC 08937

bus non displiceam. Non hìc opus mihi est more poëtarum è Parnassi viridario eruditam auram implorare, vt percupida mens amabiles sensus à fertili aspiratione concipiat: idem enim Zephyrus, qui odorato halitu floream terræ, ingeniosam inspirat animo fœcunditatem. Neque Aganippes lymphaticam lympham sitio, vt aridum ad nobiles partus ingenium irrigetur: eadem enim hortensis vnda, quę teneros terræ filios lactat, inter floreos fratres pudicam hanc meam Floram educit, & educat. Valeant Musæ, mera nomina, non vera numina canoræ superstitionis. Musarum instar omnium vna mihi est, vna placet & ingenua & ingeniosa colendi floris Ars, quæ decentiùs à me, quàm defiorata pudicitiæ laude quondam famosa muliercula, Flora nominatur. Hæc igitur, dum cælo non inuida, sed æmula duodecim siderum illustri diademate coronatum annum subinde nascentium florum perpetuo vere mirabiliùs coronat, floreum mihi sertum poëtica lauro pulchriùs intexit ipsius decora, ipsius leges ad hominum iucundissimam exercitationem promulganti. Eiusdem ego admonitu floridum argumentum suauitate carminis alioqui condiendum carmini proxima, atque inter flores decenter effloresćente oratione pertracto: quòd recentium florum nomina pleraque peregrina sine obscura verborum ambage versu dicere non est. Hæc me M. Catonis, M. Varronis, Columellæ, Palladij, Constantini Pogonati sapien-

Florum cultura cur Flora.

Florum cultura cur prosa, non carmine.

UVA. BHSC. SC 08937

ſapientiſſimi Imperatoris, aliorumque complurium grauiſſimorum authorum de re tum ruſtica, tum hortenſi ſolutè ſcribentium nobiliſſimis exemplis ad hoc idem ſcribendi genus impellit. Et Conſtantinum quidem ſatis luculenter docuiſſe monet, è maieſtate Imperatoria eſſe non hominibus modò, verùm etiam floribus leges & iura præſcribere. Vt hortos colere Cyri exemplo regium, hortenſem artem præcipere Conſtantini documento Imperatorium, vtriuſque authoritate aureum ſceptrum, & floriferum bipalium tractare perinde ſplendidum eſſe fateamur. Valeat iam tandem Apollo, calor capitum fanaticus in fabuloſo collis Heliconij ſole apricantium. Tu mihi ſplendidè ficto Apolline illuſtrior, FRANCISCE CARD. BARBERINE, quà ſapientiæ, quà gloriæ purpureæ luce ſua uiter incendis animum, vt flores loquar, VRBANIS APIBVS tuis, vt ſpero, gratiſſimos. Et quanquam excelſæ indolis natiuis, cultiſſimiq. horti domeſticis floribus abundas: non tamen dedignaberis tibi naſcentes Floræ meæ agreſtes floſculos liberali Vrbanitate donare. Neque ſanè decet regiam iſtam morum facilitatem à ſummorum Regum colloquio, & grauiſſimarum legationum negotio reducem inter horridulos hortos meos breue per otium ruſticari. Iam verò adueneror, atque inuoco præpotentem Diuinitatis auram, quæ ſicut inter cæleſtis felicitatis æterna vireta florentiſſima

Franciſci Cardinalis Barberini patrocinium imploratũ.

Aſpiratio diuina floribus inuocata,

Cæli-

UVA. BHSC. SC 08937

Cælitum gaudia semper euentilat, vt perennent: sic hortensibus curis hisce meis aspiret, vt felici exitu hilarentur.

Nouæ culturæ nouum magisterium.

CAPVT II.

NOuam, & perutilem florum culturam incultè scribenti mihi, ad impetrandam operis nouitate veniam, vtilitate beneuolentiam conciliandam, pretium operæ foret ostendere, à compluribus, ijsque eruditissimis rei floreæ scriptoribus, florum tantummodo aut historiam, aut certè vim medicam fuisse traditam; quarum illa mortalium voluptati prodesset, hæc vitæ: accuratissimum verò cultum, quo de humana tum voluptate, tum vita optime promeriti flores viuerent, ac perennarent, vt diutius prodessent, adhuc intactum indictumque latuisse. Quare hoc equidem loco recentis ad operis certissimam fidem, omnium, qui de floribus ad hanc vsque ætatem conscripsere, catalogum cum ipsarum scriptionum argumentis producerem; nisi numerosam recentionem istam authores aliqui Transalpini elementario ad expeditam cognitionem ordine numerantes occupassent, hoc est partes meas implessent. Ex his est, qui ducentos circiter numeret her-

Herbarię rei scriptores ab alijs numerati.

UVA. BHSC. SC 08937

herbariæ, adeoque rei floreæ ſcriptores, quorum nemo vnus de vniuerſa abſolutaque, vt nunc viget, florum cultione præcepit. Fuere quidem perpauci ex ijs, quos legerim (legi autem complures) qui remota quædam aut mutila præcepta hac ſuper re cum attigerint, integram mihi ac peramplam tradendi cultus hortenſis materiam reliquerunt. Ego igitur nouis in præceptis præſcribendis vtiliùs occupatus longiſſimos indices ab alijs deſcribere ſuperuacaneum puto. Neque tamen eos ingrato ſilentio diſſimulabo, qui nuper ingenioſa, floridaque ſcriptione ipſis decus floribus addiderunt. Sic enim, vt par eſt, in latinis hiſce meis hortis non vna modò breuiſſimorum floſculorum forma, ſed florentiſſimorum quoque ingeniorum fama vernabit. Prior in hortenſibus meis noualibus floridiſſimum nomen efferat, qui ſuas pridem paginas florum ſcriptione gloriæ fœcundiſſima conſeuit, Fabius nobilitatis excelſitate Columna, eruditionis amœnitate flos, ſeu potiùs familiæ ſuæ miraculum; quia Columnam florere facit, ſeueriorem videlicet philoſophiæ, mathematicæ, legumque diſciplinam blandiſſimo florum ſtudio coronat. Floreæ ſapientiæ præcones argutiſſimi ſunt pridem euulgati, breuique vulgandi codices, in quibus, quàm in hortis, pulchriùs flores nitent, ac ſuauiùs olent: quia illos oculatiſſima, & planè Lyncea ſeuit eruditio, ac veritatem opacantes eran-

Præter hos Fabius Columna.

UVA. BHSC. SC 08937

rantium opinionum malos frutices extirpauit. Testis est è libris iam editis cum prior, qui non minùs re, quàm nomine ΦΥΤΟΒΑΣΑΝΟΣ Theophrasti, aliorumque veterum herbariorum descriptionibus respondentes plantas græcæ latinæque eruditionis momentis prudenter examinat: tum posterior ΕΚΦΡΑΣΙΣ, qua præter superiores aliæ complures minùs cognitæ, rarioresque stirpes nostrate sub cælo nascentes, à priscis olim herbarum peritis medicis descriptæ recognoscuntur, & declarantur. Testis, herbariæ rei Anazarbeum oraculum, Dioscorides & profuturis & mansuris Columnæ notis explicatus, nondum tamen in publicum iudicium typorum opera productus. Testes denique sunt, quæ iam eduntur in lucem ad Mexicanarum plantarum, animalium, & metallicarum fodinarum historiam notæ, appendicesque operi peregrino, ac perutili pares. Et eum quidem nouæ Hispaniæ thesaurum, siue opportunam medicinæ historiam Franciscus Hernandus nouo in Orbe primarius medicus congessit: Nardus Antonius Recchus, Hispani Regis itidem medicus digessit: Ioannes Terentius, pridem inter medicos ad corporum, nunc autem inter Iesu socios ad animorum perquestigandam salutem apud Sinas Lynceus doctissimis notis locupletauit: vniuersi verò Lyncei, atque ipse præcipuè Lynceorum princeps Federicus Cæsius è diuturnis tenebris erutam & eruditis

Franciscus Hernandus.

Nardus Antonius Recchus.

Ioannes Terentius.

UVA. BHSC. SC 08937

ditis additamentis, & liberalibus impensis, vt præclarè legatur, in bono lumine euulgarunt humanitatis suæ. Scriptor alter à Fabio & ipse ad sapientiæ latebram peruidendam Lynceus, Ioannes peracutum olentis ingenium de Nardo & Epithymo disputationis Faber, Romanæ præstantiæ medicus, atq. herbarius Pontificius innocenter odoratis plantis eruditum conficit aculeum contra Iosephum Scaligerum. Descriptorum serie florum proximum floret nomen Tobiæ Aldini, qui, dum Odoardi Cardinalis Farnesij medicus Chymicus, & Farnesiani horti præfectus rariorum eiusdem horti plantarum descriptionem profert in lucem, ad colenda & coronanda regiæ pulchritudinis Farnesiana Lilia iure peregrinatas esse rariores plantas exteras docet. Iam verò scriptione, non eruditione postremus floribus nostris inserendus est floridus sanè scriptor Federicus Cæsius, qui genus, & proauos, atque hæreditarium principatum vix sua decora existimans & omnibonarum disciplinarum genere sic animum illustrauit, vt erudita perspicacitate maximè Lynceus Lynceorum omnium dux, ac propè dixerim, oculus sit: & multiformi scientia in perbreues Phytosophicas tabulas coacta Mexicanam eandem historiam sic fœcundauit, vt pluribus illa ingenij floribus, quàm Indiæ stirpibus virere videatur. Vsque adeo cultrice sapientia exaratæ fragiles paginæ perennaturæ gloriæ seminarium sunt. Supersit iam,

Ioannes Faber.

Tobias Aldinus.

Federic. Cæsius.

vt

UVA. BHSC. SC 08937

vt nos quoq. vtiliter vernaturas paginas vsque adhuc intractatis & recentibus excolendi floris præceptionibus laudabiliter exaremus, quas tum diuturna mihi experientia, tum consulti experientissimi cultores suppeditarunt.

Hortensis Architectura.

CAPVT III.

Hortorum positio.

PRincipiò, cui gestit genialis indoles in florum culturam, floriferi horti aream eligat salubri cælo subditam, summotamque procul à paludibus, ne coloratos inter flores à pestilenti regionis halitu ipse cultor mortis colore decoloretur: fluuio non aduersam, ne aquosa & perfrigida, atque adeo insalubri aura inspiretur: si locus suppetat, domesticam, vt assidui veris felicitate aureum seculum domi habeat, subiectumque videat è fenestris expictum floribus paradisum: quoad eius fieri poterit, peramplam, ne florea natio varia & multiplex angustè habitet: auersam à septentrione, vnde gelida pernicies mollissimis terræ fœtibus hyeme inhalatur: conuersam ad meridiem, cuius tepidi humidique spiritus clementer aspirantes florum animæ sunt. Ita situs amœnitate ipsi hortulus Italiæ non concedet, quæ, sterili Aquilonis frigore Alpinis claustris excluso, ad australis cæli fertilem tepo-

Plin. lib 18. cap. 6.

UVA. BHSC. SC 08937

teporem porrecta vnum tota pomarium Varroni videbatur. Sin autem siccanea regio humore nullo, aut parcissimo adiuuatur: hortos ita partieris, vt hiberno ad meridiem, æstiuo ad septentrionem flore spatia conserenda conuertas. Illius enim loci frigidam austrinus halitus, præseruidam siccitatem minùs ostenta soli aquilonaris positio temperabit. Possumus quoque varios pro regionum varietate villarum situs ab idoneis authoribus præfinitos sic ad hortos referre, vt ij spectent in frigidis locis meridiem, septentriones in æstuosis, in temperatis exortum æquinoctialem. Eandem aream sic præterea prouidus cultor exæquet: vt non æquissima nec perlibrata, sed exiguè prona leniterque decliuis humorem imbrium superfluum aliò euergat. Apricam verò vel inueniat, vel efficiat: ne imminens, aut obiecta opacitas grauiùs, quàm Magni Macedonis vmbra, officiat non doliari cuipiam Diogeni, at delicato florum populo salubriter apricanti. Vt hortenses partus floridam & nitidam vitã viuant, amantissimi parentis sui vitalis solis calore citra vmbræ inuidiam foueantur. Vt suis horti sideribus discolori luce florentibus cælum stelliferum æmulentur, emulanda cæli decora libero prospectu intueantur. Vt colorati pupuli ex altricis nubis pluuio lactatu viuidum colorem ebibant, aërium lac vmbrosa mora ne prohibeto. Vt marinis conchis auidiùs matutino rori oscitantia florea conchy-

De Re rustic. lib. 1. c. 2.

Pallad. De re rust. l. 1. tit. 34.

Plin. ibid.

Planities.

Apricitas.

UVA. BHSC. SC 08937

lia roscidis margaritis æstum refrigeraturis perluceant, auarus obex instillatas opes ne intercipito. Sed rorantibus cæli guttulis, & antelucanæ serenitatis imbre æstuantium, atque arentium in aprico sitis hortorum satis extingui non potest. Quare fontani liquoris natiua, siue accersita perennitas, aut non ita profundi, laboriosique haustus putealis fons, aut certè cælestis aquæ cisterninum conceptaculum siue intra, siue propter hortensem aream sit: vt bibaculis plantis vel manu illatus, vel suæ spontis humor, cum opus fuerit, ministretur. Ad hæc pro loci situ ea areæ figura deligenda, cuius in designatione vel nulla, vel minima spatij iactura fiat. Sin autem patentiore in agro tua sit optio: pro arbitrio angulatam aut rotundam, oblongam aut quadratam destinabis. Illud verò seruandum est, vt area sepimento clausa, vel claudenda, si longior quàm latior placet (siue ea rectis angulis, siue ouato ambitu definiatur) ab ortu longitudinem porrigat in occasum. Nam sepimenti, quà latum est, breuiora latera orienti, occidentique soli aduersa matutinis ac vespertinis horis, cum longissimæ vmbræ sunt, areæ minus extremæ vtrinque inumbrabunt: mediæque plus solaribus radijs patebit, hoc est area tota erit apricior. Reliquum est, vt appositè delecta floribus castra (nisi quo alio munimento inaccessa sint) tutissimo aduersus furaces excursiones vallo communiantur. Id autem seu modicè sublimi,

Aqua irrigua

Figura.

Sepimentum

qui

UVA. BHSC. SC 08937

qui furem non ſolem arceat, circundato muro, ſiue ſpineo ſepimento ſtatuetur. Non enim roſæ ſolùm, ſed cæteri etiam flores præſidiarias inter ſpinas tutò habitant. Sepes viua ſtructili præfertur, vtpote parabilis minore ſumptu, æuo diuturniore durabilis. Ea ſic inſtituitur. Hortulus, quem veluti florum vrbem ſepimenti mœnibus munire deſtinaueris, condendæ vrbis veteri more ſulco, eoq. duplici ſic cingendus eſt, vt alter ſpatio tripedaneo diſtet ab altero: vterque verò bipedanea, vel ſeſquipedali tum altitudine ſubſidat, tum latitudine dehiſcat. Id verò fieri debet, ſimul atque ab æquinoctio autumnali largis imbribus terra maduerit. Semina deinde paliuri, rubi, eiuſque ſpinæ, quam ſentem canis appellant, quàm maturiſſima erui farinæ ex aqua maceratæ immiſcentur, eaque intrita ſparteis, aut nauticis veteribus funibus, aut quibuſlibet alijs reſtibus inſeritur. Siccati deinde funes reponuntur in tabulato. Quadraginta mox diebus à bruma prælapſis, ſiue poſt Idus Februarij, cum redit hirundo, cum fauonius aſpirat, ſiqua in ſulcis reſes per hyemem aqua ſtagnauit, exhauritur: reſolutum verò ſolum, quod autumno egeſtum fuerat, ad mediam vſque ſulcorum altitudinem regeritur. Ad extremum prædicti funes impreſſis fœti ſeminibus per vtrumque ſulcum porrecti leui terra obruuntur. Ita circa trigeſimum diem prorepunt ſentes, quos adhuc teneros interpoſita vtri-

Colum. De re ruſt. lib. 11. c. 3. Pallad. l. 1. tit. 34.

UVA. BHSC. SC 08937

que sulco virgea sepe sic adiuuare oportet, vt in spatium, quod interiacet, inclinati virgarum adminicula superscandant: donec incremento firmiore corroborati densissimo, atque inextricabili nexu impenetrabile, atque adeo inexuperabile munimentum intexant. Non absimile satisq. validum sepimentum ita Diophanes architectatur. Sub æquinoctium vernum cubitali altitudine scrobem effodit: in illo & palos depangit, & funiculum extendit: pridie autem eruum molitum cum paliuri, rubi, & oxyacanthæ, siue acutæ spinæ semine commiscens macerat, atque ad mellis crassitudinem cogit: extentum deinde funiculum eo semine confricat, oblinitque: locum cremore irrorat, irroratumque ad breue tempus patere sinit: egestam denique humum superinijcit: & post dies duodetriginta pedalis incrementi germina existunt. Eadem in scrobem pede non altiorem transponit: & intra bimensis tempus cubitalem superant magnitudinem. Adeo verò in aculeatum, implicatumque vallum breui adolescunt, vt hispida ipsa species prædonum vulneret, ac deijciat audaciam. Non dispari Democritus artificio agrestes delicias munit ac sepit. Etenim à veris initio quindecim diebus sepium sationi præfinitis, nauticum funem marinis operis detritum, iamque putridum prædictorum seminio veprium eruo permisto confricat: exinde in scrobem defodit, & quotidie irrigat. Ita proce-

Apud Constant. Cæs. Pogonat. de Agricult. l. 5. cap. 42.

ram

UVA. BHSC. SC 08937

ram atque imperuiam sepem citò educit. Nonnulli restem infricato rubi semine oppletam adobruunt: crassas arundines contusas obliqua, nec admodum alta plantatione defigunt; mistumque terræ lætamen ingerunt. Alij lectis è rubo maturis moris funiculum illinunt: deinde terra, simoque obrutum rigant, donec germina emittat. Sunt præterea, qui viuam sepem in hunc modum excitent. Virgas rubi crassiores in segmenta discindunt: ea scrobibus palmari altitudine excauatis diligenter operiunt: quotidie, donec egerminent, fossione ac rigatione, si tempus inuitet, resouent. Ita sepes robusta, perennisque consurgit. Nouum aliud sepimentum regij cultoris ingeniosa monstrauit experientia. Plura hic diuersi generis semina ceræ, vel tenaci cuipiam materiæ in longum tenuiter productæ permiscuit: eadem optimè stercorato subactoque solo commisit: atque ex ea congerie sepes admirabilis pullulauit. Nostri tamen agricolæ simpliciore cultura conseptos agros satis commodè tuentur. Vnico enim contenti trium circiter palmorum sulco vastissimarum spinarum plantas è spinetis campestribus translatas, ac leuiter attonsas à Nouembri mense ad Februarium infodiunt: ternorum interuallis cubitorum discretas arbusculas maximè vlmeas æque attondendas interserunt, vt vepres quamuis asperos maritos fideli coniugio adminiculent: sambucum, quoad fieri possit, non

UVA. BHSC. SC 08937

esse interponendam censent: quia frigida, siccaque vi affitas plantas emaciat, & in caudicem enormiter extumescens furacibus insidijs facilè scansilis est. Quòd si locum tutiorem sepire mitiùs velis: dedolatos cancellos è castanea, seu qualibet alia ex arbore, quæ sub iniuria pluuiarum perdurandi peruicacia laudatissima sit, præfiges: vt innoxios illi oculos admittant, procaces hominum manus, atque adeo pecudum ora pedesque distineant. Ita præparatum ac præmunitum areæ patentis æquor graphidis peritus, ingenuæ amœnitatis architectus curiosè dimetiatur: dimensi æquoris formam sectilem in partes pro dimensionis rata portione respondentes lineari pictura contrahat in papyro: multiformem areolarum imitationem deformet: pulcherrimam deligat exprimendam. Caueat autem, ne phrygionem imitatus areolas frangat in foliacei operis angustas & minutulas incisuras, sationi planè ineptas. Feliciùs æmulabitur phrygium opus artificiosa florum consitio, quæ ipsummet areolarum solum ordinata colorum varietate distinguet. Areolas nec adeo laxet, quin ad ipsarum latitudinis dimidiam partem runcantium, legentiumue manus peruenire possit: nec adeo angustet, vt paucissimorum seminum vnaquæque sit capax. Quanquam qui natura magistra paucis ijsque lectissimis floribus contentus fuerit, numerosiore semitarum labyrintho areolas poterit aliquatenus coarctare.

Linearis pictura.

Areolæ.

Semi-

UVA. BHSC. SC 08937

Semitas duum minimùm palmorum latas faciat, vt ſine adnaſcentium plantarum attritu innocens oberret inceſſus. Laxiora quoque itinera præſcribat, quæ ſe media in hortorum vmbilico interſecant, quæque ſepimento proxima hortos ambiunt. In ijs enim non modo eſt ambulandum, ſed florales etiam teſtæ ordinatim ſtatuendæ ſunt. Quis iam enumeret hortorum inexplicabiles & planè labyrinthæas ambages, quæ feliciſſimo artificio non biforme Minotauri monſtrum, ſed bis amabilem oculorum, nariumque voluptatem intercludunt? Expeditiùs veterum labyrinthorum, quàm recentium hortorum artificioſè inextricabilibus erroribus explicandis exitum inueniam. Paucis rem expediam infinita varietate impeditam. Quot in pauimentis atque in lacunaribus, totidem in hortis mæandros ludimus & labyrinthos. Vt dædaleam antiquitatem ętas noſtra longè ſuperet quà ingenio, quà numero dædalorum. Quin etiam beatiores Archimede Geometræ docile ſolum innumerabilibus formis inſcribimus non humano ſanguine, ſed florea purpura colorandis. Illud autem ſtudioſè curamus, vt areolarum non vniuerſa modò compoſitio & colligatio, ſed vnaquæque etiam figura, & veluti facies concinna & venuſta ſit. Nullæ tamen formoſiores areolæ informantur, quàm quæ rotundantur in roſas, aut radiantur in ſtellas. Vt ſine fabulæ fuco & fallacijs Elyſium noſtrum vel

UVA. BHSC. SC 08937

ſine floribus floreat, & ſua ſidera norit, quæ ſplendidam florum ſobolem manifeſtiùs, quàm remotiſſima cæli lumina, progignunt. Sed floreæ ſationi omnium maximè vtiles, & ſatis venuſtæ cenſentur octo angulorum areæ minuſculis quadratis areolis interſtinctæ. Non fuerit (opinor) ab re multiplices iam hortorum formas adumbrare: vt hortenſem architecturam clariùs, quàm ipſa verba, linearis adumbratio eloquatur. Illud hìc animaduerti volo ſubiectas exempli cauſa diuerſas hortorum imagines ad certæ magnitudinis areas accommodandas eſſe: vt apertè indicant ſectilibus lineis additæ ſingularum imaginum dimenſiones. Quare pro ſpatij amplitudine varia areolarum conformatio varianda eſt. Quæ autem lineantur infra regulæ modulorum ſiue partium, minutioribus ſegmentis communes ſiue Romanos palmos, amplioribus eorundem palmorum decades indicant.

Formę varię

Si cui

UVA. BHSC. SC 08937

Si cui uoluptæ sit cælestis ciuitatis beatissimam sedem æternæ stabilitatis in quadro positam terrenæ amœnitatis hortensi ambitu designare, cælog, quodammodo in terris assuescere: hoc illi proponitur, quod in quadratos hortos quadrat, exemplar.

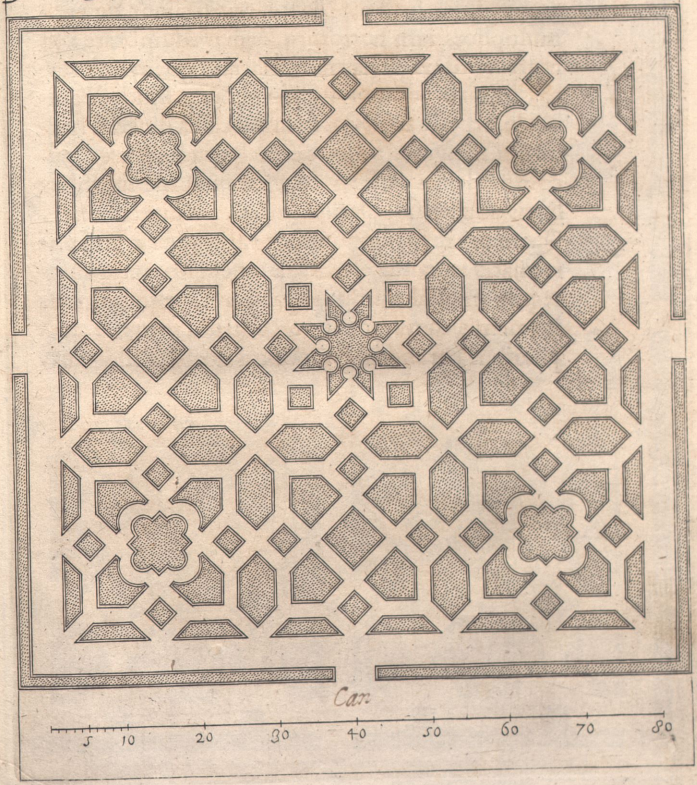

UVA. BHSC. SC 08937

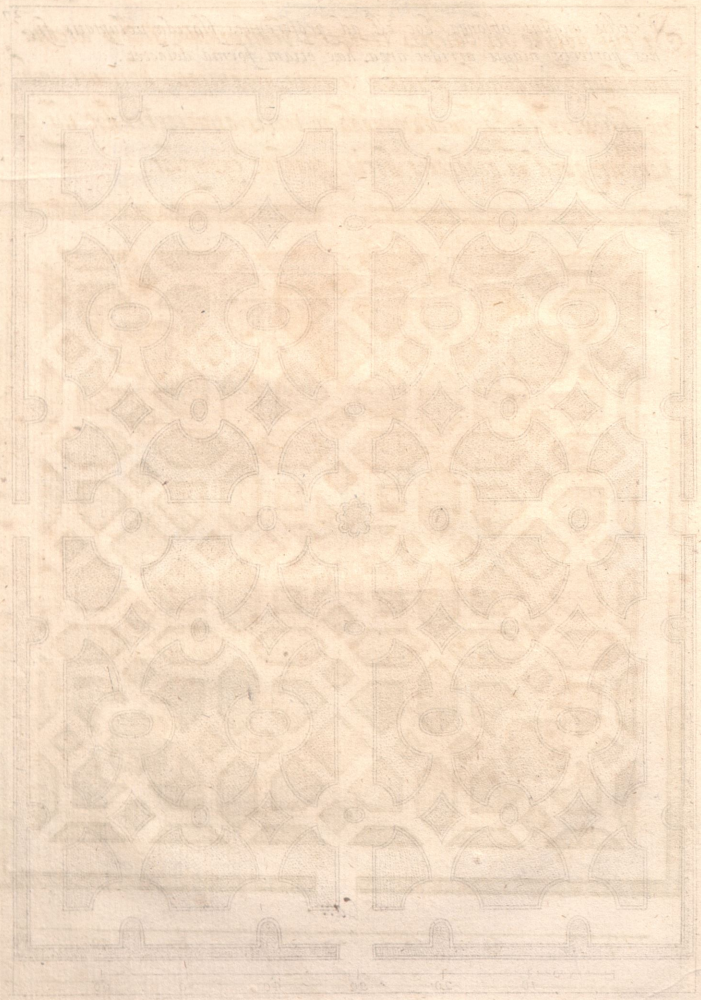

UVA. BHSC. SC 08937

Si rectis angulis oblonga, hoc est ad proferendos floridæ uoluptatis fines porrecta magis arridet area: hæc etiam forma delectet.

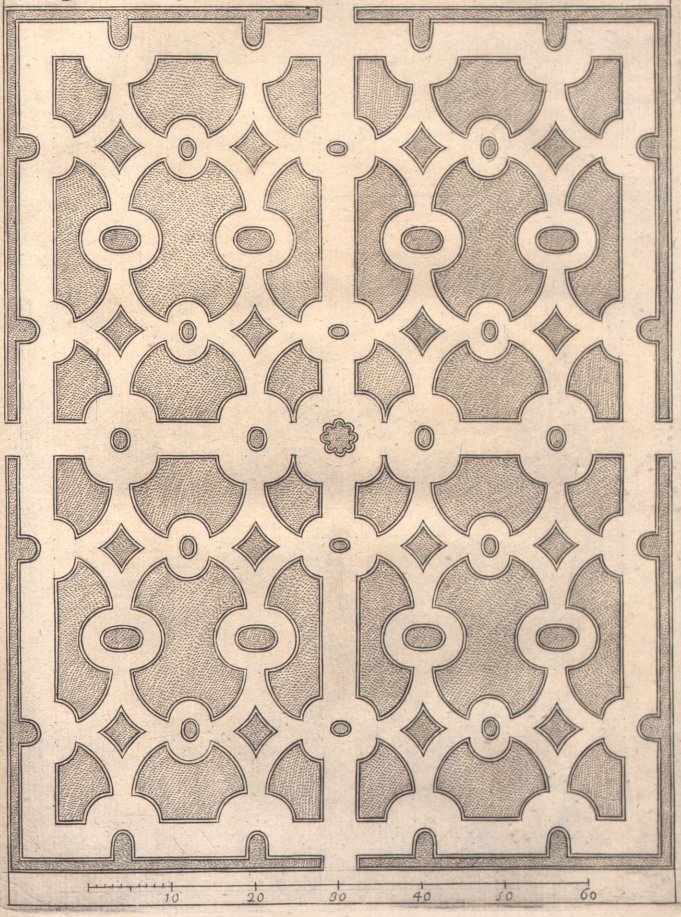

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Si mundi ornatissimam rotunditatem hortensis ornatus rotunda imagine iubet æmulari, uel ætati floreæ nouum orbem condere: orbiculatum habes rudimentum gua, arata in area lineatum; cuius continenti muro circunseptæ superuacaneis gua, tuor in angulis tum hortensis supellectilis cellas, tum congruentia floribus auia, ria poteris excitare: ut florea in silua siluestres Orphei ne desint. Cauebis ta, men, ne munimentum circà extructum uel altitudine nimia, uel minimo in, teruallo areolas incommodè opacet. Quare cautè excitandum, et latiore am, bulacro distinendum erit.

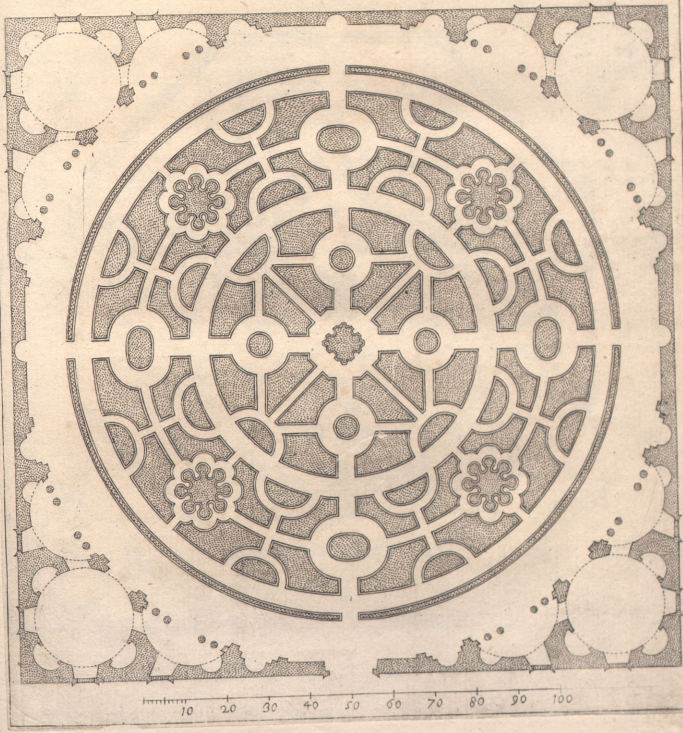

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Consimilium triangularium cellarum quadrata in area opportuni-
tas erit, si angulos octonos habeant horti, quorum aliquod hic spe-
cimen subijcio: ut plures tibi ubiq; parabiles, quàm venusino po-
etæ in Tiburte recessu, amœnitatis anguli rideant.

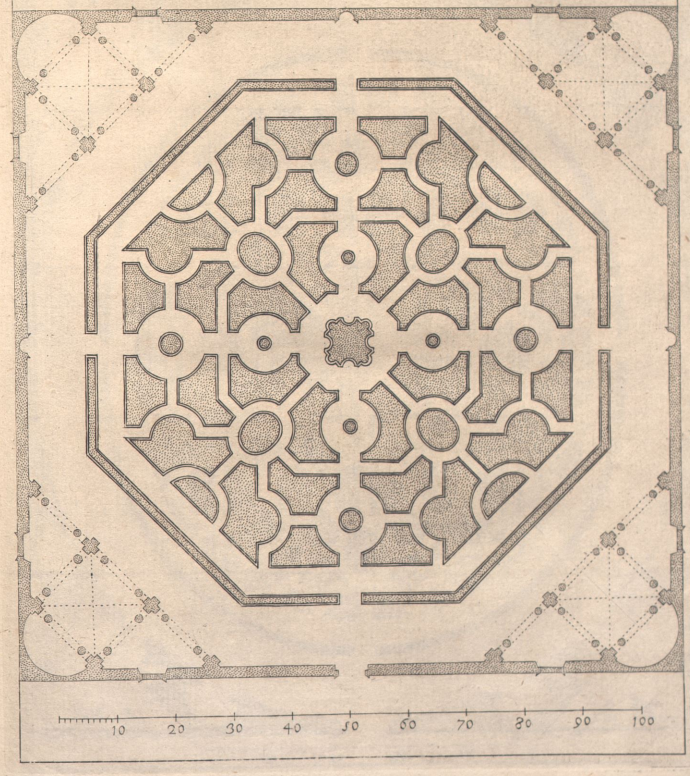

UVA. BHSC. SC 08937

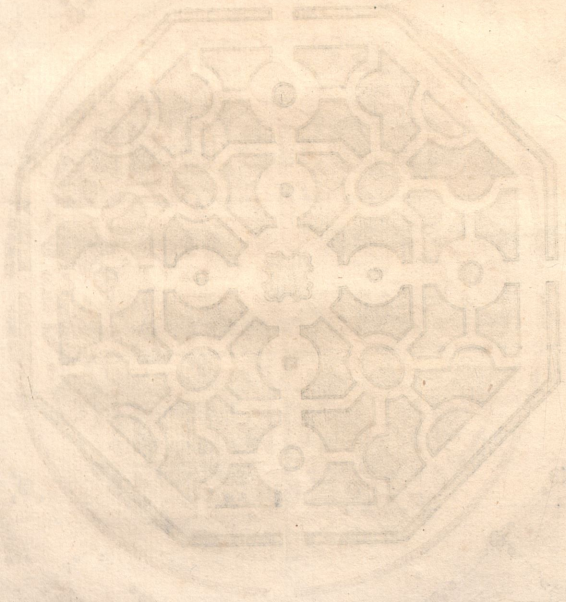

UVA. BHSC. SC 08937

Si circense spectaculum non olim procurrentium equorum fugitiua, sed assidue uernantium florum stataria uoluptate exhibere mauis: en tibi ouati circuitus commodum circum honestissimæ Floræ nouus Ædilis aperio, ijsdemq; cellis extruendis opportunos similli, mos angulos propono.

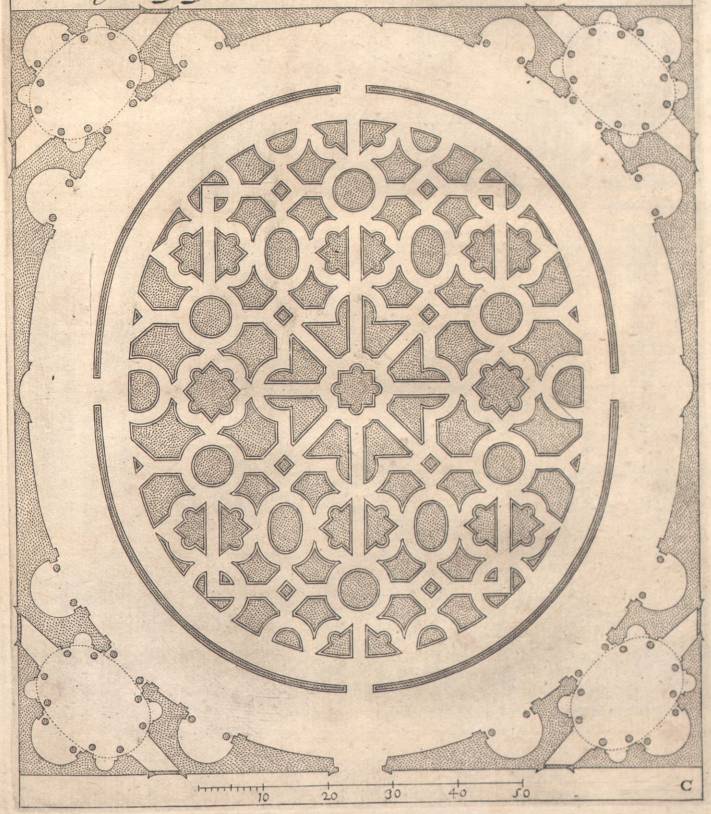

UVA. BHSC. SC 08937

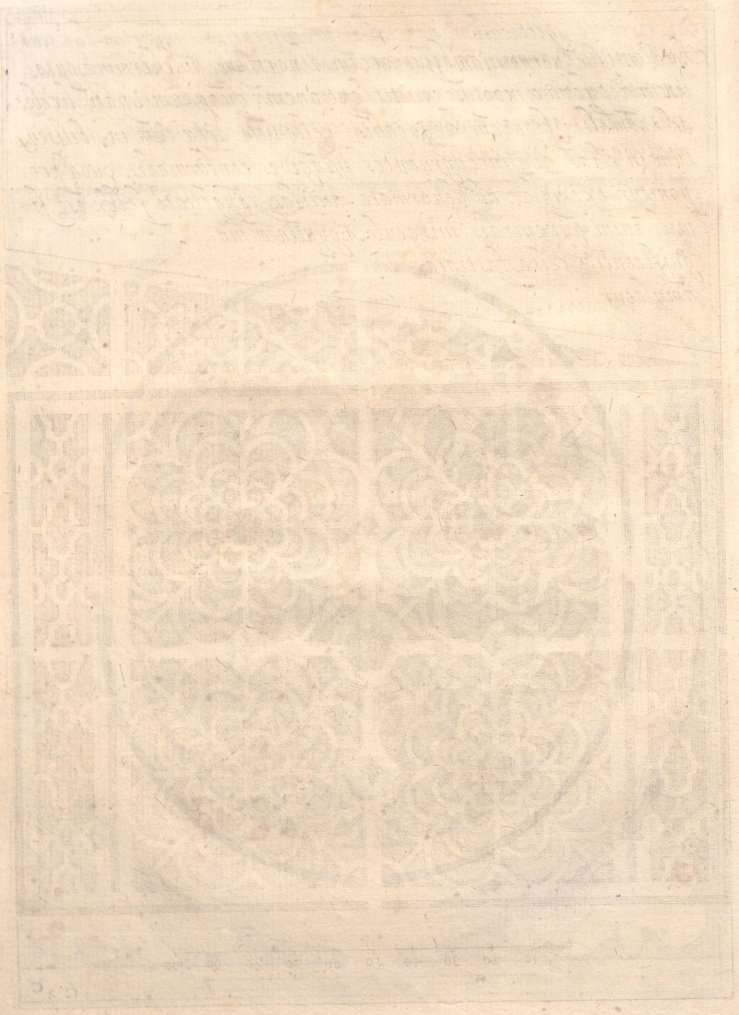

UVA. BHSC. SC 08937

At uerò si enormis ambitus aream denormans pulcherrimæ, optatissimæq; formæ non permittit optionem: quantum spatij licebit ad normalem figuram reuocabis: reliquum areæ tum in obeliscu, tum in alias non incongruentes imagines conformabis. quod proponitur exemplar, ab denormata mutilaq; capacitate felix est; simili enim pyramidis miraculo Ægyptiacæ magnificentiæ celsa fastigia æmulatur.

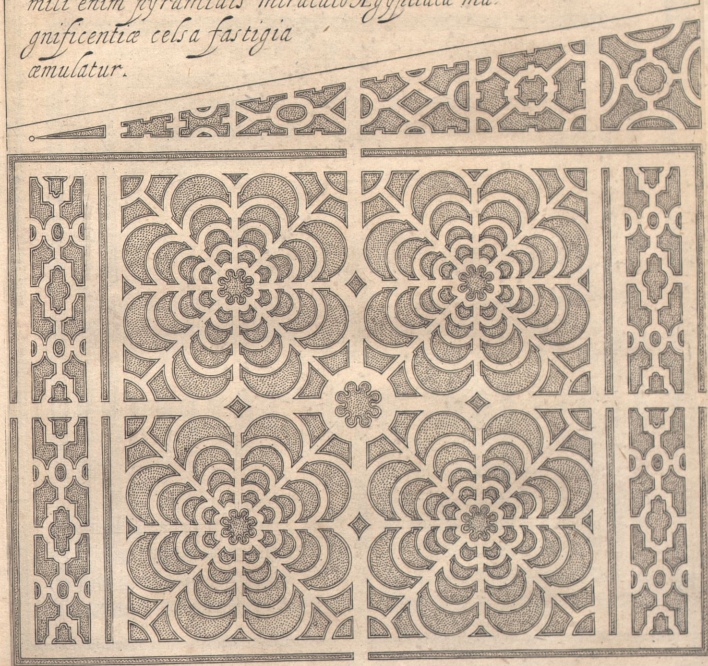

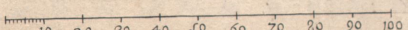

UVA. BHSC. SC 08937

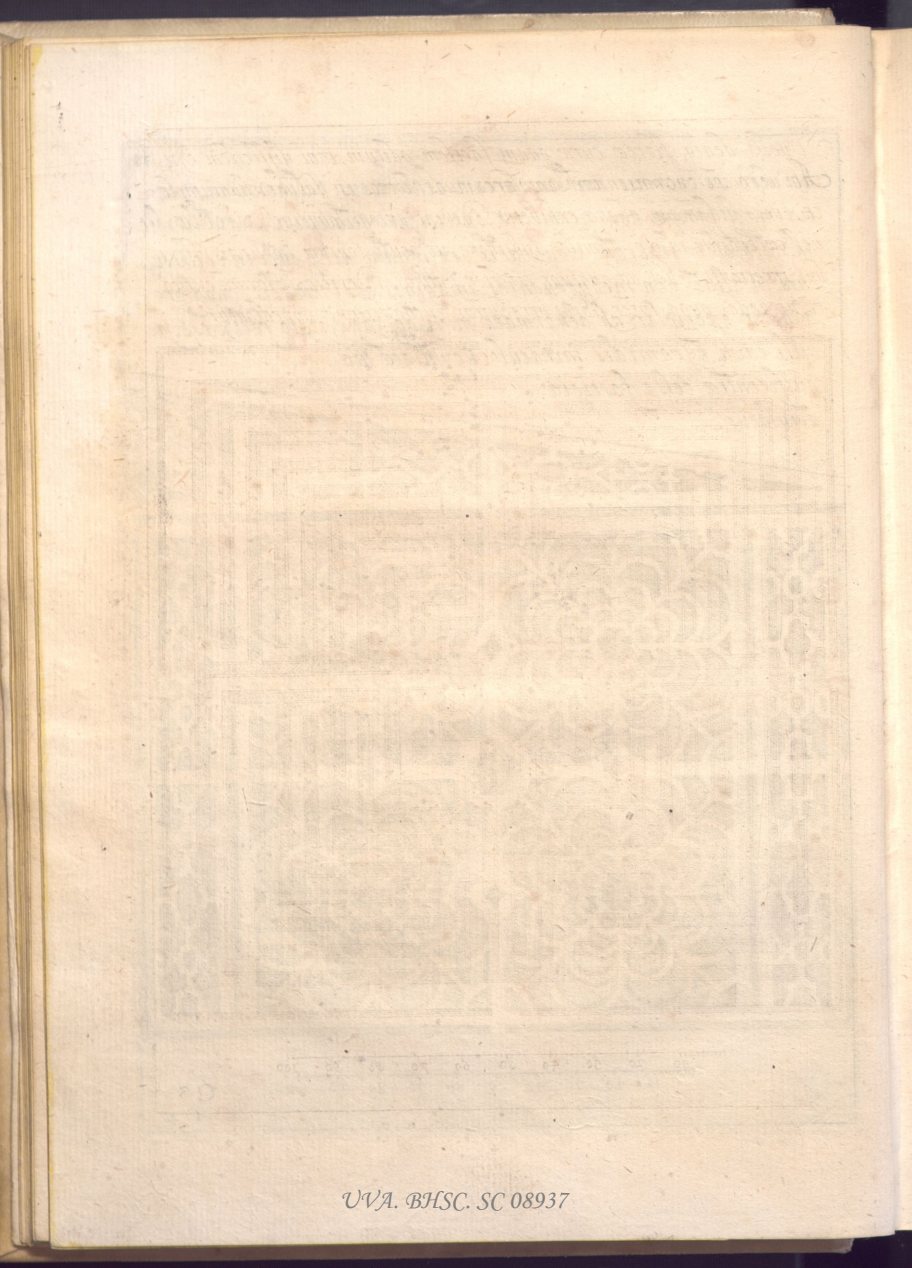

UVA. BHSC. SC 08937

Si uelis denig, floreæ curæ quàm facilem aditum, tam difficilem exi, tum hortensi repræsentare simulacro: tuos hortos in labyrinthum impli, ca, cuius hic imago aliqua exhibetur. Possunt autem labyrinthi areolæ uel cæterarum instar humiles subsidere, ut oculi tantùm implicatis flexi, bus irretiantur: uel ad quatuor circiter palmos lateritia structura excita, ri, ut pedes quog, inter flores errabundi iucundissimè impediantur.

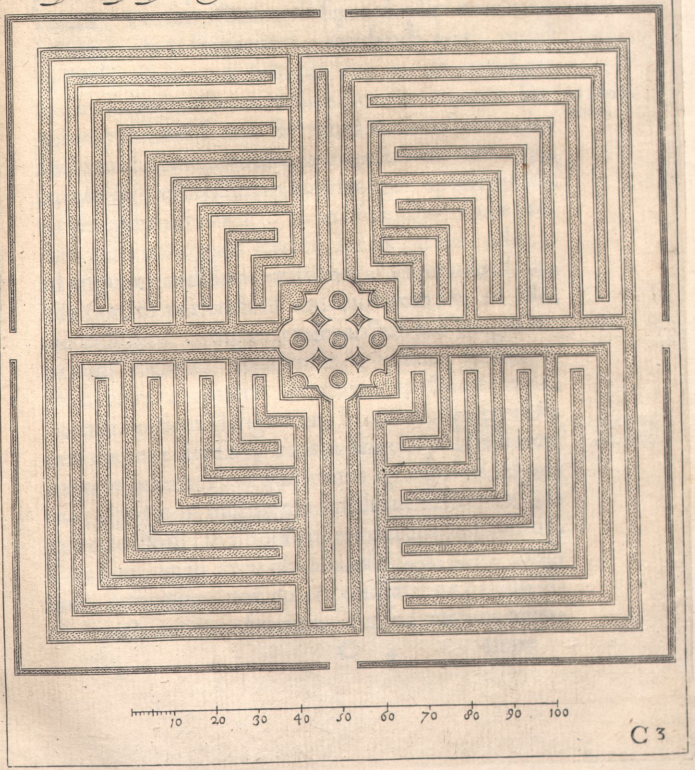

C 3

UVA. BHSC. SC 08937

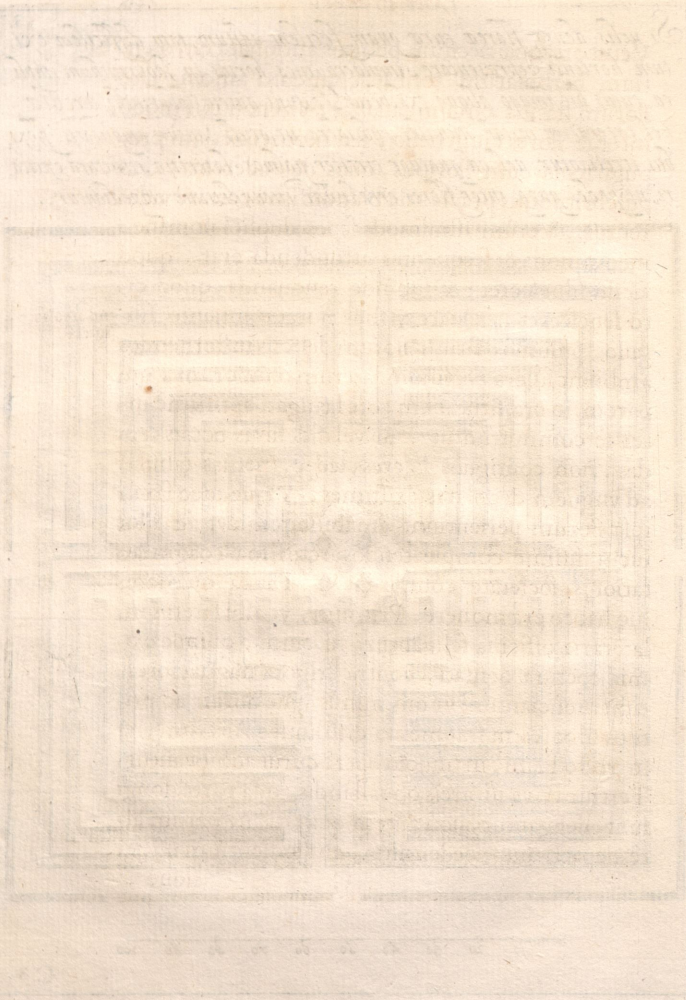

UVA. BHSC. SC 08937

Vetus ars, quæ necdum penitus antiquata est, olentium herbularum tonsili sepimento amœna hæc florum statiua circumuallabat: vbi non ipsi modò inter se flores ciuili bello, sed herbacea etiam propugnacula cum floribus, quos defenderent, de pulchritudinis præstantia blandissimè certare viderentur. Verùm istiusmodi sepes duplici nomine incommoda & frequenter attondenda erat, quòd facilè siluesceret: & subinde renouanda, quòd citò senesceret. Quare vtiliùs nouitio inuento singulos puluinos satiuis florum delicijs insternendos ambiunt fulcra coctilium laterum tenuiorum, qui parem in crassitudinem cote læuigati aptissimè inter se committuntur. Si vel fidelibus oculis credas; non contiguos lateres, sed perpetuas tabulas ad vnguem dedolatas existimes. Vsque adeo saxa ipsa florum persentiunt amabilitatem: vt ad illos iucundissimè complectendos arctissimæ coagmentationis societate conspirent. Pauca quædam hìc habeo præmonere. Primum, vt albi lateres in lateraria officina seligantur; hi enim, quippe eximia coctura densati, contra frigora pugnaciores; rubri reijciantur: vt qui minùs igne durati ad primos algores in fragmenta diffiliunt. Alterum, vt in recto Plani, in sinuoso opere curui adhibeantur. Tertium, vt in areis obuallandis, qua parte longi sunt, defigantur, non autem qua lati: ne parum altè depacti aut incedentium, aut fodientium offen-

Ad areolas tutelæ.

UVA. BHSC. SC 08937

sione loco moueantur. Postremum, vt supra semitarum superficiem tres tantùm vncias, siue totidem transuersos digitos extent. Debent præterea funiculi, pro varia areolarum conformatione plures paucioresue, validè intenti vtrinque depactos ad paxillos alligari; vt parem laterculis omnibus extantiam præfiniant; vt eosdem ad lineam dirigant; vtque Ariadnæo filo feliciùs hortensium labyrinthorum ambages ingressis, non hospitibus Theseis, sed ipsis architectis Dædalis facilem laboris exitum commonstrent. Quin etiam flexuoso in opere sic artificis manus est regenda funiculo; vt eius alterum caput opportuno figatur in centro, destinatam in curuaturam circunducatur alterum. Non est operis instituti minutiorem docere rationem areolarum varias in figuras efformandarum: neque enim structori monstrat architectus, quæ facilè potest ille sua ex arte, vulgatoque ex vsu cognoscere. Cæterùm, si clementior cura suaserit, ne in beneficos areolarum stipatores laterculos ingrata imminutio, ac mutilatio desæuiat, Marcum Antonium Specchium Romanum audi tum hortorum amœnitati, tum coctilium laterum integritati hac perutili solertia consulentem. Aream vel quadratam, vel intra rectos angulos oblongam in paginæ commensum respondente linearum ambitu contrahes: in quadrangula spatia quaqua versum æqualia, quæ laterculorum latitudinem pro rata por-

M. Antonius Specchius.

UVA. BHSC. SC 08937

portione adumbrent, lineis cancellatim reticulatis distribues: areolasque ita definies, vt integra segmenta, nempe solidi lateres includantur. Prædiscere tamen hic debes, ab istiusmodi structura curuos ambitus excludi, qui nisi comminutis laterculis circunduci non possunt. Si quem autem pigeat pronioris, incommodique incubitus in humili subsidentium areolarum cultura; is poterit lateritio munimento calce interlito ad quaternos, quinosue palmos prædicta florum cubilia excitare. Post affabrè munitas laterculis areolas, interiectæ semitæ consternentur æquè, ac tutelares laterculi, eandem in partem leniter deuexæ. Si placet antiquitate magistra proficere: artem areæ frumentariæ coæquandæ, ac solidandæ ad hortensium semitarum constrata sic referes. Cretam, siue argillosam ac tenacem terram minutè confodies: amurca recenti non salsa benè consperges, ac subiges: vbi terra penitus combiberit amurcam, iterum probè comminuetur, cylindro coæquabitur, & pauicula verberabitur: denuo tandem amurca solum respergens, & arescere sines. Ita pauitæ, atque exæquatæ semitæ nec æstibus fatiscent, nec imbribus lutescent, nec inutiles herbulas creabunt, nec noxijs formicis, & muribus scatebunt. Recentior tamen ars vtiliter substernit in semitas aut veteris ruderis cribarium puluisculum, aut permistam glareolis arenam fossitiam, aut macram & rudem nullo-

Semitæ.

Cato de re rust. c. 129. Varro de re rust. lib. 1. cap. 51. Colum. lib. 1. c. 6, & lib. 2. cap. 20. Plin. lib. 18. cap. 8 & l. 18 cap. 29. Pallad. lib. 7. tit. 1.

UVA. BHSC. SC 08937

nulloque vitiatam seminio terram, qualis est altiùs effossa, aut conglobari solitum in pilulas liuidum retrimentum calcis; & cineris, quibus aqua maceratis saponis lixiuium percolatur. Est, qui gracile solum in operto siccat, siccatum minutim comminuit, comminutum cum sabulo commiscet: deinde vel manutillato humore perfundit, vel in apertum effert, vt aquis cælestibus tumescat: in semitas denique tam feliciter digerit; vt, qui modò mollissimus erat puluis, mox densam in duritiem lapidescat. Duplex autem consternendarum ambulationum via est: aut enim ingestum solum pauicula condensatur, aut summas prope latercularum oras cumulatum leuiter trulla complanatur opere retrogrado; necubi leuis exæquatio progressu inæqualiter subsidat. Ita fiet, vt solum adhuc suspensum tum suo pondere, tum pluuiali pressu, quantum satis fuerit, æqualiter descendat, ac solidetur. Est etiam nonnemo, qui coctilibus laterculis ad amussim læuigatis, & calce commissis aditum omnem bestiolis, herbisque præcludat. Verumtamen tam præclusa structura grauibus patet incommodis: adeo enim ab imbribus ac gelicidijs lubrica erit, vt illic sine casu, aut prolapsione ingredi nemo possit. Adde, quòd humore diuturno viridem situm immundamque illuuiem ducit, & prope assiduam purgantis operam exigit. Quamquam quodcunque hortensi ambulacri solum, ne frequenter

UVA. BHSC. SC 08937

quenter decidua puluinorum humo herbescat, debet subinde conuerri. Vnum hortis inutile habetur signinum pauimentum, fractis tunsisque testis, & calce addita coagmentatum. Id enim brumali frigore conglaciatum minutatim dissilit. Complanatis iam semitis, si, quod areolis includitur, eius loci solum florum sationi habile sit, retineatur, ac tenuiter succretum in puluinulos cumuletur: sin minus; illo egesto, quod certis vtile indicijs mox describam, sufficiatur. Hæc hortorum arridet architectura: quæ tamen absolutissima non erit, nisi seminarium adiunctum habeat, vbi generoso è semine spes hortensis gloriæ concipiatur, paruique hortorum Quirites educentur, donec, probata per probabilem florem indole, in floream Rempublicam admittantur, degeneres autem excludantur. Aprica loci positio, mollisque declinitas eadem atque hortensis esto, tum vt genitalis caloris abundè, tum ne collectæ per imbrem vliginis nimium sit. Areolas simplici artificio, directoque ordine quadratas, aut oblongas, necnon modicè latas facito; vt conseri vtrinque, purgarique possint: easdem prædictis laterculorum tutelis circunsepito: semitas ad binos palmos, vt priùs docui, laxato: eiusmodi seminarium ab hortis hortensi tantum septo distinguito, pariterque circundato. Quòd si ager angustior vix hortis mediocriter explicandis, nedum seminario adiungendo satis est: pars aliqua hor- Seminarium.

UVA. BHSC. SC 08937

hortorum extrema in seminarium abeat, aut (si neque hoc per loci angustias licet) fictilibus catinis parabile seminarium figulus ministret. Ad vltimum horti (nisi domini ædibus continentes sunt) contiguum cultoris domicilium requirunt, quo tanquam aliqua specula diurni nocturnique insidiatores absterreantur.

Domicilium

Excubitor, & Cultor.

CAPVT IV.

VT sine militum vigilijs vrbium claustra, ita sine canum excubijs hortorum septa insidijs patent. Caue, tuus excubitor genus & indolem ducat à somniculosis canibus, arcem Capitolinam silentio prodentibus: de quibus anseres vigilantiores lectica splendidè instrata circunductæ anserinæ ex argento imaginis solemni pompa, primaque Censorum cura publicè locati ad ædem Iouis Tonantis perpetui cibatus gloria, defenso Capitolio triumpharunt. Adeo verò vnica pœna inexpiabile, vbi latrandum est, taciturnitatis flagitium sapientissimis Quiritibus videbatur; vt multiplici, & singulis annis repetito sambucei patibuli supplicio mutorum parentum filium aliquem flebiliter vlulantem paterni silentij perfidiæ cogerent oblatrare: atque infeliciter affixum cir-

Canis hortensis. *Cic. pro Sext. Rosc. Amer. Plin. lib. 10. cap. 22. Plutarch. in problem.*

Plutarch. De Fortuna Romanorum.

UVA. BHSC. SC 08937

circunferrent, anserum triumphantium spectabile trophæum. Ne canina tibi quoque carnificina polluendæ, atque efferandæ sint assuetæ floribus manus: fideli, & ad leuissimum quenque strepitum solicito custodi crede floridos amores tuos. Intima fides in extimis indicijs eminebit. Placet igitur excubitor canis (vt minutas prætream notas) vsu villaticus, aut pastoralis, ne Draconis Hesperidum fideles excubiæ desiderentur: educatione placidus in domesticos, implacabilis in exteros, ne blanditijs corrumpatur: toroso corpore robustus, vt cominus: vasto latratu canorus, vt eminus: arduo statu minax, vt vtrinque terreat insidiantes: oculis sanguinea luce suffusis fulgurans, vt dentium fulmina portendat audacibus: villo niger, vt luce clara terribilior furibus conspiciatur, vtque in tenebris nocti concolor penitus inuisum ad hostes accessum habeat. Huiusmodi canem interdiu captiuum vinculis contineto, vt noctu manumissus & libertus excubias agat alacrior. Eidem excubitori mobile ac translatitium tuguriolum crassis assibus è castanea contabulato: in Austri teporem hieme, in Aquilonis frigus æstate obuertito. Eo tamen in loco semper statuito, vnde tota hortensis planities, atque adeo quisquis ingreditur excubitoris oculis subijciatur. Sed frustra hortis inuigilant canes, si culturæ indormiant homines. Colonus ergo fidem in primis, ac beneuolentiam erga dominum colat, sine quibus horti mali-

Eiusdem tugurium.

Coloni partes. *Cato c. 5.*

UVA. BHSC. SC 08937

Colum. l. 11. cap. 1. malignè floreſcunt. Ne ſit ebrioſus, aut ambulator; quia capite pedibuſque vitioſa vertigine laborantibus diligentiæ ſtabilitas vacillat: neque ſit ſomniculoſus, aut voluptarius; quia deſidioſa mollities laborioſæ hortorum pulchritudinis venefica eſt. Sit autem ſiderali ſcientia leuiter imbutus; vt, quæ captanda culturæ tempeſtiua, quæque cauenda ſint ſuſpecta tempora in bona ſiderum luce præuideat. Sit floridæ rei ſciens: vt ſcitè felices herbas excolat, infelices curioſè perſequatur. Sit agreſtium operum patiens: vt ſereno die in hortenſi ſole apricus ſerat, exherbet, emundet, ſuis munditijs floribus ipſis nitorem addat: per imbrem verò intra domeſticum aſylum vmbraticus de floreis negotijs otioſè deliberet, arma ruſtica detergat,

Virg. Georgic. lib. 1. Colum. ibid. Plin. lib. 18. cap. 24. Liban. in laud. Agricult.

Teſſeræ ſurculaceæ. ſurculos indices præcidat, necnon varijs numerorum crenis notet, quos deinde ad florum diſcrimina vel humi depangat, vel floralibus teſtis affigat. Licebit, ſi lubeat, in hunc vſum reſecta arundinea internodia laxioribus alijs internodijs operire; vt, quæ includentur, ſchedulæ notabilium florum nominibus inſcriptæ ab humoris corruptela integræ conſeruentur. Quanquam ego eidem huic rei plumbeas lamellas numeris inſignitas, ſenos ſeptenoſue tranſuerſos digitos longas, vnum latas, digiti quadrantem craſſas vtiliùs adhibeo: quòd hæ, cum neque frangantur, neque putreſcant, vt ſurculi, permoleſtè reficiendæ quotannis non ſunt.

Arundineæ.

Plumbeæ.

UVA. BHSC. SC 08937

sunt. Sicco diutius cælo amica irrigatione impluat, quemadmodum infra enodatiùs explicabo. Hosce autem vicarios imbres irriget, dum sol vel occidit æstiuus, vel imminet hibernus; ne affusus humor nunc feruore tabifico, nunc gelu mortifero cum siti vitam bibuli seminis extinguat. Prima luce areolas circumeat: si quid res florea detrimenti passa sit, perueſtiget: flores vel senio, vel imbre, vel turbine, vel quo alio casu caducos surculaceis paxillis, tanquam pedamentis, erectos adminiculet: iniussu domini ne legat: iussus hinc inde sic demetat, vt versicolor seges intacta atque illæsa videatur: ijs verò decerpendis abstineat, qui placent siue nobilitate ad semen, siue nouitate ad gloriam. Matutina florum messis in primis tempestiua est, cum sublucana illi blandientium siderum saliua guttatim perfusi omnino nectarei sunt: cum recentem ad solem experrecti roscidis lacrymulis lepidè lippiunt: cum semihulco risu legi prægestiunt: cum egelido tepore suffiti odoratiorem animam expirant. Hanc minimè siluestrem, imò vrbanam, atque vrbanitati cæduam florum siluam tenui lino, aut lento vimine nunc teretes colligat in fasciculos, nunc textiles circinet in corollas, nunc etiam vinculo absolutam aceruatim digerat in calathiscis, efficiatque suaui miraculo, vt pensiles horti manibus & capitibus facilè præferantur. Hìc & colonum, & dominum monitos volo, vt quà

Cap. 20. Rigandi tempus.

Florum legendorum ratio.

Tempestiuitas.

Componendorum peritia.

Sacræ aræ floribus ornandæ.

præ-

UVA. BHSC. SC 08937

præcocis, quà serotini floris crebris munusculis sacras ædes condecorent, gratiam aliquam munificentissimo Deo relaturis; qui, vt omnium saluberrimis delicijs obuius esset, è concluso intactæ Parentis hortulo exilstens flos campi apparuit; cum in agro Bethlemio amantissimè præproperus media hieme vernauit: quique florea veris tempestate in ferali monte cruentus defloruit; quia lilium fuit, sed vulnificas inter spinas. Noxiarum quoque floribus animantium persequendarum op-
Cap. 2. & 22 timus cultor artem percalleat, quam ego alio loco bipartitò fuseque tradam. Nocentissimas autem bestiolas, limacem, & erucam hortis potissimum caueat. Ergo si pluuialis anni fecunditas infelix cum floribus vtranque florum pestem effuderit; intendentibus se tenebris ad furtiuum pabulum egressas nocturnus vltor prælata face vestiget, deprehensas manu colligat, pede proterat. Si quas opaca noctis impunitas protexerit, suis ipsæ vestigijs reduce luce se prodent. Et limax quidem glutinosi corporis tractu insulsè saliuans pigram fugam ad letebram vsque sequaci lentore inscribit. Eruca verò depasti floris residuum in summo solo relinquit, infra quod ad vnius, alteriusue digiti crassitudinem sepulta viuit. Ibi terram digito, vel surculo leuiter curioseque scalpe, ne multa simul egesta humus concolorem vermem inuoluat, & occulat. Quæris quid sit, cur vilissimæ

UVA. BHSC. SC 08937

simæ bestiolæ nobiles florum epulas tam auidè consectentur ? Veram causam seria fabula docto aperit inuolucro . Vos interim audite pigri cultores, audite impigri fures vestris æqua meritis adumbrata ludicro sermone supplicia . Est in agro Hetrusco planities amœnissima, vbi quondam stetit ac viguit Semifontana Respublica . Hìc florentissimos hortos Flora , suam scilicet Regiam, natura simul atque arte ad elegantissimam architecturam conspirantibus , excitauit. Et possim ego toto naturæ, artisque molimine elaboratas delicias rudis, & inamœnus , atque, vt semel dicam , vrbanus agricola exæquare dicendo ? Imò verò possum , paucis quàm pluribus eloquentior ita si dixero : nusquam elegantiùs, nusquam decentiùs, quàm Floræ in hortis, velut in voluptario theatro lepida florum natio pudica ludit Floralia . Liberale ostium omnibus patet : sed , qua lege pateat, hisce incisum notis admonet.

Limacis, & Erucæ fabula.

Floræ horti.

Hìc ver assiduum melius , quàm carmina , flores

Inscribunt : oculis tu lege , non manibus .

Floridissima hæc Hetrusca Tempe BARBERINIS APIBVS feliciùs, quàm Thessalica vulgaribus, natalia geminas vtrinque confines vrbes Florentiam , & Senas propagatæ amœnita-

UVA. BHSC. SC 08937

tis communicatione sic beant; vt illa tum re-, tum nomine floreat: hæ sicut agrorum, sic ingeniorum vere perpetuo nobilitentur. Sed, ne in patriæ iustissima commendatione nimius videar, vnum è plurimis honoris causa nomino tum genere, tum hac vtraque laude nobilissimum ciuem meum, Fabium Sergardium; quippe qui cultissimæ indolis nitorem in hortis cultu sumptuque nitidissimis repræsentat. Suis Flora delicijs tuendis colendisque præfecerat Limacem quendam, hominem primò quidem vigilacem & laborioſum; deinde verò (vt incuria diuturno glisceit ex famulatu) conniuentem ac supinum. Igitur cultrice ignauia horti vernabant in vrticas; decoram sanè somniculoso capiti coronam. Nec tamen seges illa sine igne acerrimè vrens excitauit ad cultum; sed incitauit ad scelus. Frater erat Limaci Bruchus, homo inter fures nocturnos felicissimus; quippequi raperet, & lateret: noctu furacissimus Mercurius, interdiu frugalissimus Marcus Curius. Floribus in primis delicatus iste scarabæus delectabatur, quorum exuctam suauitatem in sordidum quæstum conglobabat: seu potiùs (vt ille cum fratre gloriabatur) ex diuenditis infructuosis floſculis ingenioso miraculo aureos fructus colligebat. Hortos autem non temerè, sed eruditè compilabat. Nam quos in cæteris eminentes, dominantesque

Fabius Sergardius.

Ex longo famulatu incuria.

nobi-

UVA. BHSC. SC 08937

nobiliſſimos flores de die vulturinis oculis præcerpſerat, eoſdem ſubluſtri de nocte, Periandrum ſpicas, Tarquinium papauera decutientes imitatus, demetebat: quin etiam, ne in ſuperbam pulchritudinis tyrannidem regerminarent, radicitus extrahebat. Sed nuſquam vigilantior, quàm Floræ in hortis expilandis indefeſſus runcator furacem operam ſuam collocauit: credo vt lentiſſimo fratri exherbandi viridarij laborem releuaret. Rem primò Limax fraterna ſcilicet indulgentia diſſimulare: deinde etiam nec videre, nec ſcire poſſe; vt qui pro ſe, atque adeo pro inſomni fratre dormiret. Adde, quòd in florum denſiſſima ſilua latè ſparſa deprehendi poſſe furta non putabat. Senſit tamen (quis enim ſagaciſſimam fœminam falleret?) ſenſit, & ingemuit Flora in ſuorum verna iuuentute hortorum præfeſtinatum furtiuo ſcelere caluitium. Itaque ſæpè, at fruſtra fratrum par nocentiſſimum innocentibus verbis caſtigatos ita denique minitabunda præmonuit: Caue Limax, caue Bruche, ne Flora noua Circe mutet ora: ne vos puniat flos. Riſere nequiſſimis ſuis ipſis alioqui floſculis ſuauioris Dominæ minas: quin imò perfrictæ frontis Limax exprobrati ſibi, fratrique facinoris neutrum eſſe conſcium pernegauit. Tum Flora furore flammea; oculis, voce, geſtu fulminea; Agite, inquit, ſceleſtiſſimi, qui mina-

UVA. BHSC. SC 08937

cem, ridetis, vindicem pertimescite: ac simul peregrino flore, quem fortè manu gestabat, vtrunque percussit. O prodigiosam, grauissimæque noxæ parem in hortorum vastatores pœnam! Contacta noxiorum corpora in turpes bestiolas repentè decrescunt: vtque maneant in recenti forma veteris culpæ indices notæ, Limaci manus pedesque recedunt, quibus, dum licuit, per inertiam vti noluit: oculi occuluntur, quos in somnum occluserat, cum fuerat excubandum: ad prætentandum cæcum iter & bacilli, & oculorum vicaria quadrigemina cornicula protenduntur, & ipsa ignauissima; quippe quæ leuissimum ad incursum resiliunt: horum summa pars nigello puncto, velut oculorum simulacro ac rudimento illuditur: totum tergus infuscatur, vt rustici hominis id fuisse intelligas: eadem remanet pigritia in lentissimo reptatu, totumque corpus tanquam ipso in otio laborans frigidum lentorem, hoc est ignauiæ succum exudat, ac viam sordidè signat, ne quis turpe vestigium persequatur: ipsa durissimi capitis penetralis peruicacia durescit in osticulum, seu lapillum cum ad multa, tum præcipuè ad alieni obstinationem ingenij emolliendam medicatum. Vnum in tanta membrorum mutatione Limacis nomen appositè retinet, qui limosam, inertemque indolem non mutauit. Similis vltio Bruchum vertit in eru-

Limax in bestiolam sui nominis.

Bruchus in Erucam.

UVA. BHSC. SC 08937

in erucam. Atque vt in illam degeneraſſe furem ſentias; alacres ad furtum digiti in multiplices pedes, prærepti flores in verſicolores maculas tranſeunt. Adeo verò deprauatæ conſuetudinis tenax eſt hominum genus, vt etiam num mutato corpore multati fratres ad corrumpendos hortos priſtina auiditate ferantur. Et quanquam per nocturnas vmbras ſuis quærunt inſidijs impunitatem: ea tamen irrogata eſt pertinaci vitio ineuitabilis pœna, vt ſuo ipſum ſe prodat indicio. Limax ergo ſaliuario ductu, eruca verò ſemeſa præda ſupernè relicta latibula commonſtrant. Efficaci vindicis Floræ indignatione nocentiſſimos homines ridiculas in beſtiolas deformatos non ſine riſu demiratæ ſunt Floram de more conſectantes Nymphæ quatuor, quæ ſingulas quadripartiti anni partes peculiari non magis fructu, quàm flore diſcriminant, floreoque annum diſcrimine in vnam veris æterni faciem colorant. Ipſæ hortenſium odorum vagulæ prædatrices, decentium florum garrulæ adulatrices Auræ prodigioſo ſpectaculo defixæ ſuſpenderunt volatum, & ſibilum. Vnus tamen Zephyri fraterculus, inter ventulos puſillus puſio, libratis repentè pinnulis, intentoque tragicum in prodigium digito ridibundus monitor pauca hæc inſuſurrauit. Si fabula tam ſeuerè animaduertit in hortenſes reos: quam illi ſeriam

UVA. BHSC. SC 08937

vindictam non pertimescant ? Hæc habui quibus & fures monerem, vt floribus abstineant; ne turpiùs, quàm eruca, fustibus versicolores fiant: & colonos hortarer, vt pari diligentia & fide hortos colant; ne limacis instar nudi, eiecti, mendiculi parcissimè victitent succo suo.

Arma

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

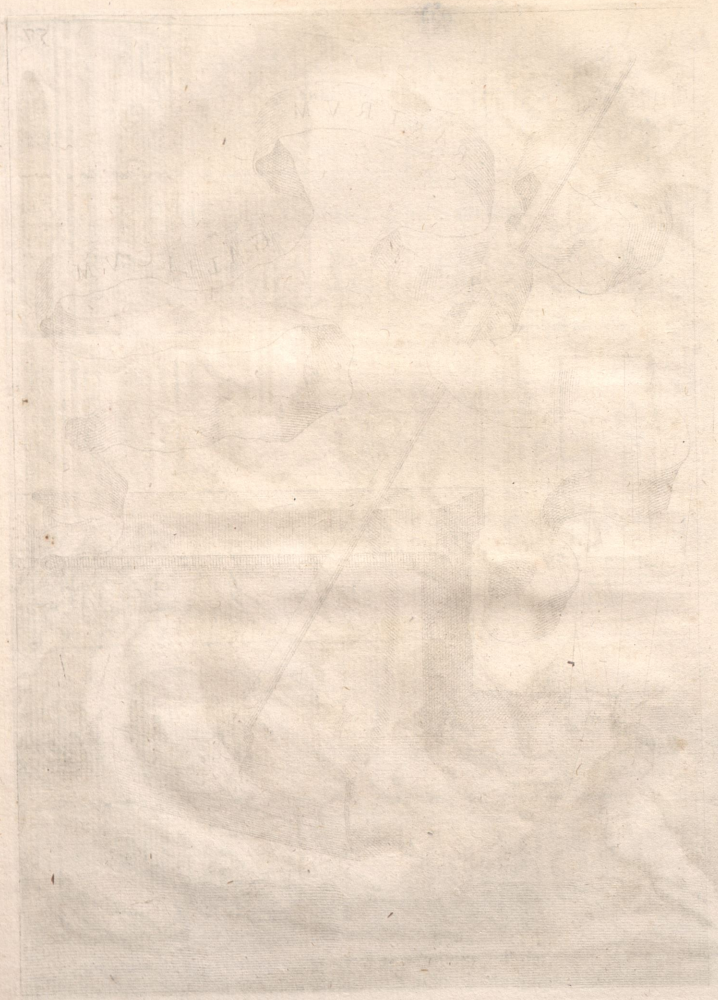

UVA. BHSC. SC 08937

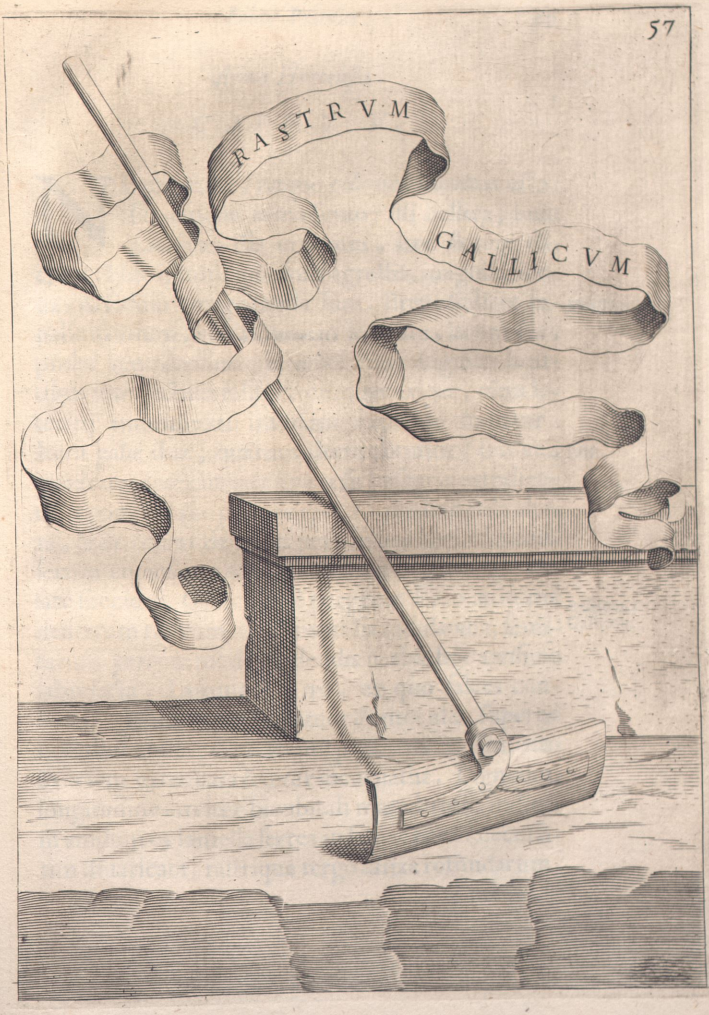

UVA. BHSC. SC 08937

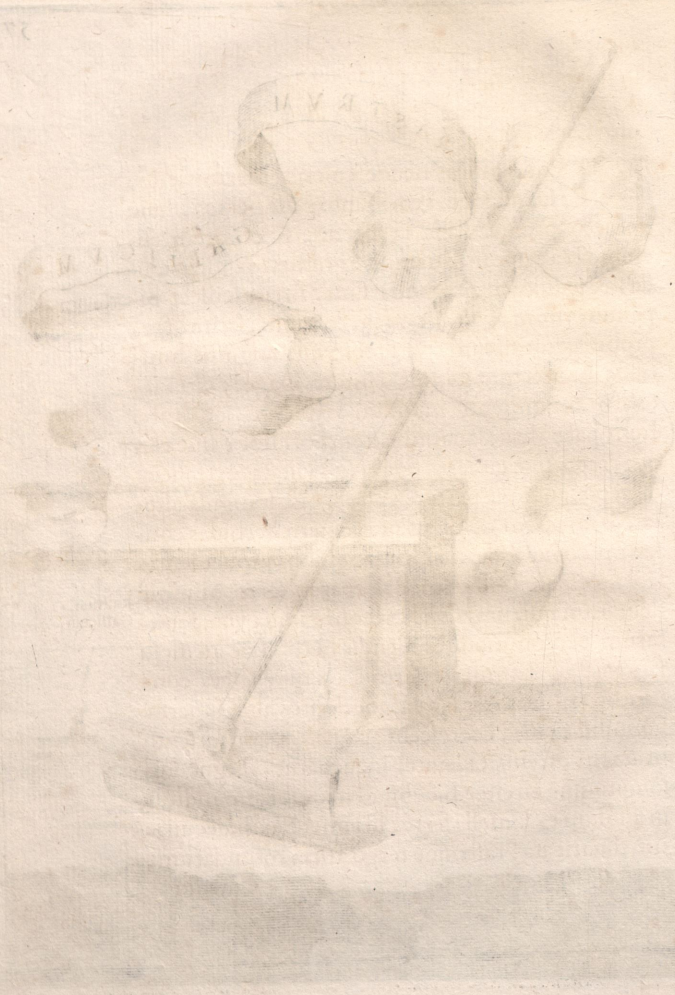

UVA. BHSC. SC 08937

Arma Hortensia.

CAPVT V.

NEque miles, neque colonus inermis esto: sua cuique arma sunto: illi bellica, huic pacifica: illa cruorem, hæc florem eliciunt. Hæc igitur, quamuis agrestia, magnifacienda, & sedulò comparanda sunt. Breue scilicet bipalium vnum, vncias nouem longum, latum sex, probè acuminatum: vt areolarum angustis limitibus interiectum solum, cum res exiget, citra lateritij munimenti iniuriam expeditè fodiatur. Bipalium. Item palæ duæ, quarum altera obtusior (siue ea quadrata, siue cuneata figura sit) vsitatas extrahendi, reponendique partes expleat: quadrangula altera, & in aciem desinens præacutam herbulas confertim copioseque in ambulationibus prouenientes latè succidat. Palæ. Gallicum è perpetuo ferro minimè dentatum rastrum, siue hortensis radula vna, semitarum percommodè eradendis herbis hoc artificio fabrefacta. Rastrum Gallicum. Lamina è ferro, ex quo falces conflantur, palmum lata, quatuor digitos alta, supernè nonnihil crassa, decrescente paulatim crassamento in aciem extenuata leuiter incuruatur. Ligneum longitudine circiter bicubitali manubrium inditur in anulum ex lamella ferrea in semet flexili, decussatim diuaricata, rastrique tergo affixa rotundatum, è medio

UVA. BHSC. SC 08937

è medio summi rastri prominentem, modiceque resupinum. Hoc instrumento ita semita cultor exherbat. Correpto vtraque manu manubrio, stans aciem herbido solo pressim applicitam trahit ad se, auersoque incessu recedens malas herbas succidit, ac sternit, & veluti fugiendo vincit. Nostrate autem pala rastrum hoc magis ex vsu esse ipse vsus ostendit. Illa enim non adeo leuiter ad cæsionem impelli potest, quin solo sæpè suffosso planitiem lædat: hoc innocenti tractu summam terræ cutem ita decerpit; vt malis tantùm herbulis, prominulisque saxulis corrasis, æquata semitarum glabreta æquiora & glabriora reddat. Illa præterea supino positu, motuque lentiorem nauat operam: hoc prono penitusque in opus incumbente corpore quicquid inutiliter & nocenter eminet, corradit simul & conuerrit. Vbi verò satis congessit herbarum & sordium: sparsim relictis congestitijs cumulis, alia opera asportandis, suam adurget æquabilem rasuram. Idcirco planissimum esse oportet ita purgandum solum: alioqui enim minùs vtiliter adhiberetur id rastrum, quod malè natas herbulas locis eminentibus succideret, subsidentibus tantùm delamberet.

Trullæ

UVA. BHSC. SC 08937

Trullæ præterea fabrorum parentur maiusculę duę: altera exacutior, qua ambulacrorum herbulæ carpturam vulsuramque ipsa tenuitate fugientes abraduntur: hebetior altera, qua terra minus altè conuertitur, quaque leuiter ducta, reductaque complanatur. Alia itidem trulla minuscula tum ad fodiendum in arcto, tum ad minimas radiculas refodiendas. Inter hortensia quoque vtensilia numeratur ouato lanceæ ferro persimile ferreum instrumentum vnum, duodecim aut paulò plures palmi Romani vncias longum: vbi medium maximè patet, duas vncias cum semuncia latum; acumine in semicirculum retuso, eodemque ad expeditam fossionem, quàm reliqua sit pars, tenuiore: ligneo manubrio priorem in partem, vt in trulla fabrili, exporrecto: ad radices præsertim aridas subruta humo innocenter eruendas perutili Belgarum inuento in primis accommodatum; vt meritò à deplantandi vsu Gallicum nomen inuenerit. Cultellus vnus perbreui, crassaque lamina, mucrone retuso atque deuexo, quo malas herbas adultiores, aut areis, aut semitis pertinaciter hærentes radicitus eruamus. Paxillus præferratus vnus, qui paria per interualla adactus scrobiculos faciat floriferis bulbis minimo labore collocandis. Vas irriguum vnum sic ex ære cyprio formandum. Venter capax in depressiorem figuram conglobetur: ansa versatilis annulato ex vtraque me-

Trullæ fabrorum.

Belgicum deplantandi instrumentum.

Cultellus.

Paxillus præferratus.

Vas irriguũ.

UVA. BHSC. SC 08937

media parte labro inferatur: rostrum duplex pandum atque multiforum vtrinque promineat; quorum altero laxiùs, altero angustiùs perforato, prout vsus exiget, humor floribus irrorabitur: oris autem patentissimi media tantùm pateat pars, vnde vas possit impleri: extrema vtraque superinductæ laminæ obice obturetur, ne in irrigationem declinatum cum innoxio stillicidio immodicam pluuiam superfundat. Hæc etiam in hortensem supellectilem opus sunt, nauia, siue alueus ligneus vnus in scaphæ modum carinatus, intritæ cæmentisque in ædificio, terræ sordibusque in horto transferendis accommodatus. Scopæ plures, quas ad euerrendum sine scalptura, expoliendumque solum Reatinus præsertim ager idoneas mittit ex Indici milij geniculatis culmis, in paniculas molliter hispidas capillatis. Peniculi vel setacei, vel siliginei plures, munditias facturi summis laterculorum puluinos circunstipantium oris, quas aut recens pastinatio puluere, aut nimbosus imber luto respersit. Lignea purgamentorum capsula manubriata vna. Vehes item lignea vna, bipes, vnica rotula antica, geminoque manubrio postico trusatilis ad maiorem terræ vim vltro citroque comportandam, siue etiam ad copiosa hortorum purgamenta exportanda. Regula lignea vna, cuius æquabili tractu areolarum tumor coæquetur. Graciles arundines pluri-

Nauia.

Scopæ.

Peniculi.

Capsula purgamentorũ. Vehes trusatilis.

Regula lignea. Arundines.

UVA. BHSC. SC 08937

rimæ, quæ tum ad caducorum adminicula, tum ad notabilium indicia florum, vt facto opus erit, concidantur. Tubi fictiles aliquot, latitudine palmares, paulo productiores longitudine, vt eas singuli plantas circunsepiant, quæ de terra in terram translatæ, tantisper, dum coalescant, subdiales debent quidem esse, non tamen apricæ; ne insolatione exaresçant. Testæ item florales aliquanto plures, quàm loci captus ornatusue postulat; vt, si fortè gelu pruinisque, seu quo alio casu earum aliqua dissiliat, statim possit vicaria suffici. Sed, ne casibus, offensionibus, frigoribusue illæ fragiles sint, è laudatissima creta figulari, quæ videlicet exalbescat, siue ad flauum colorem inclinet, seu potiùs ex flauo viresçat, fingantur, valideque excoquantur. E rusa, siue leuiter incocta argilla fictilia vasa in hortos ne admittantur: quòd ista nimis humentem cum semper humum conseruent, concreditas radices plerunque vel corrumpunt, vel emaciant. Crassitudo requiritur minimùm pollicaris, ne florum fibras penetrans sol, aut frigus exurat. Forma placet globosa, modicè humilis, ore patula, breui collo leuiter substricta, ventre turgida, pede lata. Humilitas enim nec longiore per hiemem vmbra officiet affitis floribus, nec prospectum impediet: capacitas verò largiore gleba semen ipsum complexa ab æstu, bruma-

Tubi fictiles

Vasa florialia.

UVA. BHSC. SC 08937

maque defendet; ac præstabit, vt idem latè diffusis fibratis capillamentis in agnatam sobolem, in florulentam familiam felicissimè luxuriet. Item scabile paruum vnum, satori, runcatorique inter opus sessuro percommodum, quaqua versus palmare, sed in summo vncia minùs latum; totum contabulatum etiam in imo, vt quancunque premet semitarum partem, æquato pressu condenset, & coæquet; ex vno tamen latere semiapertum, vt capsulæ instar peniculum, trullam minusculam, siue quid aliud minutum vtensile recondat. Scabile.

Cistulæ inæquales tres: prior minima instar pateræ plana, in præcocium penuria florum donaticas primitias oblatura: mediocris altera paulò laxior atque altior in vberiore prouentu idonea: tertia denique reliquis capacior in vberrimo vsurpanda. Cistulæ. Orbes viminei complures vnà cum structilibus florum donis subinde mittendi, ac subinde reparandi; vt subitarios in vsus habeantur in promptu. Orbes viminei.

Cribra tria, quorum duo ex ære cyprio filatim extenuato sic reticulata sint, vt primum plagis mediocriter raris grandiusculam & exceptitiam bulbis; alterum minutis maculis prætenuem & secundariam radiculis terram incernat; tertium verò per eiusdem æris laminam densissimis arctissimisque foraminibus distinctam tenuissimum & cribrarium puluiscu- lum transmittat, seminibus leuissimè obruendis. Cribra.

Item

UVA. BHSC. SC 08937

Item laterna vna contra nocturnas quà hominum, quà bestiolarum insidias facem prælatura. Laterna.

Muscipula vna, vel plures pro murium hortos infestantium copia. Muscipula.

Theca ferramentorum vna, forficulis & cultello instructa; illis, vt florentes cauliculi bellè attondeantur; isto, vt crenarum notæ in indicibus taleis, vel arundinibus incidantur. Theca ferramentorum.

Falcula vna, qua hortensium fruticum inutiles ramusculi amputentur. Falcula.

Serrula vna, qua ramuli duriusculi desecentur. Serrula.

Cos olearis ferramentis exacuendis vna. Cos olearis.

Lamellæ plumbeæ plurimæ, numerorum characteribus discriminatæ, confitis insigni flore vasis potissimùm præfigendæ: aut certè pro plumbeis arundineæ vel furculaceæ tesseræ compluisculæ, qualés paulò ante descripsi. Tesseræ.

Præter hæc lini glomus, funiculus multiplex, ac diuersi generis vimina in varios, frequentesque vsus necessaria sunt. Lineum filum. Funiculi. Vimina.

Reliquum iam est, vt innocenter eximendis transducendisque cum hærente humo, dum adhuc efflorescunt, plantarijs habile instrumentum præparemus. Tubus ferreus ad plãtas transferendas.

Lamina ferrea subtenuis ad lentam infragilemque duritiam temperata in tubum adapertilem rotundetur, cuius diameter in latitudinem pateat vncias circiter sex, decem & octo in longitudinem. Sed quà tubus adapertilis est, altera laminæ ora tres itidem è ferro fibulas, pari discretas interuallo, summam mediam imam exporrigat: quarum singulas binis alterius oræ fibulis sic medias inserat, vt

UVA. BHSC. SC 08937

ferreo radio ſtyloue traiectis nexiſque ſimul vniuerſis tubus in orbem concludatur. Habeat idem præterea geminas vtrinque anſulas, ad inoffenſam tractationem læui rotunditate tortiles, ſupraque ſummam oram eminentes, aut latiore in ſemet volumine conuolutas. Anſulæ, fibulæque tubo ipſi clauulis affigantur. Denique os ſummum, ne deprimentes acie vulneret manus, in recuruum labellum hebetetur: & oris imi acies ad penetrandam commodiùs humum perbenè excitetur.

Huiu-

UVA. BHSC. SC 08937

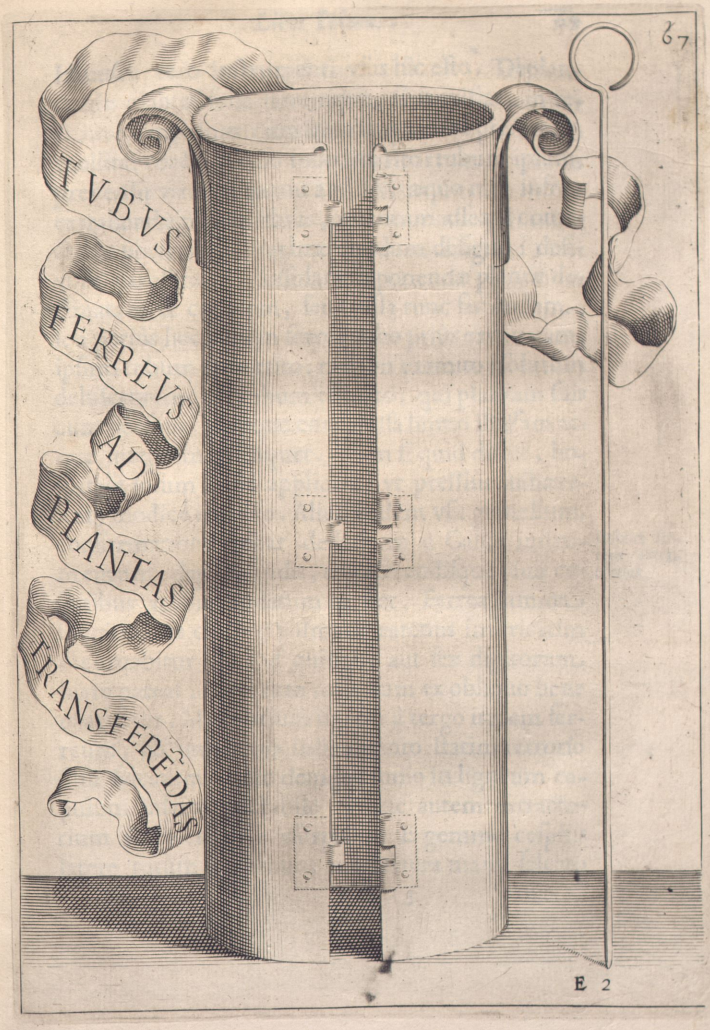

UVA. BHSC. SC 08937

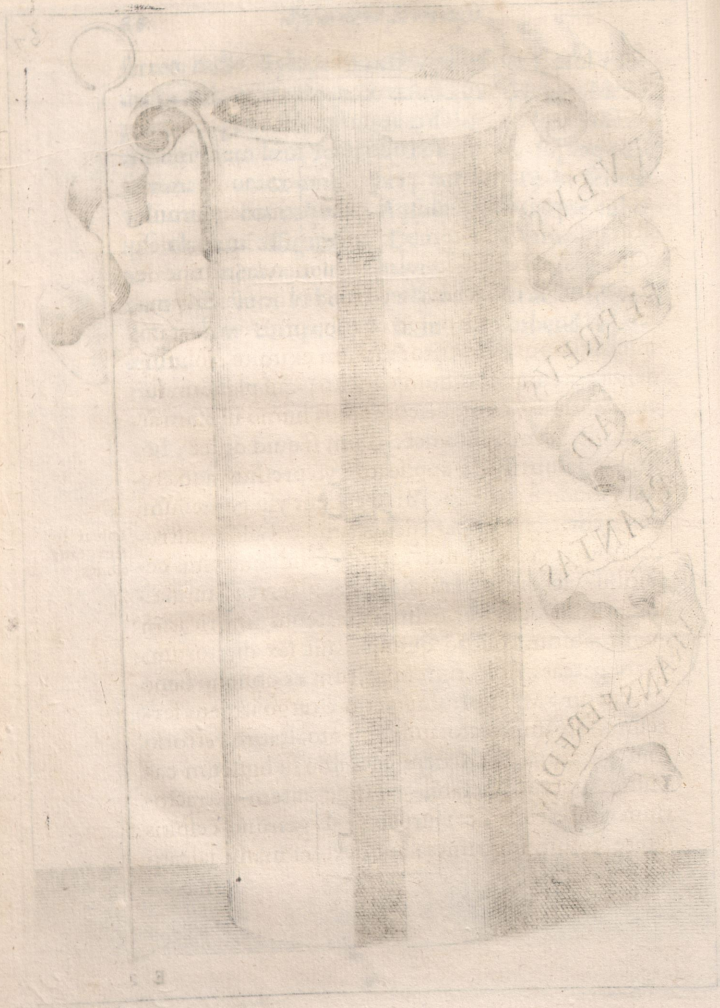

UVA. BHSC. SC 08937

Huiuſce verò inſtrumenti vſus hic eſto. Deplantandæ plantæ folia floremque, ſi is exiſtat, in rectum manipulum citra iniuriam, citra preſſuram molliter coacta medio tubo inſerito: tubum ipſum, prehenſis vtraque manu anſulis, æquo niſu infra extrahendæ plantæ fibras, quantum aſſequi coniectura poteris, in terebræ modum defigito: defixum extollito: in foſſulam deponendæ plantæ deſtinatam & capacem, ſeu trulla tunc faciendam, ſeu potiùs hoc eodem ferreo tubo priùs excauatam, ipſum tubum demittito: radium eximito: ſolutum dehiſcentemque tubum educito; qui plantam ſuis cum floribus, cumque compreſſa humo illæſam atque integram relinquet. Tum ſi quid diſtet, hoſpitale ſolum bellè applicato: vt preſſiùs adhæreſcat, modicè irrigato. Aliud eodem vſu gemellum, conformatione diſpar deductum è Gallia inſtrumentum, deplantandis, transferendiſque viuis ceſpitibus accommodatum ſic fiet. Ferrea lamina longitudinis circiter palmaris eatenus imbricatim incuruabitur, quoad quinque aut ſex digitorum hiatu pateat. Acies tum infra, tum ex obliquo bene exacuetur. Manubrium figetur à tergo itidem ferreum, ab imbricato inſtrumento ſtatim retrorſo ſinu falcatum, recto denique radio in ligneum capulum inſerto tractabile. Hunc autem extractorium imbricem ſic vſurpabis. E gemino ceſpitis latere totum imprimes: aut dextera manu falcato

Imbrex ferreus extractorius.

UVA. BHSC. SC 08937

manubrio, siniſtra verò ligneo capulo arrepto terebrans couſque verſabis, donec probè circunſectum exemptumque ceſpitem intra imbricatum alueum reponas; &, quo deſtinaueris tranſducas. Adeo ferreo ſeculo ferraria floret ars: vt ipſo cum pigro ſolo, cui radicitus affixi ſunt, flores doceat huc illuc facili miraculo peregrinari.

Hocce

UVA. BHSC. SC 08937

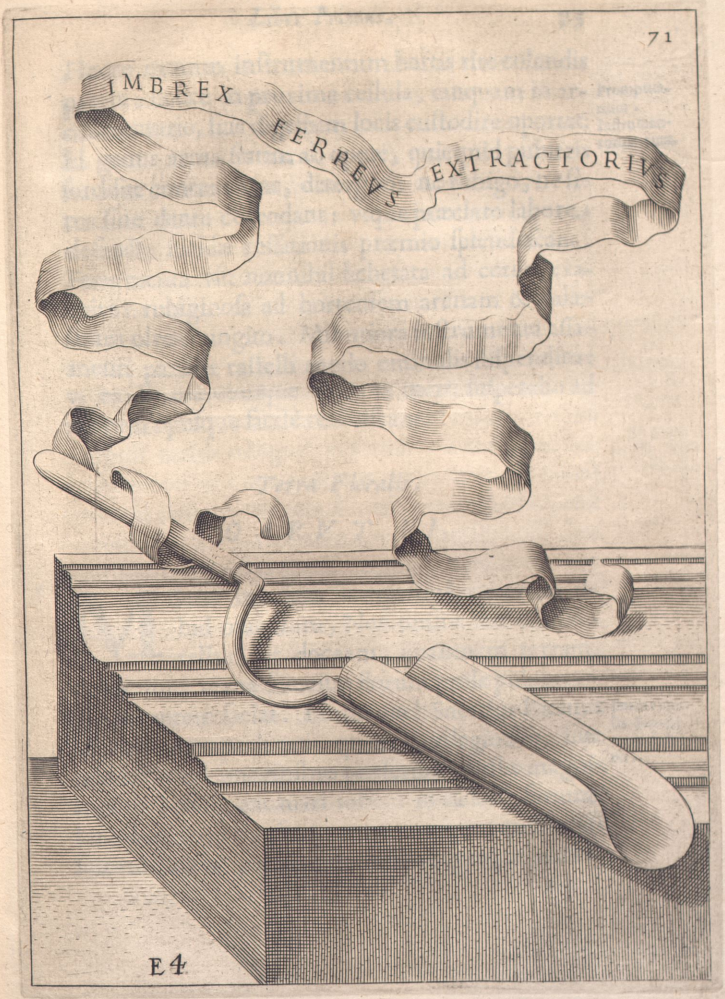

UVA. BHSC. SC 08937.

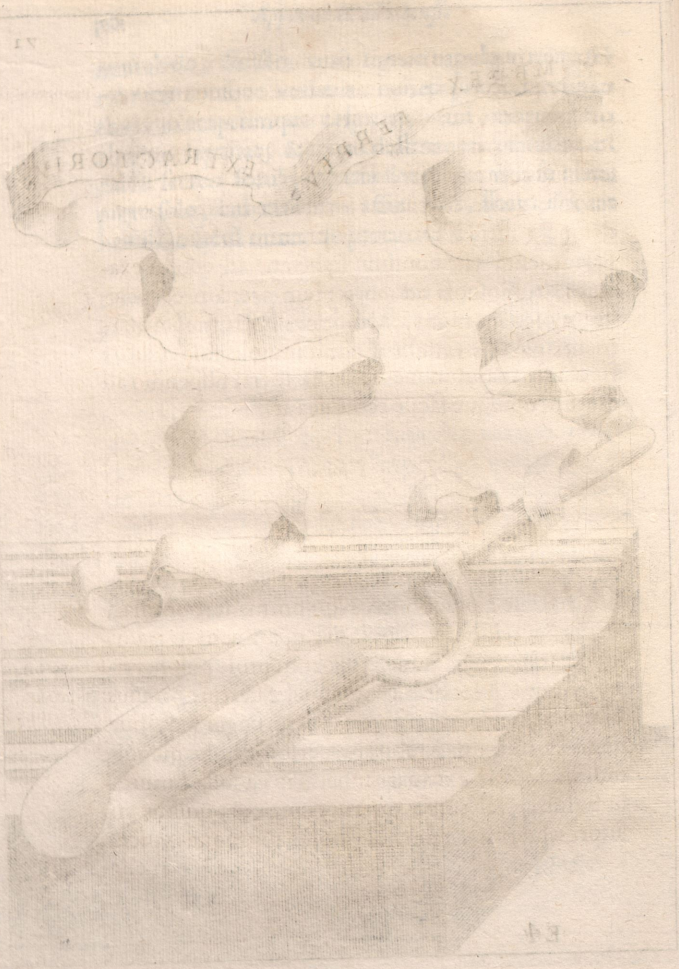

UVA. BHSC. SC 08937

Hocce mutum instrumentum hortis rite colendis parare; hocce in proxima cellula, tanquam in armamentario, suis digestum locis custodire oportet. Id genus arma statim ab opere, quicquid pulueris sordisue contraxerint, detergito: ne rubigo, ne situs sine dente corrodant: vtque præclaro labore defuncta nitidæ cessationis præmio splendescant. Ferramenta vsu nonnihil hebetata ad cotem exacuito: rubiginosa ad hortensem arenam & palæstram oleo inungito. Minutiora instrumenta assamenti paxillis rastelli modo eminulis suspendito: vt oculis manibusque obuia ex inerti suspendio ad motum opusque facilè reuiuiscant.

Promptuarium. Instrumentorum cura.

Terra Floralis.

CAPVT VI.

MOnet me iam tempestiuè canorum illud oraculum, Non omnis fert omnia tellus, vt doceam, quamnam terram totius anni verna feracitas florum prole pulcherrima parentem faciat. Emmanuel Suertius Batauus in præfatione perbreui, quam Florilegio suo, siue nudis florum imaginibus præscribit, iustæ magnitudinis fossam excauari iubet: in ea fossa fimum bubulum, vel tunsos quernos cortices, quibus vsi sutores fuerint, cum solo bono nigroque miscere;

Emmanuelis Suertij terra factitia.

UVA. BHSC. SC 08937

ri; idque sæpius intra annum bipalio conuerti, ac fossione iterari: subnascentes præterea herbas identidem eximi. Ita præparari affirmat habile circumacto anno floreæ sationi solum. Verùm ego (nisi id genus terram Batauæ oræ temperies quærat) vniuersis incommodam & periculosam hortis existimauerim: tum quòd sola versatio atque iteratio non potest vnico anno lætamen adeo resoluere, vt in terram degeneret nullis reliquijs stercorosam, nec præpinguem, hoc est bulbosis excipiendis radicibus temperatam: tum quòd è quernis præsertim corticibus leuior atque imbecillior, quàm quæ à bulbis exigitur, humus factitia præparatur. Sunt qui singulas terras singulis seminum generibus maritent: atque hoc pingui solo, illud macro; hoc denso, illud raro; hoc sicco, illud humido committant. Sunt, qui Hyacinthos cinere, Tulipas sabulo terræ permistis obruant, fragilesque Anemonarum radiculas putribus arborum frondibus trunciscque in factitiam & molliſſimam humum resolutis ita in florem erupturas tumulent: vt, quod olim tumulatis antiquitas voce precabatur, ipsi re meliùs præstent; illud nimirum, Sit tibi terra leuis. Equidem multiplicem istum, curiosumque terræ delectum sicut non improbo, sic eiusdem adhibendi author sum nemini: cum paratiorem, vtilioremque glebam indagator optimus, recentior vsus inuenerit.

Non vbique vtilis.

Suum cuique plateæ solum.

Minimè necessarium.

UVA. BHSC. SC 08937

nerit. Terrenum igitur satiuo flori vtile nec pingue sit, nec macrum, sed ex vtroque æquata mediocritate temperatum: quia nimio succo & pinguitudine fermentata radix, vt in agnatas radiculas subterranea ingloriaque fœcunditate soboleſcit, sic sterileſcit ad flores, laudatiſſimum alioqui ſcapum, & publica luce digniſſimum, quà numeroſo, quà grandi flore coronatum enixura. Genitales enim obrutæ radicis partes pinguiſſimi ſoli tepidiore complexu illectæ, alimentoque largiore turgeſcentes vim fermè omnem in primum adnaſcentium tuberculorum puerperium effundunt, ad vltimum ſpecioſi floris fœtum effœtæ. Cæterùm ſiccaneus etiam & macer ſabulo, vt qui nutritio humore deſtituitur, neque alere matricem plantam, aut fœcundare; neque teneram floream prolem educere, aut lactare poteſt. Quamobrem vna ſupereſt floriferis apta ſeminibus excipiendis mediocris humus, quæ parciore ſucco præmaturè luxuriantem fœturam coërcet, donec ſeſe totam efferat in denſiſſimi floris tempeſtiuam fœcunditatem. At cur tam fertilis eſt, cur floribus planè aurea terræ mediocritas? quia videlicet laxitatem, ac ſpiſſitudinem; ſiccitatem, atque humorem; leuitatem, grauitatemque, aduerſantes inuicem qualitates media temperatione ita continet fœderatas: vt ſuperiores terræ partes inferioribus modicè reſpondeant. Id autem ad aëris, rerum omnium generationem calo-

Quænam terra floribus aptiſſima.

Theophraſt. de cauſ. plant. l. 2. cap. 6.

UVA. BHSC. SC 08937

calore, atque humore quàm maximè iuuantis habitudinem propius videtur accedere. Eiusmodi ergo solum à Theophrasto summopere commendatum satis solutum erit, vt & radicibus facilem præbeat meatum, & imbribus, ac radijs altè penetretur: leue, ne satus opprimat: humectum, vt enutriat. Quoniam verò vt hominum, sic terrarum arcana indoles in apertis eminet indicijs: ideo florum fertile solum, ne quid inepto delectu peccemus, sensilibus se prodit argumentis. Est igitur aspectu pullum: tactu molle ac leue, si aridum sit: sin aqua conspersum subigatur, modicè glutinosum: gustatu quoque subdulce, si ex ea parte agri, quæ maximè displicet, glebam in fictili vase dulci aqua madefactam, ac more faeculenti vini diligenter colatam iudicio saporis explores: olfactu denique suaue. Et suauis quidem odor, cum principum qualitatum ad optimam corporis constitutionem conspirantium veluti amicus quidam & socialis halitus sit, felicissimam in solo temperiem indicabit. Quare iuxta sagaci, atque eloquenti M. Tullio gratiora videbantur vnguenta, quæ terram, quàm quæ crocum saperent. Oraculum geminat altera sapientiæ cortina, alter Plinius, qui de terra odorem optimè iudicare affirmat: quærenti verò quanam in terra odor iste sit, cui comparari suauitas nulla possit, talem ferè esse subijcit, cæsa vetere silua in noualibus. Vt mirandum nemini

Ibid.

Eiusdem indicia.

Colum. lib. 2. cap. 2.
Plin. l. 17. c. 5.
Pallad. lib. 1. tit. 5.

l. 3. de Orat.

l. 17. cap. 5.

UVA. BHSC. SC 08937

mini sit, floreos terræ filios non paucos odoratos esse: matrem enim olent. At verò languida dulcitudo graciliorem pinguitudinem sapit. Etenim, cum pinguia calore humorem decoquente exuberent, subdulce solum subpingue ac temperatum esse necesse est. Ad hæc tractabilem mollitiem humoris mediocritas, caloris temperatura leue pondus, pinguedinis modus modicum aquæ aspersum lentorem in terris efficit. Denique cum ieiunum solum frigore palleat, saginatum calore nigrescat; pullus color percocta nigredine dilutior caloris cum terrestri siccitate parcum humorem penitus permiscentis addensantisque temperiem significat, simulque medium quendam inter crassum tenuemque soli habitum commonstrat. Quòd si malumus optimam floreoque satiorem operi terram vnico miræ multiplicisque significationis vocabulo describere, tenerrimam cum Catone appellabimus. Hac enim vna appellatione, quicquid in illa exigi optarique potest, Plinio interprete, continetur. Hæc vna temperatè ferax, mollis ad cultum, nec madida, nec sitiens demonstratur. Sic præterea soli mediocritatem ex veteri disciplina explorabis. Scrobem effodito: egestam humum regerito, & recondito. Si superauerit, pinguis erit: vt quæ aërio caloris, humorisque tanquam fermento turgescit. Si subsederit, macra: quòd frigoris ac siccitatis terre-

De re rustic. c. 151.

lib. 17. c. 5.

Colum. lib. 2. cap. 2.

Pallad. lib. 1. tit. 5.

UVA. BHSC. SC 08937

terreno pondere deprimitur. Si æquata conuenerit, mediocris: extremis qualitatibus vt temperatione, sic loco in medium coëuntibus. Expressum quoque parentis exemplum filij sunt. Si plantæ decolores exilesque aboriantur, macram: si viridissimæ solitoque foliosiores luxurient, præpinguem: si modicè carnosæ sessilesque assurgant, attemperatam habilemque floribus humum significant. Sic denique varium terræ ingenium aqua exploratè dignosces. Liquore illimi bene lotæ humus si multum soluatur in limum: limosa pinguedo valde hortis accommodatam declarabit. Si plus aquosi madoris, quàm limi habeat: superfluus humor corruptioni opportunam, atque adeo infœcundam arguet. Si ceræ instar glutinosa tractantem pertinaciter remoretur: argillosa tenacitas ab altrice seminum vi attrahi contumax fundendis floribus auaram, ipsa quoque pressior adhæsio semina strangulans nocentissimam indicabit. Rimosam verò in primis fugies: ne radices adobrutas sol admissus exurat. Quòd si citra superstitionem certo auspicio siue tripudio auguralem coniecturam facere placet: illa temperatæ vbertatis, faciliſque culturæ habenda est humus, quam recens effossam volucres quærunt, rostroque scalpuriunt: pinguis enim tellus vermiculorum pabulo inuitat. Id ego terræ genus ex olitorijs hortis accersendum aduehendumque esse aio: quòd licet

Constant. Pogonat. lib. 12. cap. 3.

Olitoria optima.

UVA. BHSC. SC 08937

licet annua ſtercoratio ſaginauerit; diuturna tamen tum inſolatio, tum irrigatio macerarunt, nutrita quoque olera nonnihil emunxerunt. In hoc autem olitoriæ terræ vnico genere permulta eſt inuenire diſcrimina, & veluti qualitatum gradus: vt pro ſeminum radicumque varietate variam ex hac fodina terram petere, qui velit, poſſit. Hinc enim alia pinguior, alia macrior, alia ſolutior, alia ſpiſſior, alia ſiccior, humectior alia, alia leuior, alia grauior in florum vſus effoditur. Liceat hic mihi per delicatas atque emunctas lectorum nares de ſimo terram lætificante paucis agere. Res enim alioqui olida inter odoratos hortos, vt ſpero, grauiter non olebit. Non eſt animus (quod tamen Theophraſtus, M. Cato, M. Varro, Columella, Conſtantinus Cæſar Pogonatus, alijque grauiſſimi fecere ſcriptores) in ſimetis varia genera graduſque præſtantiæ contemplando perdiu immorari: ſed, quæ fœcundis è ſordibus magis proderunt, curſim luſtrare dicendo. Igitur de optimo ſtercoris genere nihil habeo definitum ac certum, quod afferam: quia neque priſcis ſcriptoribus, neque recentibus colonis de eiuſdem primatu inter ſe conuenit. Nam quod hominum eſt ab antiquiſſimis cultoribus, Theophraſto teſte, vtpote acerrimum, præferebatur. Caſſius autem apud Varronem, Quintilij apud Conſtantinum Cæſarem Pogonatum, nec non Columella columbino

Fimus hortenſis.

De hiſt. plāt. lib. 2. c. 8.
De re ruſtic. l. 1. c. 38.
De agricult. l. 2. c. 19.
De re ruſtic. l. 2. c. 15.

UVA. BHSC. SC 08937

bino tribuunt principatum: quia præferuidum est, humumque fermentat. Quare columbinum fimum in pratum, vel in hortum, vel in segetem spargi oportere rusticæ rei vrbanum oraculum pronuntiauit Cato. At verò idem M. Varro ex animi sui sententia præstare asseuerat merularum, ac turdorum fimum ex auiarijs non solùm ad vber agrorum, verùm etiam ad boum, suumque saginam. Lautiùs enim vero, quàm agris, ac belluis, consuluit colonis genialis iste doctor, cum turdos, ac merulas in hortensis culturæ consortium congregauit. Et plures (opinor) & pinguiores hac ætate colonos haberemus, si turdis, ac merulis horti pingueſcerent. Primus quoque asino honos à Columella in hortis lætificandis perhibetur: quoniam id animal lentissimè mandit, ideoque faciliùs concoquit, ac bene confectum, minimumque herbarum creantem fimum reddit. Non pauci sunt, qui equinum magnificant: tum quòd bono conficiatur pabulo, tum quòd vulgò atque vtiliter vt leuissimus vsurpetur. Alij bubulo fauent: quia mitiore terram calore fœcundans posita semina non exurit. Bubalinum alij celebrant: quia nigram ac leuem terram, nempe sationi commodam facit. Nullum denique sterquilinium est, quod suum non habeat patronum ac vindicem. Vsque adeo sapientissimi viri non de lana caprina, sed viliore de re digladiantur. Me quidem

De re rustic. cap 36.

l. 2. c. 15. & l. 21. c. 3.

in

UVA. BHSC. SC 08937

in tam lutulenta palæstra pugnare non delectat. Vnum aio, spectandum esse in stercoratione cuiusque soli habitum: eum cuique terræ fimum præstabilem habendum esse, qui quanque valde fœcundet, hoc est apta permistione calefaciat, & resoluat, succosiorem quoque, laxioremque reddat, vt altricem faciliùs aquam exorbeat: ita pro multiplici terrarum varietate varia lætaminis genera posse optima iudicari. Quin etiam cum antiquis, nouisque cultoribus censeo, si quocumque fimo deficiantur horti, congestas frondes, ac stipulas, atque ipsa, quæ macerari possint, vel terræ vel aquæ purgamenta fimi vicem aliquatenus exhibitura. Cæterùm ad hortorum vbertatem ex veteri instituto duplex fiet, aut certè vnum bifariam diuisum sterquilinium; vt sit, vbi recens fimus macerandus reponatur, & vnde vetus iam putris in hortos exportetur. Idem ab hortensi consepto modicè aberit; vt sit floribus fertili pinguedine iuuandis proximum, à floreis odoribus graui lædendis halitu satis remotum. Extructum pauitumque solum habebit, ne transmittat humorem, quo fimi vires continentur, & interiecta stramentis aut paleis spinarum, vel graminum semina herbidos hortos cæteroqui redditura intereunt. Ad hæc vel opaco & secluso situ, vel superpositis virgeis cratibus à vento, & sole vindicabitur; ne succum, quem terra quærit, ille exiccet, hic exugat.

Sterquiliniũ duplex. *Cato de re. rustic. c. 29. Varro de re rustic. lib. 1. c. 13. & 38. Colum. lib. 1. cap 6. l. 2. c. 5. l. 11. cap. 2. Pallad. lib. 1. tit. 33.*

F Itaque

UVA. BHSC. SC 08937

Itaque, si possis, vt eò aqua influat eo nomine facies. Noua præterea per æstiuos menses luna non secus ac si repastines, fimum rastro aut bipalio permiscebis, & comminues, vt is æqualiter

Perfecti fimi ætas. computrescat. Recentissimo abstinebis: quia bona semina perurit, & malas herbas progenerat. Anno requietum, iamque flaccidum, si cum plerisque idoneis authoribus sentias, robustioribus plantis adhibebis: quia vires adhuc solidas habet, vt hortensem adiuuet fœcunditatem. At verò, si

Agricult. l. 2. cap. 19. Pogonatum Cæsarem audias, fimum anniculum cauebis, quem ille non inutilem modò, sed multis etiam nominibus noxium, atque eo præcipuè censet, quòd innumerabiles bestiolas & serpentes creat. Verùm, & si vetustiorem minùs prodesse veteres existimarunt, idem tamen Pogonatus, atque adeo diuturna experientia edocuit, trimum, aut etiam quadrimum tenerioribus præsertim floribus tutiùs admoueri: longinquo enim tempore, quicquid fœtidum erat, expirauit; si

Spargendi tempestiuitas. quid durum flaccuit. Quocunque tempore lætamine lætificandi fuerint horti, curabis vt aspirante fauonio, lunaque silente siue decrescente, ac sicca fiat: hac enim obseruatione humus minimè herbescens fertiliùs efflorescet. Illud quoque

Terra stercorosa floribus cauenda. monco sedulò cauendum, ne, nondum attenuato absumptoque fimo, terra floribus obserenda stercorosa sit: quia recentis fimi tabificus æstus at-

tactus-

UVA. BHSC. SC 08937

tactuſque depoſitos bulbos adureret, aut putrefaceret. Scio eſſe nonneminem, qui duos infra palmos caballinum fimum ſubſternat, cuius opportuno halitu bulboſæ radices ſuperiniecto in ſolo poſitæ ad præcocem florum partum incaleſcant. Adeo ab inſuaui ſuffimento verna ſuauitas properatur. Verùm ego in hoc noſtratis mundi tepore ſuperuacaneam cenſeo ſtercorariam ſuffitionem iſtam: eam ſalubriùs vſurpent frigidiores, ac præſertim aquilonares horti, no materna intra terræ viſcera florum matrices penetrabili frigore perurantur. Quin etiam (quo minimè præſidio indiget Romana quà temperies, quà fœcunditas) gelidæ regionis cultrix induſtria, per ſummum ſolum ſparſo calidæ efficacitatis fimo noxia gelicidia vel omnino defendit, vel quadantenus mitigat, vel facilè regelat. Huc alterum addo non contemnendum emolumentum, quòd, intra terræ rimulas cum pluuijs aquis percolata fertilis fimi pinguedine, annuo partu fatigata hortenſia culta non mediocriter refouentur. Quanquam id fomenti menſe Martio, cùm longiores dies recaleſcunt, prouidi cultores amouent; ne vitiet inferueſcens obrutas radices. Vt autem aſſiduo diuturnoq. partu exhauſta tellus ad floridam fertilitatem diqueneſcat; ſexto minimùm quoque anno, veteri emeritaque vnius, alteriuſue palmi humo egeſta, atque, vt inerata ſtercoratione pingueſcat, ad olerum ſeminarium reuecta, iunior & ſuccoſior ex olitorio agro,

Subſtratus ac ſuperfluus fimus alicubi ſuperuacaneus.

Quoto anno mutanda terra.

UVA. BHSC. SC 08937

vt paulò priùs dixi, congestitia substituatur: parentis enim terræ iam effœtæ anilitas emaciatam parit, ac degenerat floream posteritatem. Sed quoniam laxiores horti plus exigunt operæ ac laboris; vnius anni difficile ac permolestum negotium sic est in plures tribuendum, vt hortorum aliqua singulis annis pars recenti humo renouelletur. Prædicta olerum altrix humus non bulbis modò, atque anemonarum radicibus; sed caryophyllis etiam, rosisque lectissimis, necnon arbusculis, fruticibusque floriferis, minutis denique seminibus commoda est: dum tamen hisce postremis, vt in loco mox dicam, tenuissima incernatur. Monet igitur callidissimus magister, vsus, vna oleribus priùs consita tellure omnia florum genera, tanquam oleraceæ vbertatis decus & præmium, felicissimè progenerari. Nam fama est, siue fabula; gemellæ enim sunt, ac simili sæpe vultu fallunt: fama, inquam, sic fabulatur, paucos ante annos, cum, ferreo abrogato, floreum seculum suo Flora de nomine condere, opiparoque conuiuio condire vellet, ad florales hortos priscæ fabulæ numerosam sobolem, Deos omnes per blandissimum apparitorem Zephyrum accitos conuenisse. Eminet in hortensi meditullio spatiosa porticus & peruia, Apolline Dædalum agente ac facilè superante magnificentiùs, quàm Troiani muri, labor itidem Apollineus, excitata. Etenim aureis columnis ordine duplici surgen-

Telluris perorantis fabula.

Porticus cõuiualis.

UVA. BHSC. SC 08937

surgentibus & validè sulcitur, & nitidè coronatur. Corinthiæ venustatis argentea capitella flexibili acantho, vt hortensem decet architecturam, folioſa sunt. Argenteæ pariter baſes, principum hortorum gemmea deſcriptione, fidelique mendacio teſſellatæ pretiosè vernant. Longum eſſet imitamenta ſingula breuiter enumerare. Vt è compluribus pauca, quæ ſuccurrunt, à remotiſſimis regionibus ducta narratione recenſeam: illic viſitur barbarica opulentia conditi Byzantij viridarij ornatiſſimum ſimulacrum, non Othomanica modò barbarie ad florum cultionem, ſed ipſa etiam ferme indomabili gemmea duritie ad eorundem imitationem manſueſcente. Illic gemmarum omnium diſcolori ſulgore florentes Hiſpanorum Regum inter odoratas auras à regijs curis reſpirantium Toletanæ deliciæ ſimulantur, quas non minùs auriſer vero fictus Tagus, quippe qui ſolido conſtat ex auro, congruenter irriguus interfluit: gemmeis enim hortis decora eſt aurea irrigatio. Illic Brabantinorum Ducum magnificentiſſimis ædibus adiuncta Elyſia Bruxellæ conſepta, magnam vrbis pulcherrimæ partem continenti muro complexa minutiſſimæ commiſſuræ ſplendida breuitas ita exæquat, ac ſimulat; vt ficta veris, & parua magnis compoſita non inuideant. Gallorum illic Regum Pariſienſes horti cæteris quidem floribus pretiosè gemmaſcunt;

Horti Byzantij Othomanorum.

Toletani Regum Hiſpanorum.

Bruxellenſes Brabantinorum Ducum.

Pariſienſes Gallorum Regum.

UVA. BHSC. SC 08937

sed regalibus Lilijs illustriùs aurescunt. Proximus his crystallini Sequana liquoris licet ex gemma rigeat, ad obsequium tamen artifici fraude emollitus Regios flores allambere & colere videtur. Viennenses Cæsarum. Nec minùs felici fallacia Viennense amplissimæ amœnitatis viridarium, Austriacorum Cæsarum gloriæ coronarijs & floribus & laureis fœcundissimum in gemmei contrahitur imitamenti miraculum. Eystadienses. Ad hæc Eystadiensis veris læta species inter Germaniæ floret niues. Salisburgenses. Neque hìc desiderantur Salisburgenses vniuersa hortensi amœnitate inclytæ deliciæ, in Germaniæ quidem solo amplitudine mirabiles, sed in gemmeo simulacro ingeniosa contractione mirabiliores: vt iam non vetus malorum, sed recens bonorum Ilias suspiciatur. Hìc etiam totius anni verna formositas non modò multiplicis & fontis & lacus, verùm etiam allabentis Iuuauij fluminis liquido limpidoq. speculo decentiùs, quàm fontano liquore fabulosa Narcissi forma, geminatur. Hìc immistæ siluulis feræ, sine feritate veris simillimæ, innocenti mutuoque venatu, & vnis capiuntur oculis, & oculos capiunt. Hìc effossus in theatrum saxeus mons vetèris magnificentiæ montes edomantis spectaculum integrat sumptuosum. Hìc denique opulenti splendida maiestas ædificij, ne perstringat aciem contemplantium, per circunfusa vireta gratior interlucet. Tu quoque Mantuana Gonzaga-

Mantuani Gonzagarum Ducum.

zaga-

UVA. BHSC. SC 08937

zagarum, Parmensis Farnesiorum Ducum scena hortensis, viridissimis coruſca siluulis, liquidissimis vda fonticulis, nitidissimis expicta floſculis, quà Mincij, quà Parmæ fluuiali ambitu munita in discoloribus gemmulis compendiario artificio resulges: quòd hortensium omnium vasto complexu deliciarum pretiosa voluptas nisi gemmeum in exemplar aptè contrahi non potuit. Illic etiam ex aridis horridisque Apennini aspretis floriferas vndas euoluens Arnus, & gemmeus & veri gemellus, priùs Hetruſco Duci cumulata felicitate Magno, quàm Regi aquarum Oceano prodigè tributarius Florentia Tempe in hortensem amœnitatem adeo fœcundat; vt amœnissimæ vrbis ipsum quoque fluuio quondam asperſum nomen felicissimè iam florere faciat. In vno Neapolitanas deliciæ cumulante Casertani Principis Hymetto fideliter effingendo vix habuit ars ab vniuersis gemmis tam variam & versicolorem lucem; vt vernos colores naturæ lectissimorum florum gemmantem speciem explicantis æquaret. Cæterùm nihil ibi ornatius, quàm Romana floralia, quæ quamuis gemmato imitamento adumbrata clarissima sunt, quamuis in arctum coacta magnitudinem habent maximæ hominum admirationi parem: siue ad portam Næuiam & Neronianos arcus aquam Claudiam in Palatium olim deriuantes Cornelia te mirabundum hospitem detineant,

Parmenſes Farneſiorũ.

Florentini Mediceorum.

Caſertani Principis Aquauiuæ.

Romani.

Card. Cornelij.

UVA. BHSC. SC 08937

hoc plausu prosequenda, Venetum florem etiam
Matthæiorum. Romanas ad aquas perennare. Siue Matthæia delectent, vbi Cœlius mons amœnitate pæne dixerim cælesti vernat: vbi regia custos, gentilis Aquila, fabuloso Iouis contempto famulatu, in florea
Perettorum. specula nidulatur. Siue Perettina te sustollant ad Viminalem non tam arduo situ, quàm hortensi gloria Montem pulcherrimè Altum: vbi familiaris Leo à Dominis & domicilio mite ingenium trahit, dum non in spelæis exulat, sed pro floribus excu-
Card. Pij. bat. Siue pia inuitent tum Pacis templo decenter apposita, quòd pacifera rident viriditate: tum cruentis olim spectaculis nobili Amphiteatro ingeniosè opposita, quòd gemmea florum purpura
Farnesiorũ. innocentissimè cruentantur. Siue Farnesiana consideres ad flaui Tyberis liquidissimum aurum appositè sita: quia cælo concolor Farnesiorum flos
Mediceorũ. aureo debet humore nutriri. Siue in veteri Hortorum colle Medicea oculos alliciant; quòd in ipsis pristina omnis eius loci illecebra refloreLudouisiorũ scat. Siue proxima tum Ludouisia, tum Bur-
Burghesiorũ ghesia contemplere: illa domesticorum testificatione insignium purpura auroque florentissima: hæc amplissimi muri ambitu delicias amplexa, vniuersas, pretiosisque Hesperidum hortis multò attentiùs custodita, quòd vigili Draconi perspicacem Aquilam addiderunt. Siue in Quirina-
Aldobrandinorum. li fastigio conspicua suspicias tum Aldobrandina,

UVA. BHSC. SC 08937

na, quibus eò benigniùs, quò propius affulgent sidera: tum Bentiuola, vbi geminarum bis auspicatum insigne Aquilarum amœnitatis regiæ miraculum singulare præmonstrat: tum Barberina, vbi tanquam Romana in Hybla sub Apum imagine suauitas Vrbana mellificat. Verùm vt in eodem Quirinali, & Vaticano colle, ornatu maiestatis plenissimo grauissimæ prouinciæ curis subleuandis Pontificij eminent horti; ita imitatricibus augustiùs enitent in gemmis. Quidni enim coagmentatæ gemmæ, tanquam famulæ stellæ, à Romano sole cum luce maiestatem trahant? Illic præterea splendida specie, vt alibi re ipsa, cum formosissima Vrbe certant proximæ ac suburbanæ deliciæ, quæ in Falisci Balneariam, & Ciminiam Caprarolæ Villam purpurea Conditorum gloria illustrant: quæque in Latio Tusculum ac Tibur exornant, quarum illæ ambitu non amplissimo plurimorum Principum voluptati pares in patritiæ nobilitatis coloniam transierunt: hæ verò amœnissimo, quà situ, quà opere sic eminent, vt Romanæ maiestatis olim Tibure rusticantis veteres moles non sua ipsæ magis multiplici ruina, quàm vna Estensi magnificentia obruantur. Ipse Anio pulcherrimæ structuræ admirabilitate suspensus, suique ad Romana miracula cursus frequenter oblitus totum præcipitantis vndæ diluuium ad hortense diuerticulum innocenter decli-

Bentiuolorum.

Barberinorum.

Pontificum.

Horti Balneariæ.

Horti Caprarolæ.

Tusculani Principum plurimorum

Tiburtes Estensium.

UVA. BHSC. SC 08937

declinat, tantusque tamque vetustus fluuius in subsultim ludibundos fonticulos & siphunculos obsequentissimè repueraſcit. Nouissima floret etiam in gemmis Franciſci Caëtani Sermonetæ Ducis voluptas nuper condita & consita propter oppidum, quod amico floribus Cisternæ nomine hortos pulcherrimos exigebat. Hæc circunstantium columnarum aurea forma: hic argenteus, & gemmeus ornatus. Testudo sapphirina, cæloque concolor, seu potius gemmeum cælum vitilium herbularum ambitiosos ramulos diffundentium textili è sectilibus gemmis topiario ita conuestitur atque opacatur, vt clariùs fulgeat. In pauimento denique smaragdino, herbida luce florido, discoloribus lapillis multiformes in areolas nitidè variato calcantur quidem opes opusque nobilissimum, at non philosophico Cratetis contemptu: manus enim pedibus inuident contactus diuturni felicitatem. Hanc ego amœnissimi horti mediam porticum pulcherrimam; si verbis audere tantum liceat, quantum rei dignitas vocabulis maior postulat; appellare non timeam florei maris insulam fortunatam. Postquam hìc cælestes conuiuæ super instrata purpura discubuere, inusitata epularum miracula in auream mensam inferuntur: singuli enim missus florei sunt, in florum genera discriminati. Quare mirari primò Deorum chorus, & alius alium circunspectare, quid ageret: deinde ieiunum in risum

Cisternani Caëtani Ducis.

Dapes floreæ.

Deorum allucinatio.

UVA. BHSC. SC 08937

ſum ora diducere, quòd in illa florea lautitia oculis tantùm naribuſque ſibi epulandum eſſe exiſtimaret. Tum Flora corridentibus, ſeſeque lepido aſtu deluſos opinantibus argutè ſubridens, Experiamur, inquit, an etiam palato ſapiant flores mei: roſamque aurea de lance ſummis digitis præcerptam, pulchrioriſque in roſetum oris inſertam ſcitulo preſſu morſicatim præflorans addit: Papæ! dum roſa hæc flos nectaris eſt, & flos ambroſiæ; præſtat apem eſſe, præſtat fugere, quàm olfacere. Quas verò dapes ſibi magis decoras Flora, quàm flores vobis apponeret? Tum enimuero ſenſere Cælites omnes in terris quoque ambroſiam eſſe Cælitibus ipſis expetendam, cuius cæleſtis ſuauitas epulari bonoque dolo terrenam formam ſubitura non potuit ſuauioris formoſitatis epulas, niſi flores, præſentare. Quis iam dicendo explicet ad agnitas peregrinas epulas Epularium auiditatem? Quis à guſtu eminentem in omnium vultu, atque adeo in feſtiuiſſimis acclamationibus voluptatem? Illa omnium erat vox Deorum vna: Si tam ſuauiter florerent horti; Deos omnes, acclinata maieſtate, ſemper in floſculis colendis ruſticaturos. Hìc ad hilaritatem erugato regio ſupercilio Iuppiter, Cur, inquit, edulium deliciarum alma parens Tellus pulcherrimos floreos fœtus artificioſis hiſce deteriores, vtpote aut fatuo ſapore non appetendos, aut venenato ſucco fugiendos paris? Reſponſo aliquan-

UVA. BHSC. SC 08937

quantisper expectato, nec accepto, Tellurem Iuppiter inter confertam conuiuarum multitudinem oculis diu quæsiuit, nec inuentam vt abesse cognouit, Et abest, ait, in florei seculi natalitijs magna mater florum? Tum Flora, demiror equidem, inquit, non interesse disertè vocatam. Quanquam fortasse nec dum potuit: sua enim mole prægrauis lentè festinat. Sed iam ego lentissimam grauitatem istam Archimede facilius efficaci machina incitabo. Ministrabant regali facie puellæ centum, Auræ leues agilesque, atque inter seduli ministerij laborioſos excursus recursusque odoratæ animæ tenera reciprocatione sine flabello flabelliferæ genialem conuiuij calorem ventilabant. Ex his natu minimam, ore argutulam, vultu roseam, crine auream, lacteoli corporis candidum iubar linea nebula castè vmbrantem, pubescentibus per glabellos humeros versicoloribus pinnis volatilem, extimis tenellis plumulis tremula palpitatione lasciuientibus ipso in otio inquietam Flora sic alloquitur: Age mea festiuitas, mera pernicitas, mea motacilla, Aurilla, Tellurem Deam tardigradam, vbiubi gentium erit, inuestigatam incitatamque tecum huc quàm ociſſimè ſiſte. Vix dum imperarat Flora, cum imperata ferè iam fecerat Aurilla. Vagulo enim volatu immensa terrarum spatia emensa iam erat: nec tamen in terris Tellurem inueniebat. Quacunque roscidulas alas concutiebat, sudum

Tellus absens accitur.

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSIDAD VALLADOLID

UVA. BHSC. SC 08937

ſudum ver impluebat: quacunque halantem halitum anhelabat, extemporalem amœnitatem inhalabat. Deſperauerat poſſe præterea inueniri per amœniſſimos omnes quæſitam hortos: cum, vbi minimè rebatur, tandem reperit. In abdito ignobilique hortulo, varijs oleribus liratim poſitis ordinatim viridicato Matronam proſpicit cruda viridique anilitate meliùs, quàm purpuriſſo, annoſum os fucantem interpolantemque; obeſiſſimam eam quidem, at ſedentario labore operoſam: phrygio enim opere vera olera mentiente matronalis pepli oras lactucis, & braſſicis; cæpis, & allijs, cæteriſque oleraceis imaginibus inſigniuerat; ac tum fortè manum vltimam imponebat. Tunc Aurilla flabili murmurillo eloquenter eblandita facilè Telluri perſuaſit, vt nimiùm diu expectata præter morem molemque properaret. Iucundiſſimæ nuntiæ aſpirantibus hilarata blanditijs loci eius olera omnia vultu viridiore riſerunt. Ipſa Tellus inſolito afflata impetu recens elaborato magnificè ſe peplo exornat; leuique curru, quem curulis rapit leo, quàm citiſſimè prouecta, peplum vibrante alludentis Aurillæ aſpiratione, in ſicco velificat. Interea, dum Tellus acciretur, eruditum Iouis nodum vicario Flora reſponſo expediuerat: atque inter multa, quæ nunc referre non vacat, reſponderat, ideo formoſiſſimos terræ filios, florum pleroſque aut inſulſos, aut venenatos, aut malè olidos,

Olitorio in hortulo inuenitur.

Cur florum plerique inſulſi, venenati inodori.

UVA. BHSC. SC 08937

dos, aut saltem inolentes fatua specie colorari: vt ne nimiùm colori credat coloratis præstigijs facilis capi mortalitas: vtque non in herba solùm vanissimæ spei, sed in flore quoque breuissimæ formositatis anguem latere condiscat. Quanquam erraui, nec opus habeo (inquit illa) cibariam hortensium florum suauitatem argutè dissimulare: quando flores omnes nectarei sunt, merumque mel, quod Apes ministræ sedulæ hominibus colligunt, & prægustant. Quærenti præterea Baccho, quis amœnissimæ indolis coquus suauissima illa cupedia in flores vernare fecisset, cum Charitum artificio florida ea bellaria concinnata esse subiecisset Flora; pinguissimi ventris, & pinguioris Mineruæ Deus præter expectationem acutè, Enimuero sic decuit, inquit: è manibus enim Gratiarum quid potuit aliud præter flores existere? Verùm vbi se tandem in conuiuarum conspectum dedit optatissima Tellus, olitorij syrmatis textilem pompam trahens, omnium risu excepta iucundo spectaculo conuiuij lætitiam cumulauit. Flora iussam discumbere conuiuali vrbanitate sic dicitur alloquta. Quamuis sera, tamen ades tempestiua, Omniparens mater. In tempore enim post florea mea fercula secundas ipsa mensas in ista oleraceo textu fertili veste attulisti. Aculeato ioco solito grauior Tellus pauca hæc, & seria. Illusa vilium olerum figuris, ignobilique viriditate mihi atra & infelix

Telluris habitus ridetur.

Eiusdem pro se oratio.

vestis

UVA. BHSC. SC 08937

veſtis hæc miſericordiam opemque implorat, Flora, non riſum & ioca. Damnatæ parentis in vulgarium partum herbularum quidni paratus agreſti opere amictus concolor herbeſcat? Inani iam nomine ad ludibrium mater dicor omniparens; quando cinis & ſabulo, nempe ſterilis puluis ad floreæ fœcunditatis gloriam eliguntur. Quid hoc artis eſt repugnare naturæ, terraque genitali relicta ſatiuas humani generis delicias è cinere arenaque demetere? Si placet floream ætatem diuturnam, ſtabilemque fundare: non leuis puluiſculus, ſed ſolida tellus fundamentum eſto. Si quid merui olerum opportuno fructu, florum vbertas honoraria remuneret. Si patritiam inter Deos matronam oleraceo virore vulgaris palla dedecorat; veſtro Cælites ſuffragio, tuo Flora beneficio floridæ purpuræ nobile ſyrma condecoret. Audita Deorum omnium aſſenſu atque approbatione Tellus ſuam feliciter cauſam perorauit. Nam florali conuiuio ſoluto cæleſtis Senatus conſultum per vernum præconem Zephyrum in hæc verba recitatum eſt. Quod felix Floræ, bonum floribus, fauſtumque florum cultoribus ſit: cum, quod nimiùm diu non minùs in animorum indole, quàm in annorum nomine regnauit, ferrum longè lateque iam propagato florum cultui ſeruiat; in floralibus Deorum omnium comitijs, Flora rogationem ferente, cæterorum Senatu Deorum cenſente, ferreæ floream deco-

De floreo ſæculo, deque hortenſi terra Cælitum edictum.

UVA. BHSC. SC 08937

decoro, aptoque transitu nomenclationem subrogari placuit: & appellatione ferruginea detersa, à communi mortalium studio erga flores floreum seculum appellari. Illud præterea floriferorum hortorum coloni omnes inuiolatè seruanto, quod, magna matre Tellure ad eundem Senatum referente, sancitum est: vt, superuacanea cineris sabulique cum terra permistione antiquata, pura puta hortensis humus immisto pridem fimo iam putri, atque in ipsam terram transformato, frequentique olerum fœtu nimia pinguedine depasta, subpinguis progenerandis floribus vsurpetur, atque olitoriæ fœcunditatis beneficio florida gratia referatur. Hoc tam iucundum tamque iustum edictum genialibus comitijs peractis, ne cui florum studioso ignoraretur, Iouis Floræ gratificantis iussu à volucri cursore Zephyro singulis hortorum postibus præfixum est.

FLO-

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

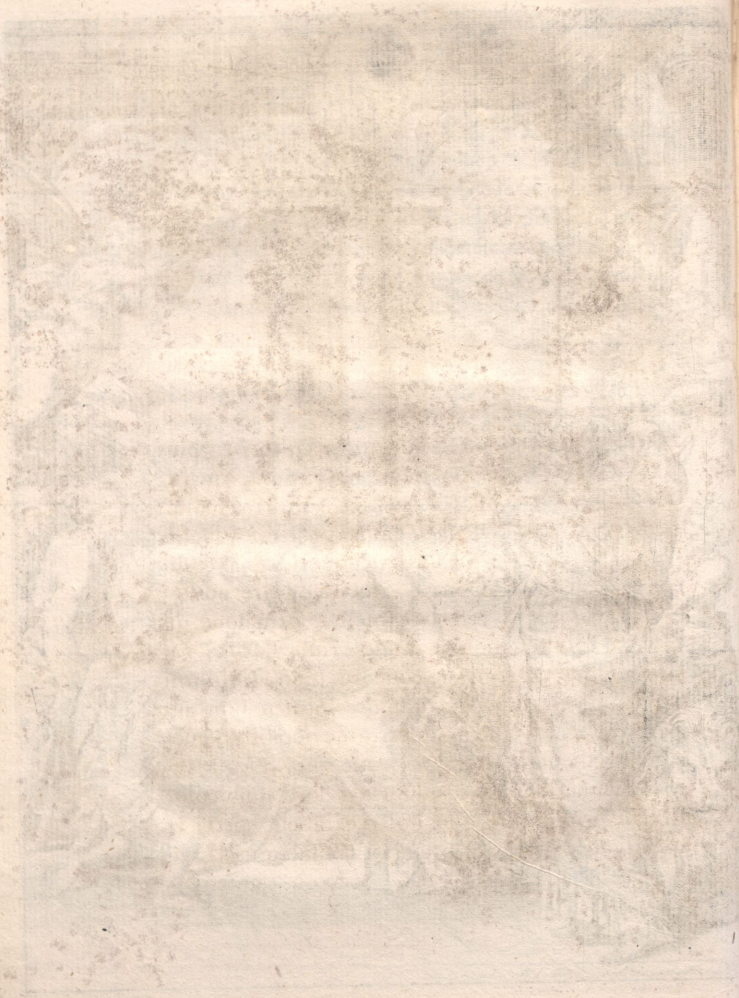

UVA. BHSC. SC 08937

FLORVM NOTAE LIBER SECVNDVS.

Narcissorum notæ.

CAPVT I.

QVID hortorum cultori turpius aut etiam nocentius, quàm flores, nempe familiam suam, de facie non agnoscere? Nam quì suis quenque locis aptè disponere, atque educare possit; nisi lineamenta formasque distinguat? Et quanquam multiformes florum natales indiscreta specie, & concordi figura simillimi nequeunt internosci: complures tamen sunt aut claro, aut certè obscuro discrimine notabiles, quorum, vt licuerit, notas persequemur. Neque verò hìc vniuersos, sed eos duntaxat flores suis coloribus exprimemus, quos nostri exhibent horti; vt necessitati pariter, & breuitati consulamus. Illud autem

Cur flores colono prænoscendi.

Complures indiscreti.

UVA. BHSC. SC 08937

Bulbáceiple riq. aut hyacinthi, aut narcissi.

autem prǽmonitos cultores volo, è bulbaceis floribus, qui plurimi antiquitati prorsus ignoti, atque anonymi colúntur in hortis, narcissos, aut hyacinthos ab erudita pleroſque posteritate censeri: & grandiores quidem ad narcissinum ordinem, minores ad hyacinthinum reuocari. Nar-

R. Dodon. stirp. Hist. Pempt. 2. l. 2. c. 18.

Narcissi nomen vnde. *Plin. lib. 21. cap. 19.*

cissus à narce dictus, quòd aliena grauet capita, suum priùs prægrauauit; cum fabulosus vmbræ suæ amator puer è fontani speculi sincero nitore malè sibi notus, atque è frigidis aquis tabificam flammam trahens, ex homine in caducum florem dilapsus est. Etiam nunc mutatæ formæ studiosus ore vernat multiformi. Aut enim simplici foliorum textura tenuior, aut multiplici habitior est. Nunc argenteo, nunc aureo pallore veteres curas præfert. Medius flos, quem ab imitamento calicem cum recentioribus in posterum appellabo, inter lactea folia aut suauiter concolor lacteſcit, aut splendidè decolor aureſcit, aut circa summam oram croco illitam lepidè rubeſcit. Sed quis coloris, magnitudinis, formæque inexputabiles varietates enumeret, natura cultuque ad assiduam nouitatem conspirante? Nostris autem hortis familiaris potissimùm est, qui colore totus argenteo suffunditur; vt à medio candido calice in pateræ formam depresso argenti patera Italico vocabulo nominetur. Neque tamen huiuscemodi narcissus vno argenti candore, sed sulphuris quoque pallore pingitur.

Narcissus genere, & colore varius.

Narcissus totus candidus flore simplici polyanthes.

Narcissus colore sulphureo, flore simplici polyanthes.

UVA. BHSC. SC 08937

gitur. Idem præterea in plura genera discriminatur. Alius enim præmaturè, serò alius vernat: alius minutos, modicos alius, alius peramplos in flores è caule summo se diffundit: alius denique foliorum simplici serie, alius multiplici componitur. Hic ergo tum candido, tum pallido colore narcissus à cæteris narcissis discrepat floreis folijs angustioribus, & calice breuiore. Virentia quoque folia sæpe angustiùs patent, longiùs porriguntur, læuiora & rigidiora sunt. Nec eadem omnibus tinctura. Candidum allij virore albida, & veluti rorulenta; pallidum myrti exemplo viridissima conuestiunt. Bulbi membranas extimas color austerus infuscat; intimas tunicas dilutus dealbat: magis compacta forma ventrem deprimit, ceruice modicè producta. Quin etiam isto eius, qui folioso floret argento, bulbus depressior est. At verò maioris floris bulbosa parens vastiore corpore, ventre oblongo, procero collo, spadicis coloris dilutioribus tunicis notabilem in modum insignitur. E folioſis albentibus narcissis Byzantius, siue Chalcedonius perplacet, & colitur. Hic tum præcox, tum serotinus membranacea primùm vagina includitur, quæ longum in alabastrum, vt simplicis floris folliculus, non fastigiatur; sed rotundiore gremio latiùs tumet. Ea demum dehiscente numerosus, & formosus partus excluditur. Deni aut duodeni fratres ex vno caule penduli sæ-

Narcissus Byzantius polyanthes, albo flore luteoque calice multiplex.

UVA. BHSC. SC 08937

pe numerantur. Alba folia denſiſſimo congeſtu bene compactum tribuuntur in florem. Media foliola vario atque multiplici flaui calicis mæandro intercurſante vndatim, intercisè, permiſteque implicantur. Subſimilem alium narciſſum, ſine medijs albis foliolis denſato, atque in rugas replicato flaui coloris orbe multiplici criſtatum, nimiam in ſobolem luxuriantis bulbi decorum abortum eſſe conſtanter affirmant obſeruatione diuturna experientiſſimi cultores: quòd & numeroſo fœtu efficæta radix, & adnata poſteritas nondum per ætatem ſatis robuſta floribus explendis idonea non ſit; cum deinde, vbi iuſtam in rotunditatem adoleuerit, prioribus pares, atque adeo æquè folioſos flores progeneret. Alij verò, & quidem callidi rerum æſtimatores exiſtimant, certis è bulbis minore vi præditis mutilos eiuſmodi partus perpetua ſtabiliq. lege exiſtere: nec deſunt, qui eoſdem, vtpote Epidauro miſſos, Epidaurios appellent; ac duplici potiſſimum procerioris caulis, maioriſque floris nota diſtinguant. Equidem (vt erudita diſſidia iſta componam) non negauerim, ex imbecillis radicibus hæc interdum ſpecioſa monſtra poſſe progigni; ſimulque inueniri crediderim radices alias ita natura conſtitutas, vt flauentibus tantùm criſpulis criſtis albidos partus ſuos exornent. Vtriuſque folioſi narciſſi caulis herbaceus de more nudus, concauus, atque ſtriatus digitali ferme craſſitudine

C. Cluſ. Rarior. plant. Hiſt. l. 2. c. 13

Narciſſus Epidaurius.

UVA. BHSC. SC 08937

ne, & pedali longitudine assurgit: virentibus foliis nonnihil carinatis, & paulò, quàm in simplici narcisso, laxioribus circumuallatur. Bulbus carne intus candicat, conuestientibus tunicis foris nigricat, & in rotunditatem conglobatur: præcox magnitudine nostratis narcissi bulbum æquat, serotinus etiam superat. Hic etiam illo, qui præmaturè floret, magis compactus & rotundior ad florem difficilis & morosus est, frequentemque in rotunda basi cariem trahit. Non solet in semen exire inflorei fœtus præstantiam exhausta vtriusque fœcunditas. Eminet folioſus alius duplicis generis narcissus corniculati nomine insignis. Minor sex alba folia minuscula in orbem expandit: in vmbilico aureum calicem crispantis auri pleniſſimum porrigit: inde sex flaua cornicula in stellam diducta surrigit. Quaternos quinosue flores profert, ac sustinet caulis, priore tenuior atque humilior. Ab radice folia exeunt prolixa, gracilia, mollia, & subalbida. Bulbus denique subest à vulgatis narcissinis vna corporis mensura paulò breuiore discretus. Maioris bulboſa radix vulgaris narcissi bulbum adæquat, ceruice perparum extante: folia tenuitate, ac prolixitudine superioribus non dissimilia minùs pallent: scapus insigniter procerus in duum triumue ferè palmorum longitudinem procurrit. Complures è membranaceo inuolucro flores quà prospero, quà abortiuo partu excluduntur, quo-

Narcissus corniculatus minor, & maior, polyanthes.

UVA. BHSC. SC 08937

rum folia flauentis lineę ductu eminulo intermeante liberaliter colorantur. Vt igitur vides, vterque narciſſus cornibus armatus longè fugiendus non eſt: non enim fœnum habet in cornu, vt vulnera præcaueantur; ſed odoratum aurum, vt oculi nareſque ſuauiſſimè feriantur. Iam verò ne qua narciſſo deſit opulentia, præter argentum etiam aurum totam floris bracteam opulentat: ſiquidem inter ſimplicis compoſituræ narciſſos & folijs, & calice aureus in pretio eſt. Hic diſcoloris auri, variæq. aut conformationis, aut amplitudinis leuibus momentis pulchrè diſſidet à ſe ipſo. Superioribus albis narciſſis caule, florumque penſili congerie ſimilis, folio, bulboque differt: illos enim folioſior, hunc rarior plerunque ſilua diſtinguit: illi bulbum ipſum rotundant, hic in pyri effigiem turbinat: circuntegentes tunicas illorum plerique fuſcant, hic modicè rutilat. Simplicium denique narciſſorum ritu triangularibus folliculis nigrum, & inæquale ſemen includit. E minuſculo narciſſo aureolo, à reliquis vna breuitate ſeiuncto bulbulus pendet rotundus, & nigellus; decolor nempe decori floris appendicula. Verùm illi ditiores narciſſi ſunt, qui frequentium foliorum flauentibus bracteis aureſcunt. Et in his genera variant. Alium videbis à ſiluis oriundum è pallido bulbulo puſillum æquante narciſſinum bulbum, qui de iunceis folijs nomen Hiſpanum traxit, inter anguſta;

Narciſſus totus flauus polyanthes.

Narciſſus ſilueſtris ſtellatus.

ob-

UVA. BHSC. SC 08937

oblonga, tenuia, carinata, & pallidula folia ferè palmari, gracilique cauliculo innixum prosilire; & creberrimis foliis in stellam distributis confertim coagmentatum, albo giluoque confusis in paleæ speciem colorari. Subsimilis alius rosea specie, bulbo & flore paulò amplior, & coloratior à collaris rugati crispissimo imitamento Gallicum Fraſei nomen adeptus rarò floret, florea membrana ægrè dehiscente, ac plerunque vitium faciente. Sed excellere se cæteris ipso vulgato iam nomine significat septentrionalis, siue siluestris narcissus, cui Roseus maior nomen est. Is enim luteæ foliosæ rosæ decora suppari gyro complexus media floris folia calicis loco densissima complicat, & crispat; simili quoque auro colorat, foliis alijs quà luteis, quà pallidis, quà herbaceis per ambitum congestis, & explicatis. Illud præterea familiare ipsi est, vt à foliorum densitate, & copia particulatim efflorescat. Etenim extremis foliis marcentibus & præmorientibus, mediæ conuolutæ paniculæ paulatim euoluuntur in flosculos. Quanquam illa florea congeries rarò difficulterque digeritur, ac dehiscit ad plenum. Roseus hic narcissus, siue narcissina rosa solitaria scapo insidet bene firmo, anguloso, duos circiter palmos alto; ac, tanquam ipsa sibi onerosa, nutat. Ex imo folia modicè consurgunt liberaliter patent, mucronem retundunt & rotundant, in viridi pallent. Bulbosa radix pro-

Narcissus siluestris roseus minor.

Narcissus siluestris roseus maior.

pe

UVA. BHSC. SC 08937

pe rotunda exteriores tuniculas diluto colore ferrugineo suffundit. Iunceo folio, amploque tum flore tum calice Narcissi plerique saturo colore lutei sunt, & prope inodora pulchritudine tantùm spectabiles, necnon eodem in genere multiformes.

Narcissus iuncifolius maior, amplo calice, & foliis conuolutis.

Alius enim foliorum oras nonnihil vtrinque conuoluit, calicisque semuncialis serratum, & sinuosum labrum diducit. Ad hæc singulos, binos, atque adeo senos interdum flores, folijs totidem in orbem compactiles è folliculi sinu excludit. Scapum gracilem, concauum, rectum, pedaneum, atque ex nobilissimi cultoris obseruatione simplicem excitat. Si quando autem plures coniunctim caules emittat; multiplicem bulbo fertilem florum sobolem adnatam esse significat. Bina, aut etiam terna profert ab radice folia pedalis, aut certè maioris longitudinis, angusta, cuspidata, carinata, fusco virore herbida, & succi plena. Bulbum subiungit substricto ventre oblongum, collum non rarò detorquentem, diluto exterioris tunicæ colore, spadicem.

Alius foliis continuatis.

Alius explicata, & coniuncta, imò inuicem superuenientia folia perpetuo velut orbe continuat: saturatiore colore lucet: angustiorem calicem magis erispat: superiore infœcundior quaternos circiter extrudit flores: eodem viuacior seriùs defloreſcit: languidam suauitatem olet: ima folia mensura breuiore profundit: bulbum subijcit forma consimilem, sed aliquan-

UVA. BHSC. SC 08937

quantò contractiorem. Alius demum anguſtioribus floreis ſolijs in ſtellam diradiatis teretem æquabilemque calicem exporrigit. Noſtrate ſub cælo binis terniſue floribus auarè vernat: ſolia itidem carinata latiùs explicat, & parciùs producit: bulbo gignitur perſimili, ſed longè minore, minuſque ceruicem detorquente, necnon ſubnigris inuolucris tunicato. At verò narciſſus iunceis ſolijs odoratus, ac totus liberaliter aureus, ſuperioribus inodoris minor, à ſoli natalis nomine Hiſpanus, à medica vi (vt Remberto Dodonæo placet) vomitorius & ſimplici, & multiplici foliorum ſerie flauet. Ille florum ſolijs mucronatis, aut orbiculatis; coniunctis, aut deiunctis: ipſis quoque floſculis præcocibus, aut ſerotinis; grandiuſculis, aut minuſculis; binis terniſue, aut etiam denis pluribuſue ex vnoquoque cauliculo emicantibus varius; ac partim vnicaulis, partim multicaulis eſt. Hic verò vt plurimum ſingulos, binoſue; vt maximè quaternos, aut quinos vnico è caule flores promit, floreum gelſimini, malique Medicæ halitum ſuauiſſima temperie olentes. Vtriuſque caules ſaturatior viriditas, inoffenſus læuor, ac teres rotunditas compares facit. Veruntamen duplex eoſdem nota diſcriminat. Illos enim proceritas ferè bipalmis extendit, hos puſillò breuior longitudo contrahit: illos continuum foramen vacuat, hos fungoſa quædam natura modicè obſtruit.

Alius calice tereti, & ſolijs anguſtioribus.

Narciſſus iũcifolius minor odoratus ſimplex, & multiplex.

Stirp. Hiſtor. Pemp. 2. li. 2. c. 22.

UVA. BHSC. SC 08937

ſtruit. Folia pariter viridantia, oblonga, rotunda, carnoſa, læuia, & planè iuncida. Bulbuli plerique globoſi: minùs plerunque vtiles oblongi, diſſipatis in longitudinem viribus: rotundi feraces, toto in floriferos niſus collecto corpore. Idem omnibus color: extima enim pulligine nigricant. Hoc etiam inter vtrunque narciſſum conuenit, vt longulos proferant è membranacea theca floſculos, quibus ille triangularia capitula ſubijcit, flore dilapſo turgentia, & nigelli anguloſique ſeminis fœcunda: hic autem longulis tantùm pediculis inſiſtentes, nulloque ſeminali folliculo capitatos parit, genitali conatu in floris plenitudinem effuſo. Triplex eſt præterea Hiſpano ſuperiori luteo non abſimilis, albo colore vernus narciſſus. Prioris oblongus bulbulus iuncea foliola fundit humi reptantia: minutum, inolentem, informem floſculum, Martio menſe tempeſtiuum Romanis in hortis ægrè raroque aperit. Alter grandiuſculus, Hiſpanique narciſſi partibus cæteris gemellus, albore ac fœtore diſcrepat. Huic æqualis tertius candida folia ſulphurei coloris calice diſtinguit. Vterque continenti foliorum ſerie floreum orbem circinat. Eſt etiam, qui è longulo ſubſtrictioris ventris bulbo caulem ante folia impellens, binis terniſue, candidis, & leuiter odoratis floſculis per autumnum vernet Hiſpano par, viridiſſimus, planeque iunceus minimi pretij narciſſus. Silentio diſſimulandus

Albus minor.

Albus maior.

Albus ſulphurei coloris calice.

Albus autumnalis.

UVA. BHSC. SC 08937

dus non est satis elegans iunceis itidem foliis, albidoque colore in sulphureum procliui, & reflexo flore narcissus alius; cuius è radice bulbosa, nuci Ponticæ, aut Hispani iuncei narcissi bulbulo exæquata, rotunda, candida, membranaceo inuolucro infuscata, numerosis tenuibus albisque fibris bene comata, exiliunt quaterna vel quina folia, vt in proximè superiore narcisso iuncea, prolixa, angusta, modicè carinata. Medius consimilis caulis Aprili mense fastigiatur in quaternos aut quinos flores oblongos, diluto sulphureo colore pallidos, sex foliis sursum reflexis supinos, deuexis ceruicibus pronos, semuncialem aut longiusculum & inæqualiter sinuosum calicem porrigentes, leuissimè odoratos. Corruptis floribus summi caules triangularia turgescunt in capita, exigui, orbiculati, nigri, læuisque seminis pleniſſima. Pseudonarcissos Hispanos Clusius vocat siluestres Dodonæi narcissos, qui sena inter folia velut in alas explicata medium prælongi calicis tubum, repandas per oras fimbriatum crenatumque, in tubæ modum exertant; ex qua Italicum quoque nomen hauserunt. Vt meritò fabulari quis possit, Famam volando, buccinandoque fessam genialibus tantisper in hortis conquieuisse, dum reficeret vires: vtque hospitalibus floſculis appositam referret gratiam, è suis conditum insignibus nouum florem, nempe alatum tubulatumque narcissum

Pallidus foliis reflexis.

Pseudonarcissus Hispanus. *Rariorum plant. Hist. l. 2. c. 17 Stirp. Histor. Pemp. 2. li. 2. c. 23.*

UVA. BHSC. SC 08937

sum floreo populo addidisse, amantis hortos Famæ buccinatorem. Harum verò florentium tubarum, muta specie suauiùs argutarum, quàm quæ stridulo strepunt sono, aliæ aurea bractea flaueſcunt; aliæ argentea candicant; circa aureum aliæ tubum circunfuſo foliorum veluti cupro expalleſcunt; hunc aliæ cupreum pallorem media flauente linea inaurant, ac totum prægrandem tubum verno illinunt auro; alias mirè degenerantis seminis inenarrabilis varietas colorat; alijs præterea diffusior, alijs est mensura contractior; aliæ denique simplici gracilique tenuem, aliæ replicato confertoque tubo pleniſſimam publicant voluptatem. Et his quidem postremis forma præsertim quadruplex. Aut enim tubus in tubum inseritur; aut simplici tubo densissima folia innascuntur; aut grandior flos densè fartus vbertate plerunque rumpitur, folijs in rosei narcissi speciem confusis; aut demum similis tum simplici, tum duplici foliorum ambitu flosculus tubulum exerit folioſa fartura pariter denſatum. Pseudonarcissis vniuersis pro cuiusque florum amplitudine proceri caules; folia surrecta, prolixa, lata, in canaliculum concaua, minimè mucronata, & languidè virentia; bulbi oblongi, quorum extimæ tunicæ dilutiore ferrugine imbutæ raris, & fuscis eiusdem saturi coloris lineis in longitudinem intercurrentibus distinguuntur. Sunt, qui sentiant à maio-

Pseudonarcissus pleno flore quadruplex.

UVA. BHSC. SC 08937

iore roſeo narciſſo pleniſſimum pſeudonarciſſum, ſiue (vt alij nominant) narciſſum alterum maximum ſeptentrionalem, qui calicem implet, & folia duplicat, nullo diſcrimine ſeparari. Vetuntamen vt folio, & caule inter ſe congruunt; ſic bulbo, & flore diſſentiunt. Huius enim bulbus, vt vulgaris etiam pſeudonarciſſi, longior collum quadantenus obliquat; flos tubulatum calicem folioſo ſæpe farto, nimioque madore fatiſcentem nonnihil exporrigit. Minuſculi flore ſimplici pſeudonarciſſi vt floſculorum coloribus, ſic bulbulorum figuris variant, ceruicula in quibuſdam proceriore: ſemper tamen aliquod maiorum inſtar in puſillis eminet. Qui verò parua geminant folia, & caliculi tubulum addenſant, aut ſaltem hunc pleniſſimè folijs infarciunt; minutulis funduntur è bulbis, grandiores bulbos pleni floris feraces, ſi non magnitudine, certè figura exæquantibus. Folium protenditur palmare, prætenue, pallidum. Caulis itidem exilit breuis, & concolor. Pulchrè mentitur & nomine & re narciſſum pſeudonarciſſus montanus, in Luſitanis & Cantabricis iugis frequens. Hunc iunceo folio & cauliculo flexilem, flauo alboue flore in ſena plerunque anguſta folia expaſſo pinnatum à medij caliculi cono in calathi ſeu nolæ figuram oblongo, repando, & ſæpe fimbriato campanulam Hiſpani; flauum calicu-

Pſeudonarciſſus pleno flore maior.

Pſeudonarciſſus ſimplici flore minor.

Pſeudonarciſſus pleno flore minor.

Pſeudonarciſſus iunciſolius.

lum, & flauam violam Martiam Auſtriacæ matro-

C. Cluſ. Hiſt. plant. lib. 2. cap. 17.

næ

UVA. BHSC. SC 08937

næ vocant. Subiectum flosculo caput nigro, rotundoque semine impletur. Bulbulus rotundus, intus candidus, foris nigellus iuncei folij narcissinum bulbum prope indiscreta facie repræsentat.

Idem Cur. poster. p. 60. Narcissus maximus, siue incomparabilis. Perpetuò flauus.

Narcissum maximum amplo calice, à magnitudine incomparabilem multiplicis esse generis inuenio. Est enim, qui tam pertinaciter flauet, vt eodem, quo vixit, ore & colore moriatur. Hic senis folijs continuatum in orbem latè explicatis, medium crispulum calicem ab imis angustijs paulatim ac modicè sese laxantem in vncialem longitudinem exerit. Subtenuem caulem ad binos palmos extollit. Folia surrigit siluestris more narcissi laxa, prolixa retusa, incana. Bulbum subdit siluestris itidem narcissi bulbo consimilem, sed magis compactilem, colloque nonnihil obtorto notabilem. Alter huius gemellus cætera, vno ve-

Ex flauo in sulphureum languens.

luti vultu degenerat: flauum enim colorem, quem nascens præfert, in sulphureum, siue albidum senescens mutat, & folijs angustioribus, rugosis, atque vtrinque leuiter conuolutis floreum orbem minimè continuat. Tertius verò tristioris indolis

Sulphureus summo calice luteo.

frater eo colore dehiscens nascitur, quo superior moritur: & velut appetentem mortem pertimescens paulatim exalbescit, luteo per oras calice. Illud etiam differt, quòd calice folijsque latioribus, atque his etiam nonnihil continuatis prior floret.

Candidus maior, & minor.

Candidus præterea Romanis in hortis visitur folijs

UVA. BHSC. SC 08937

lijs floris aliquatenus diuersis duplex, maior nempe discretis, minorque coniunctis: vterque cæteris magnitudine suppar: illius caulis ferè bipalmis, & gracilis; huius autem paulò breuior: maioris folia, quàm vulgaris, tenuiora & angustiora; minoris quàm maioris, magis lata minusque longa: vtriusque bulbosæ radices candore formaque similes pyrum superbum æquant, ceruice modicè porrecta. Est etiam proximè superioris bulbum adæquans, folijs æquè candidis flauoque calice narcissus maximus, itidem maior & minor: sed calix est minori coloratior. Postremus in Casertani Principis Andreæ Matthæi Aquauiuæ principes flores merito cultu excipientis nobilissimis hortis alitur narcissus sanè incomparabilis, confertissimis nempe sulphureo colore folijs singularis. Narcissus serotinus montanus, aut eius planè gemellus (Musartum vulgus appellat) bulbaceæ radicis exteriore tunica subalbida, magnitudine media, ventre vtrinque substricto, corpore oblongo, ceruice modica illius narcissi bulbum ex parte refert, qui cameli collum simplici producit in flore. Appetente iam vere folia trudit prolixa, angusta, mollia, prasina, siue narcissinis similia. E teretis, pedalis, glabri, fungosique caulis apice ternos sæpe, quaternosue mense Martio suspendit flores, senas niuei candoris folia, vulgaris narcissi folijs laxiora, & flaccida stellæ modo decussantes, patulo sulphu-

Candidus calice flauo maior & minor.

Sulphureus flore multiplici.

Narcissus montanus serotinus, flore simplici candido, calice luteo.

UVA. BHSC. SC 08937

rei coloris caliculo crocea fimbria ornato distinguentes, digna etiam pulchro corpore animare odoratos. Duplicem hìc habeo ſeri floris, extremo nempe Martio, vel ineunte Aprili vernantis ſubtexere narciſſum, alterum Narbonenſem, Anglicum alterum. Priorem præcipuè diſcriminant bulbus oblongus, modicus, fuſci palloris membrana tunicatus; anguſta folia, & erecta; flos albus, flauo calice ferè vnciali, nonnihil repando reflexoque diſtinctus, incomparabili narciſſo contractior, in vnoquoque palmari caule ſæpe multiplex. Poſteriorem non abſimilem dignoſces tum ex bulbo grandiore, in ventrem diſtento, in ceruicem extenuato, membranaque ferruginea circunſepto; tum ex folio breui latoque; tum ex ampliore flore luteum calicem æquabiliter tubulatum porrigente. Longa ceruice narciſſos camelini colli nomen ab imitamento appoſitè deductum notat. Merum puerperæ Floræ lac in hoſce flores candoris eximij concreuit. Ex his plebeius alius, & ſenis tantùm folijs pauperculus, atque inglorius candidatus à nobilium hortorum aditu diſtinetur. Vnum diluto aridæ paleæ colore pallidum, & veluti ſordidatum hortorum exilio liberant coloni, vtpote Byzantio tranſlatum & rarum. Adeo raritas etiam deformitati pretium facit. Alius folioſa prætexta per flaui calicis fimbriatas oras purpuraſcente conſpicuus, & nobilis in patri-

Narciſſus Narbonenſis.

Narciſſus Anglicus.

C. Cluſ. Rarior. plant. Hiſt. l. 2. c. 12

Narciſſus longa ceruice.

Simplex candidus.

Simplex pallidus.

Multiplex candidus.

UVA. BHSC. SC 08937

tritios hortos admittitur. Caules ferè bipalmes plerunque singulos flores, binos interdum sustinent. Prosiliunt ab radice folia prælonga, tenuia, mucronata, subpallida. Bulbacea radix pallidæ cutis, modiciq. ventris in collum absumitur, quod in folioso quàm in simplicis floris bulbo productius est. Virginiensis narcissi bulbus cupressini hiacinthi bulbo modica magnitudine atque oblongæ forma simillimus, colore distat. Is enim subrubet, hic albicat. Folia pusilli pleno flore siluestris narcissi folijs prorsus congruerent, nisi aliquantò longiora validiùs virerent. Ex viridi pallens caulis in palmum assurgit. Flos in semhiulcæ Persicæ tulipæ grandiorem figuram dehiscens obsoleto candore inficitur, dilutoque sensim rubore conspergitur. Narcissus Indicus lato folio narcissino, flore rubro, liliaceo, album scilicet lilium imitante, quem Iacobeum adhuc vulgus appellat, extremi Maij, aut ineuntis Iunij caloribus citatus, antequam folia exeant, ita properat. Floreus thyrsus emicat enodis ac leuis, crassitudine propemodum digitali, ac duorum quandoque palmorum proceritate visendus. Apex membranacea concluso vagina primùm turget in calyces: tum ea dirupta quatuor sæpe soluitur in flores striatis sex folijs deorsum reflexos, è crassioribus pediculis in decussem dispositis pendulos, purpura in crocum languente coloratos,

Narciss. Virginiensis flore purpurascente.

Narcissus Indicus è rubro croceus flore liliaceo.

UVA. BHSC. SC 08937

sex subalbidis staminibus longiusculis in lut eas appendiculas desinentibus, medioque stamine rubente cæteris longiore capillatos. Vbi flos membranæ moram rupit, aut certè vbi defloruit, bina siue etiam terna existunt folia, narcissi marini siue hemerocallidis folijs latiora & viridiora, minuto sæpe minio guttata, summa parte subrubentia, non admodum longa, in hiemem vsque diuturna. Bulbacea radix & figura, & magnitudine hyacinthinæ compar exuberante rubore aspergitur, & citra floreum partum parens miniatula præfloret. Alius Indorum narcissus rarior, & nobilior in hortis primùm Casertanis factus est Italicus. Magnitudine formaque candido lilio par, floreis folijs magis continuatis minusque resupinis dispar, florum numero superior, albo rubroque blandè temperatis circiter Septembres calendas expingitur; vt ipsius lacte & sanguine pulchritudinis coaluisse videatur. Albidæ membranæ rupto inuolucro conniuentis primùm folia floris modicè rubent, coloratioribus tantùm lineis in longitudinem virgata: in calathi deinde imaginem ducta adulto pudore suffunduntur. Adeo vel in floribus pudibunda pulchritudo publicam lucem erubescit. Toto denique senili vultu rubicundiore, dum floreſcunt, floridiora sunt. Imus vmbilicus intus florisque flauet. Sex inæqualia stamina ima parte candicantia, summa subrubentia luna-

Narcissus indicus liliaceus saturo colore purpurascēs

tos

UVA. BHSC. SC 08937

tos in crocos ex viridi flauentes desinunt. Septimum & medium stamen prolixius, itidemque coloratum apice nullo insignitur. Viceni pluresue flores è pediculis satis crassis, binos seu ternos digitos longis, ex atro virentibus, & siue deuexis, siue arrectis modò in orbem penduli, modò in siluam prominuli, necnon particulatim dehiscentes summum caulem coronant. Caulis ipse rotundus, digitum crassus, ac prope bipalmis ex viridi obsolescit in rubidum. Folia liliacei viroris, & narcissinæ magnitudinis, arefacto iam flore, à latere caulis enata in ipsum caulem incumbunt. Bulbus Neapolitano in tepore scillam prope exæquat, Romano sub cælo minùs tumet; instar eriophori summo sub cortice membranaceo lanosus extra pallet; nec florem fert, nisi ad iustam punici mali molem adoleuerit. Et hic narcissus more cæterorum sementat, parco tamen prouentu. Non absimili forma minùs formosum misit India narcissum alium, qui contractiore bulbo, caule tenuiore pedali & inæqualiter rotundo, florum quoque minore & numero & magnitudine, facie dilutiore, à proximè superiore degenerat. Vterque tamen tam decenter, tam modestè rubet; vt ipse pudor vel in florem transierit, vel in flore seipsum expinxerit. Quare, si suo sibi colore flos hic nomen inscribat, rectiùs, quàm narcissus, flos pudoris appelletur. Vtinam tam verecundè rubuisset,

Narcissus Indicus liliaceus diluto colore purpurascens.

UVA. BHSC. SC 08937

cum se Narcissus aspexit: candidiore profectò fabula floruisset. Iam verò, quando roseus vultus insano amore in posthumum florem expalluit, recens rubor suam erubescentis insaniam pudor est.

Indi-

UVA. BHSC. SC 08937

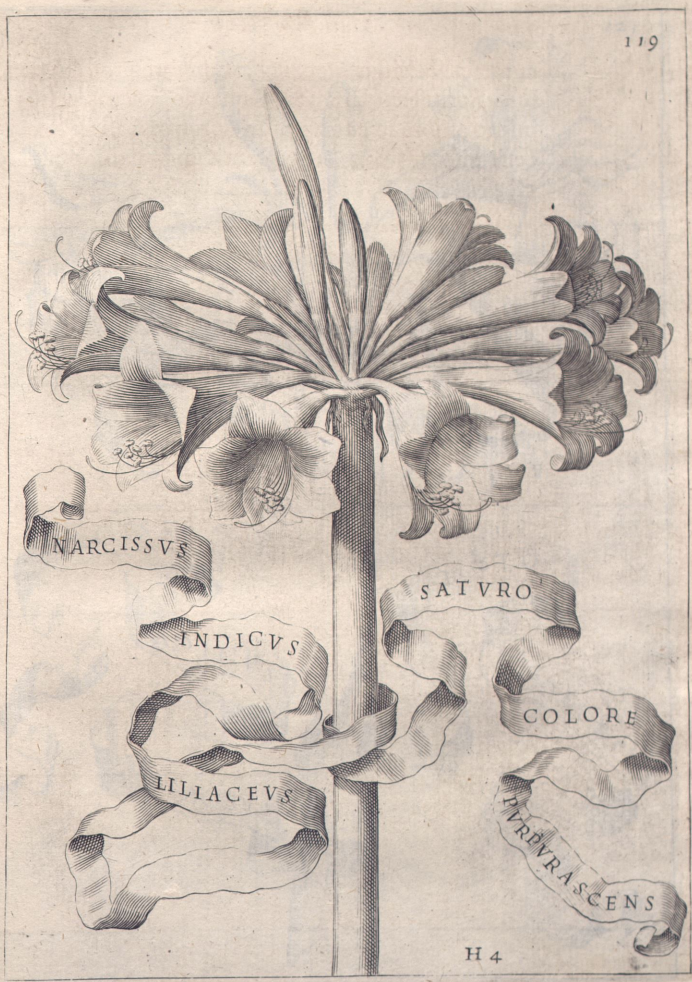

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

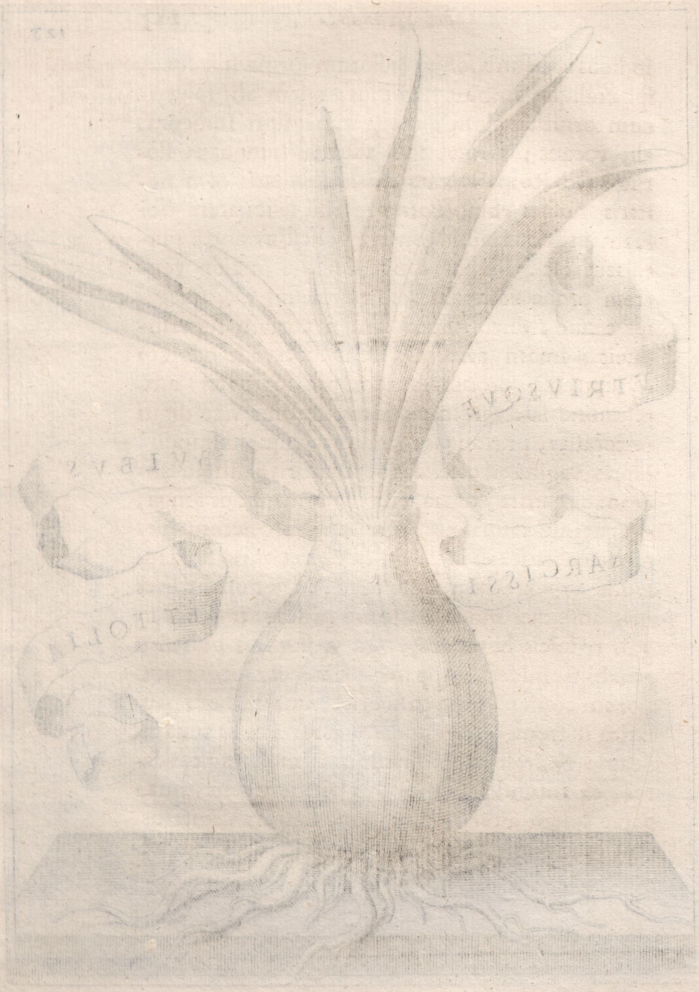

UVA. BHSC. SC 08937

Indicus latissimis folijs, & florum forma liliacea, sphæralique ambitu narcissus; quem alij sphæricum ornithogalum, moly maximum Indicum alij vocant; Gallici soli aduena nunquam floruit: sed Romanæ tandem amœnitatis & maiestatis hospes effuso flore pro risu felicitatem sibi suam in Tranquilli Romauli felicibus hortis gratulatus est. Bulbus longè scillino maior ventrem propè rotundat: ferrugineum, & quamuis tenue, durissimum tamen corium superinducit: imam partem, vt in botryode odorato hyacintho, protuberantem pro corporis amplitudine latè circinat: fibras minimi vice digiti præcrassas, prælongas, immortalesque diffundit. Floris vagina ad calendas Septembris existit in lanceam cuspidata, ternos lata digitos, quinos longa, exuperante cinnabari saturata. Post decem dies subnascente scapo in palmum exerta, turgente iam atque vrgente numeroso fœtu, in geminas partes oris anguinei modo latissimè hiascit, non vt linguis trisulcis horribilis, sed vt floribus plurimis amabilis micet. Apparet primò conniuentium florum confertissima congeries, quæ ramoso paulatim incremento rotundam ita rarescit in siluam. Scapus exurgit prope bipalmis, binos digitos latus, ex rotundo pressior, ex viridi rubens, qua parte solem aspicit coloratior, summa capitatus. Fundunturè capite densioris more capillitij frequen-

Narcissus Indicus flore liliaceo sphæricus.

Tranquillus Romaulus.

UVA. BHSC. SC 08937

quentes, prolixæ, suauique rubore viſendæ laciniæ: quibus internati radiata rotunditate porriguntur cauliculi triangulares, palmo longiores, minuſculum digitum lati, interfuſo rubore virentes, in capita extumidi tuliparum triquetro ſolliculo, ſeu præferratæ trifidæ clauæ ſimillima. Plerique inſtar candidi camelino collo narciſſi ceruicem deflectunt: recto rigidoque nonnulli ſtatu circunſtant. E ſingulorum verticibus eminent ſurſum verſum ſpectantes elegantiſſimi flores, rubro conuolutoque monitum lilio æquales, nec abſimiles, quippe phœniceo rubore colorati, & folijs quinis, natiuos in cirros reflexis calamiſtrati, exteriore folio cum ſtaminibus aſſurgente: quæ ſanè conſpicienda ſtamina ſic extant. Sena læto colore punicea in totidem verſatiles apices primùm flauos, & grandiuſculos; deinde contractiores, ſubter ſuffuſculos, ſupra exalbidos, & veluti farina conſperſos degenerant. Septimum ſine apice piſtilli facie productius, craſſius, longa vtrinque rimula interſecante ſtriatum, ſumma parte recuruum pariter purpurat. Vt vno inclyta purpureo capillo veteris Niſi coma recenti flore ſuperetur, qui crocis pluribus blandè rubentibus citra diſcrimen amittendæ regalis gloriæ feliciter capillatur. Omnes inter ſe flores ternis quaterniſue digitis interuacantibus diſtant. Per partes dehiſcunt: nec prior ante defloreſcit, quàm vernent vniuerſi. Senium illos

non

UVA. BHSC. SC 08937

non contrahit, sed infuscat, ac demum decutit. Menstrua ipsis vita, & ver autumnale. September eosdem parit oriens, perimit occidens: hæc enim multorum florentium capitum hydra non calore, sed frigore interficitur. Quanquam Lernæa viuacior sumptis à funere viribus quotannis renascitur: neque clauas Herculeæ similes timet, quibus, tanquam cauliculis, insidet ac fulcitur. A florum interitu triangula capita grandescunt, pleraque inania, perpauca nonnullo abortiui seminis rudimento fœta: siue quòd peregrina planta nostratis autumni frigus reformidat: siue quòd eadem apud nos nondum robustæ fœcunditatis est. Caulis tandem, & inhærentes cauliculi penitùs directi, atque in orbem diradiati sic exarescunt, vt floris pulcherrimi cadauer sidus sit: neque enim hoc insolens est, vt hydra mutetur in sidus. Nec isti hortorum sideri mors parcit. Præmortui floris decorum cadauer ingruentia primùm frigora iterata morte corrumpunt. Neque clauæ multiplicis armatura formosum tueri germen aduersùs æui demolientis iniuriam potest. Folia circiter Octobris exitum apparent, flore non proueniente: in eiusdem prouentu seriùs, extremo scilicet Nouembri mense existunt. Pauciora initio, sex tandem flori prolusere. Longitudo illis bipalmis, latitudo palmaris, dimidiati ferme digiti seu cultri crassitudo, retusa forma,

læta

UVA. BHSC. SC 08937

læta viriditas & fusco per oras rubore circunlita, corpus humi erraticum lateque procumbens, vita vsque ad extremum Maium siue ad primos calores producta.

Gemi-

UVA. BHSC. SC 08937

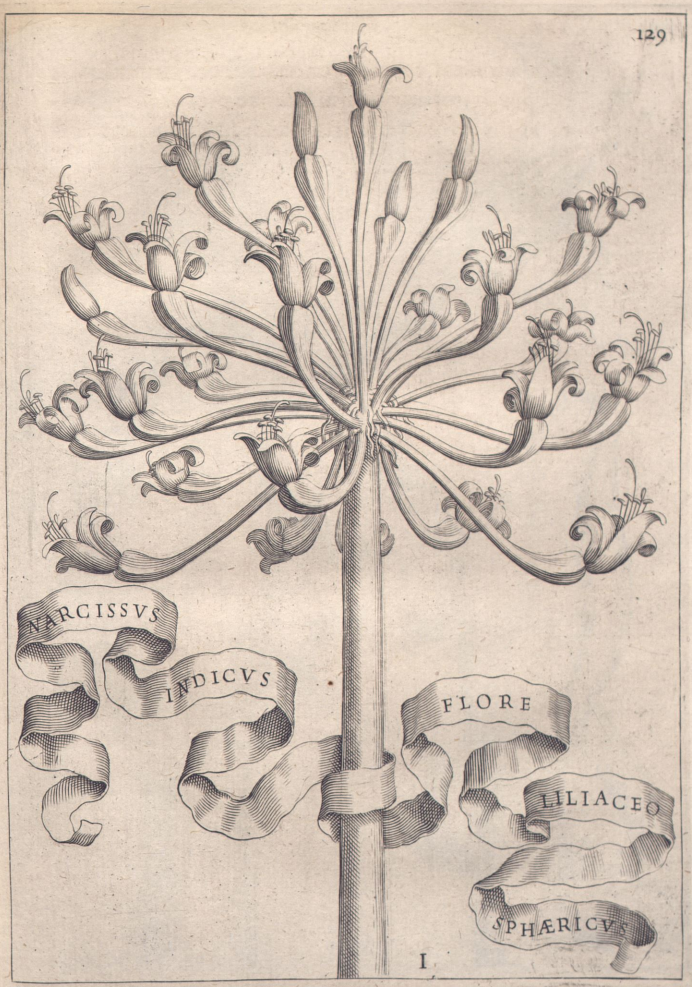

UVA. BHSC. SC 08937

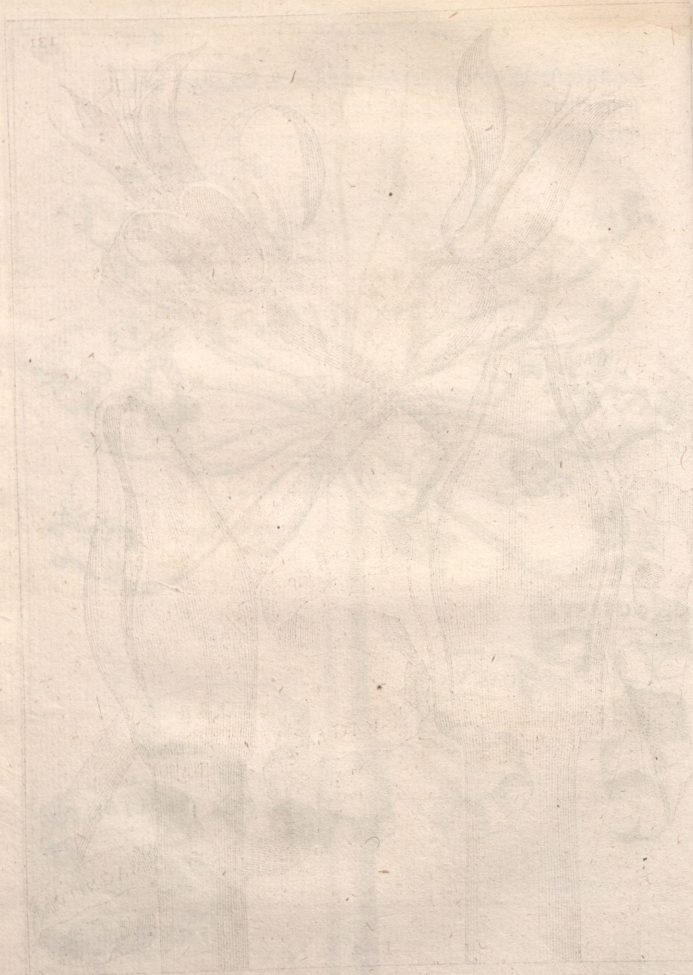

UVA. BHSC. SC 08937

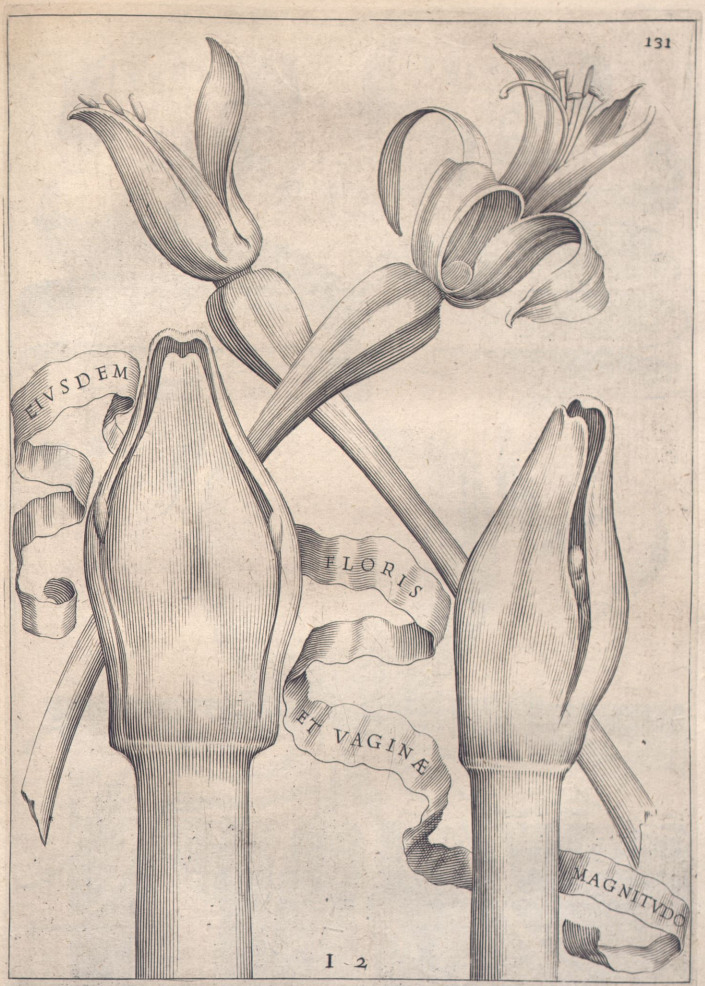

I 2

UVA. BHSC. SC 08937

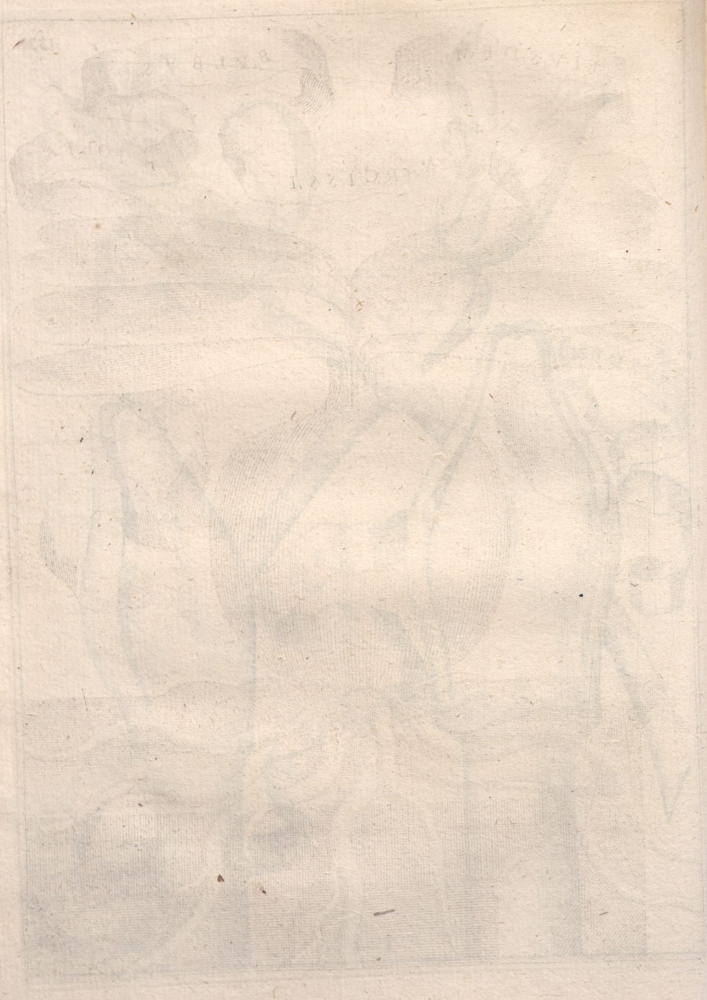

UVA. BHSC. SC 08937

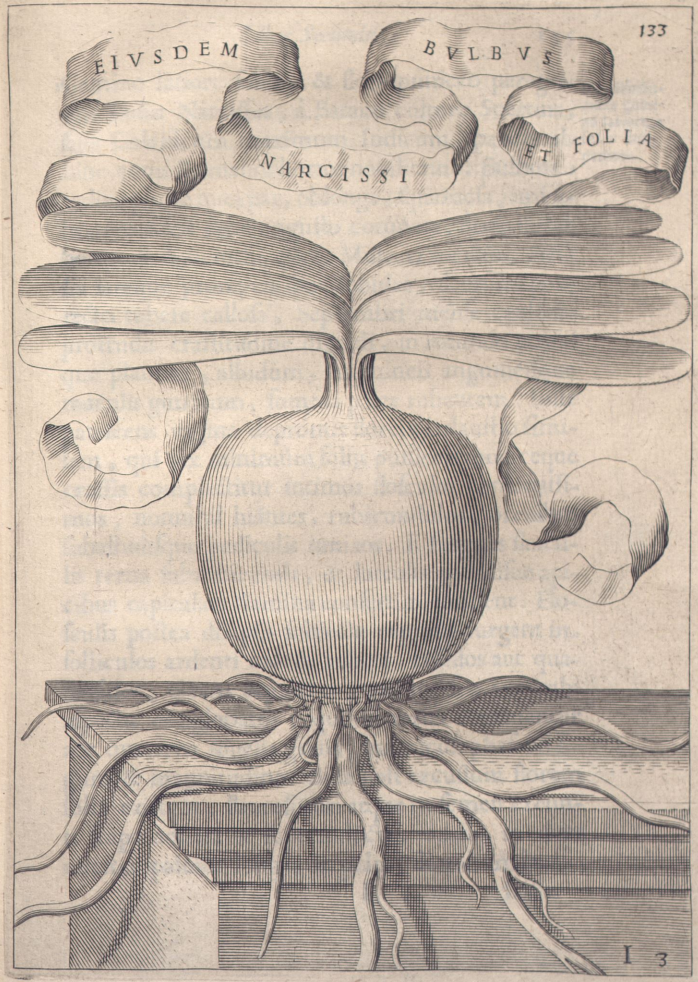

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Gemino latiore folio, & flore puniceo peregrinus Indiæ Narcissus, à Batauo cultore Suertius, siue Colchicum maximum Indicum, paucis ab hinc annis Romanos hortos nobilitauit. Bulbosa, radix, pineæ nuci par, oblonga, squamosa, imi fibrati verticis orbe angusto coronata, fibris instar botryodis hyacinthi, quem Muscari vocitant, crassis lateque prorepentibus subnixa, deorsum porrecto tubere callosa, Septembri mense caulem protrudit crassitudine digitali, in rotundo vtrinque planum, albidum, sanguineis anguineisque maculis guttatum, summa parte rubentem. Inde patescens vagina depromit florem balaustio similem, qui sex minimùm solijs puniceis modiceque crassis complectitur intimos flosculos confertissimos, nonnihil hiantes, rubicundulos, breuibus subalbidisque pediculis innixos. E singulis flosculis terna subrubicunda, & luteolis pallidisue apicibus capitulata stamina confertim eminent. Flosculis postea dilapsis subiecta capitula turgent in folliculos ardenti colore rubros, trifidos aut quadrifidos, oleam æquantes, racemi seu corymbi aspectu conglobatos; quibus terna continentur aut quaterna nigella grana, minusculi phaseoli figura & magnitudine. Bina post excussum florem folia existunt, flaccescenti atque in semen exeunti scapo adnata & superinducta, ouata, in duos circiter palmos longa, in palmi dimidium lata,

Narcissus Indicus gemino latiore folio flore puniceo.

UVA. BHSC. SC 08937

scillæ foliis crassitudine æqualia, nigrantia, primò surrecta, humi demum iacentia. Hic autem flos siue regionis vitio, siue artis inertia ægrè rarenterque nostrate vernat in solo. Primùm tamen formosus hic Vrbis hospes ac tiro in Quirinalibus hortis purpurati Principis FRANCISCI BARBERINI suam explicuit purpuram tributariam; vt pulcherrimi loci amœnitas Domino concolor effulgeret. Neque enim in APVM Regia nobilissimorum florum sterilescere decet annonam.

Croci,

UVA. BHSC. SC 08937

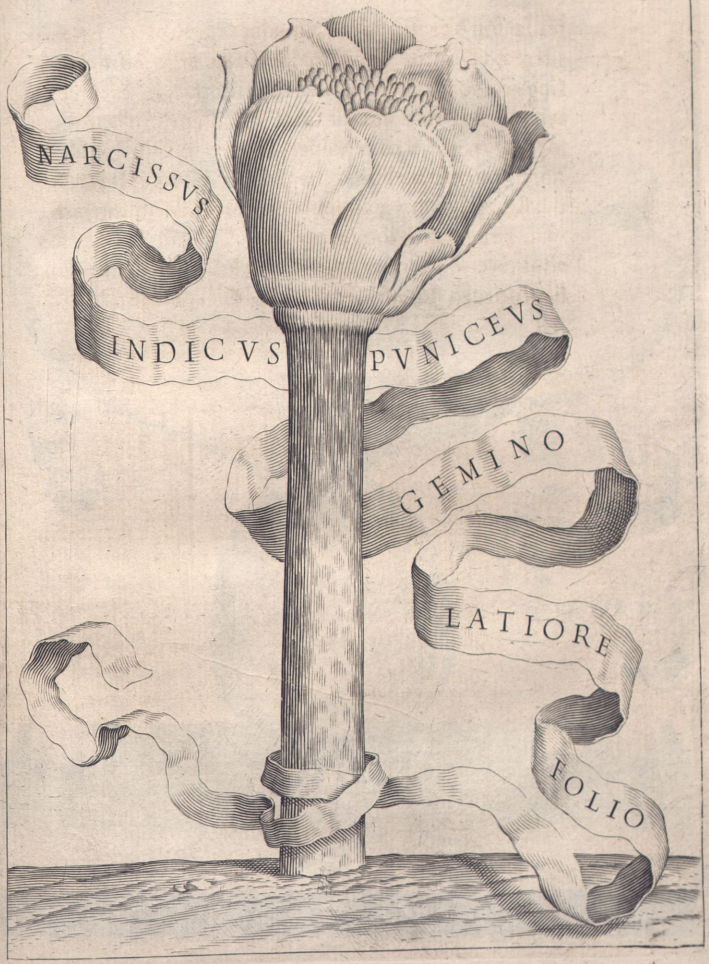

UVA. BHSC. SC 08937

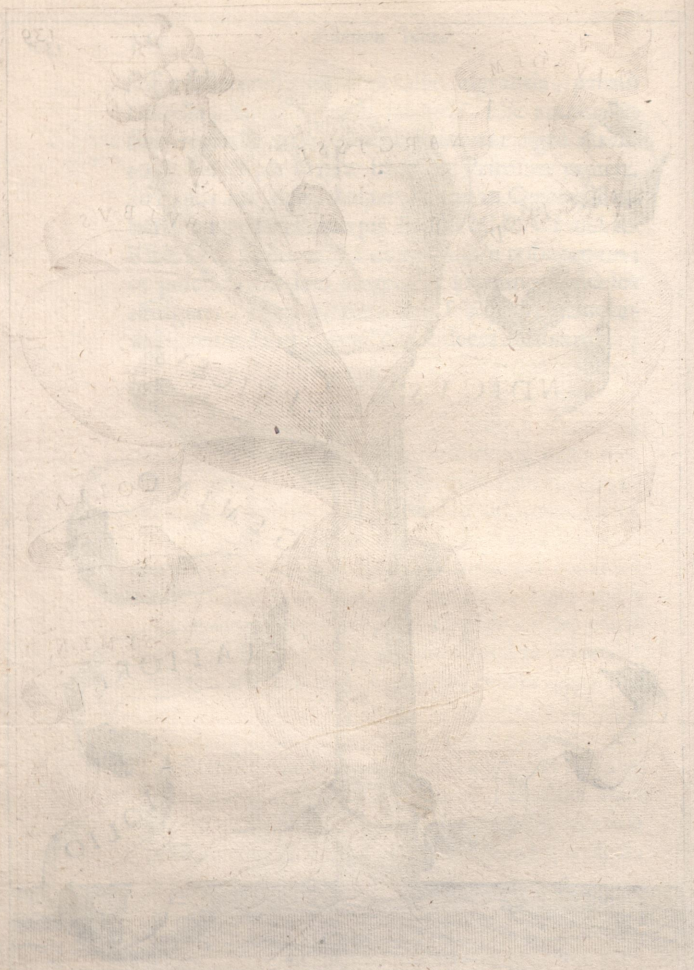

UVA. BHSC. SC 08937

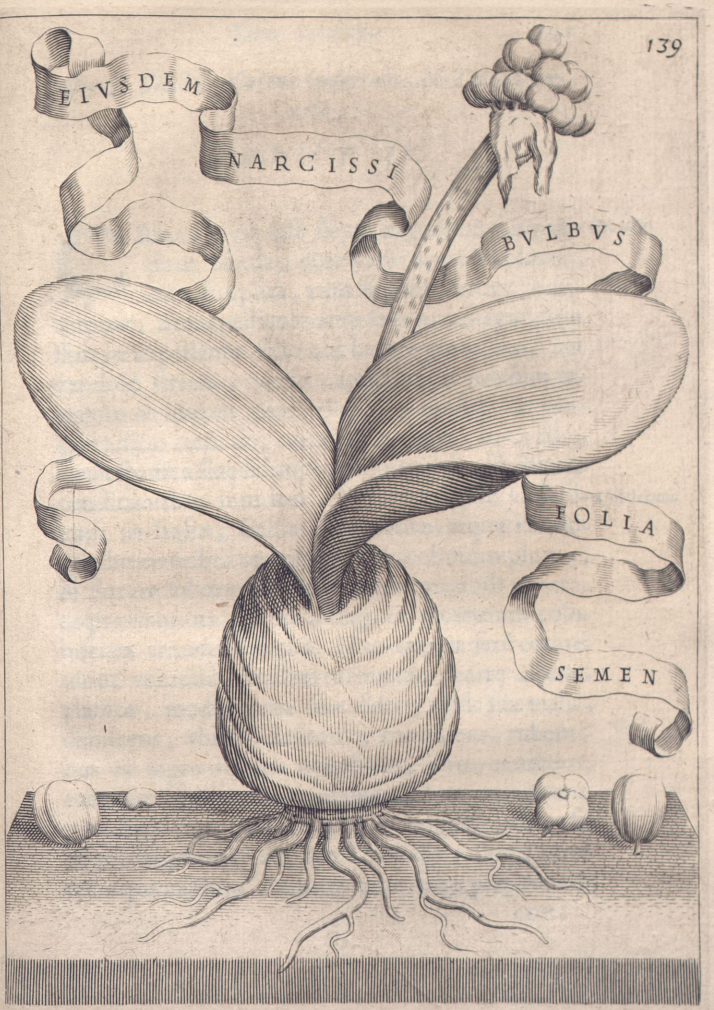

UVA. BHSC. SC 08937

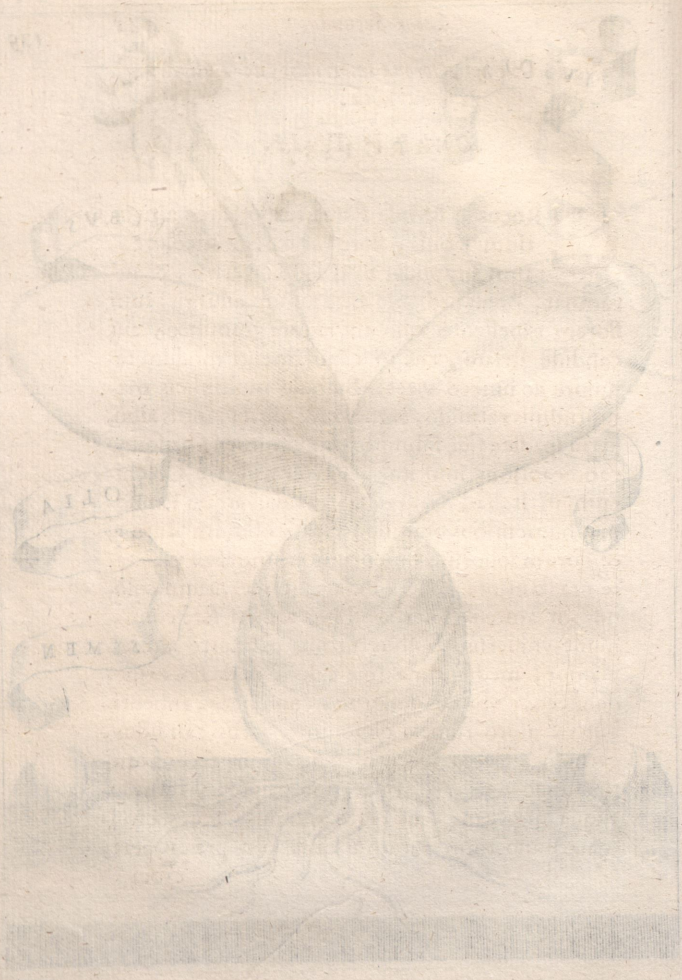

UVA. BHSC. SC 08937.

Croci, Colchici, Coronæ imperialis, ac Tuliparum notæ.

CAPVT II.

CRocus, & ipſe florea impotenter amantium fabula, flore vario & multicolore, tum ſimplici, tum folioſo vernat, & autumnat. Breui pediculo ante folium aſſurgit: tum florem expellente folio aut latiore gramineo, aut candidè ſtriato, aut in capillamenti modum tenuiore ac iunceo viret. Bulbulo multiplicis magnitudinis rotundo, carnoſo, & viuaci, intus albo, extra ſpadice ſiue ſubnigro progignitur, fibriſque candicantibus innititur. Præter vulgare Colchicum in Italiæ, Galliæ, Germaniæ, atque Pannoniæ humentibus opimiſque pratis obuium plura, & florum foliorum bulborumque mirabili varietate præſtantiora genera indagauit recentium colonorum amœna ſolertia. Hæc tamen ferè conueniunt vniuerſis: bulbus turbinatus, parte altera planior, media rima ſiue ſulco, vnde flos exilit, dehiſcens; vbi flos defloruit, conniuens, rubentibus ex nigro tunicis obuolutus, intus candidus, carnoſus, lacteo ſucco manans, dum recens erutus adhuc viget; ſed vbi exaruit, rugoſus, intus foriſque nigricans, aut certè rubidus: flores circiter æquinoctium autumni ante folia præproperi, croci

Crocum.

Colchicum.

UVA. BHSC. SC 08937

croci floſculis non abſimiles, & longiuſculi, breuibus teneriſque pediculis inſidentes : à floribus turgentes folliculi triangulares, craſſi, oblongi, ſemine fœti rotundo, vergentis è ruſo ad ſubnigrum coloris : folia prolixa, laxa, erecta, læuia, pinguia, & planè liliacea. Vnum cæteris præfertur Colchicis, quod rubello plenoque flore folioſum, & alternis quà ſaturi, quà diluti coloris quadratis maculis variegatum primoribus autumni pluuijs emergit. Flos eſt ab oriente oriundus, quem vernacula, quàm latina vox auguſtiùs nominat: is enim latinè Lilium Regium, vulgò autem Corona imperialis appellatur. Cæparum inſtar vegrandis eius bulbus, binas : & amplius libras interdum pendens, rudi & inæquali rotunditate conglobatur : candidas, promiſſas, molles, & parua offenſione fragiles fibras non ab ima tantùm, ſed varia etiam ex parte diſpergit: medio patuloq. quà ſcapus exit, foramine hiat : ſine tunicis inueſtis, ſuccoſa, denſaq. carne modò candicat, modò purpurat, plerunque pallet : allium, aut hircum, aut quid inſuauius olet. Atque hoc maximè diſtat à ſimillima Suſiani, ſiue Perſici lilij bulboſa radice, quæ grauiolentia nulla nares ferit, quæque forma eſt præterea longiore. Thyrſus robuſtus, craſſus, intus fungoſus, viridis, rotundus, procerus ad mediam ferè altitudinem modò confuſis, modò ordinatis liliaceis folijs conueſticur : inde teres, nudus, & purpu-

Corona imperialis.

R. Dodon. Stirp Hiſtor. Pempt 2. lib. 2. cap. 51. C. Cluſ. Rarior. plant. Hiſt. l. 2. c. 1.

UVA. BHSC: SC 08937

purpuraſcens folioſam ſumma parte ſilueſcit in criſtam. Inter criſtati capitis folia plerunque bina tenuibus è pediculis vario numero; multiplicique interdum ſerie, raro ſcilicet naturæ luxuriantis luſu, lutei aut ex croceo rubentes liliorum ſimiles flores, at minores in calathos ab imis anguſtijs diducti, nec labella reſupinantes, minuſque dehiſcentes, quàm decori, tam fœtidi penſili coronamento nutant. Eſt etiam cum voluptate cernere in intimis foliorum ſingulorum floreis vnguibus margaritarum gemella candida tubercula, quæ cum ſereno, tum maximè pluuio cælo liquidam & prædulcem aquam guttatim delacrymant ſalubri documento, ſcatere lacrymis etiam coronas. Ea poſtmodum eminula vnionum rudimenta, marcentibus floribus, introrſum abeunt in æquè candidas lacunas. Ad hæc ſex albida ſtamina luteis crocis capitulata cum trifido medij ſtyli piſtillo prominent. Excuſſo flore grandia capita ſuſtollunt anguloſi ſolliculi, ſeminibus graues ſubrufis, planis, cartilagineis, duplici ſerie in vnoquoque angulo digeſtis. Lepidiſſimum florem, Turcico vocabulo Dalmaticis pileis ob ſimilitudinem communi Tulipam, recentiorum verò biformi nomine Lilionarciſſum, quòd liliacea in primis & narciſſina vnus decora complectatur, appellamus. Sunt, qui velint coronarium eſſe veterum Coſmoſandalon, aut certè Satyrion. Nulla æquè in planta verſicolor natu-

Tulipa. R. *Dodon. Stirp. Hiſtor. Pemp. 2. li. 2. c. 27.*

C. *Cluſ. Rarior. plant. Hiſt. l. 2. c. 9.*

UVA. BHSC. SC 08937

Idem ibid.c.7 naturæ licentia lasciuit: vt superioribus annis fuerit, qui supra ducenta coloribus discreta genera numerarit. Iam verò cum semper aliquid noui afferat fœcundior Flora, quàm Africa; multò licebit
Idem ibid.c.9 plura percensere. Ne tamen quis istorum coloribus florum nimiùm credat; prænonente Clusio, alternis annis versicolor inconstantia liberaliter credulos eludit. Princeps & publica ea generum partitio est, quæ de triplici tempestiuitate ducitur: vt aliæ præcoces, mediæ aliæ, aliæ serotinæ tulipæ dicantur. Habent autem ferè vniuersæ hunc exortum, hoc incrementum, hunc exitum. Inter bina diluto virore pallida folia flos, infantium primæ conspectum lucis non sustinentium more conniuens, nec dum colorata formositate viridis, & prorsus herbeus incipit existere. Tum paulatim impellitur succrescente scapo, qui medulla duriore robustus, rotundus, & virens ad pedalem atque etiam cubitalem altitudinem modò arduo statu rectus, modò in anguineam spiram tortilis exurgit. Quanquam præcox tulipa breuissimo caule à terra vix eminet. Hunc sparsim amplectuntur folia plerunque terna, nonnunquam etiam quaterna & quina, crassa, oblonga, carinata, interdum per oras modicè reflexa & crispula, modò pendula, modò surrecta. Summus interim flos colorem mutat, seseque in sena, aliquando etiam in septena & octona folia, rarò foliosiorem

rem in congeriem explicat, siue calathi, siue cyathi, siue resupini pilei effigie. Ex meditullio sex, vel etiam totidem, quot ipse folijs constat, mirum in modum coloribus varia stamina profert, apicibus aut luteis, aut pallidis, aut nigricantibus insignita. Idem hic flos nubilo cælo tristatur, vultumque contrahit; pluuio facilè defluit, & corrumpitur; temperato sole hilaratur, atque in risum decenter hiat; ardenti perustus, formæ vitæque decoquit. Dilapso flore subit membranaceum ac triangulare caput satis magnum, atque oblongum; quo tres in partes dehiscente, sex ordines visuntur seminis confertim aggesti, plani, cartilaginosi, rufi seu rubidi, prorsusque liliacei. Iam verò, quoniam è medio bulbo cum folijs flos primùm exit, ariduisque deinde floris caulis (quod etiam in iride bulbosa, Colchico, alijsque hoc genus videre est) imo extimoque eruti bulbi circulo hærere conspicitur; quamobrem id fiat, enodare conuenit. In intimo bulbo, vnde caulis & flos eminet, nouus quoque bulbus, veluti gemellus fraterculus, eiusdem scapo floris adnascitur; pariterque cum illo non modò per materni bulbi fibras terræ alimentum, sed ipsum quoque succum matris exugit; vbi verò, desito iam flore, lateri cohærens caulis inaruit, reliquo ille succo innutritus adolescit; vetere interim euiscerato bulbo membranaceas in exuuias, nempe in recentis inuolucra deficiente.

Tulipæ annua corruptio, & reparatio. *C. Clus. Rar. plant. Hist. l. 2. c. 9.*

UVA. BHSC. SC 08937

Mirandum iam non est, vel eruto bulbo extrinsecùs hærentem aridum scapum inueniri, cum idem vtrunque partus coniunxerit; vel altera nouum bulbum parte planiorem esse, cum flos adnatus absolutæ offecerit rotunditati. Si cui lubeat, quod hìc affirmo, fide oculata credere; periculum faciat, quod ipse feci non semel cum Fabritio Sbardono Caroli Cardinalis Pij hortorum peritissimo præfecto, florumque peregrinorum sagacissimo indagatore: tulipæ, inquam, bulbum, cum iam cæpit egerminare, intercidat; inuenietque inter conuoluta foliola pusillum flosculi rudimentum, adnatumque surgenti cauliculo noui bulbuli nucleum. Ita vetula parens cum floreo partu iuuentutem reparat, ac semet intra se parturit. Illud cultoribus ignorandum non est, tulipam, quæ folium eijcit singulare, florem eo anno non allaturam: sed in duplici folio proximi spem floris euiresce re. Bulbosæ radices haud multùm narcissinis bulbis dispares, forma modò ferè rotunda ventriosæ, modò turbinata gracilescentes; imo, vnde exeunt prætenues, frequentes, breuesque fibræ, prominulo angustoque circulo coronatæ, prædulces atque edules, interiore carne, velut excocti duratique albumen oui, solidæ candicant: exterioribus tunicis aut flauent, aut subrubent, aut nigricant. Publicum præterea est omnium, parte altera magis tumere, alteraque paulò compressiores esse; & canaliculo,

Fabritius Sbardonus.

UVA. BHSC. SC 08937

liculo, cui scapus ab ima corona prosiliens adhæret, intermeante sulcari. Nonnullis tuliparum, seu nondum satis adultis, seu vegetissimis bulbis, & superfluente per imbres humore luxuriantibus antiquissimum est candidam, præcrassam, prolixam, anguineo more serpentem aut rectà deorsum, aut in latus venam, seu neruum spargere, qui parte summa in bulbulum desinit, ceu fœtus nuper editi solutior vmbilicus. Fit etiam non rarò, cum præsertim id bulborum diutius humatum esse permittitur, vt continuatus per adnatum bulbulum neruus vnam alteramue præterea sobolem, tempestiua maturitate vernaturam, veluti catenata serie, subiungat. Id autem fieri crediderim, propterea quòd naturalis tuliparum fœcunditas, dum sobolem meditatur, humorem nacta vberiorem, quàm qui citò digeri possit in bulbulos, in longam effunditur appendicem; quæ, quamuis radicibus consimilis, videtur tamen prominentis vmbilici officio defungi; dum bulbulo, in quem deficit ac degenerat, alendo conseritur: ob eandem causam ea connexorum series bulborum continuatur. Ad hæc in altiorem latebram se penetrare consueuerunt complures id genus bulbi, siue natiuo pondere, siue frigoris humorisque amore deorsum vrgente. Vsque adeo vel per solidi elementi obicem ad ima prono amanti facilis descensus. Est etiam tulipa, quæ, suam vt feracitatem

Tulipæ propagatio. *C. Clus. Rarior plant. Hist. l. 2. c. 9. & 10.*

UVA. BHSC. SC 08937

velut iactantior extollat, bulbulos in ipsa caulis foliorumque iunctura, hoc est inter alas parit ac gestat. Pleræque tuliparum bulbaceæ radices, vtpote indiscreta specie ambiguóque vultu simillimæ, florum discrimina certò non indicant. Duæ tamen sunt, quæ notabilem in modum dissimiles cæterarum certis apertisque indicijs floris genus præsignificant. Bulbus maiusculus, cui vulgaris coloris crassior ac durior membrana, tenui subalbidoque tomento intus lanuginosa bombycinæ tulipæ nomen fecit, florem dabit vel procero caule sublimem intus extraque rubrum, acuminatis & in summo subuiridibus foliis distinctum; vel breui scapo humilem, forinsecus ex viridi pallidum, intrinsecus tristi purpura dilutioribus lineis virgata, nigrantem, vno pauonini oculi nomine à rudi specie in vmbilico adumbrata speciosum. Persica bicolor tulipa vt bulbo, sic flore longè recedit à cæteris. Bulbus igitur est auellanæ instar nucis perparuulus, prope rotundus; corio duriusculo, foris nigro, intus villoso; summo villo extante, carne candida. Flos senis coagmentatur angustis foliis, exterioribus ternis mucronatis, inter candidas oras dorso roseo distinctis, ternis verò interioribus planè niueis, capitulo luteo, cinereis crocis: caule sulcitur gracili erectoque: foliis ambitur striatis, iunceis, ac flexuosis. Ad extremum præcoces tulipas minore bulbo, serotinas grandiore

Tulipa bombycina.

Persica bicolor.

Præcocis, ac Serotinæ indicia.

UVA. BHSC. SC 08937

re plerunque dignosci, Clusij vox; recentis verò coloni obseruatio est, illas corona bulbi laxiore, has angustiore monstrari. *Ibid. cap. 8.*

Fritillariæ, Iridum, Liliorum, Orchis, atque Ornithogali notæ.

CAPVT III.

FRitillaria nomen à fritillo, ab alueo lusorio maculosas areolas mutuata multicolorem ludum in hortis ludit. Hanc etiam pictis Africæ gallinis consimilem suauiore gulæ vocabulo Meleagridem recentiores coloni appellant. Eandem ab inuentore dixere narcissum Caperonium, à discolore forma lilium variegatum. Vnico è caule pedali aut etiam longiore, tenui, quinis aut pluribus foliis, angustis, carinatis, impensè virentibus, atque inordinatis conuestito flores singuli, interdum bini, rarò plures, more tintinnabuli pensiles nutant. Quadratis aut oblongis maculis alternantibus plerique bicolores, velut opere tessellato, elegantissimè variant. Nonnulli etiam vnicolores sine varietate delectant. Interior foliorum pars floridiore tinctura saturatur. Vngues, vt in rosis, candicant: inde ad medium vsque folium herbidi coloris linea producitur. Stylus è floris erumpens vmbilico inter sex luteos crocos quodam quasi puluisculo consperſos multifidus eminet. Folliculus dein- Fritillaria. *R. Dodon. Stirp. Hist. Pempt. 2. l. 2. c. 28. C. Clus. Rarior. plant. Hist. l. 2. c. 11 Crispin. Passæus in Hort. florid. vern.*

UVA. BHSC. SC 08937

de turgescit sæpe vncialis, ac triangularis, supernè crassior, haud coronatus, semine fœtus ruso, exiguo, plano & membranaceo. Radix bulbosa, subiacet plerunque pusilla, orbiculata, depressa, nudula, exalbida; vbi aliquandiu inobruta fuerit, leuiter lutea, in binas vt plurimùm æquales partes veluti dissecta, &, quà caulis existit, extuberante toro puluinata. Iris hortensis tam varia & versicolor est, vt cælestem Iridem æmulata colorum vera specie coloratum cœli mendacium superet, idemque sibi decorum iure nomen adscisat. Bulbosæ radix ferè oblonga, & adnascentium nucleorum liberaliter fertilis subrufis aut subnigris induuijs obducitur. Inde geniculatus caulis in cubitalem sæpe prosilit altitudinem; folijsque prolixis, angustis, striatis, superiore parte cauis, inferiore prope rotundis geniculatim circundatur. Flos vnicus, interdum etiam geminus in cacumine dehiscit, figurâ picturaque nonnihil variantibus. Commune hoc omnibus, vt maiora per ambitum folia deuexis labellis resupinentur, minora surrigantur. Post florem surgit longulum ac triangulum loculamentum, quo tres in rimas fatiscente semen apparet angulosum, aut rugosum; rusum, aut suluum. Iris alia partibus cæteris non dissimilis, flore folioso & maiore præstantior, media floris paulò minutiora folia conduplicat, bulbumque magis rotundat. Bulbosam & latifoliam iridem è Lusitanis Bæticisque

Iris.

Iris bulbosa.

Iris flore duplici foliosa.

Iris prima Clusij latifolia.

UVA. BHSC. SC 08937

eisque collibus cultissimos ad hortos transuectam ab eo, qui priorem describit ac celebrat, Primam Clusij nominant. Bulbus cæterarum de more iridum modicus, candidus, phœnicea, tenui, læuique membrana velatus radices demittit vice glandium crassas, minusculum digitum longas, inde in prætenuem longitudinem procurrentes; quibus à florum defluuio senectute rugatis & flaccidis nouellæ subeunt, iuuenilem parenti vim & fœcunditatem suffecturæ: vnde fit, vt altrici terræ fibris bulbus perennibus adhæresçat. Folia prodeunt vtrinque densa, sese inuicem amplectentia, modicè carinata, longa, ternos digitos lata, acuminata, mollia, in terram prona contortuplicata, supernè ex viridi pallentia & læuia, subtus incana. Medij flores membranaceis inuolucris euoluti, breuibus teneriſque pediculis instar croci vix eminentes, ex cæruleo colore in violaceum inclinantes, interdum etiam lactei, vulgarem bulbosæ iridis in faciem senis ita folijs conformati, vt imæ præterea foliaceæ tres interſertæ exertæque lingulæ supinentur, ad quindenos vsque particulatim vernant, alijs cadentibus, alijs matureſcentibus, alijs verò subnaſcentibus. Hiberno frigore, ceu verno tepore citati gelidissimis mensibus, Decembri scilicet, Ianuario, & Februario ver brumale diuturnumque repræsentant. Vbi defloruerunt, ima pediculorum pars inter folia deliteſcens oblongam ac triangu-

C. Clus. Rarior. plant. Histor. l. 2. cap. 44.

UVA. BHSC. SC 08937

lam turget in thecam seminis, vt in tulipis, compressi, sed exalbidi, extremo Maio matureſcentis. Perſicæ iridis bulboſa radix proximè ſuperiori perſimilis minorem nacta eſt modum. Folia pauciora, diluto virore veluti rorulenta, atque incanalis effigiem concaua ſex digitorum longitudine, duum latitudine definiuntur. Exiguò poſt foliorum exortum ſub extremum Februarium flores exiſtunt ſupradictis conformatione pares, numero autem & colore diſpares. Hi enim quaterni tantùm quiniue pro cuiuſque bulbi viribus funduntur; totique ſic albicant, vt folia terna ſurrecta dilutiore cæruleo ſuco interfuſo pulchrè liueſcant: totidem verò hiſce ſubiecta tum prominula crocea linea intercurſante diſtincta, tum violaceis guttis circunlita, grandiore ianthini coloris velut holoſerica macula deuexum labrum infuſcante, ſplendidè nigreſcant. Denique eiuſdem formæ folliculus Iunio menſe matureſcit in ſemen. Quæ tuberoſa & geniculata radice ſunt irides, floris figura vix differunt à bulboſis. Quare minutiora minuſque in rem meam neceſſaria diſcrimina petat, qui velit, ex ijs, qui vnicam florum hiſtoriam elaborarunt. Iridi lilium nominis adiungit affinitas, & contigua veris extremi tempeſtiuitas. Noſtrates horti emaculata & lactea venuſtate natiuum reijciunt, aut certà externo & ſiluatico poſthabent naturali nauſea, qua domeſticas delicias faſtidimus,

Iris Perſica variegata præcox.

Iris tuberoſa.

pere-

UVA. BHSC. SC 08937

peregrinis inhiamus. Candido autem notissimoque lilio cum in alijs partibus, tum præcipuè in bulbo squamatim compacto subsimiles liliaceæ stirpes omnes exteræ, ac nostris è siluis montibusque petitæ, vario discrimine separantur; quas vno Martagonum recenti nomine complectimur. Siluestris lilij, siue martagonis purpurei complura genera numerantur. Aliud enim maius procero caule, foliis angustis, atque è nigro virentibus circunfuso numerosos, atque adeo sexagenos plures sue colore rubro ad croceum inclinante dilutos, nempe puniceos flores effert. Aliud humilius, minusque floribus fœcundum, necnon foliis dilutioribus siluescens, atque ex ipso bulbo propagines in latera graminis more dispergens partibus cæteris consentit. Illud autem cum hi, tum reliqui martagonum bulbi familiare habent, vt supra infraque porrectis fibris liberaliter barbati sint. Aliud inuenitur his non absimile, triplicis generis siluestre lilium etiam inter folia floresque bulbosum. Est enim, quod nondum ferendis floribus per ætatis immaturitatem par secundùm caulem inter folia nascentibus bulbulis luxuriet; ac deinde in summi tantùm caulis ramulosa diuisura, & iuxta flores bulbos grandiusculos effundat; cum ad bina vsque cubita satis adultum & senescens sanguineis floribus purpurat. Est etiam, cuius iam adulti scapus humilior & ferè cubitalis raros, eosque superioribus minores bulbos sum-

Martagon, siue lilium siluestre. R. *Dodon. Stirp Histor. Pempt. 2. lib. 2. cap. 2.* C. *Clus. Rarior. plant. Hist. l. 2. c. 6.*

Puniceum maius.

Puniceum minus.

Purpureum triplex, inter folia floresque bulbosum.

UVA. BHSC. SC 08937

ſummis tantùm in alis ferre ſit ſolitus. Poſtremò eſt, quod inter ſuperiora duo magnitudine medium numeroſa bulborum tum ſolijs tum floribus adnaſcentium ſobole ſemper oneretur, quodque è bulbi prædicto minoris lateribus propagines plerunque fundens, extuberantibus ad ſingula genicula candidis bulbulis latè ſeſe diſſeminet. Penſiles porrò bulbi ſeu vento ſeu contactu decuſſi, terraque reconditi maternam radicem pari fœcunditate imitantur. Quin etiam, dum ſcapo adhuc inhærent, fibras deorſum agere interdum ſolent, ijs velut brachiolis communis gremium nutricis implorantes. Ferunt præterea lilia hæc vniuerſa triquetris ſolliculis latum, cartilagineum, & leuiter fuſcum ſemen. Cæterùm in horum aliquo liliorum poëticum hyacinthum, atris doloris vulnuſculis compunctum, flebiliter effloreſcere indicat fabulæ concolor ferrugineus floris rubor, nigellis atque adeo lugubribus lituris punctim literatus. Sed iſte poëtarum cantu, quàm colonorum cultu nobilior flos eſt. Geminum viſitur lepidioris formæ lilium, quod Matthioli martagon, aut hemerocallis altera dicitur, è ſiluis montibuſque in vrbes hortoſque tranſlatum. Alterius ſæpe bicubitalis, rotundus, & purpuraſcens caulis oblongis, latis, acuminatiſque ſolijs in ſtellam ſeſe pandentibus certa per interualla radiatur: è pediculis prono ſuſpendio vacillant flores purpura frequenter obſoleta, quando-

Ferrugineũ atris notis inſcriptum, ſiue Hyacinthus poëticus. *R. Dodon. ibid.*

Id. ibid. c. 3.

Montanum primum.

UVA. BHSC. SC 08937

doque elegantiore suffusi, & purpureis aut nigricantibus interdum maculis notati, nonnunquam etiam incontaminato candore spectabiles; solijs annulatos in cirros, velut calamistro, vibratis & reflexis; staminibus summa parte capitulatis, & citra mediam styli clauam extantibus. Squameus, atque in acumen gracilescens bulbus, quòd ochræ luteo colore inficitur, apud Germanos aureæ radicis pretiosum nomen inuenit. Multò alterum elegantius caulem attollit cubitalem aut proceriorem, non admodum tamen crassum, inferiùs ex purpura nigricantem: læuibus, pinguibus, surrectis, sensimque breuioribus solijs comosum. Ad hæc floribus grandiusculis, cinnabaris minijque temperie prodigè coloratis nitidè rubet: neque à lilio Byzantij rubro distare videtur, quod à crispula & cincinnata foliorum forma Italico blanditu Dominæ cincinnus vocitatur. Bulbosa radix superiore amplior minutioribus & subcandidis nucleis veluti squamatim coalescit. Habet Pomponij Martagon, quod à prædicto lilio nonnihil discrepet. Nam iustæ magnitudinis bulbus quasi squamulis compactus minutissimis, ac depressior sulphureo colore flauet. Scapus in quatuor circiter palmos adolescit; ac productioribus, tenuissimis, contortis, asperis, inferiore parte abundè virentibus, & paulatim decrescentibus solijs fastigiatus densiùs capillatur. Flos priori congener tetro coronæ imperialis

C. Clus. Rariorum plant. Hist. l. 2. c. 4.

Montanum alterum.

Martagon Pomponij.

vt

UVA. BHSC. SC 08937

(vt vocant) odore degenerat. Congruunt colore formaque nostratibus exteræ martagonum radices: quanquam in frigidiore plaga, solo cæloque magis propitio, feliciùs florere dicuntur. Orchis radice constat bulbosa, molæ modum oblonga, gemina: altera plena & vegeta, altera rugosa & flaccida; vtraque alternis annis intumescente ac decrescente, supernè in imo caule fibrata. Inter pauca mirabilis est herbæ huius varias animantium imagines numeroso partu progignentis nunquam efferta fœcunditas. Verùm nobilissima in primis, florumque lectissimorum digna consortio censetur duplex eiusdem generis radix anthropophora, quarum altera hominum mares, altera fœmellas capitulis velut è galea, siue trifido inuolucro purpurascente pensilibus, extentis brachiolis, diuaricatis crusculis, corpusculis carnis colore subrubentibus extremo vere, aut ineunte autumno parit. Et quisquam dubitet humano generi decoram esse florum culturam, cùm suorum illi cultorum in effigiem humanissimè transformati grata vice beneficium irecolere videantur? Masculorum parens folia fundit ex pallido virentia, alia scapo circumuoluta, latè aliæ diffusa, & per ambitum vndosa, vnciam data, palmum longa: ipsum verò pedalem scapum tenerum, & viridi læuore nitidum, densissimis flosculis ab ima parte dehiscentibus inspicat. Flores, antequam dehiscant, purpurant:

Orchis.

Orchis floribus viros exprimens. *Fab. Columna Minùs cognit. Stirp. & Rarior. par. 2 cap. 4.*

UVA. BHSC. SC 08937

vbi deinde humanam in faciem explicati lineamentis homunculi patuerunt, mentiente carnem fuco ſuauiùs rubent. Priorem hanc in herboſis Caſperiæ collibus radicem reperit Fabius Columna, vir tum in peruadendis eruditis naturæ latebris induſtrius, tum Lynceus in peruidendis. Conſitam germinare aſſerit autumno: menſe etiam Aprili floruiſſe: autumni initio ſimplicem eſſe, & abſque fibris vegetam: aliam deinde ab ipſa gigni vegetiſſimam, & ſucci iuuenilis plenam, matre interim ſeneſcente atque in rugas abeunte. Subſimilis eſt radix fœmellarum puerpera, bulborum altero iuſtæ oliuæ magnitudinem æquante, albicante, ac duro; altero autem minuſculo, pullo, & rugato. Caulem hæc ſeſquipedalem, rotundum, læuem folijs duobus complectitur: ima quinque ferè ſemipedalia, vnciam circiter lata, & recurua ex longa ceruice ab humo ſuſtollit. Maio menſe floret ſiluoſis in montibus Aequicolorum, è trifido integumento vireſcente, ac per oras purpurante ſuſpenſis muliebris formæ minutulis ludibrijs, congerie in acutum faſtigium decreſcente ſpicatis. Vtriuſque radicis flores aureis velut arenulis puluerulenti ſplendidè ſordeſcunt. Notabilis in ornithogalis eſt bulbi candor, imique verticis, vnde capillamenta funduntur, latitudo. Sed præ cæteris, quorum pleraque noſtrate in ſolo paſſim occurrunt, elegantia & raritate peregrinum ſpicatum placet.

Orchis floribus mulieres exprimens. *Id. par.* 1. *cap.* 146.

Ornithogalum.

Peregrinum ſpicatum.

UVA. BHSC. SC 08937

placet. Bulbacea ipsius radix rotunditate ac magnitudine Arabici ornithogali, quod vulgò Alexandrinum lilium vocant, radicem æquat, candore etiam superat; latitudine autem basis, ex qua prodeunt fibræ, superatur. Quina aut sena folia breuia & lata instar eriophori, siue hyacinthi Peruani humi sternit secus, quàm aliud solet ornithogalum spicatum, quod folia surrigit. Caulem trudit gracilem, at robustum, qui post mensem Maium in floream palmarem spicam fastigiatur. Flores lactei coronario frutici, siue candidæ syringæ non absimiles, medio subuiridi capitulo turgentes, quod cum sementat, exalbicat, particulatim vernant. Neque tamen, dum summi dehiscunt, imi contrahuntur atque flaccescunt, quemadmodum in floreis pleriſque spicis vsu venit: sed, vbi auarum sui spectaculum per partes & paulatim indulserunt vniuersa demum argentea pompa simul explicata oculos ditant.

Hyacinthorum notæ.

CAPVT IV.

FLoribus hisce bulbaceis, pleriſque grandioribus pulchrè attexitur hyacinthus, corpore, non gloria minor. Quoniam verò geminos, genere longè discretos vnum hyacinthos

Hyacinthi nomen arceps.

nomen

UVA. BHSC. SC 08937

nomen amplectitur; alterum, quem rubrum siue ferrugineum lilium (vt modò prænonuimus) herbarij, comosandalon Hermionenses apud Pausaniam, inscriptum hyacinthum Theocritus appellat, quia floream ferruginem nigris & veluti funestis notis punctim inscribit, funebri memoria vernans siue Hyacinthi siue Aiacis in hunc florem fabuloso miraculo mutati: alterum, qui non inscriptus vocari potest, quique Vaccinium à priscis Quiritibus, à recentioribus Gallis tanquam pristini vocabuli vestigio Vacietum appellatur: hunc nos in præsentia postremum non inscriptum describimus. Hic in omnes prope colores tum naturæ tum artis felici conspiratione facilis Vertumnus, modò candidus monstrat nigra vaccinia eximiè posse exalbescere, vt alba ligustra alieno candore victa penitùs cadant: modò cinereus floreum Phœnicem se probat, qui cineres animat: modò ex albo rubens humani vultus formosam temperiem pulchrè transformat in florem: modò cælo concolor Archimedem ludit, dum cælum angustiùs contrahit: modò colores alios mille non fictos & breues, sed veros & constantes vario è satu trahit; vt admirationis filiam, fugitiuam Iridem prouocet & superet: modò polyanthes numeroso se flosculo conuestit, vt vnus flos hortus sit. Folia illi oblonga, porri foliis plerunque angustiora & breuiora, carinata, leuia, & splendentia:

Lib. 2.

Idyll. 10.

Plin. lib. 21. cap. 11.

Vaccinium.

Ioan. Ruell. de nat. Stirp. l. 2. c. 104.

Hyacinthus non inscriptus multicolor.

UVA. BHSC. SC 08937

tia: caulis teres, enodis, glaber, fungosus, digito sæpe minimo gracilior, interdum quoque digitalem ad crassitudinem proficiens, aliàs florea turri superbus, aliàs onere felici languidus: flores à tubulatis angustijs in calathi formam repandi, lilij diursura per oras reflexi, à medio plerunque, nonnunquam etiam ab imo caule ad summum, nunc in latus, nunc per ambitum, modò densata, modò rara serie digesti: semen in triangularibus valuulis exiguum, rotundum, nigrum: bulbosa radix intus candida, & quemadmodum etiam tota herba, lento succo glutinosa. Orientales vulgò hyacinthos appellant, qui pinguiora latioraque explicant folia, qui crassiores vegetioresque exerunt caules, qui maiores patentioresque suspendunt flores, qui denique à fertili lucis oriente nitidam formositatem ducere videntur. Horum præterea geminum fastigium est, maioris alterum hyacinthi copiosius, alterum minoris parciùs efflorescentis. Cæterùm pro discolori florum varietate cernuntur plerique bulbi & coloris & figuræ discerniculo insignes, qui florea discrimina præmonstrent. Neque verò diffiteor nonnullos tam obscurè bulbos inter se differre, vt perspicacem etiam iudicem sæpè fallant. Præcocem hyacinthum candidum bulbus arguit nonnihil compressus, & rubicundis tunicis præuelatus: bene odoratum, ac leuiter cæruleum præma-

Hyacinthus Orientalis. *R. Dodon. Stirp. Hist. Pempt. 2. l. 2. c. 17.*

Albus brumalis. Cæruleus odoratus præcox.

UVA. BHSC. SC 08937

mature vernantem pusillus, globosus, superiori concolor, adnataque posteritate sese facilè disseminans: cyani siue Lazuli cæleste decus æmulantem in pyri formam turbinatus, & saturata purpura nigricans: huius cosimilis, obscuroque discrimine prope gemellus exuberante cæli colore splendidè fuscum, folioliſque conuolutis Februario & Martio menſe cincinnatum; Byzantium odoratissimum floribus diluto colore cæruleis, splendentibus, maiusculis, & raris menſe Martio visendum in rapi rotunditatem depressus, conglobatus, atro rubore suffusus: lacteum media tempestate florentem, atque à magni Ducis Hetruriæ stabulis viridario conterminis imparem appellationem indeptum vastior, in latitudinem fusus, exalbidus: violaceum dilutioribus maculis intercusantibus distinctum, cui vernaculum à leonino colore nomen est, non ita magnus, in globulum prope collectus, nucleorum, quàm florum, fertilior, & pallidus: cineraceum modicè subsidens, inhærentis crebræ sobolis pressu atque suctu denormante rarenter in rotunditatem globatus, subpallidus: subrubente tubulo albicantem longulus, carne tenerrimus, & hanc ob causam carioſa sæpe basi vitiosus: obsoleti candoris serotinum polyanthem, facie simillima geminus proximè superioris, qui florem fert ex albo rubentem: subnascentibus per floridi caulis interualla

Cyaneus præcox.

E cyaneo fuscus & crispus.

Cæruleus maior odoratissimus Byzantius.

Candidus.

Violaceus dilutioribus maculis distinctus.

Cineraceus.

Subrubens.

Albus serotinus polyanthes.

Violaceus polyanthes caule foliato.

UVA. BHSC. SC 08937

virentibus tænijs foliatum rotundus, & frequenter exesam carie imam sedem explentibus bulbus deorsum versum soboleſcens: polyanthem quà odoratum, quà inodorum, eumque maximè, quem satu plerunque feliciſſimo prodigiosè varieque multiferum suſcipit quàm ferox armorum, tam mitis florum genitrix Brixia, compactus, orbiculatus, nullo raroue hærede cohærente infœcundus, tota in florei partus absolutionem luxuriante fœcunditate: isti planè consimilis rosmarino coloratum, cum præcocem parciùs, tum serotinum liberaliùs florum feracem, & præcrasso caule spectabilem: duplicato autem flore ex albo & cæruleo virescentem itidem rotundus, foliati radice maior, sessili parte vitio obnoxius. Violaceus est singulari pulchritudine hyacinthus, qui de singulis longiusculis pediculis flosculos complures frequentiore foliorum coma stipatos racemi modo plerunque suspendens (interdum enim præter morem abortiuus more prouenit cæterorum) appositè racemosus dicitur. Hunc ex bulbo conijcies mediocri, quadantenus rotundo, & subrubente. Ianuarij nomenclaturam à cultoris cognomine sortitum in pusillæ rosæ formam foliosum, pretiosumq. diluto cælesti colore hyacinthum prædicto cyanei floris bulbo simillimus ambiguè indicabit. Sed grandiore Roseum flore, pariterque cæruleum signo nullo insignis bulbosa radix à vulgari-

Polyanthes multiformis

Cæruleus dilutior colore rosmarini

Subuiridis duplex.

Racemosus multiplex.

Ianuarius multiplex.

Roseus multiplex:

UVA. BHSC. SC 08937

garibus non ſecernit. Anglicum, ſiue Belgicum, nempe campeſtrem earum regionum florem extremo Martio vernantem ex bulbulo interpretaberis nudulo & candidulo; ſi cæruleum is progignat, ſæpius orbiculato; ſi candidum, aut ex candido rubellum, frequentiùs oblongo. Hiſpano hyacintho ſerotino atque inodoro minorem natura modum, faciem Belgico perſimilem dedit. Cæruleus plerunque aut candidus menſe Maio palmari ſpica vernat, cuius apex ad quaternos digitos confertioribus floſculis oneratur: cauliculus prætenuis, & prædurus diluto colore viret: folia, quàm in Belgico, tenuiora atque anguſtiora canaliculatim incuruantur: albus & globoſus bulbulus puſillam iunceo folio Hiſpani narciſſi bulboſam radicem æquat. Obſoleto colore tum viridis, tum rubentis ſiue melini hyacinthi bulbus in cruſtumini minuſculi pyri effigiem longiuſculus, albidus, latiore baſi ſeſſilis: folia prælonga, anguſta, carinata, ſuccoſa, pallido virore ſuffecta, mucronata, flexuoſa: caulis ſubuiridis, pedalis, gracilis, duriuſculus, ab imo ad ſummum inæqualia per interualla ſecundùm anguſtiſſimas foliaceas appendiculas flores extremo vere ferens Belgicis conſimiles, nonnihil tamen longiores, è breuibus pediculis nutantes, ſenis folis contextos, exterioribus quidem reflexis, interioribus verò tanquam in tubulum coëuntibus, imam ſpicam rariore, ſummam

Anglicus, ſiue Belgicus ſerotinus.

Cæruleus.

Candidus.

Rubellus.

Hiſpanus ſerotinus.

Hiſpanus obſoletior.

UVA. BHSC. SC 08937

densiore copia onerantes, onerique interdum imparem & languidam acclinantes: folliculi semine offertissimi plano, cartilagineo, circinato, nigro. Hyacinthum stellatum polyanthem Peruanum folijs crassioribus, latè carinatis, angustè mucronatis, splendidè virentibus, propter humum fusis; caule firmo, tereti, glabro, virescente; minutis innumerisque floribus modò cæruleis, modò ex cæruleo in violam inclinatis, modò albis, modò albidis, in stellam hiantibus, spicatum in turbinem, conglobatis, ex ima primùm parte sese pandentibus; acuminatis ac trigonis folliculis semen rotundum & nigrum concludentibus, bulbus effundit grandior, foris fuscus, sub exteriore tunica laniger & re ipsa eriophorus, basi lata & prominente sessilis. Mera in florem collecta suauitas, hyacinthus botryodes Chalcedonius, siue Turcarum Muscari, vel ipso barbaro nomine iucundè olens caulem surrigit crassum, teretem, fragilem, ad partem vsque dimidiam nudum; inde ad cacumen flosculis, vtpote iucundissimi odoris pleniss. mis, in vrceolos meritò conformatis, modò leuiter luteis, modò subalbidis aceruatim racematum. Prægrandibus, ac triquetris vasculis semen includit nigrum, rotundum, eruo par. Folia frequenter humi sternit prolixa, in mucronem fastigiata, satis & crassa, & virentia, canaliculata, tortuosa. Bulbum subijcit oblongum, albicantem, compluribus

Peruanus.

Botryodes odoratus.

tuni-

UVA. BHSC. SC 08937

tunicis cæparum instar coagmentatum, crassis fibris ex ima extuberante basi diffusis, nec vnoquoque anno pereuntibus & rediuiuis, sed perennibus innixum. Illud habeo tandem subijcere, sufflauum hyacinthum botriodem geminum esse, alterum præcocem, serotinum alterum non sine discolori discrimine: illius enim præsestinatum ante hiemem germen expallet; huius verno tempore tempestiuum saturatiore purpura nigricat. Colitur præterea duplex hyacinthus botriodes inodorus, lacteo candore alter, alter diluta purpura respersus. Illius cauliculus, & iuncea folia languido virore pallent; huius autem ex viridi purpurant. Vtriusque flores Aprili mense peranguſtis oscillis oscitantes concaua rotunditate globantur minutarum effigie margaritarum, à quibus Italicum nomen retulerunt; summumq. cauliculum vua confertim vernante conuestiunt. Rotundi bulbuli penetralem candorem pullo cortice infuscant: prodigiosè etiam fœcundi, quòd anguſtis corpuſculis nequeunt, numeroso nucleorum partu latè se porrigunt. Comosus florum panicula hyacinthus, Aprilis flos, quòd in floridissima Sannesiæ domus amœnitate primùm admirabilis hospes Romam oblectauit, Sannesius dictus est: quòd autem luctibus ac funeribus dicatæ cupressus læta ridet imagine, vulgò cupressinus appellatur. Flosculos granosos, capillamenti modo tenues, tenerrimos, fragiles, velut vitrea glacie concretos,

C. Clus. Append. vlt. ad plant. histor.

Botriodes inodorus candidus, & rubellus.

Sannesius florum panicula comosus, siue cupressinus. *Fab. Columna Minus cognit. Stirp & Rariòr. par. 2 cap. 5.*

UVA. BHSC. SC 08937

vario flexu ramulosos, è cæleſti colore in purpuram inclinantes primùm inſtar fæminæ cupreſſus metæ aſpectu in faſtigium conuoluit; deinde, vt aſſolet mas, extra ſe ſpargit: cauliculo ſuſtinetur ſubuiridi, ſeu ſubalbicante, prætenui, rotundo, læui, lignoſo, inter folia proſiliente, prælonga, ſuccoſa, nonnihil carinata, & flexile in cacumen extenuata: bulbum turbinat; ſubeunte foris tunica, inuoluit, craſſiſque fibris firmat; à comoſo ſpurio hyacintho dilutiore potiſſimùm rubore, & minuſcula mole ſecernit. Indici hyacinthi, ſiue Aſphodeli nuper ad nos tranſlata tuberoſa radix, ex qua ille cum vita nomen accipit, oblongum botriodis odorati hyacinthi bulbum imitatur: carnis & ſubnaſcentis calli duritiem ſuperat: nimiùm ſui prodiga, & raritatis gloriæ officiens innumeros toto corpore parit hæredes: ineunte vere folia emittit in terram conuexa, prolixa, digitum lata, in acumen deficientia, viridi læuore nitida: caulem impellit ferè bicubitalem, duriuſculum, læuem, geniculatum, breuia è geniculis folia fundentem, minimo nunquam digito craſſiorem, numeroſis floribus cacumen onerantibus vberrimè ſpicatum. Hi ſucco pleni, degenere à patrijs Indis lacteo vultu oculis, odoratiſſimo ſpiritu naribus ſuauiſſimi, aurei mali floribus æquales, ab ima parte particulatim ſeſe explicantes æſtiuis menſibus ad hiemem vſque vernant.

Indicus tuberoſus candidus;

Cycla-

UVA. BHSC. SC 08937

Cyclamini, & floris Indici è violaceo nigricantis notæ.

CAPVT V.

TVberosa radix bulbo proxima Cyclaminus est, quam veteres Latini terræ modò vmbilicum, modò rapum, modò malum, ac tuber appellarunt. Eius duo genera discriminat florum gemina tempestiuitas, alterum vernum, autumnale alterum, vtrumque raro candore charum: nam, pretium cultumque minuente copia, sepibus obuium prope omnibus, licet rosas æmuletur, licet regio colore splendeat, prorsus viluit purpurascens. Quod vere floret, Byzantio translatum duplici candet aspectu. Flos enim de more in quinque sursum reflexas foliorum lacinias distributus, & veluti refugo à fronte capillo relicinus, aut emaculatam altitudinem grandiore mensura explicat, aut vulgaribus par, & cætera candidus rotundum osculum saturata purpura expingit: odoratam vterque animam, dum viuit, expirat: vterque mucronatæ rotunditatis leniter serrata folia præmittit autumno, quæ (quod familiare pleriſque est) subter ex viridi albicant, supernè vero ramulosis toris subrubentibus virent: sed ille latius explicata fusco colore albidis maculis interstincto inficit; contractiora hic diruta viriditate, viridiorem vmbelicum cingente, distinguit. Vernam folioso

Theophrast. Hist. plant. l. 7. c. 9. Plin. l. 1. c. 9 & l. 25 c. 9. Ioan. Ruell. de nat. Stirp. l. 2. c. 54.

Cyclaminus gemina.

Verna.

UVA. BHSC. SC 08937

flore prorsus candido Cyclaminum prædictarum priori partibus plerisque simillimam tum floris theca magis turgida, tum flos ipse numerosus folijs nondum satis euolutis primò glomerosus à po-
Autumnalis. pulari secernit. Probabilior autumni Cyclaminus aut languidè odorata, aut penitus inodora simili colorum in floribus discerniculo exalbescit. Eius folia in orbem sparsa, crispa, supernè maculosa, angulata, & marginibus quasi circunrosis crenata ipsis floribus præpostera lentè festinant. Vbi marcidi flores interciderunt, semine grauia longis cum pediculis, quibus insident, capitula multas conuoluuntur in spiras, donec terram attingant: illic demum adulata, maturaque partu hiantia semen ostendunt inæquale ac suluum; quod humo exceptum non abit in germen more seminum cæterorum, sed in tuberculum rotundatur, vnde postmodum folia emergunt. Radix tuberosa in orbiculatam latitudinem effusa, oculis interdum, velut in cauliculos, extantibus supernè scabra, seniò etiam rugosa candidam carnem nigrante corio inuestit.
Flos Indicus è violaceo fuscus radice tuberosa. Indicum tuber effigie rapuli, colore intus albo, extra subruso, corpore binos ternosue digitos lato, superno infernoque vmbilico angusto, & nonnihil introrsum acto paucos ante annos ad Parisienses hortos aduectum est è Batauia. Illic toto triennio sine fibrarum exortu, sine floris ostentatione ignauum atque inglorium latuit. Romam denique transla-

UVA. BHSC. SC 08937

transſlatum, velut eroſum terebratumque teredine, in Tranquilli Romauli manus, efficaces nempe cultrices, venit. Hæ vario ſatu indolem tuberis per biennium explorarunt. Et primò quidem florem elicuit macra humus cum exiguo ſabulonis admiſta. Iam verò ferum tuber adeo cultus edomuit, & conſuetudo manſuefecit; vt communi bonoque olerum ſolo gaudeat, arcanumque gaudium floreo riſu exprimat. Septembri menſe radix in fictili primùm depoſita germinauit Octobri; tum verno tepore turgere cæpit in florem: ſed florea ſpes intempeſtiuis pruinis præuſta decoxit. Folia exeunt à tubere longa, & ſæpe cubitalia, lata, neruoſa, ſtriata, gladij modo in mucronem exacuta, diluto virore albicantia, propter humum candida rubriſque guttis intertincta. Medius deinde ſcapus exilit denſè ramuloſus, & bulboſæ iridis more articulatus, at breuioribus mucronatis folijs articulatim armatus: vt licet iridem nonnemo vocitet, gladiolo tamen proprior hæc planta videatur. Flores ſimplici narciſſo grandiuſculo prorſus albo ſuppares in ſex folia decuſſantur ſubter vireſcentia, ſupra è violaceo fuſca, natiuo tamquam holoſerico villoſa, furuis & velut fuligine oblitis per ambitum cirris, ſeu fimbrijs criſpula, & corrugata, atris albidiſque vnguibus maculoſa prominula linea intermeante diſtincta. Medium præterea ſtylum ſurrigunt ianthinis, atque albicantibus maculis

Tranquillus Romaulus.

UVA. BHSC. SC 08937

lis notatum, ſtaminibus tenuiſſimis in imo violaceis in ſummo luteolis capillatum, quaternis quoque maiuſculis bifidis crocis exteriorem in decuſſem demiſſiùs digeſtis coronatum. A medio caule ad cacumen vſque ſummis è ramulis, atque ex ipſo foliorum complexu menſe Martio atque Aprili particulatim exiſtunt. Medicamenti cuiuſpiam, aut mellis excocti inelegantem odorem expirant. Diem, aut paulò diutius viuunt breuiſſima digni vita, quippe nocti mortique nigritudine concolores. Emortuit, velut informa veſpertilionum cadauera, illepidè contrahuntur: deinde vltro caduci voluntarium properant ad ſepulchrum. Mira eſt huius tuberis fœtura: ex imo enim vmbilico fibra prodit modò longior, modò breuior, narciſſæ inſtar candida, & modicè craſſa, cuius ſumma pars in tuberculum paulatim ſoboleſcit. Quare factum eſt non ſemel, vt eius fibræ iam corruptæ ſoluto nexu procul à matre præter morem natus fœtus inobſeruato adhuc miraculo inueniretur: interdum quoque breuioris fibræ ligamine adhuc integro ſoboles matri coherens, & contigua, vel etiam de more adnata deprehenditur.

Ane-

UVA. BHSC. SC 08937

FLOS INDICVS E VIOLACEO FVSCVS
RADICE TVBEROSA

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Anemones notæ.

CAPVT VI.

FLoriferis oculis abundat exigua radix anemones, vt omnium voluptati oculorum quàm maximè prospiciat. Sunt, qui anemonen Phenion vocent: alij Adonidis ab apro interempti florem appellant: alij Veneris Adonidem lugentis lacrimas in eum florem concreuisse deblaterant, innocentissimi risum floris impuræ fabulæ tragico luctu funestantes: alij denique vim Græci nominis interpretati florem venti nominant, quia non sine vento aperitur; & (quas etiam aula vices alternat) eadem, qua fouebatur aspirante aura, reflante difflatur. Duo autem sunt huius herbæ fastigia: alterum enim tenuibus coriandri folijs altè multifidis, minutim lacinioſis, atque tergeminis: alterum apij modo diuisis, tripartitò dissectis, rotundum per ambitum modicè serratis, & leniter crispis viret. Eius, quæ tenui folio est, anemones cauliculus nudus, exilis, leuiter lanuginosus, palmaris, aut etiam pedalis, circa dimidium aut sub ipsum cacumen tribus foliaceis lacinijs sine pediculo pressiùs cohærentibus, & aliquantulum surrectis intercinctus, in cacumine florem explicat latioribus folijs non minus senis, ferè in rosæ amplitudinem circinatum, medio inter-

Plin. l. 21. c. 23. Nicander. Theocrit.

Anemones duplex.

Tenui folio.

UVA. BHSC. SC 08937

terdum globulo ſtaminibus obſito, exalbido, atque villoſo capitulatum, qui tomentoſam in lanuginem ſemine ſubrufo, longiuſculo, planoque plenam aura leuiſſima ſoluitur ac diſſipatur; interdum etiam ſine ſeminali capitulo coma denſiſſima capillatum. At verò latifoliæ flos ſimili caule ſuffultus anguſtiorum foliorum modò ſimplici, modò multiplici ſerie contexitur. Excuſſo flore caput in vmbilico eminulum naſcentis aſparagi cacumine intumeſcit, exili flocco incanum, & lanuginoſo ſemine denſatum; quo tandem fatiſcente, leuiter volitantes ſeminales villos incautis cultoribus auræ præripiunt. In vtraque multùm anemona, ſed in latifolia è ſemine variè degenerante progenita licentiùs, verſicolor varietas laſciuit. Quæ folio tenuiore pubeſcunt floris huius radices, intus candidæ, pullo foris caſtaneæ colore non ſine multiplici diſcrimine nigricant: pleræque etiam in graciles, preſſas, longulas, & inæqualiter articulatas appendiculas, quas ab imitamento linguas vocitant, effunduntur: nonnullas tamen animaduertimus nodoſis oculis, quàm porrectis lingulis, frequentiores; eæ præſertim ſunt, quæ florem ferunt arboris perſicæ flori concolorem, minutulas lacinias conglomerantem, quæ viuido cinnabaris rubore ſplendeſcentem, quæque planè viridi facie ancipitem an inter flores herba ſit, an inter herbas flos. Diuturna quoque obſeruatione comperimus linguæ figuram ſatam

Lato folio.

Vtriuſque diſcrimina è radicibus.

UVA. BHSC. SC 08937

ſatam radicem in tuberoſum oculum adnatis circa oblongis, & planis internodijs lingulatum ſæpe degenerare. Latifoliæ autem vniuerſæ radicibus indicantur magis nigricantibus, nullas exertantibus lingulas; ſed rotundos in oculos extuberantibus. Hæc autem oculata tubercula aut lata rotunditate ſubſidunt, aut gracili longitudine aſſurgunt. Dubia & facilè fallentia florum diſcrimina petuntur è radicibus; quia ſæpenumero vix, aut ne vix quidem facie diſcrepant: nos certiores cuiuſque notas præmonſtrabimus. Inter eas, quæ tenui minutimque conciſo ſunt folio, & folioſo flore, anemonas pallido candore lacteam radix indicat fuſca, tenera, longis hæredibus ſoboleſcens: circunfuſis folijs albicantem, medioque villo ſubrubentem, ſubpallida, duriuſcula, longulas in ſoboles porrecta: rubram colore fuſco ferruginea, lingulis oculiſque pariter articulata, rara carie laborans: vegeto cinnabaris colore miniatulam, oculoſq. hilari luce perſtringentem degeneri pallore decolor, nodoſis toris leui nexu coëuntibus frequentiùs compacta, cariem ſentire facilis: iſti perſimilis eodem fulgentiſſimo minio albis maculis guttato bicolorem: conuoluta vtrinque folia exuberante cocco ſaturantem proximè ſuperiore magis fuſca, pluribuſque ac longioribus lingulis fœcunda: languidè miniatam ex ſuluo nigricans, in longas lataſque ſoboles ramoſa: rubram albo variegatam de more pallida, atque

Anemone tenui folio, pleno flore lactea.

Albicans.

Rubra.

Cinnabaris ſaturo colore miniata.

Cinnabari albiſque maculis bicolor.

Coccinea folijs conuolutis.

Diluto minio colorata.

Rubra albo virgata.

ex

UVA. BHSC. SC 08937

Alba rubro circundata.

ex facili putrescens. Huic parenti pallore ac teneritudine corruptioni obnoxia congener, nouo mirabilique flore formosè degener geniculatus fœtus pudico & matronali visendam ornatu profert anemonen, purpurea nimirum insttia circundato foliorum candore stolatam. Vsque adeo non bene floret candida pulchritudo, nisi tutelari pudoris ambitu circuntegatur. Flos autem hic vt habitu, sic origine & pulchritudine Romanus natales habuit sanè memorabiles. Etenim rubræ albo virgatæ anemones humata radix inter flores de more maculosos è sobole adnata candidum florem edidit, cuius oras instar subsuti limbi ambitiosa purpura obibat. Ea soboles & adnotata, & à matre diuulsa simili semper miraculo floruit, perpetuamque demisit ex se posteritatem, eiusdem laudis hæredem. Trium colorum anemone, solijs nempe fusco rubore saturatis, amaranthina coma, medijsque eminulis cirris blandè rubentibus insignis è radice dignoscitur nigricante, planos in oculos sæpius collecta, quàm longas in lingulas diffusa, & frangentibus contumaci. Alia quinque colorum anemone addit superioribus tribus, aut certè consimilibus coëuntium in oculi speciem vnguium sulphureum, expassæque comæ imum argenteum colorem. Eius radix proximè superiore parciùs nigrat, molliùs riget, floresque pro vocibus locuturas copiosè soboleſcit in linguas. Mo-

Trium colorum.

Quinque colorum.

nendus

UVA. BHSC. SC 08937

nendus hìc es, inueniri præterea degenerem & mendaciſſimam nomine tenus quinque colorum anemonen, re autem ipſa nullius prope coloris: perrarò enim floret, ac luxuriantibus tantùm foliis infeliciter ſilueſcit. Radix hortorum exilio multanda oculorum nodoſa fœcunditate diſcernitur. Saturo rubore fuſca, albo diſtincta trium colorum anemonen refert radicis nigrore; in lingulas ocelloſque porrigitur, & frequenti carie abſumitur. Violaceam, ſiue (vt alij à diluto colore nominant) columbinam ex radice prædiſces miſto atrore cinerea, lingulata, & vitio, poſtquam ingranduit, opportuna: mali Perſici ſubrubicundis floribus concolorem, & medium capillitium colligentem, è ſubalbida, tuberculiſque ſæpe aceruatim adnatis incommodè coagmentata: eodem languido rubore gemellam, ſed promiſſa & violaceis circumdata ſtaminibus coma diſparem è longis latiſque ramoſa internodijs, & magis pulla. Quæ floris folia holoſericum imitantia obſoleto rubore infuſcans, mediſque lacinijs virens ſupra morem cæterarum caulem in excelſum impellit; radicem oblonga per interualla geniculatam vehementer denigrat. Quæ verò viridior herbeſcit, biformis eſt: altera enim confertum medium villum ſuperiore molliorem, velut in paniculam, conuoluit: altera ſic ab vmbilico ad media vſque exteriora folia viret, inde ad oram ſubrubet; vt pauoninæ cau-

Saturo rubore fuſca, albo diſtincta.

Violacea.

Mali Perſici flore ſubrubicunda comam colligens.

Mali Perſici flore ſubrubicunda comam explicans.

Rubra mediis lacinijs virens.

Tota viridis.

Vmbilico viridi ſubrubēs

UVA. BHSC. SC 08937

dæ oculatum orbem imitetur; molliſſimum quoque florei verticis frequentem capillum non criſpat, ſed promittit. Vtraque radicem tum oblonga, tum rotunda ſobole extuberantem pullo indiſcriminatim colore ſufficit. Poſtrema inter foliofas recenſetur anemonas, quæ nuper è ſimplicis floris ſemine Romæ floruit formoſiſſima: candidis foliis diluto rubore vmbilicatis latiſſimum in orbem patens duplici ſpiſſa coma, & veluti gradata capillatur, altera attonſa & viridi, interiecta mediaque altera intonſa & incana; quæ foliis etiam dilapſis diu florida tam latè expanditur, vt laciniofum florem anemones latifoliæ mentiatur: prouenit autem è radice pallida, compacta, carnoſa, & vegetiſſimas linguas exertante. Probabiles præterea exiſtimantur ſine medijs lacinijs anemonæ ſimplices nonnullæ. Inter has quæ, foliorum candorem flammea purpura in radios diſtinguente, purpureis à flammis nomen trahit, radice ſubpallida tenuiq. cum in oculos, tum in lingulas propagata ſe reparat; lanuginoſo etiam ſemine in varios diſcoloresque vultus ſeſe reſeminat. Neſas hìc fuerit indictam præterire anemonen, cuius flos à pulchritudine Rex indigitatur. Non deeſt huic Regi nigrans, & florido ſerico villoſa foliorum purpura, cæleſti eleganter colore vmbilicata. Purpurea idem folia & laxa & promiſſa in tuliparum æmulationem expandit; vt regio more ſyrma trahere videa-

Alba diluto rubore vmbilicata, & coma duplici bicolor.

Flammea flore ſimplici.

Purpurea flore holoſerico ſimplici.

UVA. BHSC. SC 08937

videatur. Radicem articulata gracilitate ramulosam subnigro squalore rusat. Cæterùm latifoliæ anemone pari ferme atrore suffectis, nodosis, oculatis, interdum quoque ab opacitate, à morbo, à senio tenuiculas protendentibus ceruices radicibus inter se vix differunt. Florem verò duplici aspectu proferunt: aut enim exterior atque ima latiorum foliorum series subuiridis, ac discolori floris rudimento virgata tenuissimas & confertissimas floreas lacinias suffulcit; aut solijs flos vniuersis æquè angustis, prolixis, & coloratis micat. Florum præterea, quos tenui folio anemone parit, genera varia præsagimus è prægerminantium varietate foliorum. Candore tum emaculato suauiter lactea, tum obsoleto nitidè sordida folium præmittit frequentibus incisuris leniter laciniosum, interque incisuras laxius anemones folio, quæ mali Persici florem diluta purpura æmulatur, comamq. colligit: lactea tamen & magis explicat, & in viridi dealbat; albicans & angustat, & fuscat. Rubra, albo rubroq. maculosa, & oris puniceis candida effundunt prope consimile, longulo videlicet ab radice pediculo porrectum, mediocriter incisum, sparsum, herbeo colore viride ac subrubens: alba languido rubore vmbilicata, & coma duplici bicolor viridissimum, peramplum, crassum, erectum, rariùs interciſum, crispum: hilari cinnabaris fulgore ardentissima, & lacteis guttis irroratis minùs ar-

Latifoliæ duplex.

Anemones tenui folio discrimina è solijs.

UVA. BHSC. SC 08937

dens, magisque visenda bene virescens, leui per oras rubore consperſum, raros in ramusculos discretum, & ferè iacens: quæ profundi coloris tristem ruborem interfuso candore diluit & hilarat, minutatim lacinioſum, satis viride, non admodum assurgens: quæ contractis vtrinque foliis cocco saturatiore nitet, mediocriter sessile, temperatè virens, & modicis diuisuris inciſum: diluto minio fucata spissum, laxum, rariùs crenatum, prasinum, nonnihil assurgens: quinque colorum ornatu multiplici singularis rarum, breue, retusum, minutè conciſum, humi stratum & planè supinum, fusca viriditate inamœnum: trium colorum felici numero gaudens, & mali Persici flore languidè punicea, quæ mediam glomerat cæsariem, pusillum, denſum, multifidum; sed illa herbidum & reptabundum, hæc luridum & minùs pronum: eiusdem mali Persici rubello concolor flori, quæ prolixam depexamque comam staminibus ianthinis coronat, raris diuisuris crenatum, latis particulis distinctum, & pleno virore splendidum: violacea medijs inter extremas inciſuras interuallis superiori subsimile, surrectum, & vegeto colore iucundum: circa vmbilicum viridi ambitu oculata oris rubentibus breue, minutum, fastigiatum, modicè inciſum, blandè virens, humili siluula procumbens: at verò toto interdum subrubente flore, ac virente coma bicolor

gran-

UVA. BHSC. SC 08937

grandiusculum, parciùs fimbriatum, paulò erectius, minus siluosum, in viridi pallidum: circunfusis solijs obsoletiùs purpurea, medijsque conglomeratis foliolis viresçens altè insectum, longis & ramulosis pediculis dissipatum, raris ramulis brachiatum, incuruum, ac decolori facie inamabile: isti cætera consimile, at viridius, laxius, densius, atque in excelsum emicans quæ villoso florentem holoserico fuscam purpuram induta regale cum habitu nomen vsurpat: quæ denique floreas foliorum niues purpureis radijs innocenter flammea peruadit minutulas in lacinias dissectum, contractum, vegetissima viriditate coloratum. Cæterùm ex huius, quæ tenui folio est, anemones, atque etiam è latifoliæ cuiuslibet fato semine vt multicolor florum, ita multiformis, atque inenarrabilis foliorum varietas existit.

Ranunculi notæ.

CAPVT VII.

Ranunculus radiculis in grumum aceruatis.

INter hortenses ranunculos lectissimi habentur, quorum exigua radix, pluribus ab vno capite demissis prope rotundis aut longiusculis pallidis radiculis in tenues fibras desinentibus, grumuli effigie coalescit. Oblongis & crassioribus coagmentata simplici flore ranunculum feret. In-

Simplex.

UVA. BHSC. SC 08937

Asiaticus flore aureo simplex.

ter simplices in primis aureus pretiosus est. Breui prætenuique pediculo nixus quaternis, quinis, seniſue latis folijs nigrum capitis rudimentum coronat, in longuli, plani, minutuli, & subrubentis seminis teretem thecam transiturum. Ima folia modicè lata, pinguia, laciniatim diuisa, & leuiter serrata ex viridi flaueſcunt. Cohærentes in grumum radiculæ gracili longitudine porriguntur.

Asiaticus flore coccineo multiplex.

Sed radices illæ, quarum flores densa structilique foliorum copia compacti ardentissimè rubent, minusculis, quà ferme rotundis, quà oblongis glandulis coagmentantur. Folia pallida, itidem crenata, sed minora, & sæpe tripartita prosiliunt. Cauliculus crassior & procerior, leuiter lanuginosus, adnatisque minutim incisis folijs pinnatus aut rectus in vnicum, aut obliquè ramulosus in plures desinit flores; qui læta quandoque pabuli luxuria, radicisque robusta iuuenta è sinu medio altiùs impulsum, breuique pediculo nitentem vnum alterumue pariter foliosum seſe euiscerant in floscu-

Flauus multiplex folio rutæ:

lum. Eum præterea ranunculum noſtrates educant horti, cuius granosa radix granis paucioribus, quàm superior, albidis, rotundis, duplo, quàm triticea sint, maioribus in grumulum coalescit. Folia humi repunt rutæ simillima, sed herbaceo colore lætiora: caulis gracilis, imbellis, atque striatus in palmum adolescit: eius fastigium flore instar candidi multiplicis ranunculi mox

descri-

UVA. BHSC. SC 08937

describendi foliosо, grandiore tamen splendidoque à Martio mense in Aprilem vsque flauescit. Flos autem duplex; alter laxiorum foliorum imo ambitu media foliola spississima coronat; alter paulò ampliora proximè superioris medijs foliolis folia serie pariter densissima in rotunditatem conglobat. Alium prælongis, tenuibus, diffusisque radicibus inhærentem solo ranunculum nostri cultores in pretio habent, cuius folia oblonga, serrata, dura, neruosa, aut in summis pediculis aut circum ramulosi caulis alas in stellas collata, supernè fusca, subter diluta gemino virore pinguntur. Lactei flosculi minuta foliorum densitate instar bellidum turgiduli, vnoquoque in ramusculo solitarij gemmantium hortorum smaragdinis virgulis præfixæ margaritæ sunt. Ranunculo, quem globosum vocant, radix est è capite plurimas prætenues fibras in capillamenti modum spargens, adnascentem in sobolem itidem capillatam, quæ multiplici è germine prænoscitur, multiplicabilis: folia eidem lata, rotunda, stellatis anfractibus sinuosa, crenata, neruosa, ex viridi pallida: caulis concolor, palmaris, exilis, ac tener: aureo colore flos, geminatis folijs atque in anemones amplitudinem adultis in globum collectus, semperque nascenti similis, Aprili atque Octobri mense bis vernans: à flore loculatæ vaginulæ complures semine plenæ minuto, nigricante, eiusque simillimo,

Fibratus flore pleno candido.

Globosus.

UVA. BHSC. SC 08937

mo, quod regius flos, siue delphinium reddit. Tu-
Tuberosus. berosi ranunculi, quem batrachium cum Græcis
Hist. de herb. virtutib. c. 9. appellat Apuleius, tuber cinereo colore fuscum, rudi verticilli forma scabrosum, grandiorem iuglandem nucem magnitudine solet æquare: adnatis è tuberculis pallidas tenuesque fibras longè porrigit: numerosa protrudit folia latam in stellam angulosa, diluto virore picta, rauis maculis distincta, neruulis intercurrentibus lineata, mediocri pediculo nitentia: in tres palmos caulem excitat ramosum, singulis ramusculis summum flosculum fundentibus luteolum, ranunculi, qui rutam folio imitatur, persimilem, at minorem, Maio mense vernantem.

Asphodeli, Peoniæ, Lilij conuallium, & Iucæ Indicæ notæ.

CAPVT VIII.

Asphodelus A Sphodelus, siue hastula regia, non ferro, sed flore cuspidata, bicolore vernat aspectu: aut enim flauet, aut albet. Flauen-
Flauus. tis radix oblongarum veluti glandium, seu naporum aceruatis numerosis appendicibus compacta rusescit; nostratibus in hortis libenter hospitatur, felicique floris ac sobolis respondet euentu. Densiore silua folia funduntur herbea prælonga, angu-

UVA. BHSC. SC 08937

anguſta, lenta, concaua, mucronata: medius teres ac firmus in vnum alterumue cubitum ſcapus adoleſcit; modiciſque liliaceis floribus ſuauiter olentibus, florido colore flauis, circa ſummum cacumen per partes vernantibus Aprili menſe decoratur. Albi Aſphodeli nomine paucos ante annos à Byzantinis hortis ad Romanos tranſducta eſt radix phalangio non abſimilis; complura, oblonga, craſſa, exalbida fibrarum cruſcula, flaui aſphodeli radicibus graciliora ex vno capite diuaricans: peregrino eadem in ſolo exilij pertæſa nec vnquam floruit, nec diu vixit. Vetuſtiſſimum & ſaluberrimum inuentum, montanæ opacitatis filia, hortorum vrbano ſplendore donata, atque Hiſpano præconio montium roſa, Pæonia, minore florum in populo ſpecioſiſſima ſuperbit; quæ confertiſſima foliorum congerie peramplum explet ac perficit orbem abſolutiſſimæ formoſitatis: vtque iudicibus oculis triumphet, triumphali tum ſaturatæ, tum dilutæ purpuræ ſplendeſcit ornatu. Si ardentiùs purpuret, flore ſenſim exalbeſcente & caduco ferè intra dies octo defloreſcit: bipalmi nititur caule carnoſo & brachiato in folia ramoſa, rariùs fimbriata, vegeto colore ſplendida, inferiùs cæſia & lanuginoſa: radice gignitur præcraſſa, toroſa, foris ſubrufa, intus candida, oblongos & carnoſos in balanos diuiſa. Sin leuiùs & ſuauiùs rubeat flos; paulatim è roſeo pudore

Albus.

Pæonia pleno flore.

Plin. lib. 25. cap. 4.

Rubra.

Subrubens.

UVA. BHSC. SC 08937

pudore niueum in pallorem elanguescit, natiuoque scapo pertinaciter adhærescens immoritur, folioso cadauere primùm nigrescente, tum emarcido, siccitate denique notabilem in modum contracto: folia illi dilutiora, & angustioribus lacinijs concisa: radix præterea contorta, crassa, dilutior, longioribus & gracilioribus nodis glanduloſa. Lilium conuallium pusilla rotunditate plus odoris, quàm floris includens, per oras denticulatum & reflexum, toto etiam osculo suauem in halitum, osoitans aut summè albet, aut modicè rubet: palmaris & rigidus cauliculus à medio sursum versus pronis flosculis oneratur: duplex aut etiam triplex folium liliaceis non absimile, breuius tamen splendidè viret: graminea radix geniculatis latissimè proserpit internodijs: ab ijsdem & radicis cacuminibus nouas radiculas dispergit. Floris candorem languidior, ruborem vegetior radicis & folij color; illum præterea laxior, hunc angustior vtriusque mensura significat. A floris occasu bacca turgescit primò viridis, deinde rubicunda, duriusculo semine referta. Occidentalis Indiæ Iuca radice nititur crassa, intus candida, foris rusa, geniculata, & velut arundineis bulbis, quos oculos vocant, soboleſcente. Verno plerunque tepore citata folia denso nemore fundit foliorum Aloës prope gemella, binos palmos longa, robusta, & rigida, in semicirculum canaliculata, in-

Lilium conuallium.

Album, & subrubens.

Iuca.

præ-

UVA. BHSC. SC 08937

prædurum, præacutum & fuſcum aculeum conuoluto vtrinque cacumine minaciter muricata, tenuiora tamen; craſſitudine & colore palmea, nec obliquis per ſumma latera ſpinis exaſperata, ſed fulua margines percurrente linea diſtincta: cum cæteris anni temporibus, tum præcipuè vere toroſus thyrſus aſparagi, ſiue haſtulæ regiæ modo emicat aſſurgitque in trium quandoque cubitorum læuem, & ſanguineo colore ſplendentem virgam; quæ diffuſis palmaribus ramulis turbinatim arboreſcens florea tintinnabula, fritillarias citra quadratas maculas imitantia, obſoleto candore pallida; leuique nonnunquam rubore interfuſa, inodora, deorſum verſum ſpectantia, raris interuallis numeroſa ſuſpendit: eadem tandem ſine ſemine decidua ſibi poſteriſque moriuntur.

Byzantinæ Lychnidis, & Americani Trachelij notæ.

CAPVT LX.

LYchnis Byzantina miniato ſiue coccineo flore multiplici in oblongam, luteo colore nonnihil aſperſam: denſis, promiſſis & capillaceis fibris comatam radicem gracileſcit: in trium quatuorue palmorum caulem extollitur recto ſtatu nitentem, ſtriatum, geniculatum, Lychnis Byzantina miniato flore multiplici.

UVA. BHSC. SC 08937

tum, bina ab nodulorum toris folia longula, è latiore basi in mucronem fastigiata, superne læuia, subter hirsuta pendentem, geniculatim in ramulos fruticantem. In flores ita lepidè luxuriat: ex oblongis, confertim in orbem circumactis, atque striatis calyculis caulis vertici vmbellam primùm obtendit: ex illis deinde prægnantibus inuolucris floream pilam densissima serie circinatam parit: florem bellio breuiorem non admodum diuersis, per ambitum bifidis confertisque barbulis contexit: cum Americano trachelio æstate vernat: in flore implendo exhausta semine deficitur. Trachelium Americanum flore rubro, cui Cardinalis plantæ vulgare nomen indidit color, tenuissima & candida capillamenta demittit, quæ flore dilapso, marcidoq. caule corrupta defluunt, exiguò post fruticantibus nouis: folia emittit bellidum foliis subsimilia, pinguia scilicet, humi iacentia, leuissimè serrata; sed viridiora, longiuscula, & crispula: instar asparagi stylum excitat modò simplicem, modò ramulosum, adnatis per interualla foliis etiam pinnatum: styli ramorumque cacumina conglobatis, velut in paniculam, creberrimis flosculis leuiter onerat; subiectam inde teretem viriditatem rarioribus distinguit: flosculos tum extremo vere, tum æstiuis mensibus tempestiuos, simplicis floris delphinium ex parte referentes fusco rubore villosum sericum mentiente colorat: intra eosdem iam

Trachelium Americanũ flore rubro.

UVA. BHSC. SC 08937

iam per aridos capitula occulit seminis plena nigelli, orbiculati, ac tam exigui, vt in cernendi sensum prope non cadat: vbi flos intabuit, propagandæ soboli vacat.

Caryophyllorum notæ.

CAPVT X.

VT coronariæ vettonicæ, siue vulgatiore nomine caryophylli discrimina internoscantur; ambiguæ fidei semina, radices, & folia inconsultè consuluntur. Floreus enim iste in omnem varietatem Proteus nullius hactenus Aristæi calliditate, vt vera præmonstret, deprehendi potuit. Sæpe fit, vt pulcherrima indicia florem spondeant pulchriorem; flos deinde promissus turpiter degeneret. Quare, dum florent, plantæ præsignandæ, & probabiles ab abortiuis segregandæ sunt: eadem enim facies bonis malisque promiscua ex facili fallit. Publicum est omnium niti radicibus lignosis, subrufis aut albidis, multiplici fibra crinitis, in foliaceos sæpe surculos abeuntibus: inde cauliculos existere teretes, graciles, in ipsa gracilitate ligneam duritiem affectantes, pyxidatis geniculis articulatos, solijs obseptos geniculatim inter se aduersis, breuibus, carinatis, in viridi colore plerunque glaucis: summos calyces multyfidis calyculis suffultos, oblongos, glabros, extre-

UVA. BHSC. SC 08937

extremas per oras orbiculatim denticulatos in flores hiascere modò simplices, modò folioſos, ſuppari amplitudine roſis proximos, breuibus frequentiùs, interdum etiam profundis lacinijs inciſos, mira varietate coloratos, inter aromata nobilis caryophylli tum odore tum nomine inſignitos: arefactis demum floribus, longos ac duriuſculos calycibus incluſos folliculos plano & nigello ſemine turgeſcere. At verò caryophyllus pleno flore minutè alteq. inſecto pinnatus ſeu fimbriatus & minor & maior apertè proditur ſaturatæ fuſcæque viriditatis folio: ille præterea minutulo ſecernitur à cæteris. Caryophyllo propemodum par & congener recenti nomine flos Armerius, ne magnitudine ſuperetur, floſculorum congeſtu latam explicat vmbellam. Eius quoq. prouium diſcerniculum in folio eſt breui, lato, & eius herbæ, quam ſaponariam vocant, ſimillimo.

Caryophyllus pleno flore pinnatus minor & maior.

Flos Armerius.

Granadillæ, ſiue Maracoti notæ.

CAPVT XI.

ILle diu à noſtratis mundi hortis omnibus hiulco florum ore ſuſpiratus, ille è Peruanis ac Mexicanis longè diſterminatis finibus accerſitus, poëtarum ille canoro, atque oratorum facundo plauſu tandem exceptus, diuini Amoris manu vitalibus inſcriptus doloribus Granadillæ flos, quem Indi Maracotum vocant; vt à mortali-

bus

UVA. BHSC. SC 08937

bus obitos pro Deo cruciatus in coronam transituros intelligamus; illud, inquam, floreum ac suaue miraculum quotidiano spectaculo prope iam viluit vniuersis. Vix est, qui præterea miretur, pœnas degenerasse in florem, fortiter tolerantibus adulantem; extima per ambitum folia in aculeos extenuari, spineæ coronæ memoria molliter compungentes; ream pro nobis innocentiam in folijs albescere; pertæsa sæui laniatus cruenta flagra, in floridæ voluptatis purpuream telam redordiendam filatim retexi ac superinduci; saxo in germen emollito, columnam ex atrio crudelitatis ad piam in flore medio structuram excitandam transmigrare; columnæ imminere globosum rudimentum spongiæ quondam felle imbutæ, deliciarum auiditatem detergentis; modò ternos, modò quaternos extare conformatos capitatis è staminibus clauos, animis amabiliter configendis aptissimos; vnam crucis effigiem desiderari, quòd extremam sæuitiam floris indoles mitissima repræsentare non audet; folium in lanceam exacui, sed innocentem, quippe retusam in ipsius vulnerato pectore charitatis; suauem denique ac medicatum fructum ad cordis imaginem rotundari, cum è diuini vulneris flore vitalis fructus extiterit, amantis Dei cor. Vix, inquam, est, quem cura & cultura tangat floris planè admirabilis, in quo ipsi vernant ac rident acerbissimi dolores. Si

quem

UVA. BHSC. SC 08937

quem tamen non piget, imò delectat, salutis à Deo acceptæ infinitum beneficium in floreas notas suauiter contractum grata recordatione relegere, eodemque mortalium animos immortaliter esse inscribendos vel à floribus placet admoneri: si iuuat è funebri Amoris flore salubrem sæpe fructum colligere in cordis amabilem figuram, vt cordatissimos amantes faciat, conformatum; radicem & folia, ne fallant indicia, prænoscito. Radix in luteum pallorem languida & geniculata inextirpabili fœcunditate proserpit, soboleſcit, & fruticat: fictilibus verò clauſtris contineri neſcia per imum foramen in ſubiecti ſoli amplitudinem clandeſtino reptatu ſe penetrat; multiplicique atque erratico gramineo lapſu latiſſimè ſpatiatur. Folia quaſi trigona ſambuci roſeæ, ſeu potiùs lupi ſalictarij profundo inciſu tripartita, maiorem mediam laciniam porrigentia, quaternas aut ſenas vncias longa, minutim ſerrata, læuia, tenuia, imbecilla, aliquantulum venoſa, diluto colore virentia, inferiùs etiam dilutiora, grauiter olentia, alternis diſpoſita, ternos inter ſe digitos diſſita lentum vitilemque caulem præuelant; qui, cum vires ſine adminiculo ſtandi non habeat, quicquid clauiculis, veluti manibus, nanciſcitur, auidè comprehendit, arduoque aſcenſu reptabundus, & cameras ac pergulas operiens æſtuantium Indorum hortenſes cœnas iucundiſſimè

UVA. BHSC. SC 08937

mè inopacat. Nobis etiam cancellatim scansilem arundineam, siue virgeam structuram sequaci viriditate prætexens Indicæ regionis remotissimam vmbram commodat. Atque hoc sanè sapienter de more congruenterque artifex natura caduco in flore lusit; vt, qui diuini Liberatoris seruile suspendium eligentis acerbissimos cruciatus opere singulari velut miseratus exprimeret, in crucis formam decussata statumina pensilis adamaret.

Gelsiminorum notæ.

CAPVT XII.

Gelsiminum Hispanum. candido flore simplex.

CIterioris eius Hispaniæ, quam veteri nomine Laletaniam, recenti Cataloniam vocant, flos fortasse ab animæ suauissimæ prodiga expiratione exanimato similis, & exangui colore candidus, æstate autumnoque tempestiuus, blando vocabulo ab Italis deducto Gelsiminum, asperiore Arabum appellatione Græcam odoratiæ violæ significationem subolente Iasme vel Iosme, Iasminum vel Ieseminum tum ampliore mole, tum acutiore odore à siluestri nostrate seiungitur. Virgæ præterea è pallido, scabro, duro, lignosa fibrataque radice stabilito caudice similiter fruti-

Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 66. Ioan. Ruell. de nat. Stirp. l. 1. c. 84.

UVA. BHSC. SC 08937

cantes, proceræ, lentæ, & quò libeat, flecti obsequentes, geniculatæ, binis ad singula genicula foliis alatæ, ramulosæ medullitus candidæ fungosæque, foris tamen diluta viriditate lætiores modò arundineos cancellos topiario textu conuestiunt, atque scenas hortenses textili vmbraculo prætendunt; modò circunfuso conuexoque in fictilibus nemore viride cælum cæruleo subtexunt: folia quoque Hispano, quàm siluatico nostrati, simillimis in diuisuris latiora, obtusiora, crassiora, nigriora.

Hispanum multiplex. Tranquillus Romulus.

Quod autem in suis Romanæ amœnitatis hortis Tranquillus Romaulus conferta foliorum serie omnino singulare prior aluit gelsiminum, dimidio, quàm proximè superius, breuiorem tubulum protendit: quina vel sena folia in stellam diuidit: terna siue etiam quaterna ex vmbilico surrigit, quæ nonnunquam in globulum colliguntur: quinto ferè die senescens non dilabitur, sed in natali ramulo inarescit: post multos dies dehiscens tubulus florem alterum plerunque parit: acriùs olet: more superioris ab æstate in hiemem vsque vernat, & gemella viriditate frondescit. Gelsiminum Arabicum, siue Alexandrinum, siue etiam Arabica nouo nomine Syringa (Sambacum Arabes vocant) frutex est Aegyptius in vnum alterumue cubitum arboreſcens. Quamuis pollicari crassamento, breuique longitudine nanus, arborea tamen duritie scindi contumax,

Arabicum.

C. Clus. Cur. post pag. 3.

UVA. BHSC. SC 08937

max, ſquaroſus, palliduſq. ſtipes in tenuia & longula ramorum brachiola ſpargitur: folia inter ſe aduerſa mali aurei, quod aurantium dicunt, ſeu potiùs coronarij fruticis, quem albo flore Syringam vulgò appellant, folijs conſimilia, tenuiora tamen ac pallidiora, nulliſque crenata inciſuris ramulos inueſtiunt: è ſummis ramulis flores breuibus innixi petiolis ab Aprili menſe ad extremum vſque Octobrem erumpunt, modò duodenis, modò denis, nouenis minimùm folijs duplicem in ſeriem digeſtis inſtructi, proximè deſcriptis anguſtiores, albitudine obſoleta palliduli, parum tubulati, vmbilico circa tubum flauente diſcolores, Hiſpani gelſimini atque aurei mali floream ſuauitatem odoratiſſimo coniunctim halitu inhalantes, more cæterorum caduci. Vt illud hìc dolere & conqueri habeamus, Aegyptum eſſe iam floribus, quàm moribus odoratiorem. Luteum Italiæ gelſiminum, quippe minuſculum nulloque odore amabile, præcipui noſtrates horti non dignantur hoſpitio. Flauum Indiæ odoratiſſimum alio loco opportuniùs, nempe in hortis Barberinis inter Indicas plantas olfaciemus. Planta eſt inter Indicas, vt natiuorum florum, ſic peregrinorum nominum fertiliſſima, quæ patria voce Quamoclitum dicitur. A noſtris enim cultioris ingenij ſermoniſque cultoribus modò gelſiminum Americanum, modò rubrum In-

l. 3. c. 20. Americanũ.

C. Cluſ. Cur. poſt pag. 4.

UVA. BHSC. SC 08937

Fab. Columna Minùs cognit. Stirp. & Rarior. par. 2 cap. vlt.

dorum gelſiminum annuum, modò gelſiminum folio milleſolij, modò Conuoluulus tenui ſolio, modò denique Conuoluulus pinnatus exoticus rarior nominatur. Hic ab imo ad ſummum geniculatim fruticat, in longos vitileſque ramulos itidem geniculatos & fruticoſos ambitiosè brachiatus, imò verò ſolijs tenuiſſima diuiſura pinnatis volucer ad inſcendendos libertate penſili ſummos cancellatæ ſtructuræ gradus. Tanta eſt vel ipſis herbulis auiditas ſublimitatis. Quin etiam æſtiuis caloribus viridiſſimæ vmbræ topiarium Briareo par, hoc eſt numeroſis viticulis centimanus prætexit. Flores oblongi ac tubulati, ſumma parte repandi & quinquepartiti, exuberante Cancami, quod vulgò Laccam vocant, colore renidentes, lineolis rugiſue ſtriati, ſtaminibus quinis pallidis capillati, longo petiolo ſinguli biniue inſidentes, alternato ſitu è ramuloſi caulis geniculis ab Auguſto menſe ad extremum vſque Septembrem exiſtunt. Squamoſi demum folliculi turgent quaternis, oblongis, nigris, duriſque ſeminibus fœti. Indicum, ſiue Canadanum gelſiminum maximum caule tenui, geniculato, lento, atque erratico, quamuis ſuapte natura caducum, reptabunda tamen ambitione ad excelſa faſtigia euadit. Lignea in primis amat adminicula, quibus hederacea tenacitate adhæret, non quidem inſtar hederæ toto corpore, ſed

Indicum maximum flore phœniceo.

vnis

UVA. BHSC. SC 08937

vnis geniculis radicosum .. Ex iisdem folia fundit agrestis gelsimini foliis non absimilia, sed productiora & per ambitum serrata. Ramosi caulis deflexa cacumina rotundorum calycum sursum versùm spectantium densis & subrubentibus corymbis racemata turgent; è quibus in gemini transuersi digiti longitudinem adultis, punicique Cytini denticulata figura dehiscentibus tubuli leuiter crocei, summa parte conniuentes, porrectum circiter digitum longi procurrunt; hiulco deinde osculo in quinque labella resupinato, imo ventre substricto, medio turgidulo, ceruice angustiore æstiuis mensibus efflorescunt; dilutisque crocis, necnon medio longiore albicante stamine capillantur. Dum vernant, saturatiore subinde phœniceo colore, villosum holosericum referente, ac flauentibus longas in strias lineis distincto expinguntur. Tabidi tandem florei tubuli defluunt, hærentibus cum extante medio stamine calycibus. Barberinos recens in hortos translatus hic flos cæpit in semen siliquari. Ex arido calyce siliqua porrigitur in viridi subrubens, in digitum longa, ima parte summaque tenuis, media turgens, infra supraque intercurrente prominulo toro bipartita, seminibus grauis, vt in luteo leucoio, minutis, rufis, membranaceis. Quanquam hæc membranæ prætenuis inuolucro circunsepta, multiplicique serie prope innumerabilia circa nigrum &

UVA. BHSC. SC 08937

molle dissepimentum, lingulæ imagine interiectum, confertim conferteque constipantur.

Rosa-

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

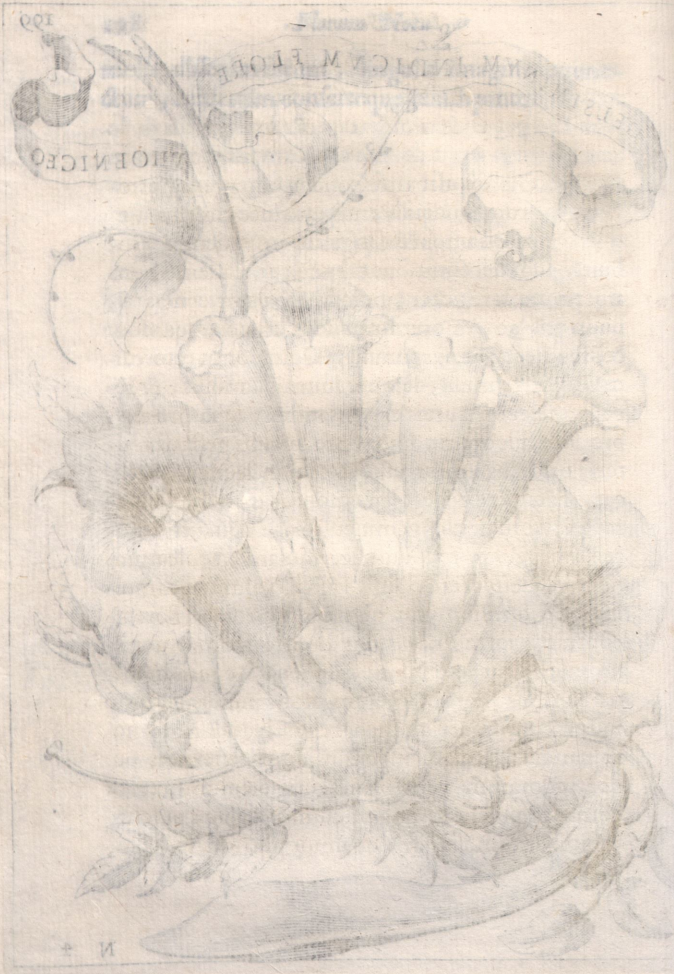

UVA. BHSC. SC 08937

Rosarum notæ.

CAPVT XIII.

ROsa ex alabastri concha emergens hortorum pudica Venus est; nec alterius Veneris impuro sanguine impudenter erubuit, suo decentiùs pudibunda. Eadem non aspersa nectare inter fabulosas Deorum epulas tripudiantis ad Amoris impulsum effuso, sed succo suo nectarea purpurauit. Quin potiùs toto vultu Amoris æmula, semper iuuenis, mollis, & recens, necnon aureis capillis nitida; folia pro alis, pro face fulgorem, spinas pro spiculis gestans, alter floridulus Amor est. Rosa punctiunculis vellicat, vt cupere se legi præmoneat: amicè vulnerat, vt vulnusculis geminet rosas: spinam emoriens hæredem relinquit horridulam, aculeatum nempe desiderium sui. Rosa volumen amœnitatum omnium, in qua legitur tota in florem contracta formositas, tam decoro suomet nomine inscribitur, vt inscriptis aliena Regum nomina floribus florum Regina non inuideat; imò suum commodet nomen rebus blandissimè nominandis. Rosa, ingenuus anni tenerioris pudor, odoratum veris blandientis osculum, terræ comantis pulcherrimus cincinnus, fugacis pulchritudinis lætum fulgur, quamuis plurima spina fulmineum, Rosæ laus.

UVA. BHSC. SC 08937

mineum, vultu multiplici variat, in quolibet formosa. Quicunque autem rosarum differentias à nocentibus indicijs innoxius præduinare vult; spinas oculis, non manibus consulat. Odoratiores scabro cortice præsentiat, halitu crassiore atque terreno in extimam scabritiem concrescente, tenui verò igneoque odoratam animam inspirante. Rosa alba multiplex, nempe erudito scriptorum dissidio siue Plinij Spineola, siue Campana, siue Alabandica, lacteo flore splendescens virgas exerit exuberante colore virides, proceras, spineis hamis aduncis, grandibus, frequentibus, subrubente liuore vulnera & sanguinem sitientibus captiosas. Non absimilis obsoleto albore languidè rubens, dubioque rubore albicans, folioso flore rosa præacutis recuruatisque sentibus, quasi caninis dentibus, mordacissima est. Odoratæ pallidæque pleno flore Damascenæ rosæ, quam Plinij Coroneolam alij, alij spineolam interpretantur, è viridi purpurascentem caudicem, ramosaque inde siluula diffusas saturo colore virentes virgas obarmant spinæ admodum infrequentes, breues, duræ, rubidæ, lata è basi recuruos in aculeos vncinatæ. Vulgari satiuæ densis folijs leuiter ex albo rubescenti, quam aut Plinianam Alabandicam, aut Trachiniam esse scriptores sanè nobiles autumant, virgei rami breuiores, graciliores, subuirides, minorum grandiorumque spinarum pro-

Theophrast. Hist. plant. l. 6. c. 6.

Plin. lib. 21. cap. 4.

Rosa alba multiplex.

R. Dodon. Stirp. Hist. Pempt. 2. l. 1. c. 28.

Io. Bapt. Porta Vill. l. 9. c. 5.

Albicans flore pleno.

Damascena multiplex.

Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 112.

Subrubens flore multiplici.

R. Dodon. ibid.

Io. Bapt. Porta ibid.

UVA. BHSC. SC 08937

promiſcuè crebris, languido pallore liuidis, intentiſque mucronibus minaces. Quæ variè diluto foliosi floris rubore maculoſa, Præneſtina dicitur, aſperitate pariter aculeata inhorreſcit. Italica flore ſuauiter rubente perpetua, proximè ſuperioribus duabus perſimilis, denſioribus ſæuit aculeis. Bataua flore oris humani rubicundam temperiem imitante atque odorato Centifolia fruticem quà bene virentem, quà ex viridi rubeſcentem ſpinis aſperat quamuis aduncis, tamen mollioribus, non ita crebris, è cineracea baſi rufum in aculeum deſinentibus. Flore ardentiùs rubente, odore nullo probabilis, vno glorioſa nomine altera Centifolia, quam Plinius Campanam, Præneſtinam Cluſius appellat, viridi, graciliore, improcero, nulliſque ferè ſpinis metuendo frutice funditur. Cinnamominæ flore multiplici ſubrubentis frequentes, breues, exiles, ſanguinea purpura nitidi caules ſpinis non admodum denſis, exiguis, hamatis, leuiter fuluis leniter pungunt. Gemellas pleno flore roſas, nempe tum ardentiſſimè rubentem Mileſiam, tum ex rubro nigricantem, cui fecit holoſericæ nomen ſerico ſimillima, & veluti villoſa mollities, tenues, teretes, fuſca viriditate illitæ, atque ex parte ſubrubicundæ, minutis & ferè aſpectum fugientibus aculeis innocenter hiſpidæ virgæ proferunt. Miror hìc, poſtremam ex rubore in atrorem inclinatam Plinij Trachiniam vocari à Camerario;

Variegata flore pleno.

R. Dodon. ibid.

Italica flore pleno perpetua.

Bataua centifolia.

Centifolia inodora.

Plin. l. 21. c. 4 Io. Bapt. Porta ibidem. C. Cluſ. Rarior. plant. Hiſt. l. 1. c. 81.

Cinnamomina pleno flore.

Rubra flore pleno.

Ex rubro nigricans duplicato flore.

cum

UVA. BHSC. SC 08937

cum Trachiniam idem Plinius Milesia minùs asserat rubere, nigricans verò longè superet purpura coloratiore Milesiam. Folioso auro flaua siue lutea, iucundi aspectus, ignauique odoris rosa rufi fruticis virgeos caules numerosiore pertinacium spinarum agmine instruit, quarum pleræque luteolæ spiculis vellicant minutissimis, perraræ paulò grandiores, subnigro pallore cinereæ, recuruæ, identidem etiam binæ, iunctimque prominulæ altiùs lacerant.

Lutea multiplex.

Florentium arbuscularum notæ.

CAPVT XIV.

FLorentium arbuscularum adhuc infrequentes nostrates horti perpaucas nobilioresque mihi suppeditant commonstrandas. Arbor Persica flore multiplici nobilis ligno extra cinereo, intus flauente, mediocriter læui, foliis oblongis serratisque non discrepat à vulgari. Flores tepore verno euocati, roseo pudore subrubicundi, leuiter odorati, folioso textu Damascenæ rosæ pares spisso arctoque congestu ramulis adhærescunt; rari autem in fructum exeunt, magna virium parte vernam in ostentationem effusa. Est etiam Cerasus, quam cæteris partibus, ideſt obscurè puniceo, & circulatim albicante cortice, crenatis etiam mucronatisque foliis indiscre-

Arbor Persica flore multiplici.

Cerasus flore multiplici.

UVA. BHSC. SC 08937

discretam pleniorum tantummodo florum gloria discriminat. Flores è plerisque ramorum oculis minimùm terni, folioſi, medijs sæpe foliolis conuolutis ex parte conniuentes, de more candidi, longulis petiolis appensi numeroso prouentu pendent. Flore albo Genista, siue tertium Clusij Spartum Hispanum iusta proceritate arboreſcit: lignosas & arboreas radices agit: cineraceo caudice assurgit: numerosos implexosque ramos viridi pallore tingit: ex ijsdem virgulas more passi dissipatique capillamenti demittit densissimas, prætenues, ferè cubitales, ramulosas, lentas, instar viminis obsequibiles, ocelliſque distinctas creberrimis; vnde folia rutæ foliolis minutiora, floſculique imo tantùm nodulo rubentes, cætera candidi existunt; pulchrè pendulis floridis virgulis, tanquam lineis margaritarum: vere toto vernat: exinde cartilagineas, prope rotundas, ex viridi flaueſcentes siliquas seminibus implet singulis, rarò binis, ferme orbiculatis, colore fusco virentibus, læuibus, duris, germinare morosis. Myrtus pleno flore latifolia in arbusculam commodæ staturæ adoleſcit: myrtum siluestrem foliorum infrequentia, latitudine, dilutaque viriditate simulat: florum autem candore ambituque Bellidem adæquat: ab Aprili menſe ad hiemem vsque, nonnunquam etiam tepidioribus hibernis mensibus floret, ac triſte senium anni genialiter coronat. Suam quoque myrto

Genista flore albo. *C. Clus. Rarior. plant. Hist. l. 1. c. 70.*

Myrtus latifolia flore pleno.

UVA. BHSC. SC 08937

Laurus Indica.

myrto lectissimæ India Laurum adiungit, quæ iure Farnesia primùm extitit in domo, quippe inusitatas laureas promerita. Discrimen est in dilutæ hilarisque viriditatis cortice; in foliis inter vulgarem ac regiam laurum interiectis medijsque, ac ferè citrinis; in flosculis subalbidis, tereti congerie racematis; in baccis instar oleæ grandioribus minusque nigrantibus. Exotici oleastri, quem ab odoris suauitate Paradisi arborem aliqui malunt appellare, cortex saturato rubore nigricat: rami dilutiores atque spiniferi densa fruticatione silvescunt: folia vere primo renascentia, extremo autumno decidua, angusta, oblonga, glauca, lanuginosa, tactuque mollia silvestrem Salicem referunt: flores totis ramis Maio mense quà separatim, quà coniunctim internascentes, Hispani hyacinthi aspectu perbreues, ex obsoleto virore in luteum colorem inclinantes diductis labellis aromaticum halitum procul inhalant: baccæ subeunt oleæ satiuæ baccis minores, tenuique cute rubentes. Ex arbusculis vulgatioribus rosea Sambucus globosо speciosoque flore persuadet, vt rariores inter arbusculas numeretur. Fruticosa nascitur: cinereo corticis colore sordet: candidæ multum medullæ includit: folia explicat angulosa, vitigineis consimilia, sed minora & molliora: quinis foliis flosculos complures, eleganter albidos, inodoros, steriles, in globosum florem floreumue globum

Oleaster exoticus.

Sambucus rosea.

bum culturæ (vt creditur) mangonio denſatos, extremo vere colligit. Multiplici punicantem Balauſtio ſilueſtrem arbuſculam libro materiaque flauentibus, folijs anguſtis nitideque viridibus Punicæ mali gemellam infructuoſam ipſa ſterilitas voluptati oculorum à Maio menſe ad Auguſtum vſque fertilis hortorum amœna ſede donauit. Hoc primùm anno Romæ vernauit peregrina Græci nominis Rhus, ſiue Arabicæ appellationis Sumachus Indorum, excelſa floridæ purpuræ oſtentatione arboreſcens. Ante quatuor annos ferè bipalmis ad Tranquillum Romaulum Pariſijs miſſa hæc planta in quindecim palmos adoleuit. Radices illi copioſæ, ſpiſſæ, minutæ, ſubruſæ. Recenti germinatione impulſæ virgæ breui pilo hirſutæ ruſeſcunt, ſolæque frondent. Annuo ſpatio iam exacto ætas robuſtior ligneam duritiem, raripilum læuorem, foliaceum defluuium, palloremque cinereum inducit. Sorbum è foliorum oblonga figura, ſerratoque ambitu conijceres; niſi horum longitudo maior obſtaret. Eadem folia læto virore ſaturata prolixis, modicè piloſis, perque ramorum latera alternatis ramulis ſiue pediculis gemello vtrinque ortu pinnarum aſpectu cohærent. Floribus tempeſtiuus eſt Maius extremus. Suum quiſque initio ſummus ramus rudem viridemque turget in racemum, qui cum incremento paulatim formam ruboremque trahit.

Malus punica ſilueſtris pleno flore.

Rhus peregrina.

Tranquillus Romaulus.

UVA. BHSC. SC 08937

trahit. Etenim flos in vulgaris amaranthi ſpicam exacuitur, atque in villoſam purpuram accenditur, medijs granis pulchrè flauentibus. Vt idem videri poſſit, fertili vernans miraculo, ſpicilegium ſimul & racemationem facere; ſeu verna facie geminam æſtatis autumnique annonam præferre. Et lignum & folium ficulneo lacte, quo nutriantur, abundant: aſſiduoque dum lactatu viuunt, etiam, vbi conſenuerunt, in infantia ſunt. Quare cautio eſt, ne ſtato anni tempore vberrimè lacteſcentis in teneram germinationem arboris rami vel amputentur, vel auellantur: quia ex facili fieret, vt alter hic ſine fabula Polydorus, ſi non ſanguineam, certè lacteam ex vulnere animam funderet; profuſoque vitali ſucco præmoriens vitam ſibi natiuo nomine fluxiorem eſſe conquereretur. Extremi autumni primus rigor decuſſis folijs ramulos relinquit inueſtes; quos etiam adultiora paulò poſt frigora deijciunt, qua parte extuberantem ramorum oculum, tanquam altricem papillam excipiunt, modicè cauos. Ab exitu Nouembris ad veris initium crebris oculis diſtincti piloſique rami ſilent. Verno tandem tepore à frigido ſterilique veterno excitata virgarum cacumina & capita ſummum folioſo rubentique germine turgidulum oculum aperiunt. Inde ramuſculi ſenſim exiſtunt & adoleſcunt, æquali, quam ſupra deſcripſi, ſerie foliati. Illud etiam inter-

UVA. BHSC. SC 08937

interdum euenit, vt è duro nonnulla vegetior gemma trudatur, & materiæ anilitas raro germinatu lasciuiat. Posteritati consulit hæc arbor more lauri, è radicibus latè dispersis hærede submisso. Eadem Indicæ Acaciæ Farnesianis in hortis primùm visæ magnitudo, quæ nuci Auellanæ: radix vnica, prælonga, crassa, radiculis pluribus ramosa, in rectum altè descendens, per autumnum, dum flores lactat succosior, ab incisione atque fractura contusam putremue brassicam validè longeque olens: caudex cortice pallido, materia albicante, dura, inodora, insulsa: rami proceri, frangi contumaces, flexiles, alterno aduersoque situ articulati, binis ad ipsos articulos albidis, ferè vncialibus, perennibusque aculeis quodammodo cornigeri, diluto colore ferruginei, & punctim maculosi: folia bellè virentia & pinnata, idest composita è foliolis inter se aduersis, per æquales numero pediculos medio ramulo adnatos distributis, mane sese pandentibus, sub vesperam contrahentibus: flores inter aculeos, interque foliorum alas tum verni, tum autumnales; illi parciùs, hi vberiùs prouenientes; illi breuissimo, hi longulo pediculo porrecti; vtrique verò mediocris ceraſi magnitudine globosi, primò virentes, deinde lutei, post biduum triduumue pallidi, tenuissimorum staminum in luteos apices deficientium eminentibus flocculis ex oblongis ca-

Acacia Indica.

UVA. BHSC. SC 08937

lyculis compluribus in orbem digestis lanuginosi, & acuto luteum Leucoium odore vibrantes: è floribus medijs siliquæ modò singulæ modò binæ, modò ternæ, atque adeo denæ pluresue, vtpote à numerosis calyculis exortæ, initio virides, postremò nigrantes, falcatæ, longitudine digitales, latitudine ferè pollicares, ab inclusis seminibus verrucosæ: ipsa vero semina cum siliquis primùm virentia, deinde ferruginea, inordinata, compressa, oblonga, pisum æquantia, bifida, durissima, mandentibus allium olentia. Molle nominant Indi arborem è Peruanis conuallibus ad nos inuectam. Ea cortice est exalbido, scabro, candidam resinam oculorum caligini discutiendæ medicatam exudante: ramis prolixis, læuibus, lentis, atque in terram procliuibus: folijs more lentisci velut in alas explicatis, nonnihil flaccidis, longo pediculo vtrinque cohærentibus, minimè serratis, asperrimum piperis odorem saporemque præstantibus, ab auulsione lacteo succo, eoque lento, glutinoso, odoratoque manantibus: floribus minutissimis, candidis, rubellos crocos includentibus, palmari racemo pendulis, ab Augusto mense ad Octobrem vernantibus, deinde in semen abeuntibus albi piperis aspectu rotundum, læue, subrubente pellicula inuolutum, racemosa congerie cohærens, sapore acerrimum. Satis iam multa de præcipuis arbusculis: exoticas alias nonnullas locus duplex opportunior exhibebit.

Molle. C. *Clus. Exot. l.* 10 *c.* 24.

l. 3. *c.* 20. & *l.* 4. *c.* 6.

FLO-

UVA. BHSC. SC 08937

FLORVM SATVS ET EDVCATIO LIBER TERTIVS.

Lex floris ſerendi.

CAPVT I.

Egiſeræ Floræ oraculo ſimilis, & perplexa lex eſt: Quicunque rite ſerere vis, priùs papyrum, quàm ſolum conſerito. Hunc ego nodum Gordiano ſanè impeditiorem Magno faciliùs Alexandro ſine ferro ſic expedio. Antequàm hortum conſeras, eiuſdem linearem picturam quàm breuiſſima poteris in papyro graphicè deformato: areolam vnamquanque varia numerorum nota diſtinguito: graphidem hanc in geminas pagellas plicatilem ſcriptoriæ thecæ, vt diutius maneat, agglutinato: memorialem præterea libellum ad graphidis commenſum compingito: in eandem thecam includito: in eo libel-

Quo pacto præformandi horti papyracei, in iſque ſemina diſponenda.

UVA. BHSC. SC 08937

libello ad pagellarum margines areolis ipsis inscriptas notas ordine describito: post singulos numeros, puluinorum indices, destinatarum adijcito nomina radicum, quæ tum in bulbos, tum in tubera conglobatæ potissimùm seruatur; quæque hortensium deliciarum præcipua semina sunt: vt varias cuiusque puluini radices breuiter & clarè annotes, lineatas areolas, quo quæque loco diuersis conseri radicibus debent, litterulis, vel quo alio arbitrario signo insignito: eadem signa areolarum, ad quas pertinent, numeris libello adscriptis subijcito: è regione atque ad lineam florum nomina in album referto. Quòd si laxioris horti tota descriptio in geminas contrahi paginas non possit; in plures membratim partiteque ita colligatur, vt medijs duabus ipsi thecæ conglutinatis, quæ vtrinque excedunt, plicatili compendio intra eandem thecam includantur. Verùm, vt præuia hæc papyracea constitura quàm consultissima sit, florum patriam indolemque prænoscito. Debet enim accuratus callere sator, ex quo natali loco, è calido ne an frigido, ex humido an sicco, è pingui an ieiuno, ex aprico an opaco vnumquodque florum genus in exteras oras propagatum sit; vt suis quenque locis queat florem prudenter atque feliciter destinare. Ad hæc floriferarum radicum suas in classes tributarum numerum inito: ne is excidat, annotato: quot quisque puluinus radices

Florum patria prædiscenda.

Numerus recensendus.

qua-

UVA. BHSC. SC 08937

quaternorum inter se digitorum interuallo, aut rariùs differendas capiat, computato: puluinis ita radices destinato, vt, quæ præcocem, quæ tempestiuum, quæque serotinum florem ferant, singuli contineant; totoque ferme anno vernantes simul pubescant, simulque consenescant. Ea præterea in florifero satu diligenter curato, vt radices permisceas, quarum vna ab alia, cum eruetur, facilè discernatur, cuiusmodi sunt hyacinthinæ ac narcissinæ: vt cuiusque generis radices certis pro areolæ figura locis collocatæ artificioso florum colorumque in aduersis transuersisue puluinis responsu oculos delectent: vt è pluribus vnum florum genus vnicuique puluino copiosius assignes, quod, velut vnicolor vestis, variorum flosculorum discoloribus gemmis distinguatur: vt ordinata denique colorum confusio aut versicoloris texturæ aulæum, aut acu pictum variatumque phrygium opus æmuletur. Scio complures esse, nec ipse paucos noui nobiles colonos, colendi floris callidos & solertes, quorum alij differunt in areas sui cuiusque generis res; alij verò tam multa tam varia, inter se confundunt, vt in singulis puluinis ex vnoquoque genere vix florum vni aut alteri locus sit. Equidem, vt omnes vnicè amo, sic ab vtrisque amicè dissentio: quòd illorum areæ vnico rerum genere consitæ, floribus per temporum statas vices defloreſcentibus, sparsim nudæ turpiter

Mista satio vt facienda.

UVA. BHSC. SC 08937

caluescant; horum verò valde miscellus & quasi confusaneus hortus colorum obruat grata discrimina, discretamque radicum inuentionem impediat. Quare consultior mihi Apollo, siue sanior sententia non aurem, sed animum vellit; atque non Phaëtonti solùm in cælo percurrendo, sed mihi quoque in hortulo conserendo fugienda esse rerum extrema sic admonet, Inter vtrunque tene: medio tutissimus ibis. Mirandum igitur non est, & præferri à me, & præcipi mediocrem florum in satione misturam. Non diffiteor mitissimos etiam hortorum ciues, ac meram suauitatem, flores ciuilibus inter se odijs adeo posse dissidere, vt, si promiscui serantur, inimica vicinitate cominus pugnantes vel sese mutuò interimant, vel in sterilitatem effascinent. Verùm adhuc tam graues inimicitiæ compertæ mihi non sunt, vt versicolor societas inamœno diuortio mutanda videatur.

Tranquillus Romaulus.

Vnus Tranquilli Romauli, erudito florum cultu florentissimi viri, consilio ab anemona ranunculus distineri debet: assitus enim eam perurit & emaciat. Ad hæc non forensis modò, sed hortensis quoque negotij peritissimus, cultissima indole ciuis meus, Polydorus Neruccius diuturno sibi experimento deprehensum affirmat, quæ florem fundunt radice maiorem, distinctè, quàm permistè posita plantas feliciùs prouenire. Hoc igitur authore ranunculos, iunceo folio Hispanos narcissos,

Ranunculus ab anemona distinendus.

Polydorus Neruccius.

Qui flores seorsum, qui permistè serendi.

UVA. BHSC. SC 08937

cissos, tulipas, aliosque huius notæ flores separatim; cæteros eo, quem præscripsi, coniunctim ordine collocabis. Illa quoque speciosè nostros distinguet hortos ingeniosa permistio, quam in suis adhibet Cisternanis Franciscus Caëtanus Sermonetæ Dux, tam hominum, quàm florum temperator amœnissimus. Is ergo areolas pleraſque floribus triplici dupliciue tum genere, tum colore discretis seorsum, hoc est tripartitò bipartitòue ita conserit, vt aduersæ transuersæque vel eadem, vel simili varietate respondeant; vtque proximæ diuersarum satu colorum discriminentur. Si qua verò commodè vacent interiecta spatia, ea tuberoso Indiæ candido hyacintho consitis depressisque fictilibus media implet, miscellaneo pulchrè eminentis coloris flore per angulos distributo. Quin etiam peropportuno inuento ad colores eleganter distribuendos in hortorum graphide vnamquanque areolam tripartitam bipartitamue eo triplici seu duplici colore distinguit, cuius coloris floribus eadem in hortis ipsis obserenda est: in areolis quoque flores genere diuersos depacti laterculi crebro interpositu seiungit. Verùm vt florei satus optima ratio non aures modo tradita, sed oculos etiam perspecta erudiat; eorum hìc hortorum, quos idem Caëtanus Dux ad veteres Tres Tabernas, siue ad Cisternæ recens oppidum amplissimos

Ducis Caëtani consitio

UVA. BHSC. SC 08937

excitauit, quarta pars in paginæ anguſtias contracta, & areolis prædicta partitione diſtinctis notabilis exhibetur. Nequid autem Ciſternanæ amœnitatis in eadem pagina deſideretur, extimæ etiam apponuntur baſes, ſuſtinendis vaſis floralibus certa per interualla collocatæ.

Ducis

HORTI CISTERNANI QVADRANS

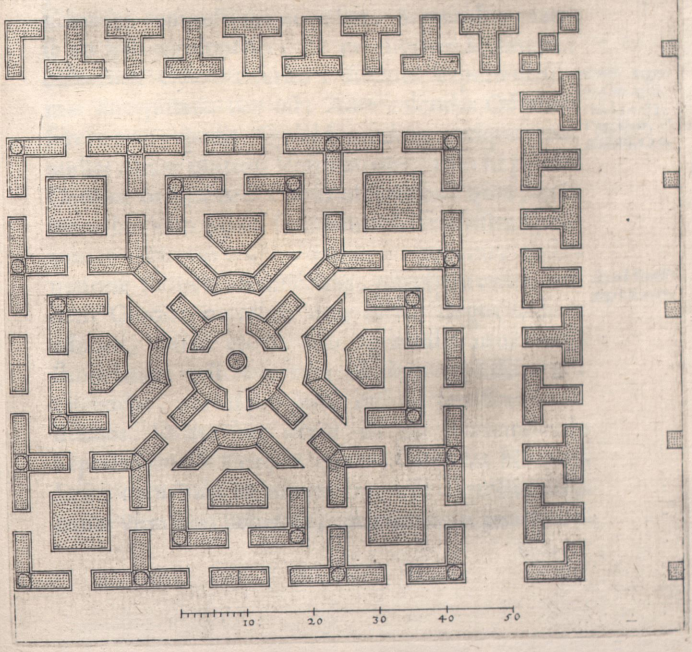

UVA. BHSC. SC 08937

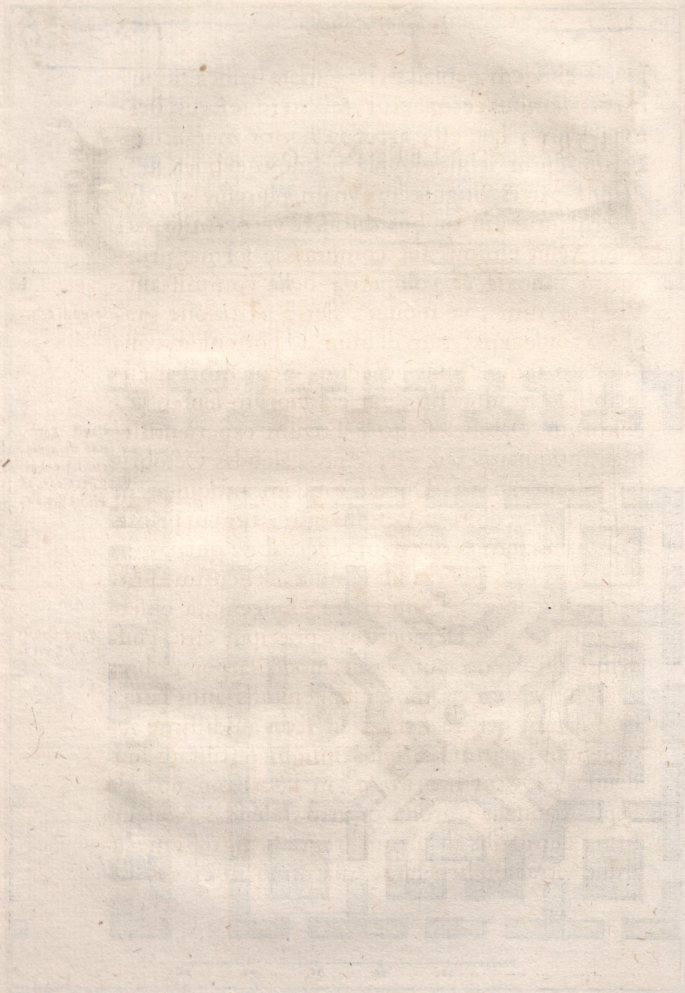

UVA. BHSC. SC 08937

Ducis eiusdem geniali stratagemate bellica munimenta floribus occupantur, feliciterque seruit Bellona Floræ; hoc est, arces in hortos mutantur. Earum enim ichnographia primùm delineatur, deinde partes singulæ in vnam pluresue areolas deformantur; in quibus distinctè vel permistè sati flores velut eminus aut cominus de formæ principatu innoxia & voluptaria bella committant. Vbi papyrum, vt monui, florea partitione graphicè conseueris, tum demum ad hortensem consitionem tempestiuus accedito. Septembri mense ab ipso æquinoctio, aut ex aliorum sententia cultorum Octobri serito. Etenim experientissimæ antiquitatis vox est: Ante calendas Octobris serere non expedit. Quòd si eandem antiquitatem audias, cum obitum Vergiliarum, tum in primis Coronæ ortum & occasum obseruabis: quia, quæ intra hos dies posita sunt semina, felicissimè prouenire dicuntur. Quin etiam ex accurata obseruatione subijcit Democritus, præcipuè circa eiusdem Coronæ occasum non modò largos imbres effundi, verùm etiam veluti genitalis anni horas stimulatam gestire terram ad fatus auidissimè accipiendos, partusque ipsos insigni fertilitate fundendos. Oritur hac ætate, in hoc Romano cælo Septentrionalis Corona quarto Calendas Nouembris, cum Solis in ortum regressi digressique lumine vltra non hebetata, matutino in exortu antelu-

Serendi tempus.

Conft. Pogonat. de agricul. l. 3. c. 13. Virg. Geor. 1. Plin. l. 18. c. 24.

Apud Conft. Pog. l. 2. c. 12.

UVA. BHSC. SC 08937

telucana incipit affulgere. Eadem cum occidente sole occidit septimo Idus Decembris. Ad properandos alij satus veteri agricolarum prouerbio illo incitantur: Properata satio solet sæpe decipere, sera semper. Alij verò properationem istam rati temerariam, vt incertas futuri temporis vices declinent, consitionem totam in tria quatuorue tempora partiuntur: vtque consilium ipsi quoque suum antiquitatis authoritate suffulciant, decantato veteris agriculturæ oraculo, Serere ne dubita, suaderi sibi satiuam hanc partitionem interpretantur. Equidem cum grauissimis quà Græcis, quà Latinis rusticæ rei magistris censeo pro vario regionum positu serendi tempora esse varianda: vbi quisque natura locus frigidissimus aquosissimusque erit, ibi primùm, nempe ante autumnale æquinoctium, siue etiam ab eodem æquinoctio serendum esse; tunc enim is calidior & siccior est: vbi quisque calidissimus & maximè siticulosus, ibi postremùm, siue post ipsum solstitium sementem fieri oportere; quòd is, quò largiores pluuias hauserit, eò vernabit vberior. Temperato denique solo conserendo mediam autumni temperiem, vti præmonui conuenire. Illud quoque tradendum hìc habeo, tempestiuè commodeque hortos obseri, postquam æstiuo igneam æstu terram largus ac ter saltem effusus imber ad palmum infuso humore refrigerauerit. Quippe leuis pluuia,

Colum. l. 11. c 2. Plin. l. 18. c. 24.

Colum. l. 11. c. 1.

Theophrast. De caus. plant. l. 3. c. 17. Cato De re rustic c. 34.

UVA. BHSC. SC.08937

uia, cum post longos æstus ac diuturnas siccitates superiorem terræ partem madefaciat, inferiorem verò non attingat, terram ipsam adhuc æstuantem vehementiùs aduersùm positas radices succendit. Neque tamen, simul ac magnis imbribus terra permaduit, seres: sed tantisper expectabis, dum pluuius ille mador modicè siccetur; ne madente limosoque in solo statutæ radices exputrescant. Quid, si (quod euenire non rarò solet) serenus imbrem sitiat autumnus? Non erit, cur ipse hortuli tui priuatus Iuppiter fictili vel cupreo nimbo fontanam pluuiam areis affundas: quia cælesti Libra examinatæ æquatæque diebus, aut mox productiores noctes humifica vmbra diurnam satis emollient siccitatem. Huc adde, sicco solo commissas, tanquam domi reconditas, radices non corrumpi, sed sub natali terræ tecto commodè habitare ac protegi, donec emollito pluuijs exitu altis nixæ fibris suo quæque tempore in floream siluam feliciter egerminent. Quid, si ipsa consituræ tempestiuitas ab imbribus intempestiua & naufraga radicibus sit? Erit, cur sationem prudenter procrastines, donec humus nimis humida resecat. Illud quoque inuiolatè custodies, vt austrinis tepidisque diebus hortos conseras; quia tepor laxato è terræ sinu fertiles ad semina vapores euocat, fibrasque citat: aquilonijs verò & perfrigidis sationi parcas; quia frigore astricta humus ægrè

Constant. Pogonat. lib. 2. c. 12.

Pallad. l. 1. tit. 6.

UVA. BHSC. SC 08937

Luna obseruanda. *Apud Plutarc. in Camillo.*

ægrè satus accipit, intercluſoque materno halitu languidè fouet. Cæterùm satori potiſſimæ curæ ſit, vt lunares vices vireſque prædiſcat, ac felices operi dies eligat. Neque enim eum Heraclíti diſcipulum placet eſſe aduersùs Heſiodum ſentientis, vnam eandemque dierum omnium eſſe naturam; ſed ipſius Heſiodi auditorem volo diſertè docentis, dierum aliam quidem eſſe matrem, aliam verò nouercam. Luna enim, inter ſidera Vertumnus, inæquali vultu ſubditos hominum labores non æqua ſemper aſpicit & iuuat. Idcirco ſunt è Græcis agreſtis rei ſcriptoribus, qui ſerendum putent creſcente Luna, à quarta ſcilicet vſque ad plenam, dum eadem infra terram eſt. Sunt etiam, qui doceant per Lunæ ſenium, quàm per adoleſcentiam, præſtare hortos conſeri: quia, cum ſeneſcentis lunaris luminis languidior calor humorque, gemina nempe generandarum rerum initia, terræ ſeminumque tenuiſſimos meatus, quos poros vocant, lentiùs relaxent ad germina; cumque naturalem plantarum calorem humoremque parciùs augeant, atque inanem foliorum luxuriem retardent; prior impetus genitalis in altiſſimas firmiſſimaſque fibras abit, quarum numeroſo largoque ſuctu ad floridam quæque radix alitur feracitatem. Verùm enimuero experientiſſimos colonos diuturna ſecus docuit experientia. Hi tandem ſelici periculo didicere cum augeſcente Luna, tum præcipuè præeun-

te

UVA. BHSC. SC 08937

te & consequente plenilunium quatriduo vtiliùs deponi radices, quæ deinde in flores densitate, amplitudine, numeroque præstabiles exeant; floridæque præstantiæ magno fœnore cultores abundè remunerentur. Per id enim tempus lunaris potestas caloris humorisque fœcundissima, luce auctior & potentior innatam radicibus calidam humidamque vim sic exauget & fœcundat; vt eædem & fibris diffundendis, & implendis, amplificandis, multiplicandisque floribus abundè generosæ & succosæ sint. Hæc ergo huiusce sententiæ summa esto: Florum sationi Lunam adolescentem, & globosam eligito: senio corniculatam (cornu ferit illa) caueto. Aliorum & quidem nobilium cultorum nonnihil diffidens vsus ita monet: Radices & bulbos crescente Luna, semina verò minuente deponito. Neque tamen vna satis est curiosis cultoribus citimi sideris notatio. Etenim penetrales quoque cæli fulgores florum genituræ propitios coniunctim obseruant. Hinc Accius in Praxidico (vt ex Plinio accepimus) serendum ait, cum Luna est in Ariete, Geminis, Leone, Libra, Aquario. Cum eadem commoratur in Tauro, Scorpij partes duodenas Sole transgresso tempestiuè seri existimat Zoroastres. Vnum ego aliquem nostra ætate noui domi forisque prudentissimum virum, qui consimili cæli obseruatione felicissimè serit. Non enim vnicum lunare lumen, sed orbis

Natural. hist. l.18.c.24

quoque

quoque ſigniferi, quem Lunæ menſtrua volubilitas totum permeat, ſationi commoda aut certè non incommoda ſigna obſeruat. Proſpera comperit Piſces, Arietem, Taurum, Virginem, & Libram, ea ſerè nimirum, quæ cum verno atque autumnali Sole coniuncta ſementinam tempeſtiuitatem afferunt. Vnam Geminorum extremam partem inimicitiam expertus eſt; reliqua media atque indifferentia. Animaduertit præterea ex prædictis ſignis ea ſationi feliciora eſſe, cum quibus Luna creſcens aut plena congreditur; horum verò aliqua in Lunæ auctum ſemper incidere, cum partim verna, partim autumnalia, ideſt aduerſa inter ſe ſint. Igitur cum augeſcens Luna felicium ſignorum cicunque ſubijcitur, ille ſemine ſerit; cum Taurum eadem, aut Virginem ſubit, radicum bulborumque tempeſtiuam iuſtamque ſementem facit. Quanquam autem iſtum creſcente Luna ſerendi morem potiſſimum ducit; eadem tamen ſub auxiliaribus aut ſaltem indifferentibus ſignis decreſcente, rectam ſementem fieri poſſe affirmat. Quare ſi laxior hortus diuturniorem ſationem exiget, quàm quæ intra lunaris adoleſcentiæ curriculum perficit poſſit; nobiliora ſemina adoleſcente, vulgaria ſeneſcente ſidere deponentur. Quærenti demum vtra ſit ſatio commodior, an quæ creſcente Luna ſub indifferentibus ſignis, an quæ decreſcente ſub propitijs ſit, ſecundam vtiliorem eſſe reſpondet. Vt

autem

UVA. BHSC. SC 08937

autem Lunæ cum sideribus cæteris statas congressiones exploret; mathematicæ perspicacitatis cælestes ephemeridas consulit, aut Christophorum Clauium, ad inueniendos Christianos fastos cæli numeros, ordinatosque lunares errores computantem legit. Lubet hìc (ne quid indictum præteream, quod expedire floriferæ sationi videatur) alias in obserendis hortis nonnihil diuersas cæli notationes attexere. Qui tantidem facit flosculi satum, quanti principis viri genitura fieri solet, vt felicissimum horoscopum minutiùs & scrupulosiùs inspiciendum putet; is vnumquenque morem periclitetur, optimum persequatur. Sunt igitur, quibus authoribus serere atque plantare oportet à quarta ante plenilunium die ad vigesimam vsque Lunam, præcipuè verò cum orbe prope iam pleno Luna supra terram est. Etenim per eos dies sidus tum incitatum tum lumine auctum obruta semina feliciter euocat & souet. Seruandum præterea est, vt nocentissimus Martis fulgor infra terram sit: vt ex errantibus beneficæ stellæ, Iouis præsertim & Veneris, supra terram extent, Lunamque ipsam felici positu aspiciant. Proderit quoque stellæ Saturni amicus aspectus: nam præest ea plantis, atque à corruptione & vermiculatione semina tutatur. Sit denique Lunæ stella in eorum aliquo signorum, quæ Terrea nuncupantur ab astrologis, in Tauro scilicet, in Virgine, in Capricorno. Quanquam

Comput. Ecclesiast. c. 12. & 13.

UVA. BHSC. SC 08937

Taurus duobus reliquis minùs creditur salutaris: quòd fixa stabilique efficacitate posita semina rarefacit. Quare sub illo copiosa sementis facienda est, vt modicè metas. Fortunata demum habentur & Piscium totum signum, & postrema Sagittarij dimidia pars. Nonnulli laudant consitos hortos Luna obeunte Arietem ab eiusdem Arietis parte decima tertia vsque ad vigesimam sextam, Taurum ab octaua ad vigesimam primam, Cancrum à sexta & vigesima vsque ad Virginis decimam septimam, Scorpium à nona ad quartam vsque Sagittarij. Infelices hortorum consitiones fiunt silente Luna, vel eadem & Sole deficiente: item cum Luna erraticis à stellis aut retrogradis aut noxijs, priuatimque à stella Martis aspicitur; siue cum ipsæ noxiæ stellæ supra terram agunt. Alij denique vetant deponi semina, cum Luna est in Cancro à parte prima vsque ad tertiam decimam, in Virgine à decima septima ad vltimam, in Libra à tertiadecima ad sextam & vigesimam, in Capricorno à vigesima sexta vsque ad extremam, in Aquario à prima ad vigesimam secundam. Vsque adeò Genethliaci cum stellis errantibus discordi sententiarum vertigine aberrant. Vt, qui in flosculorum natalitia sorte è cælo ducenda opinionum caligine cæcutiunt, quantùm in hominum libera conditione stellarum habenis frænanda hallucinentur, iudicemus. In tam dubia

UVA. BHSC. SC 08937

bia fallacique longissimè affulgentium siderum luce caligantibus incertisque cultorum sententijs, decreuit olim Flora prudenter maximam rerum terrenarum arbitram & præsidem, Lunam adire, atque consulere; vt multa nocte nigrantem, nempe ambiguam, necdum satis perspectam exploratamque veritatem in lunari lumine intueretur, optimumque tempestiui fatus consilium deligeret. Vno igitur Achate Zephyro, ardui laborem itineris euentilante, florumque omnium tributarias delicias in cistellam bellè congestas præferente, imis raptim è terris gradum facit ad cælum. Quà propero gressu anhelat cor, afflatur ver: quà solum premit pes, assurgit flos: pedis vestigium rosa est. Iucundissimæ aduentu hospitæ ipsum didicit, veluti lucis hortus, vernare cælum: lætiore siquidem lumine perfusa sidera floruerunt. Est in orbe Reginæ noctilucæ via patentissima planeque regia, signifero circulo subiecta, sed Solis itinere tum in Aquilonem magis elata, tum in Austrum magis deiecta, assiduique curulis cursus vestigio signata. Hoc ingressa curriculum Flora Lunam habuit obuiam in argenteo curru noctuabundam. Iam enim Lunæ amica Nox, non sine Somnijs somnifica papauera spargentibus, citimo mundo incubabat. Lunare vehiculum anteibat volaticus puer Hesperus, fronte splendida tenebrarum prænuntius: si-

Floræ Lunam consulentis fabula.

UVA. BHSC. SC 08937

quidem hæc cæleſtium flammarum extincta die interlucentium primam ſcintillam, Veſperum nempe ſidus præferebat. Currum trahebant ſubluſtri colore noctis albentes equi, volucri celeritate in Olympico ſtadio victores. Adductis habenis rapidiſſimam frænauit, Heſpero etiam adnitente, incitationem Luna, ſubſtititque in occurſum Floræ: ac perhumaniter arridens, Quæ potuit, inquit, adeo premens & cogens cauſa inueniri, tuos vt hortos, Flora, pulcherrimorum florum multicolore luce ſtellatos noſtro, quod minùs tibi renidet, cælo mutare volueris? Tum Flora, Meorum te florum altricem, meam te moderatricem colere potior & ſuauior eſt mihi cura, quàm floreum negotium inſiſtere. Vtque tutelæ tuæ, quàm culturæ meæ, plus tribuere flores intelligas; en ipſi te mecum tributarij conueniunt & venerantur. Debeo inquit illa, plurimum humanitati tuæ, cuius beneficio flores in cælo colligo, vnoque meum ſidere ſubluſtrem orbem ſtellulis nouis hortenſibus illuſtro. Gratam equidem hortenſi rei polliceor operam opemque meam. Iſtam nunc enimuero, ſubiecit Flora, è tua non modò luce, ſed voce quoque atque oraculo vt exorarem, arduum mihi huc iter fuit. Magna inter mites florum cultores, & quidem adhuc ſub iudice, lis eſt, quo videlicet menſe, quam menſtrui curſus tui die, quo cæterarum

UVA. BHSC. SC 08937

rum cum tua ſtellarum congreſſu florei ſatus faciendi ſint. Tuum iam eſt, quæ hortis è cælo præes, iudicium ferre; meum erit, quæ hortenſem diſciplinam trado, cæleſte decretum euulgare. Hìc exporrectæ dexteræ indice digito duodena inter aſtra fulgentem Libram & Scorpium demonſtrans Luna, ab Adulto, inquit, Septembri diem ac noctem æquiſſimis lancibus librante ad extremum vſque Octobrem ſtellati Scorpij ſplendido aculeo morientem hortos feliciter conſeres. Mei ſideris adhuc adoleſcentis felices numeros obſeruabis; ſi cum totum, quod ab octaua die ad quintamdecimam intercedit interuallum, tum præcipuè duodecimam diem hortenſi deliges conſituræ. Cæterorum minuta nimis, necdum ſatis comperta mortalibus ſiderum obſeruatio ſpinoſis in animo curis, quàm ſuauibus in hortulo floribus ſerendis vtilior eſt. Aſtra reliqua remotiora, vt hortos vix aſpiciunt, ita non magnopere curant. Meam ergo ſtellam vnam, terris citimam, & familiariſſimam, atque adeo rerum ſpiritum vniuerſa potiſſimùm germina animantem attendere ſatis habeto. Iamque vale: ſalutarem enim curſum diutiùs interſiſtere publica mundi cura non patitur. Floreo denique commeatu inque ſinum congeſto, perque currum diſperſo recreata, laxatis decoram in fugam habenis, velociore volucrum pennis curru volubiliter auolauit. Flora verò exoptati compos

Plin. l. 2. c. 9. & 99.

UVA. BHSC. SC 08937

oraculi felici comite Zephyro dilectos ad hortos facilè redux ſatiuam tempeſtiuitatem cæleſti reſponſo monſtratam, proſperoque deinde periculo comprobatam vniuerſis cultoribus promulgauit.

Ante-

UVA. BHSC. SC 08937

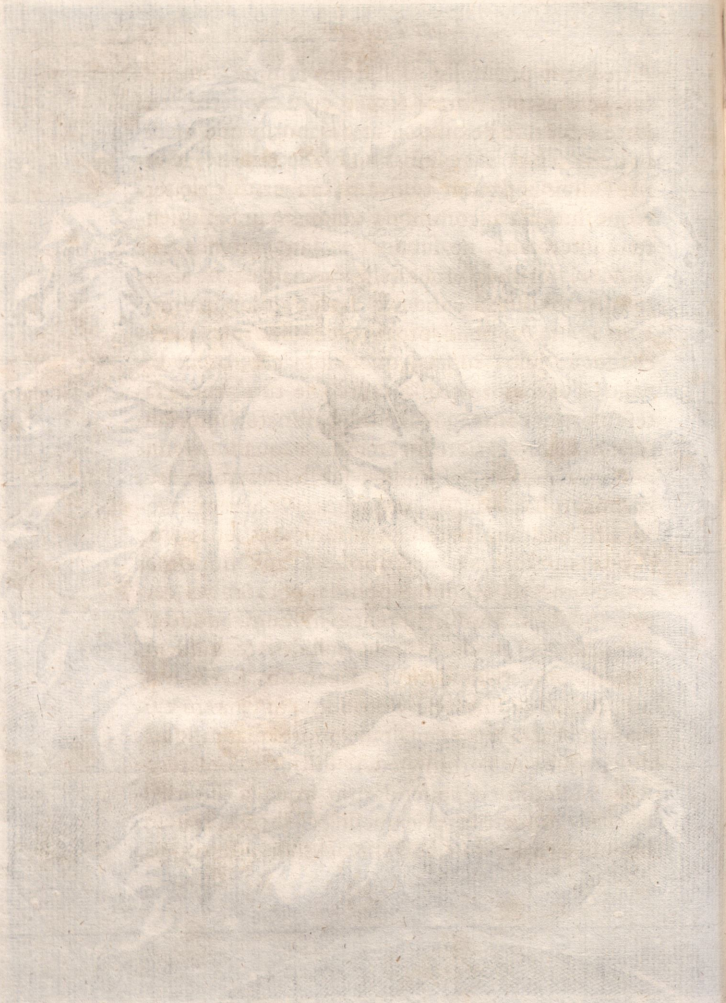

UVA. BHSC. SC 08937

Antequam præmollito soli strato semina commit- Radices vt purgandæ.
tas, veteres ipsis fibras (si quæ, cum effoderes, te
fortè latuerint) eximito, aridas inutilesque mem-
branas, seu potiùs exuuias bulbis detrahito: at ve-
ro Tulipis intimam tunicam, aduersùs cælo ter-
raque inuecta incommoda tanquam præmunien-
tem interulam, ne subducito. Iam verò floriferæ Vt inhumandæ.
radices, formosæ prolis delicatæ matres, ne abor-
tent, mollissimè cubent. Igitur duum palmo-
rum egesto (si quod fortè in areis obduruit) denso
crudoque solo; eoque, quod subiacet, breui bi-
palio, aut maiore trulla cautè, ne tutelarium la-
terculorum compago luxetur, pastinato; olitoriam
terram cribro rariore succretam ea, quam exigunt
ponendæ radices, altitudine substernes: tum leui
manus trullæue ductu exæquabis. Vt autem in so-
lo æqualiter substrato certas radicibus sedes, ac
debita interordinia describas; sulcos imprimes
cancellatos vel arundine pressè applicata, vel cer-
tè resticula in amussis intentæ modum adducta,
remissaque: singulos deinde bulbos, & quidem
generis omnes eiusdem, si separatim serere ma-
uis, in quaque decusse colocabis. Sin autem cui-
piam lubeat areas transalpino more quadrangulas
de vnoquoque florum genere distinctè conserere;
is ad radicum deponendarum æqualia interual-
la citiùs ac certiùs præfinienda Gallicam cratem
singulis areolis æqualem, & aptam, adeoque
dupli-

UVA. BHSC. SC 08937

duplicem triplicemue adhibeat, quæ sic fieri consuevit. In triangulum dedolati è materia aduersùs cariem curuationemque firmissima, præsertim ex abiete buxoque, asserculi ita conserte iunguntur, vt singulorum bini anguli porrigantur in latera, vnus verò angulus promineat, spatijs quadratis interuacantibus, quæ loci laxitatem cuique radici debitam relinquant. Decussata ista crates depressæ, quemadmodum docui, æquatæque terræ eo situ superponitur, vt plana pars supina sit, extante angulo deorsum verso: tum eatenus apprimitur, quoad sui vestigium sulcatim imprimat. Vbi sese cancellatim sulci decussant, radices locantur; humoque, sicut mox dicam, superinducta obruuntur. Alio clathratum hoc instrumentum artificio compingitur è quadrangulis asserculis, quorum singulæ decussis affixis ligneis bullis tumidæ modico pressu ordinata bulborum cubilia præformant. Hoc igitur ordine arborum symmetriam æmulati flores decoro vtilique quincunce, in quancunque partem spectaueris, recti sunt, ac terræ succum æqualiter trahunt. Cæterùm si miscellaneus, qui variam inæqualemque ferè postulat altitudinem, perplacet satus; duplicem habeo monstrare viam, longiorem alteram, alteram breuiorem, vtranque verò cultorum vestigio & consuetudine satis tritam & celebrem. Vt priorem insistas; in solo itidem coæquato, & arundine seu resticula cancellatim

Satoria crates duplex.

UVA. BHSC. SC 08937

tim signato bulbosas priùs radices, quæ debent altiùs insodi, depones: tum iuxta depositos bulbos defixis ad lineam tesseris, quæ superiores radices ab inferioribus iusto distineant interuallo, æquè minuti soli tantum supersternes, quantum minùs altè ponendi bulbi postulabunt; idemque solum decussatis sulculis præsignabis, & similiter conseres. Pari ratione tertium solum, siue soli tabulatum minimo spatio à summis laterculis dissitum impones, vbi anemonas & bulbulos minore mensura demergendos interseres. Vt autem altera expeditiore via vtaris; ad prædictam mensuram bipalmem exinanitas areolas recenti cribrataque humo vsque eò replebis, dum eadem pariter æquata, cancellatimque distincta palmi dimidio à summo laterculorum ambitu subsidat. Postea radices, prout exigent, ita distribues, vt earum alias in præparata mediocris altitudinis planitie sistas; alias vel scrobiculis manu ante excauatis, vel digitis assiduo soli repulsu viam pandentibus deprimas; excitatis denique terræ cumulis alias exaltes. Vbi ad præscriptum, & rite seueris; consimili humo positas radices sic operies, vt hæc areolarum oras non adæquet modò, sed paulò etiam cumulatior media extumescat: tum quia medius tumor vndique deuexus, deriuato percolatoque ad extremas puluinorum quasi colliquias pluuiali humore, sicciorem tutioremque à putredine sedem radicibus

UVA. BHSC. SC 08937

bus nondum ſolo hærentibus præbet: tum quia leuiter ſuperingeſta humus ſuo ipſa paulatim ponderе, caducoque imbre depreſſa ſummis areolarum marginibus coæquabitur. Quòd ſi magis in areis ab ipſo ſtatim ſatu inoffenſa æquabiliſque planities delectat; debet aggerata ſupra lateritias areolarum tutelas terra lignea regula radioue præradi, atque, vbi deſederit, ſemel aut iterum lacuna ſuppleri. Debent etiam ſummæ laterculorum oræ, ſi quæ puluiſculo aſpergantur, peniculo detergi; ne per imbrem luteſcant. Illud hìc habeo præterea præmonendum, aduenas Indiæ bulbos, quorum non pauci narciſſini generis ſunt, noſtris in hortis florem non edituros, niſi parum altè adobruantur. Etenim, antequam tranſuehantur ad nos, in Batauiæ Galliæque aquilonares oras tranſlati altiùs infodiuntur, vt à penetrabili frigore vindicentur; illic verò, dum ſolis calorem quærunt, vim floris fertilem in productius collum exhauriunt. Propterea frequenti compertum experimento eſt, florem tunc extitiſſe, cum, obruto bulborum ventre, collum extaret; quo ſenſim exareſcente magis compactum bulbaceum corpus ad floreum partum conualeſcit. Quare curandum eſt, vt parco in ſole ipſa ceruix apricetur, dum exareſcit; ne totum bulbum diuturnior inſolatio perurat. Hæc eſt nata cum hortorum cultu, ac peritorum vſu colonorum ad nos vſque tranſmiſſa vetus ponendorum in areolis ſeminum conſuetudo.

Alia

UVA. BHSC. SC 08937

Alia est consitionis ratio recentior, quæ, citra laborem conuehendarum in cellam radicum, per æstiuos menses easdem simul effodit, detractisque adultis nepotulis simul insodit. Verùm id ego sationis genus (nisi hortorum postulet amplitudo) vtpote periculosum atque incommodum non vsurpauerim. Periculum imminet vel ab æstiuis imbribus, quibus insuccata semina reualescente mox æstu frequenter ad tabitudinem inferuescunt; vel à residuo post imbres tridui quatriduiue nubilo, quod è plantis, quæ primæ florent, fibras elicit, redeunte deinde intempestiuo calore non sine frequenti plantarum ipsarum exitio perurendas. Neque verò par subeunt non eruta ac recens adobruta semina discrimen. Ab illis enim requieti soli densa soliditas æstiui humoris caloriscque penetrabilem noxam nonnihil excludit: ad hæc autem emotæ terræ laxa mollities pestem vtranque transmittit. Huc adde non leuem illam incommoditatem, quòd, si qua inter effodiendum corrupta semina offenduntur, in illo tumultuario satu apta substitui ægrè possunt. Quare incogitatæ consituræ flos inordinata plerunque confusio est. Antequam testas conseras, tum ipsarum tum radicum deponendarum numerum subducito: singulas cuique testæ radices (nisi cuiuspiam amplitudo exigat plures) cum peculiari tessera destinato: ista, ne animo excidant, in albo, qua præscripsi ratione, descri-

Fictilium conserendorum ratio.

UVA. BHSC. SC 08937

scribito. Testas autem ad satus accipiendos sic præparato. Imum foramen minutis potiùs glareis, quàm testaceis fragmentis (vt vulgò solent) obstruito. Illi enim ob globosam figuram minùs inuicem cohærentes conceptam aquam ex facili transfundunt: hæc autem planioribus corpusculis inter se apta modico terræ illapsu ita coëunt & coalescunt, vt superfluum humorem ægrè parceque transmittant. His aliqui excreta cribratæ terræ duorum triumue digitorum alta in eundem vsum superaddunt. Quem ego morem non improbauerim, nisi periculum fuerit à formicis, quæ per imum foramen adrepentes inter excreti soli minutulos aridosque calculos libentissimè nidulantur. Quamobrem expediet excretorum loco glaream aggerare. Vbi crassiore materia ima fictilia constraueris, tum cribrarij puluisculi tantum ingerito, quantum substerni deponenda semina postulabunt. Vbi anemonas & ranunculos, molles nempe radiculas, aut lectissimos bulbulos collocare velis; substratum solum, mollique manu depressum ab ipsis testarum oris ternos quaternosue digitos distet: sin autem maiusculi bulbi serendi sint, ad quinos senosue digitos subsidat. Ita mollissima constratas humo singulas testas vnica media radice conserito. Si quam pluribus destinaueris; senos illæ ab ambitu vasis, quaternos minimùm inter se digitos distent. Sic enim maternum terræ gremium lactentibus

UVA. BHSC. SC 08937

tibus fibris complexæ, quamuis à satu minimæ, largiore tamen suctu paucos intra menses ad vberrimum florum puerperium adolescent. Sed, ne plures in vnico vase radices permistæ confusæque secernentis cognitionem fallant, generis omnes eiusdem sint. Post singulos satus suam cuique testæ vel plumbeam, vel arundineam, vel surculaceam tesseram, supra eiusdem testæ labrum nonnihil extantem à tergo defigito. Ita positas radiculas humo itidem tenuissima cumulatim contegito; vt media humus paulò extumida consistere non patiatur aquam, sed molli vndique deuexitate diffundat. Nonnulli satores primùm testas humo cumulant, summis deinde digitis comprehensa semina vsque eò mergunt, dum ad primos articulos terra perueniat. Sed vulgaris ista satio non admodum placet: tum quia cæca ipsa collocatio nec præstituta seminibus loca, nec apta vel inter se vel à summis fictilibus interualla exquisitè custodire potest: tum quia incautà sæpe digitorum depressio soboleſcenter radices infringit; ac parentibus vtiliter hærentes, necdum à materno lacte remouendos fœtus cum vtrorumque pernicie, vel certè non sine magno vulnere auellit ac distrahit. Hæc autem fœta floribus vasa, si nondum abunde autumnus calores temperarit, loco subdiali quidem, non tamen aprico, tantisper hospita, dum folia exire cæperint, asseruato; ne radices ab humido terræ com-

plexu,

UVA. BHSC. SC 08937

plexu, antequam comprehenderint, turgescentes nimijs caloribus in tabem sufferuefiant: sin æstus remiserit, solibus expositas in sedes, vbi tamen apricis areolis non officiant, ad ornatum apta serie digerito: eadem singulis binisue stratis æqualiter laterculis, nisi lapideæ bases itidem scabræ suppetant, superponito; ne, imo foramine humo subiecta præcluso, vbertim concepta, nec facilè transfusa obrutas radices aqua corrumpat. Per eosdem autumnales dies minutis hiemalium vernorumq. florum seminibus seminarium sic obserito. E tenerrima terræ farina palmi dimidium alta sub ipsas puluinorum oras mollissimum cubile substernito: eam terram leui manu coæquato: illic suis singula notis sedibusque discreta semina collocato modicè rara, vt inoffenso incremento feliciùs conualescant: prætenui cribro terram dimidiatum digitum altam incernito: eandem radio, seu manu leuiter complanato: areolas, quæ hiberno soli ostentæ non sint, æstiuorum atque autumnalium florum vernæ sationi reseruato; minutiora semina æquè, vt iam monuimus, depressa spargito: grandiuscula in scrobiculos vnum alterumue digitum altos raris interuallis demittito, eodemque cribrati soli pollinе obruito: donec egerminent, superpositis pensilibus cratibus, aut ramusculorum vmbraculis (si fuerit opus) æstum defendito: si quando non pluet, ne terra sitiat, præscripti hortensis Aqualis, vel fi-

Minutorum seminum satus.

l. 2. c. 5.

cti-

UVA. BHSC. SC 08937

ctilis vel cuprei, anguſtiùs pertuſo tubo ſiue ſcopula aſperginem irrorato potiùs, quàm affundito: pro incremento terram identidem aggerato. Henricus Coruinus, experientiſſimus herbarius, antequam contumacis lentæque duritiæ ſemina ſolo committat, aquam defundit in catinum: nitri modicum ſuperfundit, ac diſtabeſcere ſinit: in eam nitratam aquam ſemina immittit: duodenas horas pro varia duritie plus minuſue macerari & medicari patitur: exinde ſerit: eandem aquam inſpergit, vt nitrum ex igneo terræ halitu concretum ſeminalem contumaciam ad vberem germinationem proritet. Breuiore alij via, ſalubrique vulnere præduræ grandiorum ſeminum moroſitati medentur. Illis enim forcipe apprehenſis, à tergo aduerſaque oculo parte corium præacuto cultro diſſecant, limaue deterunt; aut eadem non ſatis matura, & proinde molliora, legunt, & rite conſerunt. Ita humore terræ penitùs peruadente intra paucos dies turgeſcunt, citumque germen emittunt. Si agri modus anguſtior laxam aream ſeminario negat; fictiles catillos eadem ferme ratione, qua teſtas ſupradictas parandas eſſe præcepimus, intra ipſos hortos præparato: ad eundem ſeminarij modum conſerito: humoque ſubinde naſcentia ſemina tegito: per æſtum, donec germen exiſtat, à ſole diſtineto: per ſiccitates aſpergine tenuiſſima irrigato. Semina, quæ probabilem florem ediderint, præſigna-

Henricus Coruinus.

UVA. BHSC. SC 08937

signata in hortos admittito: quæ degenerauerint, reijcito: quæ nondum efflorerint, si perpetuis radicibus nituntur solo, ad floris experimentum intacta reseruato: sin fibras quotannis deperdunt, vbi illæ exaruerint, curiosè resossa, cribroque, ne aliqua prætereantur, à solo discreta post æquinoctium autumnale rariùs differito, nequaquam, nisi probata per floreum tirocinium indole, ad patritiorum florum consortium admittenda. Placet altera septentrionalis industriæ constitura, frigidæ videlicet plagæ opportuna. Congestitij lætaminis quadrata moles excitatur: huic æqualis mensuræ figuræque ex asserculis compactilis, quinos senosue digitos altus margo imponitur: media capacitas de more minutim succreta humo repletur, quæ vsitato satu grauidata inusitata felicitate parit. Nam subditi fimi suffitu aduersùs abortiua frigora vaporatur, ipsique partus pinguissimi soli vbere nutricantur.

Lex

UVA. BHSC. SC 08937

Lex floris seruandi.

CAPVT II.

NVnc alia Floræ lex æquissima promulgetur. Sicut florum parens, & altrix terra est; ita colonus sator simul, ac tutor esto: hortensis enim familiæ infirma teneritudo non vbere solùm indiget, verùm etiam tutela. Prima igitur coloni cura sit, vt subinde nascentes malas herbulas floribus defendat. Quoniam verò inutilibus ac voluntarijs herbis assiduè subnascentibus areolæ, ac semitæ, atque adeo testæ ipsæ facilè silvescunt; ideo totus omni tempore hortus exherbandus est, præterquam tellure vel gelicidijs obdurata, vel imbribus madente. Concreta enim tenaxque durities, quamuis auulsis solijs, hoc est filijs, extrahi non patitur parentem radicem, mox ab iniuria incremento vastiore reger-minaturam. Mador autem incommodè liberalis multum altricis terræ noxijs cum radicibus distrahendum agglutinat. Porrò facili felicique opera herbæ eximentur ex humo aut hibernis frigoribus, aut æstiuis solibus soluta, aut etiam humida, non tamen madida. Sed custodiendum est, vt infra herbaceum capillamentum depressis digitis arreptum radicis caput, digitorum impulsu laxata in orbem humo, recto conatu educatur: sic enim scitè trahentem radix integra sequetur. Hìc autem hortenses runcatores admonitos vo-

Modus exherbandi.

UVA. BHSC. SC 08937

lo, tunc esse runcationi tempestiuas herbas, cum illæ mediocriter adultæ manu eligi facilè possunt: perniciosè verò runcationem procrastinari, donec eædem altè lateque diffusæ alendis floribus paratum terræ vber emungant, inextricabili fibrarum nexu florea semina cancellent, irretiant, atque adeo strangulent, multiplicique lapsu solum complexæ contra vellentem pertinaciter obnitantur, aut etiam (quod nocentissimum est) arefactis caducisque seminibus sese latiùs reseminent. In eam denique prouidi cultores curam incumbant, vt, quoad fieri possit, areolas ante interpungent, quàm floreant; ne florum teneritudo runcantium fortuita offensione lædatur. Verùm quid prosit nocentes herbas extirpare, nisi nocentiores bestias extermines? Hoc longioris orationis argumentum in proximam disputationem, bipartitò & secretiùs pertractandam, reseruamus.

Detectas radices operiendi. Nunc alia florum incommoda propulsemus. Sæpe fit, vt posita semina vel sponte sua super terram emergant, vel fortuitò detegantur. Ea, si nondum radices egerint, altiùs defodito: si fibras miserint, aggesta humo accumulato. Eodem aggerati soli remedio ijsdem seminibus consulito, vbi non satis altè depressa fuerint. Indicio autem, erunt imæ foliorum partes, siue extantes petioli lacteo candore notabiles, vtpote maternis terræ vberibus proximi. Frigoris arcendi. Non placet contra gelicidia plantis circunspergi aut comminutas paleas, aut fimum, aut facilè vermiculantia cornuum ramenta,

UVA. BHSC. SC 08937

ta, sordida nempe remedia. Nonnulli testas intra tectum, quod solem largiter admittat, tantisper, dum terra regeletur, continent. Alij floribus apricatione gaudentibus noxiam tecti opacitatem rati vel ad parietem ab aquilonio auersum frigore, ac meridiano tepori aduersum easdem admouent; vel nostratis plagæ mitius gelu nihil veriti nullo munimento defendunt. At verò septentrionales coloni aduersùs sæuiora frigora hortenses puluinos arboreo musco ad palmarem altitudinem insternunt: quòd is æquè contra brumam, atque contra calorem tuendis floribus opportunus & beneficus est. Nec minùs eorundem solertia colonorum nobilioris notæ serotinis floribus æstiuos cauet ardores. Nam, ne breuis æui flosculi ab æstu præmoriantur, è tenuissimis abiegnis tabulis ad areolarum pretiosè consitarum commensum compactis & circunsectis, aut certè è lino textili vmbracula sic obtendit, vt inæqualium pedum fulcris innixa vel alligata deuexo varioque ad solis cursum oppositu solem arceant. Si per æstiuam hibernamue citra gelu siccitatem vel in fictilibus vel humi sitiant, quæ rigatione proficiunt, semina & radices; secunda post exortum hiemalem solem hora, eodem æstiuo iam occidente aut occaso irrigentur: ne vespertina per hiemem nocturno frigore conglaciet, matutina per æstatem diurno æstu inferuescat aqua, vtraque verò bibu-

Caloris defendendi.

Irrigandi.

UVA. BHSC. SC 08937

la semina perurat. Debet præterea nec nimia lento infusu propinari, ne plus æquo potæ atque inebriatæ plantæ marcescant; nec largior vno impetu affundi, ne temere ingurgitatæ, non in omnes æquè partes transfuso madore, inæqualiter alantur: sed cupreo fictiliue aquario vase, minutis foraminibus pluuio, irrorari, vt paulatim perfusæ æqualiter bibant, & feliciter viuant. Quòd si consitum fictile ab diuturna humoris inopia sicciſſima squaleat siti; tandiu in aqua demersum habeatur, donec vndique bibulum largiter immaduerit. Indicio erit penitùs extinctæ sitis tum lætior plantarum viriditas, & florum velut ridibunda formositas, tum ex imo testarum foramine liquoris emissa satietas.

Terræ cutis non scalpturienda.

Summa terræ cutis, quæ crustulam duxerit, nunquam per hiemem ligneo ferreoue scalpello (quod inconsultè nonnulli faciunt) incidenda, nec laceranda est: vt affusus humor quò lentior & moderatior, eò innocentior & salubrior humum radicemq; perfundat ac permeet. Eam ob causam ante hiberna frigora internascens inutilis herbula maturè vellitur. Ita in gelicidijs minimè herbescentia, vasa euulsione non indigebunt, quæ solum dimoueat, aditumque ad radices noxio frigori patefaciat.

Aquæ irriguę delectus

Irriguus autem humor è puteo, qui profundi haustus sit, quoad eius fieri poterit, hauriendus nequaquam est: quia nunquam incoquente sole rarefactus ac tenuatus, ideoque pertinaciter gelidus insuccatas radices

non

UVA. BHSC. SC 08937

non refouet ad alimentum, sed frigefacit ad exitium. Quare, nisi salubrioris aquæ suppetat facultas, antequam putealis affundatur, sub dio exponenda, aut etiam insolanda est, vt intepescat. Maximè probabilis atq. vtilissima riguis hortis haberi solet, tum quæ profluit; quia cursu percussuq. ipso extenuatur & incalescit: tum quæ cælo delapsa cisternis concipitur; quòd ignis potissimùm atque aëris vitali halitu fœta hortensem mirificè auget fœcunditatem. Propter hanc elementorum beneficam temperiem censentur imbres agris maximè salutares. Aqua stagnans & pigra damnatur, vt quæ putri crassitudine agerrimè penetrans, tetroque spiritu promptissimè nocens vermibus procreandis, quàm floribus alendis, præsentior est. Rigationis modum rigandarum stirpium ætas & sanitas temperabit. Nouellæ tenera atque humida ætatula, minimo etiam corpusculo, vt minùs sitiunt, sic parciùs bibunt. Confirmatis iam viribus adultæ, vtpote calidiores, siccioresque, innocentiùs, quàm viri, bibaculæ sunt: fontes enim, non dolia, exhauriunt. Quæ præterea consueuere, liberaliter potari desiderant. At verò quas caries, aut senectus, rerum omnium morbus, infestat, ne præmaturè corrumpas, cautè parceque adaquabis. Ex veteri denique admonitu floream hortis feracitatem tusa lotos & in aquam iecta, aut fœnum græcum in aqua tritum medicata irrigatione conciliabit. Si pluuius ventus magnis im-

Constant. Pogon. de Agric. l. 12. c. 6.

UVA. BHSC. SC 08937

Vasorum inclinatio ad euitandos imbres.

bribus terram alluat; testarum in latus acclinatarum ora, ab ipso vento auersa in oppositam plagam expedit obuertere: ne tum defossæ maternæ radices, tum prominuli florei partus in solo nimis madente naufragium faciant. Si floris cuiuspiam, qui præsertim inani scapo sit, statura procerior violento turbine euerberetur; surculi adminiculo statuminanda est, aut fictili tubo circunuallanda. Si radix intra testam condita decoloratis, aut marcentibus solijs ægrotare deprehendatur; testa in latus inclinata, Aqualis tubulo aqua superfundatur, donec, innocenter excauata proxima humo, radicis oculus atque adeo totum latus citra fibrarum iniuriam diluatur ac renudetur: corrupta pars ferro ad viuum recidatur: integra, dum affusus humor pauliſper exiccetur, per semihoram detecta sit: tum, cera terebinthinæ resinæ admista obducto vulnere, arida & macra humo fossula repleatur. Si defossus bulbus de indicio eodem vitiosus esse intelligatur; terra, quæ circunfusa est, cautè subducta, ligneo cultello vitium viuo tenus abradatur: vitiatæ tunicæ detrahantur: macro itidem siccoque solo scrobiculus expleatur. Sin autem siue bulbi, siue radicis ima morbus infestet; penitùs erui debent, & curari, & etiam terra modò præscripta obrui. Si circa folia floresque summum solum albido, araneoso, aut roscido, nec non fungum olente mucore obduca-

Caduci floris fultura.

Vitiosæ radicis curatio

tur,

UVA. BHSC. SC 08937

tur, quo tanquam ferro succisa germina cum radicibus contabescunt; existimandum est, illic aut corij resegmen, aut clauum, aut aliquid tale infuso vitio nondum in terram computruisse. Quare, vitiata statim humo, quæ circùm supraque est, citra radicum contactum & noxam egesta, recens innocens & macra sufficiatur. Sunt, & quidem insignes, hortorum cultores, qui flores florumque caules innocenter attrectari putent: eos verò, qui tactionem damnant, superstitiosè meticulosos vocitent. Si tamen res ad philosophicam trutinam expendatur, damnificam esse floribus contrectationem diffitendum non est. Flos enim, floreusque cauliculus dum contrectatur, mollissimi corporis quà distenti, quà contracti, quà distorti naturalis constitutio violata luxatur; adeoque flos ipse læditur, vt sæpe gracilescens extabescat. Vsque adeo vita floris est esse intactum. Quanquam florei partus iam hominum voluptati, ornamentoque, nec non suæ ipsorum gloriæ adulti distrahi debent à materno radicum vbere, vel vngue vel potiùs ferro succisi; vt etiam à vulnere formosissimi breuem quidem, at glorioſam vitam viuant inter gestantium complexus, inter odorantium oscula, inter plausus admirantium: vt in ipsa morte risu discolore renidentes mortalitatem exhilarent: vt ijsdem expirantes legentibus odoratam animam mortalibus vitam inhalent: vt denique

Florum contrectatio cauenda.

Recisio vsurpanda.

UVA. BHSC. SC 08937

nique iam enixæ radices diuturniore nutricum officio liberatæ ad pulcherrimæ fœcunditatem sobolis perennent. Flores autem sparsim decerpere oportet, vt in singulis areolis æquè rarescant; floridos quoque plerosque caules citra subnascentium florum vulnus paululum supra terram subsecare, vt ipsius proceritas caulis flori formam exaugeat, & radici vberioris alimenti absumendi materiam subtrahat. Est, qui iam desitis bulborum floribus folia solo tenus intondeat; vt, quando florei cirri defluxerunt, abraso foliaceo capillitio glabellus hortus minùs horridè caluescat, hoc est impubis atque imberbis exhausta in senectute iuuenescat. Istam equidem violentam caluitiem nobilium hortorum nulli suadeam: quòd attonsarum è vulnere plantarum vitalis ac genitalis vigor tenuissimus euanescit; radicesque vel enectas, vel ad alios fœtus relinquit effœtas. At verò, cum superuacaneus tantùm & crassior succus in foliorum luxuriem abeat, hortum præstat capillatum habere, quàm caluum. Huc adde, quòd per germinis plagam frigoris caloriscque penetrabilis inclementia proximam radicem non rarò vel enecat, vel emaciat. At enim rei rusticæ nobiles magistri affirmatissimè docent floriferis bulbis affines cæpas, solijs detractis, magis fieri capitatas, & conualescere. Quid ergo detractio eadem tanquam pernicioſa damnetur in bulbis? Quia nimirum,

Folia post flores non detrahenda.

Plin. l. 19. c. 6. Constant. Pogonat. Agric. l. 12. c. 31. Pallad. tit. 24 Februar.

UVA. BHSC. SC 08937

rum, qui porrigi solet in folia, concoctus leuiter succus crassior & lentior ex angustis attonsi bulbi meatibus effluere non potest. Quare ad inferiora contractus bulbum ipsum & largè nutrit, & mirificè amplificat. Verùm, qui pulchrè pullulat in flores, humor, quia tenuior & purior est, vtpote magis concoctus, è spiramentis vulneris facilè interspirat & vanescit. Argumento sit delicatæ atque euanidæ tenuitatis florum vita breuissima. Huc accedit, quòd eodem humore superfluente, quo bulbus violentam in pinguedinem, seu potiùs in hydropa distenditur, genitalis calor, ac viuida vis in florem eruptura sic opprimitur ac restinguitur; vt vna existat ex ignaua obesitate ingrata sterilitas. Parem scilicet natura legem plantis dixit, atque animalibus, vt præpinguia minùs fœcunda sint. Fatendum igitur est crassitudinem bulbis faciente tonsura non magis foliorum comam, quam fertilitatem recidi. Quòd si narcissinorum præcipuè foliorum incommodè diffusa magnitudo displicet, laxiorem in nodum molliter substringatur. Sic enim, succo ad ima leniter coacto, plenioris crassitudinis bulbacea capita fiunt. Cæterorum autem folia bulborum tum breuia, tum lata, tum fragilia, nodo videlicet inepta, quæ tamen non geniculatim seu gradatim adnata caules altè conuestiant, sed à radicibus humiliter assurgant, si Plinij consilio deflexa obruantur; ipsa

Quæ cura ijdem folijs adhibenda,

l. 19. c. 5.

UVA. BHSC. SC 08937

sa succo in sese contracto capita excrescent. Eadem poteris areolarum folia æstiuo sole siccata vel eximere, vt etiam sine floribus niteat simplex munditijs hortus, vel vtiliùs relinquere, vt obrutas illa radices à calore solis excusent. Cæterùm testæ, amissis floribus, ne vehementi sole ignescentes inclusa semina perurant, appetente iam æstate in subdialem locum, qui tamen non insoletur, transferantur, vbi emeritas radices mitior æstus paulatim atque innocenter arefaciat. Si ver extremum, aut æstas noua largis atque hiemalibus imbribus diffluat; ne radices iam enixas corrumpentem humorem nimium fictilia vasa concipiant; aut humi (quemadmodum modò præscripsi) reclinentur, aut intra porticum aliudue sub tectum aëri patentissimum comportentur: in clauso enim adhuc humida semina mucescerent. Si bulbos soboleſcere velis; vel altero, vel tertio quoque anno extrahes: sin ad vnicam florum vbertatem reseruare mauis singulis annis effodies. Hoc tamen consilium ad complures inferiùs percensendos duntaxat referes, non promiscuè ad vniuersos. Sunt enim nonnulli rariùs eruendi, quorum vnumquenque suis nominatim locis excipiemus. Possumus quoque cum experientissimis cultoribus & sentire prudenter, & feliciter periclitari; qui cum ad copiam, tum ad pulchritudinem florum plerosque rarissimè bulbos effodiunt. Sed illud

Vasorum post flores custodia.

Exemptio bulborum nostratium.

quo-

UVA. BHSC. SC 08937

quotannis cuſtodiunt, vt adnatas ſoboles à matribus auellant; ne maternum illæ ſuccum, in flores cæteroqui abiturum, in ſui nutrimentum incrementumque prælibent. Igitur poſt octauum calendas Iulias ſubducto ſolo adhæreſcens bulbaceæ matri bulborum pullities cautè detegitur, clementerque reuellitur: ſubtractæ iam effœtæ recens ac fertilis terra ſufficitur: eruta ſoboles opportuno in loco mox repangitur. Pari ferme ratione, ſi quando immotæ bulbiferæ matrici diſſerendam, aliouue mittendam ſobolem ſubtrahere voles, ſic facies. Soboleſcentis bulbi ſitum, niſi memoria tenes, aut niſi præfixa teſſera iam animo infixiſti, memoriali codice, tanquam ſibyllino volumine, conſulto inueſtigabis; illic terram vſque adeo ſubduces, quoad imam parentem cum adiuncta poſteritate retegas: tum altera manu matrem ipſam retinebis, altera, quos cupies, poſteros leniter innocenterque reuelles; terram denique in effoſſum ſcrobiculum reuocabis. Quoniam verò æſtiuis quà caloribus, quà imbribus obrutæ radices ſæpe marceſcunt; idcirco expedit palmum altam puluinis humum ſuperingerere, quæ medio tumore in omnem partem æqualiter deuexo vtranque ſeminibus defendat iniuriam, donec autumni benefico tepori humorique excipiendo aggerata humo exoneratæ areolæ detumaſcant. Peregre allatos & adhuc hoſpites loci cuiuſpiam bulbos, ſi hoſpitale ami- Exte. norum

UVA. BHSC. SC 08937

amicumque solum nacti fertili semel successu floruerint, loco mouere non expedit: quia nostro tum cælo, tum solo nondum assueti translatione sterilescunt & pereunt. Commodum satisque diuturnum effodiendis bulbis bimestre spatium est, humo sicca per æstatem ab extremo Iunio in extremum vsque Augustum, cum folia & fibras æstiua iam insolatio siccauit. Præcoces tamen bulbos, præsertim verò narcissos præmaturè præstat eruere: quòd Augusto mense nonnunquam pluuio nouellas illi citare radiculas incipiunt. Solo à recenti pluuia madido cessandum; ne præconceptus humor effossas bulbosas radices corrumpat. Sic autem effodito. Ab extrema qualibet areolæ parte trulla seu manu leuiter demissa solum in semitas progerere incipito: proximos bulbos diligenter perueſtigato: subducta circunfusa humo extrahito; vel certè lanceæ cuspidi non absimili, quod supra descripsimus, ferramento infra radices adacto humum paulatim suffodito, interque manus identidem caducos educito: caueto autem, ne incauta ferri manusue impressione vel parentes vel pullos saucies, aut seiungas: sic ad reliquos ordinata fossione progreditor, donec omnes effoderis. Antequam ad areolam aliam perscrutandam rimandamque transeas, priorem recognoscito ac retractato: solent enim minutiores præsertim bulbi cum ipsa terra subtracti conniuentem latere scru-

l. 1. c. 5.

UVA. BHSC. SC 08937

ſcrutatorem, qui cum eadem regeſti præpoſterè confuſeque regerminant. Ad hæc egeſtum ſolum regerito; ne naturæ artique inimica inanitas in lacunoſis areis lateritium ſepimentum incommodè ſubſidere & collabi faciat. Seorſum conſerendos, qui leuiter matribus hæreant, adultos bulbulos innocenter ſeparato: ſiquis bulbus cariem vitiumue aliud ſentiat, exacuto in cultellum ſurculo bene purgato: ſabulo vulnus inſpergito: ſingulos vix erutos bulbos indecoro noxioque puluere ſordidos (tulipas tamen excipio) præſcripto peniculo detergito; ſiccis radiculis liberato; exterioribus tunicis quamuis aridis ne ſpoliato, nam illæ opportunam vitio protegent nuditatem; ſuas in claſſes diſtribuito; ſub dio ne relinquito, nam illos cum imber & ros, tum maximè ſol corrumpit; ſed aut loco nonnihil calido, qui tamen ſoli obnoxius non ſit, priùs per biduum aſſeruato, vt bene ſicceſcant; tum in ſiccæ frigidæque cellæ pauimento deponito; aut certè ſtatim comportato intra tectum in conclaue ijs aſſeruandis accommodatum, quod nempe à ſole auerſum, Auſtro imperuium, Aquiloni feneſtratum ſalubriter inſpiretur, in ſumma quod frigidum ſiccumque, muribus denique inacceſſum ſit. Super cellæ huiuſce pauimentum ſuos in ordines digeſta, inſcriptiſque ſchedulis notata ſemina expandito: illic per dies quindenos aut vicenos aura frigida perflari & ſiccari ſinito; deinde

Adnatorum.

Erutorum cura.

Reponendorum cella.

in

UVA. BHSC. SC 08937

in arcas ad seminum discrimen loculatas, siue in alias thecas papyraceis inuolucris præscriptisque nominibus discreta recondito. Ego singula bulborum genera singulis pensilibus canistris, quæ raro textu salubrem semper auram admittant, vtiliùs inclusa distinxerim. Ad hunc eundem modum anemonas tum in areis, tum in fictilibus positas erues & repones. Hoc tamen à bulbis anemonæ discrepant, quòd illi rariùs erui possunt; hæ (quicquid alij sentiant) quotannis debent: cum diutius obrutæ vitio atque exitio, vt sæpe comperimus, opportunissimæ sint. Nisi ranunculum, ob compluscula pediculos Polypum inter flores, protinus à foliorum casu extrahas; vltro ipse more ranarum supra solum resiliet, à sole plerunque periturus. Vt autem soboles parenti arctissimè implicatas explices extricesque, in vmbra priùs afficescere sinito: vbi enim conserta cruscula detumuerint, faciliùs atque innocentiùs extricabuntur. Nihil nimirum temerariæ festinationi tam impeditum est, quod cauta cunctatio non expediat. Hæc seruandorum florum ratio est, quorum fibræ cum solijs æstate arescunt, & pereunt. Aliæ verò plantæ, quæ radices æternas habent, sub ipsum serendi tempus erutæ, aut protinus aut mox obrui debent; dum tamen interim in supradicta cella incolumes conseruentur. Sed iuxta salutaris, ac formosa Pæonia vel subterraneo loco, vel intra-

Quando, & quemadmodum anemonæ eximendæ.

Ranunculi.

Plantæ immortalium radicum.

te-

UVA. BHSC. SC 08937

teſtam ſuperingeſti ſoli cumulo cuſtodiatur à ſole. Eodem terræ frigido humidoque operimento quæ tenerrimè carnoſa ſunt, velut fritillariæ ſiue melegagrides, defendantur; ne inſepulta rugas trahant, ac penitùs exareſcant. Denique ſilueſtria vel montana lilia, ſimul ac defloruerunt, effodiantur, viridiſque caulis cautè eximatur. Hæc enim radiculis carent, dum vernant, quas, deperditis floribus, agere incipiunt. Vſque adeo quod in terris pulcherrimè floret, radicatum ac ſtabile ſæpe non eſt.

Bulbi teneri carnoſique.

Lilia ſilueſtria.

Contra maiuſculos hoſtes hortenſe bellum.

CAPVT III.

NOn in theatrali tantùm, ſed in hortenſi quoque arena hominibus cum belluis bellum eſt. Adeo ab ipſo theatro voluptatis optatiſſima pax exulat. Vtque minimè nos eſſe tutos, cum maximè ſecuri ſumus, admoneamur: ipſa ſæpe hortos cuſtodia infeſtat. Quis autem hoc iniuriæ credat? hortenſem elegantiam & munditiam ipſi corrumpunt in primis atque contaminant domeſtici fideliſſimique cuſtodes, canis & felis. Vterque videlicet ab acri bile inquies, atque agile, ideoque venaticum & ludibundum animal, in tenera reſolutaque humo vel ſubterraneam prædam,

Canis, & felis agilitas vnde.

UVA. BHSC. SC 08937

dam, lacertulos & muſculos facili foſſione veſtigans, vel belluinam pyrrhicam exultim ludens, concinnam ſoli æquabilitatem iniquat, vtileſque nonnunquam radices effodit. Quin etiam ſelis præpoſteram & poſticam ſementem faciens delicatos hortos odiosè ſtercorat; ſuique fœdum ac fœtidum indicium ipſo, quo contegit, circunſcalptæ cumulo terræ detegit. Quamobrem cautè colonus obſeruet, ne qua id genus beſtia per hortos recèns conſitos euagetur, prius quàm cæleſtibus aquis denſatum fuerit ac ſolidatum ſolum. Per eos dies hortenſem canem domi ſolutum, ne tabeſcat in vinculis; per eas noctes intra ipſos hortos catenatum contineat, latratu ſatis inſidiatores proditurum. Domeſticam ſelem à noxio excurſu arctior cuſtodia cohibeat. Externos quà canes, quà feles tum probè obſeratum oſtium, tum edita munimenta vel cæmentitia, vel ſaltem (vt ante dixi) ſpinea diſtineant. Multi, quibus hortuli modus non ita magnus, faciliſque tuitio eſt, molliſſima humo ſartos puluinulos ſuperiniectis aſperant ſpinis, donec illi contra iniuriam obduruerint. Ego verò ſatius eſſe duxerim ſepibus dumeta relinquere, plantarumque rariſſimas duntaxat ac præſtantiſſimas præacutis arundineis paxillis præfixis obſepire, ne cui noxæ obnoxiæ ſint. Cæterarum ſiqua radicum eruta fuerit, ſuam in ſedem, quam ſuffoſſa monſtrabit foſſula, reponatur;

l.1.c.3.

UVA. BHSC. SC 08937

tur; ſiqua vallecula defoſſa, ſiquis monticulus excitatus ſit, leni truliſſatione complanetur; ſiqua felis adobruit excrementa, ea procul trulla proijciantur, ne rurſus excreturam eodem odor inuitet. Quanquam iſtis incommodis opportuni non erunt horti, quos præſcripta modò munimenta tueantur. Sed grauior imminet radicibus à talpis muribuſque, hoc eſt à clandeſtinis hoſtibus pernicies. Adeo vel humatas ſepultaſque florum parentes & perſpicacitas, & cæcitas peruident, vt lædant. Ac talpæ quidem ad nocendum ſatis oculatæ, quòd inquietis ingratiſque vnguibus hoſpitalem terram vellicant & lacerant; quòd hærentes nutrici optimæ innocentes radices longè lateque actis cuniculis oppugnant ac ſubruunt; quòd nocentiſſimis furibus, muribus volui dicere, occultas ad corrodenda ſemina vias aperiunt; iuſto cæcitatis ſupplicio, vt locuples author Steſimbrotus ait, ab ipſa terra damnatæ ſunt. Sed cum ſeuera non reuocet animaduerſio à cæca magis, quàm ſint oculi, nocendi libidine; tum veteres, tum recentes coloni communem in hoſtem vltione multiplici conſpirarunt. Sotionis antiquiſſimi ſcriptoris præſentiſſimum contra talpas remedium eſt, vt veratrum album & cynocrambes cortex contundantur, cribrentur, cum polenta & ouis ex vino & lacte ſubigantur, & plures in offulas coacta ipſarum foraminibus talparum inſerantur. Facilio-

Talpæ cur hortis noxiæ.

Apud Suidã in voce τυφλότερος

Vt inſectandæ.

Apud Conſt. Pogonat. de agricul. l. 13. c. 7.

UVA. BHSC. SC 08937

Apud eund. ibid. Pallad. lib. 1. tit. 35.

ri quoque tormento cunicularium & cauaticum hostem Græci debellabant, suffitu fumoque victores. Nucem, siue aliud quodcunque pari duritia pomum vtrinque perforatum enucleabant: nuclei loco paleas, cedriam, seu ceram, & sulphur includebant. In eundem vsum vas angustum vsurpabant; spiramentis exiguis, ne quà interspirarent, præclusis, nucem intus accensam, seu quod aliud suffitionis instrumentum in aditu laxiore sic aptabant, vt acceptum forinsecus afflatum intima penitùs in latibula diffunderet; vtque, oppletis tetro fumo cuniculis; talpæ protinus fugerent, vel necarentur. Contra bestiolas easdem proderant frequentes felium excubiæ, dum tamen satis duratum solum suffodientium seu ludicra, seu fœda vestigia non ita facilè admitteret. Ea gratia mustelas habebat nonnemo mansuetas, quæ suis in latebris incautos grassatores iugularent. Erant, qui foramina ipsa succo silueſtris cucumeris, & rubrica opplerent. Plerique in aditu pendentium setarum laqueos disponebant. Nonnulli circa talparum cubilia plures cauos aperiebant; vt quamuis orbi tenebriones immissam inimicam lucem sentirent, longeque diffugerent. Istæ in talpas veterum inermes pugnæ; hæc recentium ferrea expeditio rusticorum. Eorum aliqui bipalio, aut ligone, rastroue armati loca talpis infesta vigilanter obseruant. Ea plerunque sunt areæ, prata,

UVA. BHSC. SC 08937

prata, hortique, vt quæ lumbricis pingui solo gaudentibus, iucundissimo nempe talparum pabulo, abundant. Vbi ergo terram in tumulos exaltari suspendique lento speculatu cognouerint, eò statim leuibus tacitisque vestigijs, ne strepitu territus terga vertat hostis, accurrunt; & bipalio, aut ligonis rastriue acuta parte cum ipsa terra subterraneum vastatorem effodiunt; aut certè retusa assurgentem humum validè contundunt, vnaque suffodientem bestiolam vel exanimant, vel obstupefaciunt. Alij verò exarmatis manibus sic expugnant. Vbi excitatus cæspes emotæque terræ cumulus intumescit, effossum à talpa scrobem, remota vtrinque, terra detegunt; inde cuniculum plerunque ramosum ad cubile vsque latebramque bestiolæ, humo penitùs egesta, vestigant atque aperiunt. Verumenimuero, quia, quàm hebeti est visu, tam acuto est auditu talpa, fossionis etiam remotæ sonitum tenuissimum sub denso surdoque elemento liquidè exaudit; atque, antequam in angustias adigatur, nouas ad fugam vias vngue rostroque scalpens humum regerit in summum aggeratque. At, cum prope à præda venatorem esse ex emoto solo percipit, protinus diuque consistit; ne scalptura capturam pariat. Ea re callidi venatores vnam sæpe alteramue horam immoti cessant, vt diuturna quiete absentiam simulent. Decepta demum longa cessatione

UVA. BHSC. SC 08937

bestiola suum properè opus adurget, rostroque suffossam irrequietis pediculis terram eiectat in cumulum. Tunc enimuerò insidiatores subita manuum impressione emoto mollique cum solo talpam extrahunt; arreptaque ipsius ceruice, aure-, caudaue, prædam, ne se mordicus vlciscatur, pedica impediunt; captiuamque in herile Capitolium referunt mercenarij triumphatores. Ipse præterea villoso holoserico mollior animalis huiusce villus, inter pellitarum vestium delicias vendibili mollitie ac nigritia expetitus, opima victoribus frequenti quæsticulo spolia repræsentat. Ita belluino bello lentè profligato rustici Fabij, fabis vtique victitantes, agrestem nobis cunctando restituunt rem. Hìc & placet & decet laborioso parabile, permoleſto iucundum attexere inuentum. Ollam fictilem, palmos binos, aut vnum & semis altam loco talpis obnoxio summa tenus humo, aut paulò inferiùs totam infode; viuam talpam in eandem ollam demitte. Illa, vbi diuturnæ lucis intolerans neque latibulum fodere præ vasis duritie, neque præ altitudine ac læuore vlla ex parte potest euadere, tinnulo grunnitu calamitatem dequesta finitimas talpas ad commiserationem opemque penetralibus è cauis contrahit. Videas non sine risu totum subinde agrum scatere nigellis tenebrarum sororibus, quæ, quò nota vocat querela, cecitate duce perreptantes in lubricum

UVA. BHSC. SC 08937

cum decipulum alia ſuper aliam incidunt; atque identidem creſcente cadentium ſtridore, cæcarum captiuarum atratus chorus tragicam intra ollæ caueam diſſona grunnit ſymphonia. Nec ante iſti cæculi Homeri ſuorum Iliada malorum flebiliter canere deſinunt, quàm penitùs oculos invindicis mortis æterna nocte præcludant. Diceres canoros in funere cycnos, niſi ſtridor & color obſtaret. Vernis hæc menſibus tempeſtiua præſertim captura eſt; cum genitalis annus ad ſocietatem animantes extimulat; cum cæcus amor cæcos aſſeclas facilè in præceps trahit. Quanquam ex facili talpæ totius quoque anni ventoſo ſtatu capiuntur, quo frequentiùs & cuniculos agunt, & humo egeſta cumulataque ſe produnt. Quòd ſi cæca feritas adeo nocet; quid faciet oculata? Quamobrem aduersùs nocentiſſimè fœcunditatis mures implacabile bellum ſuſcipiendum eſt; ne, ſicut agreſtes prædantur fruges, ita vrbanos populentur flores; *Plin. l. 10. c. 65*
neue ſicut olim Gyari Troadiſque incolas fugarunt, ita nunc hortorum colonos exterminent, *Idem lib. 8. c. 29.*
vt impigro ipſi dente hortos colant. Si tanta ipſis furandi dulcedo eſt, vt apud Chalybas duriſſimum *Id. l. 8. c. 57.*
ferrum furtim arrodere ſuaue ſit; quidni teneræ radices, fœtæ floribus matres, furaciſſimam ingluuiem timeatis? Atque vtinam ſicut in aurarijs ſodinis iſtos auri voraciſſimos Craſſi ne- *Idem ibid.*
potulos iuſtiſſimi exactores tanquam repetunda-

UVA. BHSC. SC 08937

rum reos exenterant, vt illustre furtum repetant; sic nobis liceret aluo dissecta corrosæ floriferæ radicis integrum furtum educere. Sed hæc vindicis auri prærogatiua est, vt nimis auida viscera dilaceret. Age igitur veteres nouasque machinas contra mures, hortorum lemures, adhibeamus. Quoniam verò murium alij vrbani, quos oculorum, auriumque, atque adeo totius corporis mensura liberalior, caudæ quoque longum syrma nobilitat; agrestes alij, quorum cum reliquum corpusculum, tum præsertim oculos, aures que necnon caudæ appendiculam insigni breuitate distinxit curta rusticitas: ab vtrisque floriferæ radices defendendæ sunt; ab illis, quas domus; ab his, quas humus occultat. Domesticos mures, ideſt familiares fures, apud eundem Constantinum Cæsarem grauis author, & vltor Paxamus hisce supplicijs mactat, pœnis multat, terriculis fugat. Polentam semine siluestris cucumeris, helleboro nigro, & colocynthide, aut certè helleboro solo medicatam offert. Murium cauernulas querneo cinere saturat, vt nocenter aspersos scabies occupet ac perimat. Ferream scobem fermento admiscet, qua deuorata dispereant. Adeo ferrum vel sine vulnere interficit. Eosdem perdit rubi radice cum butyro, pane, caseoque commista. Idem ex veteri vsu album helleborum, & cynocrambes corticem tusum cribratumque cum polenta,

Mures vt profligandi. *De Agric. l. 13 c. 4. Pallad. l. 1. tit. 35.*

UVA. BHSC. SC 08937

lenta, & ouis, & lacte confundit ac subigit, eamque intritam in ipsorum foramina immittit. Vbi moderatiùs punire libet, tithymalum contusum cum polenta ex mulso propinat. Ita vel in tenebris ad furtum perspicaces excæcat, hoc est lepido miraculo è muribus talpas facit. At verò suis è latibulis relegat ac fugat, quos simul chalcantho, origano, apij semine, ac melanthio, vel seorsum hæmatite lapide, aut viridi myrica suffumigat: Sed efficaciùs territat abigitque vniuersos, cum captum quempiam detracta capiti pelle dimittit: timent enim reliqui, ne sibi quoque cum charissima cuticula muris facies exuenda, & ridiculè recutita Marsyæ larua induenda sit. Horum contra mures medicamentorum pleraque docet Anatolij quoque, ac Tarentini de horreo liber. Illud præterea affirmatissimè scribit Anatolius, cui Didymus subscribit, si spissam amurcam in æream peluim infundas, atque medijs in ædibus noctu constituas, omnes tum incolas tum accolas mures & conuenturos, & adhæsuros. Agrestium murium contactum radicibus defendes, si easdem, antequam obruas, Apuleij consilio felle bubulo contingas. Multò tamen præstat per caniculares dies cicutæ semen cum helleboro polentaque miscere, aut anguini cucumeris, vel hyoscyami, vel amygdalæ amaræ, atque helebori nigri æquas partes contusas ex oleo subigere,

Apud Constant. Pogon. de Agric. l. 13 c. Pallad. l. 1. tit. 35.

UVA. BHSC. SC 08937

re, atque ita intritas in cauos murium indere: hæc enim esca ocyssimum est vescentibus venenum. Qui verò vetustissimum in Bithynia rei periculum fecerunt, pro certo affirmant rosei nominis rhododaphne murium aditus tam nocenter occludi; vt ipsi mures, dum in exitu nituntur, ad morsis ijs, quæ obstant, miserè moriantur in-
ibid. rosis. Exitialibus hisce medicaminibus addit Palladius agrestis cucumeris & colocynthidis æquè noxiam suffusionem. Cæterum gnarus cum primis ac prudens naturæ Plinius vel herbaceis vel alijs parabilibus armis murinum bellum ita profligat.
l.21.c.21. Denticulatos hosce furunculos helenio herba, & nomine pulcherrima, & re alioqui saluberrima,
l.22.c.18. contrita enecat. Chamæleone, siue ixia, addita aqua & oleo, eosdem contrahit ac simul exa-
l.22.c.22. nimat, nisi protinus aquam sorbeant. Simo itidem herba vel fugat, vel cauerna præclusa extin-
l.20.c.2. guit & sepelit. Decocto anguino siue erratico cucumere sparsa semina ab ipso liberat noxio contac-
l.18.c.17. tu. Cinere mustelæ aut felis diluto, vel decoctarum aqua semine consperso musculos procul abigit. Adeo furti reos vindicis vel extincti solus odor
l.30.c.16. externat atque exterminat. Vnum denique soricem castrat & emittit: vt vnus emasculatus complures in fugam vertat masculos musculos. Adeo brutæ quoque, omnisque grammaticæ indociles animantes odere neutrum genus. Sic antiquitas

pro-

UVA. BHSC. SC 08937

prolusit in mures; sic posteritas debellat. Muscipulas instruit multiformes. Inter has ea præstantissima habetur, quæ gemino artificio vtrinque captiosa est. Liceat hìc citra curiositatis affectatæ notam rem hac ætate notissimam particulatim describere, cuius artificium reliquis aduersùs mures excogitatis machinis decet anteferri. Tabellis plerunque fagineis curiosè læuigatis in capsulæ seu domunculæ oblongæ modum compingitur facie quadrangula. Tabellarum altera pauimenti loco supposita ternas suffulcit erectas in parietes, & nonnihil prominet in gradum; altera lacunaris instar superposita modicè porrigitur in subgrundas. Ostiolum claudit cataracta siue foris pendula, quæ geminos vtrinque ferreos annulos tenuissimis è ferro clathris insertans breui lino de longiusculo vecte, ceu tollenone suspenditur. Vectis hic ab ea parte, qua cataractæ adnectitur, crassior paulatim ita gracilescit, vt in mucronem desinat. In media superiore tabella defixus eminet cuneus bifurcus, qui vectem ferreo filo traiectum ideo intercipit; vt ille susque deque versatilis cataractam attollat ac deijciat. In eadem extrema tabella sub extremo vectis mucrone foramen ferream lineam transmittit transuersæ foraminis ferreæ lineolæ ad retinaculum circunuolutam, nec non summa parte reduncam, ima hamatam; vt superior vncus extremo vecti cataractam attollenti leuiter hæreat, infe- Muscipula.

UVA. BHSC. SC 08937

inferior hamus escam tenaciter teneat, quam vbi subrepens musculus auidè ac mordicus arripit, repentè reducto superiore retinaculo cataractam in suam deijcit ruinam; incautæque gulæ reus popinam sibi vertit in carcerem, mox, geniali ac ludibundo carnifice fele, ridiculum saltuatim supplicium luiturus. Posticum decipulum quò simplicius eò funestius est. Vnica laxior à tergo affixa tabella capaci murini capitis humili foramine in orbem feneſtratur. Satis intus insidijs patet non ita magnum angulare spatium, quod in obliquum statuta muscipulæ anterioris tabula relinquit. Ima foraminis ora ternis eminulis ferreis aculeis armatur. Extimus itidem ex ferro radius partim à summa tabella ad imam latè recuruatus affigitur, partim ijsdem aculeis transuersus libero ductu protenditur, cuius apex paulùm vltra foramen porrectus ferrea linea supraque infraque foramen reflexis apicibus tabellæ infixa cancellatim includitur. Funiculus ligneum cuneolum radio adnectit; quo violenter ad summam vsque ferreæ lineæ curuaturam in nerui morem adducto, altera cunei extremitas tenui lino alligata summæ tabellæ imponitur, vnco supponitur altera eius simillimo, quem in priore muscipula descripsimus. Hic etiam inferiùs hamatus subdolam escam offert, qua vixdum auido dente contacta emotaque, cuneus repente lapsus ex vnco radium laxat: ille magno impetu

UVA. BHSC. SC 08937

petu ruens interceptum lurconis caput & subiectis aculeis affigit, &, supra quàm auiditas cuperet, infelici epulo sistit. Sed, quoniam prodigiosæ fœcunditatis bestiolas muscipulis fallere anceps ac lentus ludus est, ipsa sub esculentis illecebris latentia præsentissima venena in perniciem irritantur; in quibus auripigmentum siue arsenicum, vtpote parabile, vsitatum admodum est. Equidem venenata ista remedia ijs relinquo vsurpanda, qui non metuunt, ne gulosi præguſtatores mures tum esculenta tum proculenta contagioso contactu halituque suos vlturi venenarios inficiant. Tutius ego medicamentum suaserim, vitrum modicè tusum, aut gypsum recens in farinam solutum, vtrunque verò cum caseo, siue cum alio quopiam muribus expetito cibo subactum, ac per infesta loca in pastillos digestum. Illud enim anguloſis aſperisq. pulusculis mollissima viscera erodit, insanabilique dolore lancinat; hoc celerrima concretione lapidescens præcluso spiritu strangulat; neutrum autem contacta cibaria venenat. Sed cur domesticas venatrices, feles indictas præterimus? Præ cæteris probantur colore leucophææ, pallida fuscaque varietatæ virgatæ, prædatricibus nimirum tigribus, vt forma, sic indole simillimæ, quæ à Syria originem & nomen trahunt. Istas enim, vtpote calida è regione propagatas, temperatior sanguis ad mansuescendum dociles, ad venandum sedulas facit. Legendæ

Optima felis forma.

Carda. De ver. variet. l.7.c.33.

UVA. BHSC. SC 08937

gendæ ſunt ore toruæ, pectore toroſæ, pedibus amplæ, toto corpore grandiuſculæ, hoc eſt leoninæ magnitudinis generoſa breuiaria, vt ſeſquipedales hoſtes aggredi, ac fruſtillatim comminuere ne pertimeſcant; natura mares, vt viriliter vim audeant in mures; arte ſemimares, ne foris amicas ſequioris ſexus feles, quàm domi infenſos muſculos, auidiùs conſectentur; docilitate cicures dominiſque tractabiles, non efferæ atque vncinatis vnguibus ſanguinariæ mimæ; aſſuetudine in ipſis procul excretis ſordibus mundæ, non in medijs ædium munditijs ſpurcificæ; educatione vigilaces, non ſolidum diem noctemque ſtertentes; fidelibus excubijs totam domum perluſtrantes, non latentis ſub cinere igniculi ſeſſiles cuſtodes, Veſtalis nempe ſuperſtitionis hæredes; parco denique vilique cibatu ita famem tolerantes, vt hoſtilibus rapinis emeritæ veſcantur, non herilibus damnis inexplebiles ventres immeritæ diſtendant. Sin autem iuuat lepido facilique miraculo furacem murem transformare in vindicem felem, ſic facito. Denos duodenoſue maiuſculos mures viuos capito; captos in amplum, atque ab eſculentis prorſus vacuum vas, ſeu fictile, ſeu ligneum, includito; idem vas, ne quod pateat effugium, probè operculato; vnum tamen exiguum relinquito ſpiramentum, vnde quid intus rerum agatur, arbitreris. Et rabidi quidem fame ſtimulante captiui mutuo ſe morſu

UVA. BHSC. SC 08937

ſu abſument. Tu verò ſubinde quot ſuperſint explorato; vbi vnum reliquum eſſe compereris victorem, & conſanguineæ carnis Thyeſten, continuò per ædes liberum emittito. Is enim murina efferatus carnificina nihil tale ſuſpicantes cognatos mures ad vnum omnes fele felicior, quia fallacior, breui iugulabit ac perdet. Adeo fames degenerat in furorem. Ita vltimo ſupplicio multatis domeſticis latrunculis, ipſum iterum capito atque occidito carnificem; ne, qui generi ſuo non pepercit, in rem tuam eſcariam inſaturabili voracitate graſſetur. Poſt tragicam Thyeſtæ carniuori fabulam ab vno muſculo cum plauſu datam, naſcentis è dentium ſatu armatæ multitudinis, mutuis ſeſe vulneribus concidentis, cruenta ſpectacula ferro concolor murina natio inſtaurabit; ſi ſcobem æris Cyprij cum fallaci pulticula deuorarit. Mox enim in rabiem acta è ſatis dentibus extitiſſe videbitur, velut olim armis pugnans fabuloſa terræ filia iuuentus; quia ſeſe morſibus inuicem lacerabit. Denique, vt vniuerſi domeſtici mures domi naufragium faciant, oris anguſti turgidique ventris vas oblongum & peramplum aqua ita oppleto, vt à ſummo labro palmum circiter diſtet; aquæ ſummam partem fluitante acere, ſiue ſupernatante gluma integito; triticeam farinam, caſeique fruſtula vel ſcobem inſpergito. Tum verò mures odore pellecti, ac ſolidam aquæ ſuperficiem

UVA. BHSC. SC 08937

ciem rati prono impetu saltuque in escam ferentur: sed incautis exitiali syncopa caseus vertetur in casum, liquido elemento grauia non suspendente vestigia. Ades iam animo genialis hortorum colone, & aure facili risuque liberali lepidissimam rusticorum murium capturam accipe. Circunuoluta membrana, quam Pergamenam appellant, plurimos turbinetur in cucullos circumplicatæ partis oræ conglutinentur, vel consuantur; pars verò ad hiatum eminentior pro murini capitis magnitudine in orbem æqualiter attondeatur. Hi cuculli, demissis ad imum casei nucisue iuglandis frustulis, summisque lateribus intrinsecus visco circunlitis, in scrobiculos paulò laxiores, propter murium foramina sparsim effossos, sereno cæli, arido terræ statu ore tenus defodiantur. Fiet enim, vt escaria illecebra decepti vaguli mures tota capita induant in cucullos; ac tenacissimè adhærente visco, dum cæco ingressu perreptant, virgarum ictibus debilitati à vestigatoribus, nullo negotio capiantur chartacei monocerotes, sine vulnere capite diminuti. Iam verò tempus est, quamuis pusillos, agrestes hostes arcu petere ac balliſta. Et hic sanè arcus arcuatæ pedicæ, qua ficedulæ falluntur, non absimilis tum maximè vulgatus est, tum minimè operosus. Vt autem maioris operæ balliſtas conficias, virgas duriusculas in complures arcus recuruato; lineum neruum singulis prætendito; graciles arundines duode-

Balliſta in mures.

duodenos quindenosue digitos longas in geminam cuspidem ordine opposito bifurcam exacuito: supra cuspidem alteram ad quinque digitorum interuallum arundinis vtrinque perforata crassitudine ita funiculum traijcito, vt alterum laxius foramen funiculi nodum extremum intra inanitatem ipsius arundinis admittat, ex angustiori altero funiculus totus propendeat. Ad hæc laxioris arundinis, quæ gracilem priorem cum funiculo capiat, palmare internodium sub ipsis nodis præcidito, vt summa pateat pars, imam genicularis cartilago tenui ligno inarescens penitùs occludat: ab ipso statim geniculo binas è regione fenestellas musculis peruias aperito: supra istorum foraminum alterum à summo arundinis ore quaternorum interuallo digitorum transuersam crenam altè imprimito, inserendum intenti arcus neruum excepturam: in laxiorem arundinem eundem gracilem calamum sic demittito, vt traiecta funiculo pars imo sit propior internodio, ipse verò funiculus ex ore summo laxæ arundinis cum gracili calamo simul emineat: arcum gracili præfigito: neruum crenæ inserito: funiculum elato intentoque arcu eò vsque adducito, donec ima calami cuspis ad fenestrati foraminis, quod ille obstruebat, summam partem reuocetur: funiculo ipsi, vbi foraminis initium attingit, herbaceam tæniam adalligato: eandem ante medium foramen recto obiectaculo ductam sub imum latæ

UVA. BHSC. SC 08937

arundinis nodum reflectito: muſcipulam hanc ſic aptato, vt modicè prono depactoque in terram, cum herbeo vinculo arundineo nodo, quà liberum eſt ab herbulæ mora foramen, agreſtis muſculi cauernulæ continuetur: ne quis autem hinc atque hinc exitus pateat, vtrunque latus aggerata humo ſaxuliſque congeſtitijs obſtruatur. Ita muſculus in egreſſum obnitens, extrinſecùs obiectæ herbulæ retinaculo præroſo, in ſuum caput iam arundinis cauo inſertum cuſpidem biſulcam arcu premente cuituram laxat; ſibique, dum maximè conſulit, minimè cautus vitæ filum cum herbula recidit.

Ne

UVA. BHSC. SC 08937

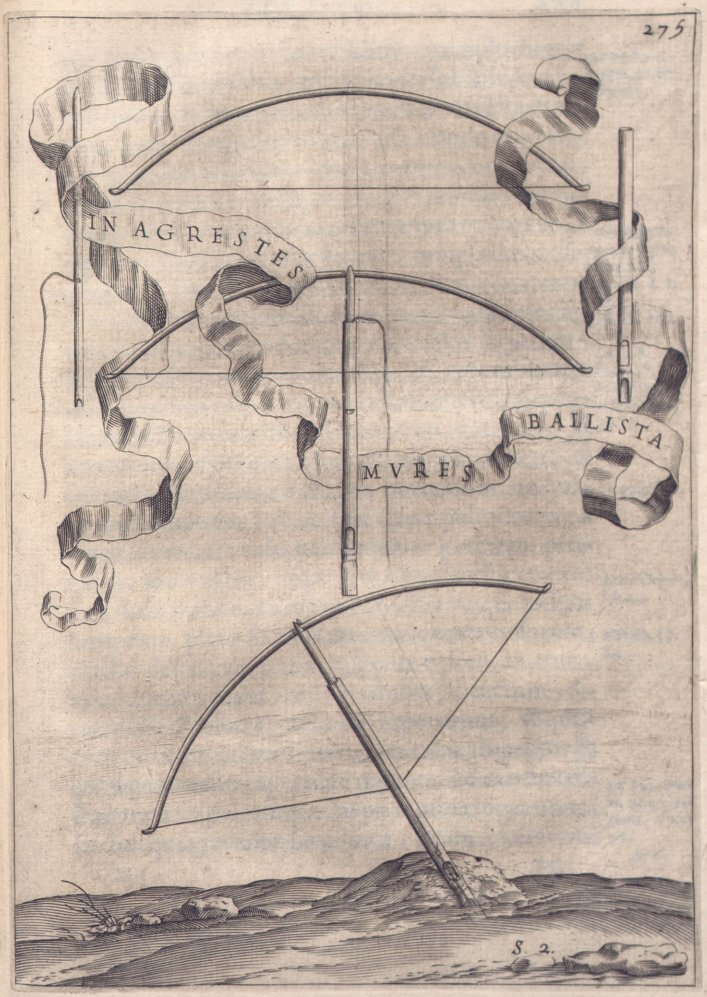

UVA. BHSC. SC 08937

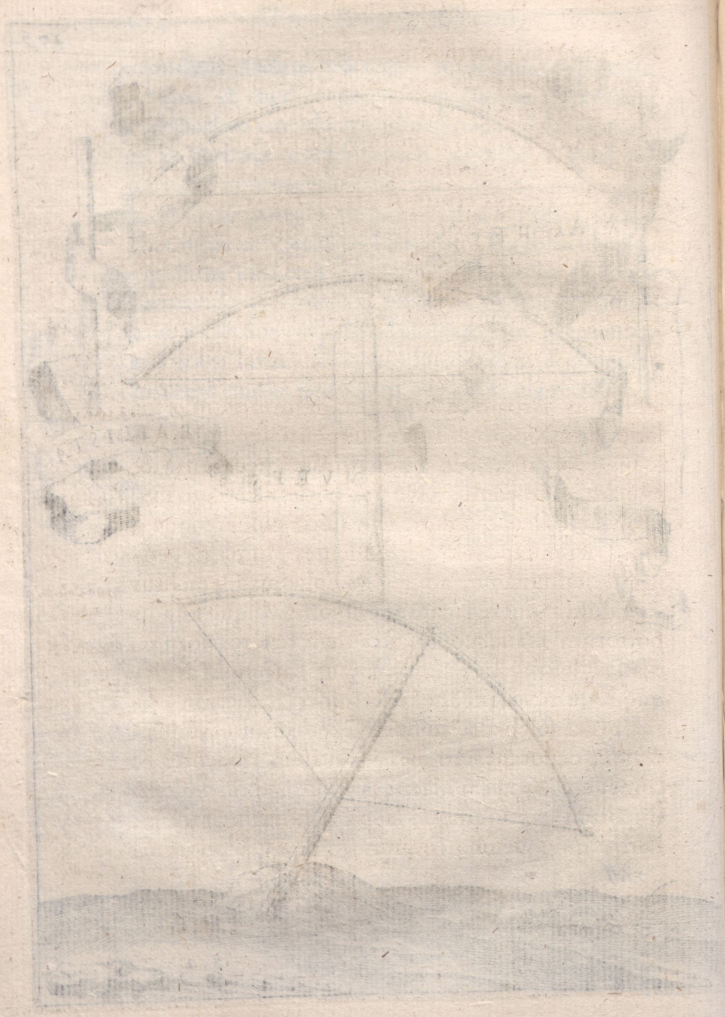

UVA. BHSC. SC 08937

Ne principis horti funestissimo exemplo hortis omnibus execrabilis anguis in herba subdolè lateat; sicut olim in pomo, ita nunc in flore crudeliter niteat; cum floriferis radicibus sese importunus defodiat, calida in latebra hibernaturus; cum germinibus horrendus erumpat, tepido sub cælo vernaturus: vramus galbanum, cerui capræue cornua, caprinas quoque vngulas & pilos, iuniperum, radices lilij, styracem, nasturtium, & rutam ex veteri; at ex recenti consuetudine corium veteresque calceos, ranas quoque luridas rubetasque fugaturos, & quicquid odoris grauitate dispellit, accendamus: tribulum herbam ex aqua tritam immittamus in latibulum: inimicissimam serpenti fraxinum, si locus ferat, asseramus: amicissimam hederam, & saluiam distineamus. Ne rei hortensi etiam improbulæ auiculæ, dum sese sicco puluereoque à longa serenitate solo perfundentes plumam pennasque emundant, atque (vt Ephesius Heraclitus ait) dum puluere lauantur, suffossis vbique fossulis hortorum plana subuertant, neue teneros florum thallos defringant: allium sponte nascens in aruis, quod Alum vocant, ne regerminet, incoctum, sicut prisci solebant, in hortis exponamus; vt quæcunque deuorauerint aues, continuò stupentes & consopitæ manu capi facilè possint. Ad earundem stuporem capturamque lappæ semina ingeramus: herbæ quinquefolio simillimæ, quam à foliorum nu-

Remedia in serpentes, & rubetas.

Constant. Pogon. de Agric. l. 13. c. 8.
Pallad. l. 1. tit. 35.
Plin. l. 8. c. 32. l. 28. c. 10. l. 24. c. 8. l. 12. c. 17. l. 20. c. 13. l. 16. c. 13. & 34.

In auiculas.

Apud Colum. l. 8. c. 4.

Plin. lib. 19. c. 6.

Io. Bapt. Porta Mag. natural. l. 15. c. 8. Apul.

UVA. BHSC. SC 08937

numero heptaphyllon, nouoque vocabulo tormentillam nominant, valido vino incoctæ fruſtula cum eſculentis ſeminibus per hiemis præſertim frigora niueſque obijciamus: cum hordei granis pultem ex hordeacea farina, hyoſcyami ſeminibus, & felle bubulo temperatam apponamus: hordeum itidem cum hyoſcyami ſeminibus & muſcarijs fungis in pulticulam permiſtum offeramus: triticum, aliudue auibus expetitum ſemen cum aqua ſeu vino ſtillatitio, cum quorum alterutro priùs aut ſimul nigrum helleborum inſerbuerit, inferuefactum afficcatumque ſpargamus: aueſque obſtupefactas aceto roſtris affuſo, ſi libuerit, excitemus: eaſdem (quod ruſtici noſtrates ſolent) ingrato ſulphuris ſuffimento abigamus; vel priſco nouoque more mortuarum auium mobile terriculum ſuſpendamus, vt viuæ metuant, ne ſibi quoque ipſis pendulo ſupplicio vacillandum, hoc eſt ſine vita volitandum ſit.

Contra minutos hoſtes machinæ.

CAPVT IV.

HVc recidit humani faſtigium dominatus, vt præſtantiſſimum hominum genus cum belluinis Pygmæis, & quidem ancipiti infelicique nonnunquam exitu, belligerare neceſſe habeat. Hinc, tanquam cum Gigantibus de-

præ-

UVA. BHSC. SC 08937

præliaturi, pro pulcherrima chariſſimaque florum natione contra vermiculos operoſas naturæ artiſque machinas expedimus. Adeo quodcunque monſtrum, quamuis exiguum, ad iniuriam magnum eſt. Te verò manet in primis eruca, te limax inexplebiles florum paraſiti, par ſceleri ſupplicium; vt vnde innoxiæ apes delibant vitale mel, vos feri fures lethale fel deguſtetis. Et erucam quidem auido morſu folia floreſque abſumentem, ſubterraneo ingreſſu hærens radicibus ſolum ſubuertentem, venenato contactu plantas adurentem ſic arcebat antiquitas. Spargenda ſemina herbæ, quæ ſedum appellatur, ſucco, vel ipſarum erucarum ſanguine madefaciebat: frequentiùs tamen, vtpote paratius remedium, adhibebat puluerem, qui ſupra cameras inuenitur, vel etiam fuliginem, quæ ſupra focos tectis inhæret. Pridie igitur, quàm ſatio fieret, alterutrum cum ſeminibus commiſcebat, & aqua conſpergebat, vt ſuccum tota nocte combiberent; ſic macerata poſtero die ſerebat, ac plantarum incolumitatem percommodè tuebatur. Sin erucæ natæ iam eſſent, decocti abſynthij, ſedi, aut marrubbij ſuccum inſpergebat: palo imponebat in hortis equæ iam fœtæ, aut etiam aſinæ caluariam: fluuiatiles cancros pluribus in locis intra hortos vel ſuſpendebat; vel clauis configebat: ſcillæ bulbis aut ſuſpenſis, aut conſitis minutas haſce peſtes auertebat: ſanguineis virgis ea tangebat, quæ nollet obnoxia

In erucas.

Colum. l. 10. & 11. c. 3. Pallad. lib. 1. tit. 35.

Plin. lib. 19. c. 10. Colum. ibid. Pallad. ibid.

UVA. BHSC. SC 08937

noxia erucis esse. Cæterùm locuples inter Græcos author Anatolius bestiolas eadem fugat vitigineo cinere aqua triduana insuccato, plantisque hortensibus aspersò; vel bitumine, ac sulphure, aut etiam fungis sub nucis arbore nascentibus suffumigat; vel ficulnei cineris lixiuio semina præmacerat; vel alterius horti captis erucis, & aqua cum anetho decoctis refrigeratisque hortos inspergit: sed attentè cauet, ne aqua illa malefica faciem manusue contingat; vel certè vrinam bubulam, & amurcam pari mensura mistas feruefacit, atque, vbi mox refrixerint, medicato imbre germina omnia irrorat; vel tandem vespertilionis fimum, atque allij fusticulos per vniuersa horti spatia comburens erucas latè diffuso nidore præsocat. Virides erucæ sunt, quas cum Hesychio doctissimo grammatico, atque cum Vlysse Aldourando græcas Theophrasti prasocurides esse conijcimus, hoc est porricidas, nec non floreæ pulchritudinis parricidas: Dira hæc animalia ita veteres coloni Diophanis consilio insectabantur. Veruecis recens occisi ventriculum suis adhuc sordibus plenum eo in loco, qui bestiolis istis maximè scateret, humo leuiter obruebant. Post biduum ibi animalia, hæc aliaque gregatim coacta reperiebantur, quæ vel aliò deportabant, vel eo ipso in loco, ne rursus erumperent, altissimè desodiebant. Hoc bis vel tertiò cum fecissent, nocentium bestiolarum genus

l. 2. de Insect. c. 4.

Pallad. ibid.

UVA. BHSC. SC 08937

nus omne pessundabant. Verùm de veterum tam multis vnum posteritas in primis probat, vsurpatque remedium; manu videlicet erucas colligit, vel matutinis horis hortenses frutices succutit: vt, dum adhuc nocturno frigore torpent, facilè decussæ protritæque frigida penitùs morte torpescant. Poteris quoque galbanum, aut caprarum vngulas, aut cornu ceruinum à secundo statu auersus incendere, vt abigas; vel florum cæspites ac thyrsos intortis paleis coronare, quibus, velut obiectis laqueis subrepentes erucas implices, atque à cæpta via reuoces. Debes præterea, quæ poteris inuestigare, folia in sese conuoluta, atque intus araneosa lanugine obducta comburere, quippe quæ erucarum oua concludunt, verno Martij mensis tepore noxios fœtus excluſura. Si consitum fictile ex humo perforata, ex ambesi folij florisue accisis reliquijs verminare, atque erucis infestari animaduertimus, pigeatque intestinum hostem non sine radicis incommodo curiosè peruenari; in amplum vas, quod frigida oppletum sit, ipsum fictile quaternos infra aquam digitos demergimus, atque ad quartam horæ partem insuccari sinimus. Mox infusi humoris intolerantes vermiculi plerunque emergunt; quibus occisis vas educimus, conceptam aquam paulatim transmissurum. Illud autem periculo ipso exploratissimum est, circunluente humore non modò radices non lædi, verùm etiam

Colum. l. 11. c. 3.

eo-

UVA. BHSC. SC 08937

eodem dilapso emotam suspensamque ab intimo erucarum reptatu atque cuniculis humum salubriter densari, & foramina conniuere. Aduersùs limaces & cochleas olim vel amurca recens, vel ex cameris petita fuligo spargebatur; nunc ipsas, vbi vel humida nox, vel antelucanus ros, vel austrinus dies, vel amicum substillum ad pabulum euocat, lentus nostrorum colonorum speculatus vestigat, ac deprehensas opprimit, siue (quemadmodum præmonui) delitescentes quà limaces, quà erucas relicta per vestigia indagat, humumque cautè scalpit ac rimatur, vt citra plantarum iniuriam nocentissimas bestiolas intercipiat. Neque enim tanti putatur esse (quanquam est, qui dissentiat) obductam terræ cuticulam interscindere; fibramque aliquam intercidere; vt vulnusculis istis nocentiorum bestiolarum interitus redimendus non sit. Huc adde, sub tellure summa plerunque desossas leui atque innoxia fossione resodi: nec posse radicibuis consitas areolas, quemadmodum fictilibus medemur, circunfusi humoris alluuie ab infestissimis vermiculis liberari. Ne lumbrici, sordida terræ intestina, excitato egestoque solo nitidissimis in hortis turpiter existant, neue æquissimas areas terebrent ac subruant, aut infelici complexu radices enecent & putrefaciant; humum fuge (vt priùs docui) humidam, stercorosam, ac pinguem, vermium feraciorem, quàm florum: mediocrem verò

In limaces, & cochleas. *Pallad. ibid.*

l. 1. c. 4.

In lúbricos.

l. 1. c. 6.

UVA. BHSC. SC 08937

rò elige, cuius è cribraria farina perraros vermiculos (siqui tamen fuerint) & anguſtum incerniculum, antequam tranſmittantur, & fortè tranſmiſſos cauta incernentis manus excernet. Siquos autem largior pluuia procreauerit: pluuio cæli ſtatu nonnihil extantes, humentique auræ obuios penitùs extrahes atque mactabis. Nonnulli ante ſationem exitiali lumbricis vulgari lixiuia ſolum inſuccant. Sed iſtam arborum conſitoribus medicinam relinquimus, florum cultoribus minimè neceſſariam, vt qui cribro manuque hortenſi vermiculationi feliciter medentur. Ne quod tamen è validiſſimis tormentis intactum indictumque prætereatur; ſalſa omnia atque odorata ſic odit fugitque inſulſum hoc fœdumque animal, vt ad ipſorum contactum contrahatur ac pereat. Aqua etiam cannabinis foliis ac ſeminibus incoctis medicata ſi terræ affundatur, lumbricos ad ſuperficiem euocat, ſiue odoris illecebra obuios, ſiue odio fugitiuos. Sed nihil æquè fugat, ac viuæ calcis infuſu efferueſcens aqua. Hac ergo ex hortenſibus ſemitis (neque enim expedit areolas floribus obſitas præſeruido liquore contingere) reptantia monſtra non ſine riſu ita exterminabis. In lumbrici foramen recèns immiſſa macerataque calce efferueſcentem, & venenatam aquam per infundibulum transfundes. Statim ille liquidam peſtem odoratus per aliud, & quidem diſſitum, foramen euadet. Ita reliquos

Vlyſſ. Aldour. de inſect. l. 6. c. 6.

mea-

UVA. BHSC. SC 08937

meatus si potentissimo liquore perfuderis, totum latè hortensium viarum solum citra sumptuosam artificum operam opere vermiculato ridiculè distinguetur. Vt è consita fictilis humo abditum & penetralem lumbricum elicias; in dehiscens foramen furculum immittito, leuique percussu idem vasis latus aliquandiu tundito: mox alia ex parte lumbricum erepere videbis. Terrestres ascarides, ideſt subterraneæ pestes, ac breuius alterum quà candidi, quà lutei, quà nigri coloris lumbricorum genus, quòd subsectis fibris plantas enecant, prioribus lumbricis nocentiores sunt. Omnium verò vermium, vt maximus, ita nocentissimus est cucurbitarius vermis, qui cucurbitarum semen arrodit, nomenque surripit; vt nostrate vocabulo latinis auribus peregrino Zuccarola nominetur. Vtrique occulto malo sic medere. Vbi plantam demisso capite languidam, amisso virore pallidam ægrotare animaduerteris; humo ad radices vsque cautè curioseque effossa, edacem morbi causam, ne illic vltrà sæuiat, alioue serpat extingue. Vt vermiculos, quos à cauda bifurca Forficulas appellamus, simul plurimos excipias, humi furculum offigito; hircinum cornu, vel suillam vngulam, vel arundinis laxum internodium suo supernè tantùm nodo distinctum præclusumque, nonnihil à solo sublime imponito: vermes enim latebricolæ in eam sese confertim latebram conglobabunt.

Idem ibid.

In vermiculos bifurcæ caudæ.

Iam

UVA. BHSC. SC 08937

Iam verò cuniculatim ducta circunfossura fuspen- In formicas.
sis, frequentiq. morsu exesis seminibus pernicioſissi-
mas formicas (vt Theocritus ait) numeroque modo- *In Syracu-*
que carentes quis qua potentia in singulis agmini- *san.*
bus exterminet vniuersas? Ipse bellicosus Impera-
tor Constantinus Pogonatus, terra marique victor,
post Arabes Sarracenos debellatos formicinum bel-
lum susciperе, tanquam principes Myrmidonas ex-
pugnaturus, sibi censuit gloriosum. Igitur ex Bithy-
ni Diophanis rusticæ rei consultissimi consilio hisce
præceptis posteros colonos veluti conductos milites
armat in istas exiguas quidem, pugnacissimas ta-
men leuis armaturæ bestiolas. Si captas, inquit, for- *De agricult.*
micas aliquot vsseris, reliquas fugabis. Quanquam *l.13.c.10.*
ego ignem, belli terrorem maximum, atque adeo
vnum renascentis hydræ domitorem, ad fœcundio-
res hydra formicas penitùs fugandas profligandas-
que inualidum esse frequenti periculo comperi;
quippe qui torre ac face non semel armatus quò
plures perurerem, eò pluribus solum scatere cer-
nerem. Quamobrem ideo contempto igne cæte-
rarum generosissimas Romanas esse formicas exi-
stimaui, quòd popularem suum Scæuolam æmu-
lentur. Præcipere pergit Imperator: Formicas è
cauernulis exturbabis, si cochlearum vacuas testas *Pallad. ibid.*
cum styrace vstas comminutasque ipsarum agmini
aspergas. Peræquè abiges, si contusi origani sul-
phurisque puluisculo foramina oppleas. Si formi-

cam

cam è gregalibus vnam sustuleris, reliquæ vltro latebram relinquent; Græculæ fortasse: nostrates enim adeo meticulosæ non sunt, vt vnius exitio vertantur in fugam; nec adeo modestæ, vt loco decedere, & concedere dominis velint. Si cedria exteriores canos circunleueris, hortenses areolas formicæ non ingredientur. Si Cyrenaicum succum, siue laser oleo dilutum ipsis affuderis, omnes ad vnam interimes. Si radicem siluestris cucumeris, aut silurum, præcipuè Alexandrinum, lento vapore succenderis, inimica suffitione mactabis. A floriferis verò fruticibus arbusculisque audaculas prohibebis, si trunculos alba terra rubricaue circunscripseris; si lupinis amaris in aqua tritis aut incoctis, vel felle taurino & pice cum amurca temperatis, vel certè confusa pice cum rubrica, vel permisto lasere cum aceto illeueris; aut si postremum hoc medicamentum in foramina ipsa condideris; si præterea caudicibus siluestre origanum
Plin. l. 17. c. 28 circunposueris; si albam lanam circundederis; si coracinum piscem de arbore suspenderis, quo iuxta in vnum locum congregantur. Atqui si densa hedera caudices obligaueris, post paulò formicas, imò & scarabæos hederacea sub vmbra torpidos, supplicioque opportunos inuenies. Ita magnus contra formicas militat Imperator, cui prisci sa-
Plin. lib. 19. c. 10. pientes hasce suppetias ferunt. Limo marino, aut cinere formicarum foramina obturant; efficacis-

sima

UVA. BHSC. SC 08937

sima heliotropij herba, aut rubrica & cinere in aceto intritis formicas ipsas enecant; aquam diluto latere crudo ijsdem ingratam affundunt. Si foramen habent in horto, cor noctuæ admouent; si foris irrepunt, totum hortense spatium cineris aut cretæ candore denotant. Ne floriferas in arbuscu- *Plin. l. 17. c. 28.*
las conscendant, rubrica & pice liquida imos cau- *Pallad. mart. tit. 10.*
dices perungunt, quibus alij butyrum admiscent, *Colum. l. de arbor c. 14.*
vel vnica persundunt amurca; lupino trito cum oleo fracibusue radices oblinunt; vel bitumen cum oleo incoquunt, eoque truncos tangunt: succum *Pallad. octob. tit. 10.*
portulacæ cum aceti dimidia parte permistum, aut vini fæcem, peculiare cerato remedium ad floriferos caudices medicandos traduci posse ostendunt. Aetas nostra semeso osse, siue quo alio esculento illicio sæpius in vnum coactas toties fallit, donec omnes aqua vel igne perdat. Cum præterea sollicito excursu recursuque it nigrum campis agmen, & multiiuga scaturigine ebullit, è ramalibus stipulisue parabili face occupat, iteratoque aliquoties supplicio tandem conficit vniuersas: penetrales ipsarum cauos origano minutatim detrito implet: sulphure suffumigat: tithymali cuiuscunque decocto vtiliter inspergit: papaueris lacryma aceto diluta persundit, aut florum stylos inungit: *Petr. Bellon. l. de neglect. stirp. cul. c. 10 Alexius Pedemont.*
sulphuris selibram terreno in vase ad ignem liquefacit; adijcit salis factitij ex fæce vini concreta, quam Tartarum vocant, aut salis cinerum quadran-

UVA. BHSC. SC 08937

drantem vel trientem, hoc est ternas vncias aut quaternas; diu peragitans bene commiscet, donec ea mistura subrubeat; tum ab igne subtractam supra tabulam aqua madentem defundit; vbi iam induruerit; minutim conterit; ipsique in vitreum vas coniectæ, quantum aquæ fontanæ sat est, affundit, eamq. patitur aquam colorari; hoc denique veneno floriferarum stipites arbuscularum circunlinit, aut ipsa formicarum agmina conspergit; importunasq. bestiolas vel interitu vel fuga exterminat. Curiosa quoque minutaque demolitione latibula & nidificia subruit, atque oua cum matribus vel protinus exurit, vel procul exportat. Noua denique forma fictile vas excogitauit, medio foramine supraque infraque peruium, in extremo autem ambitu canaliculatum. Intra hoc mediam serit arbusculam; oppletoque aqua orbiculato canali, tanquam militari fossa, formicinas distinet aggressiones. Sed argillaceum hoc propugnaculum (pace recentis industriæ dixerim) mihi non probatur. Quænam enim ista calliditas est, vt hostem arceas, liberam plantarum adolescentiam coctili carcere, & figulari compede impedire? hortensis æquoris inoffensam speciem testaceis offendiculis asperare? cuniculis oppugnantes bestiolas extimo munimento distinere? Quare positos in areolis flores præscripta satis remedia defendent: quos autem in testulis collocaueris, ipsarum in pedibus, aut

Benedict. Curt. de Hort. l. 14. c. 5.

sup-

UVA. BHSC. SC 08937

ſuppoſitis baſibus excauati canaliculi abunde præmunient, in quos, velut in elices ſiue ſulcos aquarios, aqua vel pluuia vel irrigua confluet, minutulis animalculis oceanus inſuperabilis. Si volatilis hortorum peſtis, locuſtæ in flores inuolent, hortatore Democrito, amaro lupino, aut ſilueſtri cucumere in muria feruefacto conſpergantur: è veſtigio enim morientur. Complures captæ vrantur: ſtatim enim reliquæ à nidore vertiginoſæ & caducæ partim occident, partim demiſſis alis venatorem expectabunt; vel, hic ſi deerit, à ſole corrumpentur. Confecto ex iiſdem liquamine, & quodam veluti garo effoſſi ſcrobes madefiant: breui enim in ſcrobibus ſomno ſepultæ, funeri videlicet proludentes reperientur. Suſpendioſi veſpertiliones de celſiſſimis loci arboribus pendeant: & illo terriculo fugatæ minutæ harpyiæ procul auolabunt. Abſynthio, aut porro, aut centaurea in aqua tritis plantæ contingantur: & contactu edaciſſimæ beſtiolæ abſtinebunt. Denique matutinus indagator colonus nocturno adhuc frigore pigras ac torpidas inuadat: & citra veterum arma & machinas in exarmatis manibus volucri de hoſte victoriam poſitam eſſe fatebitur. Cantharides non hominum modò igneum, ſed florum etiam edax venenum (ſi Pamphilum audiamus) vel galbano cum veteri bubulo fimo, vel ſilueſtris cucumeris radice ſuffitas fugabimus. Quanquam recentium

In locuſtas. *Conſtant. Pog. l. 13. c. 1.*

Pallad. l. 1. tit. 35.

In cantharides. *Apud Conſt. Pogon. l. 13. c. 16.*

T ruſti-

UVA. BHSC. SC 08937

rusticorum experimento docemur, ne fugatæ redire ad iniuriam possint, callidè comprehensas vtiliùs interimi. Sub hortensibus testis defluentes earundem humore concreti, iuxta floribus indecori, atque cultoribus periculosi scorpiones sæpe stabulantur. Humidis opacisque locis gaudentes igne persequere: vnius exusti nidore cæteros exturba: latibula sulphure, galbano, asinique vngula, vel vnico serpyllo, serpentibus etiam atque scolopendris infesto, suffumiga: ipsos præterea scorpios alligata imis fictilibus nuce auellana è Plutarchi monitu distine; ex recenti verò vsu ad patinam frigida oppletam allice, vt perdas: aut identidem tectas loco dimoue, vt latitantes proteras. Virides pulices, qui roseti teneros asparagos, & virentes rosarum alabastros confertim obsident, nocentique attactu arefaciunt, atque adeo perurunt, acre acetum hyoscyami succo admistum, pulicosis olim oleribus præscriptum remedium, enecabit. Eandem operam præstabunt sinapis, & rhododaphnes semina, si conferuescant, &, cum refrixerint, affundantur. Sunt, qui doceant, floris odoratissimi parricidas olei graueolentis illitu, quod à saxo nomen habens Petrelæum siue Petroleum vocant, velut iusto supplicio esse multandos. Aliqui fabulonis, aut cineris iniectu deijciunt, ac dissipant. Alij tandem summa mollitie animalcula leui digitorum pressu frictuque grauiter oppri-

In scorpiones.

Id. l. 13. c. 19.

Plin. lib. 20. c. 22.

In virides pulices.

Pallad. lib. 1. tit. 35.

UVA. BHSC. SC 08937

primunt & elidunt. Fœdi vermiculi seu blattæ bulbosa radice formosis lilijs quà satiuis, quà siluestribus, quà nostratibus, quà externis degeneri partu innascuntur. Hæ rubent ab ortu: sed postquam folia floresque cum scapis erosere, nigrescunt; ac semesum liliaceæ plantæ cadauer tetra ventris proluuie inficiunt, depastosque caules turpi facie relinquunt. Id ne fiat, suppositò plantis linteolo recentes bestiolas decute; atque, ne adolescendo conualescant, extingue nascentes. Hisce potissimis armis (nec enim omnia possumus, nec probamus omnes) maiorum minorumque, gentium incommodas hortis belluinas nationes singillatim vel vlciscimur, vel deppellimus: generatim verò atque vniuersè omnia reptantia monstra sic infectamur, & proturbamus. Opium Cyrenaicum, siue laser, melanthion, galbanum, hyssopum, pyrethrum, peucedanum, sulphur, cerui cornu, & capræ vngulam vnà contundimus: asperrimo aceto perfundimus: in pilulas conglobata succendimus, cruciabilemque fumum excitamus. Omnes itidem repentes humi bestias galbano, sandaracha, & butyro, siue adipe caprino suffitas procul à floribus amouemus. Inter odorata vnum styracem adhuc inuenimus, cuius deusti odore acerrimo vniuersa ferme animalia, quæ vocamus ab incisuris Insecta, vaporemus ad fugam. Ne suam ipsi calamitatem, infestas nempe bestio-

In blattas bulbaceorũ liliorum.

In omne genus bestiolas.

Constant. Pogon. agricul. l. 13. c. 8.

Id. ibid. c. 9.

Card. de rer. variet. l. 7. c. 30.

Pallad. l. 1. tit. 35.

UVA. BHSC. SC 08937

las horti progenerent, deponenda semina in testudinis corio siccamus; aut mentam olitorio more interserimus. Ne floriferis satis arbusculisque hortensis vlla bestia noxæ possit esse, ex Democriti præscripto cancros fluuiatiles complures, vel marinos, quos paguros nominant, decem non minùs intra fictile vasculum in aquam coniectos tegimus, atque sub dio statuimus; vt decem diebus sole vaporentur: ea deinde aqua, quæcunque illæsa volumus, aspergimus; atque octauo quoque die aspersionem iteramus, dum, quæ seuimus, adoleuerint. At verò si Africani consilio paulò ante sationem sedi succo, quemadmodum tradidi, semina madefiant; non modò aduersùs infestas bestiolas medicamentum, verùm etiam ad præstantissimos flores producendos valetudinem combibent. Perinde salutaris deponendis seminibus erit aut pridie immista, quæ focis hæret, suligo, aut portulacæ aqua sic affusa, tota vt nocte sorbeatur. Nonnulli contusa cupressi folia, siccum alij & concisum, siue etiam elimatum cerui cornu, aut elephantis dentem cum seminijs commiscent: alij medicata prædictorum infusu ossium aqua semina irrorant, vt noxijs animantibus nullis obnoxiam sementem faciant. Proderit etiam aqua & amurca eadem semina macerare. Genialis medicus Apuleius, vt minùs ægrotent, vino serenda præmunit. Vsque adeo, quæ aqua lactantur, medi-

Idem ibid. Constant. Porgonat. Agric. l. 5. c. 48. & l. 10. c. 89.

Idem de Agr. l. 2. c. 16.

Idem ibid.

cinæ

UVA. BHSC. SC 08937

cinæ nomine vinum sitiunt. Inuenio etiam à quibusdam vrina veteri, & canino fimo vnà confusis affusisque contra noxam quancunque semina defendi. Eadem hyenæ pelle si contegantur, post aliquot dies metuendæ feræ odore penitùs imbuta noxias hortis animantes deterrebunt. Solent præterea, quæ dimidiata luna seruntur, illæsa seruari. Vt omnem præterea floribus nocentium bestiarum defendamus ac propulsemus iniuriam; aceti, fellis taurini, decocturæ anguinei cucumis, hellebori albi, colocynthidis, & lupinorum amarissimo sapore; aut sulphuris, chalcanthi, florum & foliorum vtriusque sambuci, coriandri, rutæ, cornuum, & vngularum grauissimo odore; aut demum ignis intolerando contactu absterremus. Duplici antiquitas præsidio (vtrunque posteritas oblita est) pice videlicet ab aëris, amurca ab animantium noxa omnia tutabatur. Adeo, nisi nos antiquæ simplicitatis puderet, parabilis atque obuia rerum tutela esset.

Colum. l. c. 59

Cardan. ibid.

Idem ibid.

Lex floris propagandi.

CAPVT V.

FAuete linguis, imò & manibus fauete impigri coloni, prouida fautrice vestra, hortorumque magna moderatrice Flora,

UVA. BHSC. SC 08937

tertiam legem, emolumento principem, sic ferente. Qui floreas opes natiuo fœnore fructuosas non amplificas, ab hortensi cultura tanquam profanus, nempe ignauus exesto. Quoniam verò domi foriſque opportunitas est horti locupletandi: propterea duplex in propagatore industria requiritur, vt flores domesticos augeat, externosque conquirat. Quamobrem non omnes indiscriminatim ac temere flores tuis in hortis demetes; sed ex lectissimo quoque genere nonnullos, qui magnitudine ac foliorum densitate specioſissimi primò exiſtant, ad semen reseruabis. Prior enim ille partus adhuc integris nondum effœtæ plantæ viribus effusus cum vegetior sit, generosius luxuriabit in semen. Quin etiam proderit seminalibus folliculis onustos bulborum scapos decacuminare, simul ne bulbi complurium educatione seminum fatiscant, simul vt pauciora liberaliùs educata semina colonorum votis fœcunditate respondeant. Et seminum quidem plurima bulbis rotunda, & nigra; pauca plana, & rubida, vt lilijs non paucis, & meleagridi siue fritillariæ; vtraque autem folliculis inuoluta; aliqua oblonga, & fusca, nec non siliquis inclusa, vt acaciæ, Indicæ arbuscula; multa longiuscula, rubella, atque in lanuginem conglobata, vt cuilibet anemonæ. Ea omnia iam aridis cum folliculis, aut siliquis, aut certè cum lanuginosis pappis vixdum hiascere

Flores industria duplici propagandi.

Qui reseruandi ad semen.

re-

UVA. BHSC. SC 08937

re incipientibus colligantur, priusquàm sponte caduca, aut vento decussa temere dissipentur. Conducit autem ea legere interdiu, cum pluuius aut irroratus mador efficaci sole siccatus est. Permagni quoque interest hortensis rei optimorum seminum habere delectum. Præstant, quæ propter magnitudinem ac pondus in imo subsederint: quia vis maior, & succus densior inest ad vberem germinationem. Ad hæc indubitato fœcunditatis argumento plena & solida seligantur: at verò tanquam infœcunda & inutilia reijciantur, quæ senio sint exucta & leuiora, contusa & rugosa, emaciata & languida, permista & propter similitudinem adulterina. Altera est, & ea quidem compendiaria propagatio; cum bulbus aut radix in cohærentes bulbulos aut radiculas extuberat, quæ celeriùs, quàm lecta de bulbis aut radicibus minuta semina, in idoneam ferendis floribus maturitatem adolescunt. Quanquam illud à seminum satu iucundissimum emolumentum prouenit, vt floris moram coloris formæque non rarò degenerantis mirabili nouitate compensent. Luxuriant autem numerosam in sobolem bulbi & radices, quæ post alterum tertiumue (vti iam docui) à satu annum resodiuntur. Sed intelligant nimis auidi sobolis coloni adnascentium fœtuum copiam florum officere formositati: primo enim in partu exhausta mater facilè abortat in altero. Quare quem plusculum

Quo semine serendi.

Colum. l. 2. c. 9.

Constant. Pegonat. Agric. l. 2. c. 14.

Varro rei rust. l. 1. c. 40

E bulbis vt multiplicandi.

UVA. BHSC. SC 08937

laboris non deterret, singulis hic annis, quæ id exigunt, effodiat insodiatque semina, vt parciùs enixa viuidæ pulchritudinis pleniſſimo flore colorentur. Quòd si bulbus frequenti etiam inter homines infelicitate quàm nobilis, tam sterilis est; eum probè maceratæ resolutæque pinguedinis solo, ad nucleos siue spicas eliciendas efficaciſſimo, committito; aut imam sessilis partis coronam, vnde fruticant fibræ, vngue leuiter incidito, minimasque decidito particulas: ne vulnus noxæ sit, macro aridoque puluiſculo insperso medicinam facito. Quot enim vulnera feceris, in totidem fœtus vigor genitalis erumpet. A mollioris tamen ingenij bulbis violentam hanc fœcunditatem exigere, abstineto; ne, antequam pariant, vitæ faciant abortum. Cæterùm cui cordi est hortensem quotannis fundum præstantiſſimorum florum acceſſione ditare, is debet florida tempestate nominatiſſimos alienos hortos frequens adire: quos in suis desiderari animaduertit insignes flores, aut gratuitò accipiendos, aut pretio aliorumue seminum merce permutandos cum domino paciſci: ferreo tubo, vel imbricata pala siue extractorio imbrice, quem supra descripsi, dum adhuc illi vigent ac vernant, transducere, aut saltem denotare; vt, vbi penitùs aruerint, certa manu eruat. Multiformes excogitari notæ possunt: nos vsitatas & parabiles, idest arundineas, surculaceas, & plumbeas

In alienis hortis vt eligendi, & præsignandi.

l.1.c.5.

UVA. BHSC. SC 08937

beas tum in colono instituendo, tum in hortensi l.1.c.4. & 5.
suppellectile numeranda præmonstrauimus. Sin autem suspicio est, incertæ fidei promissorem impositam placito flori notam ad similimi vultus vulgarem plantam translaturum, tibique vafrè impositurum; poteris è Belgio in Galliam transfusa callida cautione sic obsignare. E crassiore alearum, aliaue illiusmodi papyro latum circiter digitum amplas tesserulas facies. Easdem medias per geminum foramen acu factum inducto lineo filo sic traijcies, vt in eandem partem vtrunque fili caput promineat. A tergo, vbi filum papyro adhæret, liquefactam miniatulam Hispanam ceram adiunges, & confestim sigillo consignabis: tum vtrunque lini caput vtraque manu comprehendes; ac, tesellæ signatura extante, imum floris caulem citra noxiam incisionem innodabis: quod superet filum, sub ipsum nodum succides, ne, vinculo enodato, supposititicæ plantæ per dolum adalligari tesserula possit. Cauebis autem, ne demutilato caule summum florem, aut media folia demeas; vt obice illo supernè clausum nulla fraus alligatum extrahat signum. Quòd si demesso flore thyrsi cacumen præcideris; eundem cum folijs aliquot substringes, quæ connexæ tesserulæ lapsum exitumque remorentur. Denique, ne electè notata in hortis improuidè obliteres in animo, in hortensis rei rationarium codicem, hoc est in album memoriæ

UVA. BHSC. SC 08937

moriæ delectorum florum genera, numerum, situs, notasque impositas referes. Ita, cum tempestiuitas aduenerit, pactas radices sinceras atque integras fide certa effodies. Vnas tulipas, si libeat, licet (quod transalpini aliqui coloni solent) adhuc florentes eruere: dummodo statim sicco sabulo in frigida cella substrato bulbos obruas, ipso etiam in sabulum prono germine. Fiet enim, vt, quà floribus, quà folijs sensim afficcatis, solidas, succique plenas, atque incolumes bulbosas radices inuenias. Quoniam verò terræ omnes ferre omnia non possunt, debemus hoc etiam hortis, vt suauissimo florum commercio, tanquam floreo nexu, diffitæ non minùs moribus, quàm regionibus gentes arctissimè coniungantur. Igitur vbi peregrini floris fama florere externum quempiam colonum cognoueris, inita per ingenui officij promissique plenas litteras amicitia, pretiosas horti longinqui merces pari permutatione, pretique mercaberis. Quòd si displicet remota ista, semper cæca & sæpe fallax mercatura; exiguum patere, dum aliorum curiosa festinatione colonorum translatum in proximos hortos aduenam florem in tuos oculata fide, minimoque labore ac sumptu admittas. Curabis præterea, cum, soluto remotoque tristi niuium sipario, infinita, eaque versicolore florum multitudine frequentari cernuntur solitariæ camporum ac montium scenæ, vt, qui generis aut formæ nouitate

E longinquis vt accersendi.

uitate spectabiles emineant flores, tuos in hortos ferreo tubo transducti ex agresti vita in floreæ vrbanitatis conuictum euocentur. Fit enim sæpe, vt, sicut hominum, sic florum pulchrè degenerante genitura, ex agro ciuitate donanda egregia indoles existat. Sed & illud custodiendum est, vt salubrius, aut æquè bonum, aut certè non admodum deterius in solum hortensia semina transferantur; ne nocentium reorum instar in oram pestilentem damnata & relegata vel præmoriantur, vel emacientur: ea enim præpostera mutatio imbecillo cuique facilem morbum creat, vel interitum: atqui semen est aliquid imbecillum. Verùm enimuero bulbos siquis peregre mittat, in capsulas aut pyxides debet condere, vt in frigido siccoque strato meliùs ijdem perennent: arboreum muscum alterna serie substernere, ne commistio vel similitudo allucinantem colonum decipiat: vnumquodque genus præscripto nomine numeroque distinguere, loco discludere, aut etiam papyraceo inuolucro penitùs separare, ne concluſi bulbi vectione agitati atque inter se collisi & confundantur, & corrumpantur: in arculas aut pyxides satis refertas superpositum muscum infarcire: tum eaſdem probè operculatas crassiore lino diligenter circunligare, nodoque nectere: nodum ipsum, ne is dolo malo dissolui possit, miniatula cera Hispana perlitum obsignare: frontesque capsularum vel pyxidum

Theophrast. De caus. plant. l. 3. c. 6 Constant. Pogon. agricul. l. 2. c. 46.

Vt procul mittendi.

UVA. BHSC. SC 08937

xidum illi, cui res destinatur, inscribere: aquis tandem tum pluuijs, tum obuijs impenetrabili cerato linteo insuere; extimamque inscriptionem intimæ geminam adijcere. Sunt qui prudenter astuti, vt quorundam alienas exteras merces explorantium, optimasque captantium hamatos vngues viscatasque manus impunè ludant euadantque immunes, inclusos bulbos non per adiuncta nomina, sed per certas numerorum notas, aliasue per arbitrarias formas distinguunt, quas cum ipsis nominibus coniungit, explanatque data seorsum interpres epistola. Si bulbi longiùs missi aut accersiti vel itineris diuturnitate, vel quo alio incommodo situm contraxerint, exuctoque succo peraruerint; vitiosis omnibus tunicis denudentur: fiet enim non rarò, vt intimus saltem nucleus incorruptus ab interitu vindicetur. Supradictam pyxidum tutelam cautionemque desiderant longinquas in oras mittendæ floriferæ radices, quas tamen pro musco emporeticis siue inutilibus chartis obuoluere abunde est. Verùm anemonas, ingraciles lingulas ocellosque tenuiter porrectas stupa, vel gossipio molliter prætegi, deinde etiam chartulis inuolui conuenit. Viui radices siue plantas radice aliqua fibratas diu peregrinaturas illitus melle muscus ad medium vsque conuestiat: mellis enim illitu perennat humor, peregrinantibus plantis dulce viaticum. Quòd si viæ mora octo die-

UVA. BHSC. SC 08937

dierum ſpatio breuior futura ſit; muſcus frigida madefactus ſatis illas præſtabit incolumes. Nonnihil diſſimilis ratio eſt in præmuniendis taleis ſiue ſurculis tranſmigraturis. Nam vel illos in melle ſubmergimus: quia mellis humor neque pinguis, neque corruptioni obnoxius; ſed tenuis, dulcis, ac temperatus teneris germinibus à materno lacte auulſis vicaria ſuauitate alendis tuendiſque accommodatus eſt: vel figularem cretam ex melle ſubactam in Calabri limonij mali formam & magnitudinem conglobamus. In huiuſmodi argillaceo globulo quatuor aut quinque ſurculorum imas craſſioreſque partes defigimus: extantia cacumina, ipſamque argillam muſco inuoluimus: in capſulas aut pyxides, muſco alio (ſi opus ſit) vndique denſato, includimus. Pari præſidio delicatiſſimæ indolis plantas contra itinerum incommoda tutamur. Nonnunquam etiam ſurculorum extrema ſuccoſis malis vtrinque infigimus: in pyxide componimus: inſuccatam denique aqua ſpongiam imponimus: atque ita floriferæ ſoboli exiguo ligneo vehiculo peregre transferendæ vitalis commeatus, nempe humor in ſicco non deerit. Illud autem cauemus, ne minuta ſemina, quæ quàm ſiccisſima mitti debent, cum ſurculis, aut radicibus humida integumenta poſcentibus componamus. Quare bulbis, alijſue ſiccam vecturam amantibus radiculis bene chartulis concluſa, ſuiſque nomini-

Card. de ſubtil. l. 8.

bus

UVA. BHSC. SC 08937

bus discreta adiungimus : aut certè cautiùs in pyxidiculas seorsum recondimus. Vt enim hominum, sic seminum tenera indoles à pernicioso consortio periclitatur.

Narcissorum cultura.

CAPVT VI.

E Nucleata florei cultus disciplina postulat, vt propria communibus præcepta subijciantur. Neque verò plantarum omnium satus singulos persequi est animus, sed earum duntaxat, quæ nostratibus, & præcipuè Romanis, hoc est nobilissimis in hortis curiosiùs coluntur. Satis enim habui ex infinita florum silua lectissimos cultissimosque seligere pertractandos. Interim ad aliorum culturam præcepta generatim tradita conducent. Narcissus, nimiùm sibi placentibus fabula salutaris, siue ingenio, siue artis mangonio in plura speciosè genera degenerauit, quæ tum frequenti scriptorum descriptione, tum quotidiana cultorum obseruatione iam vulgatissima percensuimus. Duos ex immani numero narcissos, eosque plebeiæ in hortis notæ ad medicos vsus recepit antiquitas, calice alterum purpureo, alterum luteo, candidis foliis vtrunque. Et priorem quidem ab insperſa per oras calicis pur-

Dioscor. l. 4. c. 155. Plin. lib. 21. c. 5. & 19.

UVA. BHSC. SC 08937

purpura purpureum, posteriorem fabulosa mutatione inclytum à medio croceo flore albis solijs coronato croceum, siue luteum appellarunt. Narcissorum plerique macro, soluto, ruderato, arenoso, atque aprico lætantur loco. Id satis ipsi colonos admonent, dum voluntarij sabuletis, & montibus innascuntur. Bonum tamen requirit solum, qui folioſior efflorescit. Pingui penitùs abstinendum: quia sessilem bulbi verticem ex facili corrumpit. Hæc autem folioso conueniunt cum simplici narcisso, vt sole gaudeat vterque, velut ad ostentandam etiamnum in flore manentem pristinam venustatem: vt ad quinos senosue digitos defodiatur: vt palmaribus interuallis, præcipuè luteus, collocetur. Est præterea, qui affirmet, narcissinum bulbum in flores non exiturum, nisi rarò, nempe tertio quoque anno refodiatur, aut disraretur, cum videlicet adnatæ numero sobolis exugitur. Simpliciflore narcissi, qui semen soli reddunt, leuissimæ varietatis inutili lucro frustra seruntur. Narcissum, cui nitidus candor, aut languidè luteus pallor toto non solùm flore, verùm etiam calice diffusus argenteæ, siue sulphureæ pateræ Italicum nomen inscripsit, summæ apricitatis, mediæque macritudinis solo insodies, quale est, quo nullus æquè atque hic bulbus gaudet, olitorium. Depressionis, atque à cæteris bulbis interualli modus erit, quem in alijs vsurpandum

Narcissi plerique.

Dioſc. & Pli. ibid. Io Bapt. Porta. Villa l. 9. c. 13.

Narcissus totus cãdidus, totusque sulphureus flore simplici.

UVA. BHSC. SC 08937

pandum esse narcissis paulò ante monuimus.

Narcissus foliosior.

Nonnulli sunt densissima serie folioſi narcissi, velut Byzantino vulgatiore maior, qui albida inter folia luteo calice sinuoso à monstratoris cognomento Boncori cordatum nomen nostratibus in hortis refert; velut etiam planè candidus, qui nitidam argenteo nomine pateram, non vino, sed flore plenam oculis propinat. Hi quàm pulchrè floreſcunt, tam ægrè dehiſcunt: in florem enim turgentis membranæ inuolucro hibernis quà nebulis, qua frigoribus flacceſcente, atque in rugas contracto, flos, antequam oriatur, aboritur. Quamobrem obſtetrice hac arte floreo fœtui opem feres. Extremo Ianuario bulbos serus adobrues: cum illi turgidos flore ſcapos impellent, veſperi bene operculatos à nocturnis pruinis nebuliſque vindicabis: mane (ſi dies tepeat, & inſoletur) operculo remoto apricari patieris. Proderit etiam interdum thecam ipſam duriuſculam, & dehiſcere contumacem leuiter citra concluſi floris iniuriam incidere, viamque partui vulnere aperire; ne is tanquam in vteri membranaceì anguſtijs præfocetur. Ipſos verò bulbos quotannis tempeſtiuè erutos in ſicciſſima cella cuſtodies: quia in humidiore thallos citarent, vimque genitalem omnem, flori etiam reſeruandam, in folia profunderent. Et hi reliquam culturam ſuperioribus debitam deſiderant. Ampli floris & calicis iunceis narciſſis congruit mediocris olerum terra, & loci poſitio

Narcissus iuncifolius maior.

mo-

UVA. BHSC. SC 08937

modicè aprica. Amant ijdem quaternis subesse digitis, ac totidem inter se aut paulò pluribus abesse. Superioribus minor iuncidus tum odoratus luteus, tum albus, tum solijs reflexis pallidus narcissus in fictilibus, quàm in areolis, lætior prouenit: locum exigit soli obnoxium, solum, quod infra supraque sit, olitorium & bonum: idem tamen digitalis crassitudinis macriore humo proximè circuntegi vult, vt minimè in sobolem exhaustus profusè luxuriet in florem, vtque à pingui humore sæpe manans vitium deuitet: frequentem verò, ac tempestiuam, quoad folia exaruerint, amat irrigationem. Hac ergo cultura compertum habemus, tum simplici, tum pleno flore, iunceoque folio Hispani narcissi bulbos mirè crassiores fieri, ac fœcundiores. Si rotundus est bulbus, terni digiti depressioni dantur, interuallo totidem aut saltem bini. At oblongus digitali, aut paulò maiore altitudine defoditur, ne solis appetens incommodam in longitudinem excrescat. Est etiam qui supposita, cum is conseritur, testula longulum facilè rotundet. Rarenter, ac circumacto minimùm triennio eruitur adnatam ad fœturam segregandam, siue etiam ad vetus effœtumque solum recenti fertilique commutandum. Supra quatuor sexue dies inobrutus esse non debet: quia pusilli corporis & roboris bulbus à vitali matris amplexu diutius diffitus æstiuis præsertim calori-

Narcissus iũ cifolius minor luteus, albus & pallidus foljs reflexis.

UVA. BHSC. SC 08937

bus emaciatur. Semine satus narcissus hic in bulbulos floribus fœcundissimos proficit. Duplex denique in iuncei folij narcisso, eoque potissimùm qui folioſior floret, cura atque opera impendenda est: altera, vt florem citò legas; cum exiguo corpori par, nempe imbecilla bulbuli vis citra interitus discrimen flori diu alendo non sit: altera, vt, postquam idem narcissus defloruit, obsitum illo vas sub tectum referas, pluuiæque subducas; ne per bibulum scapum infusus humor totum bulbulum permeet, ac putrefaciat. Eiusdem à iunceo folio nominis Narcissus albus autumnalis amat locum à sole summotum, terram leuem & raram; trium altitudine digitorum demergitur; duorum intercapedine dissociatur: perrarò effoditur: aggesto per æstatem solo ab æstu defenditur: vbi remisit calor, eodem exoneratur. Languidi odoris flore viridi stellatoque, per autumnum ante folia itidem iuncea emergente subsimilis priori, crassiore tamen ac proceriore caule ternos quaternosue flores efferens dispar narcissus humo gaudet mediocri, & parum aprica: in tres digitos demittitur, parique spatio disiungitur: vix vnquam exeritur. Similis cultura, quæ superiori luteo Hispano narcisso adhibetur, bulbulo similem educat iunceo folio pseudonarcissum. Siluestris narcissus Dodonæi, siue pseudonarcissus Hispanus maior & minor Clusij, qui simplici senum foliorum textura stellatus velut

Narcissus iuncifolius autumnalis albus.

Viridis.

Pseudonarcissus iuncifolius.

Pseudonarcissus Hispanus.

UVA. BHSC. SC 08937

lut in tubam tubulato fimbriatoque calice grandioris tubæ sibi appellationem vendicat, seu flaueſcat, seu palleat, siue albeſcat, mediocre solum, ac satis insolatum situm, nec non quaternos in depressionem digitos, in interuallum verò palmi dimidium requirit. Qui folioſa denſitate ſtipatus minùs expreſſa tubam promit imagine, quique consimili facie narciſſus Roſeus maior appellatur, imò (vt quidam existimant) a proximè superiore pseudonarciſſo non distinguitur, eodem cultu lætantur: iamque in florem turgente membranæ vaginæ ab aqua pluuiatili, quàm maximè poterit, abſtinendi ſunt; ne largiùs inſuccati, ac plus æquo tumefacti dirumpantur, enormiterque fatiſcant. Idcirco mobili præſtat eoſdem fictili, quàm ſtabili areolæ, committere. Parem ferme culturam quærit minutulus pleno flore pſeudonarciſſus. Peculiare tamen hoc poſcit, vt minùs altè, tres nempe digitos loco magis humecto deponatur, & rarò aut nunquam eruatur: quia noſtro cælo non admodum gaudet, crebraque tranſlatione vexatus maligno reſpondet euentu. Non diſpar debetur cultus geminis pari breuitate narciſſis, nempe ſilueſtri Stellato, & Roſeo minori.

Narciſſus in comparabilis.

Narciſſus quoque, cui ſingularis, & conſpicua magnitudo nomen dedit Incomparabilis, in terræ delectu cæteris comparatur: olitoria enim contentus eſt. Modicè apricari ſatis habet; quia diu-

UVA. BHSC. SC 08937

turno sole flacceſcit. Vult à ſummo ſolo quaternis digitis, ab aſſitis bulbis palmi dimidio propter ſobolis numeroſitatem diſtare. Is autem narciſſus, qui virentis ceruiculæ deflexa & rigida longitudine prolixum cameli collum in ſimilem floſculum, atque in floſculi nomen contraxit; quique ab aurea calicis corona coronario nomine decentiùs inſignitur, quærit humum pinguiſſimam, quæ tamen bulbi verticem, vnde fibrarum capillitium fruticat, non attingat; ne vitiet, neue corrumpat: id quod in cæteris quoque bulbaceis radicibus conſimile ſolum poſtulantibus cuſtodiendum eſt. Amat idem narciſſus auerſum à ſole locum; quòd incaleſcente iam anno ſerotinus floret, ac, veluti candidum hortorum ſidus, clarior in opaco nitet. Poteſt ad palmi dimidium demergi. Quanquam ſæpius vtiliuſque breuiore quatuor digitorum menſura deponitur; quia folioſiores & plures ab vno caule ſic flores trudit. Eodem digitorum totidem, aut paulò laxiore interuallo ab alijs plantis commodè diſtinetur. Par adhibetur cultura Narbonenſi, & Anglico narciſſo, cæteriſque, qui ſerò vernant.

Narciſſus lõga ceruice.

Narciſſi Indici. Solent Indici narciſſi, antequam noſtro tum cælo tum ſolo aſſueſcant, ad intimum vſque nucleum lenta macie tenuari ac tabeſcere. Horum plerique, quòd hoſpitari neſciunt, pauentque nouitatem, penitùs intereunt. Nonnulli ſenſim repa-

UVA. BHSC. SC 08937

reparatis tunicis viribusque non sine spe florei partus in molem pristinam turgescunt, & reuiuiscunt. Verùm, vt in exteris hortis longinqui hospites incolumes perennent, atque ad florem & sobolem vsque proficiant, ferè fabulosa humo excipiendi sunt. Virginiensis narcissus vult intra terrenum vas in olerum solo duum digitorum altitudine deponi, mediocriter apricari, nunquam resodi, nisi ad sobolem seiungendam. Apud nos non sementat. Affinis lilio narcissus Indorum è rubro croceus, duodecim ante annos Iacobei narcissi nomine ad Romanos Farnesiorum hortos missus, diu sterilis & inglorius in folia tantùm egerminauit. Sed noua iam industria, seu potiùs iniuria colitur & iuuatur. Etenim bulbosa mater macerrimo in solo ad binos ternosue digitos mergitur: vt eadem alimentum incrementumque capiat, felicique sobole se propaget, ad mensem vsque Nouembrem eatenus irrigatione atque insolatione fouetur, quoad primis folia frigoribus exaruerint. Tunc enim obsita hoc bulbo testa in locum subducitur imbribus quidem & gelicidijs inaccessum, sed tamen aëri peruium, placidoque spiritu perflabilem. Hic ad medium vsque Maium paulatim inarescere ac sitire sinitur. Eo demum tempore superposita bulbo humus diligenter scalpitur atque egeritur, donec mater cum sobole denuderur: tum eidem matri

Narciss. Virginiensis flore purpurascente.

Narcissus Indicus è rubro croceus, flore liliaceo.

UVA. BHSC. SC 08937

adnati bulbuli seorsum serendi subtrahuntur, radicibus, quæ semper terræ inhærent, immotis intactisque; ipsa verò superiniecto solo, quod modò subductum fuerat, operitur. Principiò potest sticuloſum fictile fontanam in aquam demitti, donec bene penitùs humescat: in solem deinde pluuiamque producitur, atque, cum res popoſcerit, irrigatur. Quanquam alijs colonis annua monſtrauit experientia, nullis ab intacto incultoque bulbo blanditijs prouocatum florem faciliùs exiſtere. Indicus vterque liliaceus narciſſus, tum ſaturo, tum diluto colore purpuraſcens, in olerum raro arenoſoque nonnihil ſolo ad binos ternoſue digitos depreſſus, & apricus proſperè ſolet efflores-cere. Quòd radicibus nititur immortalibus, niſi ſobolis auellendæ cauſa, nunquam eruitur. Noſtris in hortis nondum exit in ſemen. Sphæræ hortenſis artifex numeroſo flore, narciſſus Indicus communem Indiæ narciſſis culturam quærit. Nimius illi humor omni cura defendendus eſt; ne calor, quo maximè gaudet, aut extinguatur, aut refrigeſcat. Indicum, ſeu Suertium narciſſum gemino latiore folio, & flore puniceo ſic tutò feliciterque ſeres. Bulbum amplo fictili cautiùs concredes: macra & ſabuloſa humo adobrues, ne pinguioris habitudinis præcraſſa & ſquamea bulbacea cutis cum terreſtris pinguedinis præferuido humore tabem combibat: in tres digi-

Narciſſus Indicus liliaceus tum ſaturo, tũ diluto colore purpuraſcens.

Narciſſus Indicus flore liliaceo ſphæricus.

Narciſſus Indicus gemino latiore folio, flore puniceo.

tos

UVA. BHSC. SC 08937

tos pones: in aprico ſtatues. Quoniam verò ſquamoſus hic bulbus nimio inter ſquamas humori vitioque concipiendo eſt opportunus; à foliis Maio Menſe, aut paulò priùs amiſſis, quod circunſtat, ſolum inareſcere ſines: tum eundem bulbum, ſi terreno vaſe incluſeris, in locum ab imbribus quidem tutum, at ſolibus expoſitum recipies. Sin hortenſi areolæ commiſeris, arida recenti terra aggeſta pluuialibus ab aquis, atque ab æſtiuis feruoribus vnà corrumpentibus vindicabis. Ineunte Septembri, cum germinationis tempeſtiuitas appetit, ab areola ſublato, quod in cumulum tumebat, ſolo, fictili autem in apricum producto, profuſiſſima ſemel irrigatione ſiticuloſum bulbum recreabis, vt ad germen incitetur. Hæc Tranquilli Romauli, experientiſſimi cultoris, induſtria florem quotannis elicuit. Inexploratum adhuc eſt, vtrum ſemine ſatus colorem variet. Illud autem compertum habemus, auulſis depactiſque in terram ſquamis ſimilem in ſobolem eum facilè propagari. Cauebis denique, ne vnquam eundem effodias: quia narciſſis Indicis vniuerſis antiquiſſimum hoc eſt, vt inſigniter lædantur effoſſi.

Tranquillus Romauli.

UVA. BHSC. SC 08937

Croci, Colchici, Coronæ imperialis, ac Tuliparum cultura.

CAPVT VII.

Crocum silueſtre.

SIlueſtri croco tum verno, tum autumnali ſolum conuenit citra vermes pingue, ac modicè inſolata poſitio. Sationi dantur in altitudinem digiti tres, totidemque in interuallum.

Colchicum.

Eodem quoquouerſus interpoſito ſpatio, & paulò altiore quatuor fere digitorum menſura Colchicum ſeres bono in ſolo, & ſatis aprico. Vaſtæ rotunditatis bulbus, cuius aurei flores in orbem nutantes Imperialis coronæ ſplendidum nomen retulere, mediocriter macro apricoque olitorio ſolo ad quinque digitorum altitudinem, & palmari interuallo infodiendus eſt. Quoniam verò idem, tenerrima nudaque carne cum ſit, incommodè abeſt à terræ gremio; tranſmoueri non debet, præterquam ſi ſatis adulta ſubtrahi poſtulet fœtura. Septembri menſe eruitur, & reſeritur. Nulla à ſatu ſeminis viciſſitudo prouenit coloris. Obſeruatum eſt, ab eodem hoc bulbo præſagiri & præmonſtrari temporum vices. Vbi enim is caulem trudit, deſiſſe frigora ſignificat: erutus quoque, ſiccoque in loco ſepoſitus, vbi fibras mittit, imminentes pluuias, frigidioremque tempeſtatem præ-

Corona imperialis.

nuntiat. Illud etiam habeo longo compertum pe-

riculo

UVA. BHSC. SC 08937

riculo affirmare, flores hoſce maternam plantam prnois velut gratum in obſequium verticibus coronantes tranſalpina inter frigora, quàm in Romana temperie, florentis auri numeroſiore ambitu ſplendeſcere. Tulipæ familiari eximiæ pulchritudinis arrogantia cæterorum florum odere conſortium. Ternos digitos in depreſſionem exigunt, in diſtantiam quinos. Mediocritate lætantur ſolis, & ſoli: huius, vt bulbi tutiores; illius, vt flores diuturniores ſint: ne ſcilicet huius pinguedo teneros vitiet; illius feruor ſerotinos adurat: ne denique neceſſe ſit obtentis velut caſtrenſibus velis cum cælo & ſole pugnare. Tutiſſima ſatio eſt, quæ cum totum bulbaceum corpus, tum in primis auerſam, quæ fibris fruticat, ſedem ieiuno infodit ſolo; leue deinde, ac validum ternos circiter digitos altum ſuperinijcit. Experimento didicimus in ea fimoſa terra, quæ ſuperiore anno in anemonarum alitura feruidioris pinguedinis vber nonnihil emunxerit, tulipas & mirificè adoleſcere, & magnificè effloreſcere. Quin etiam amœniſſimi flores hi maximè lætantur alunturque ad amœnitatem inſolitam eo terræ flore ac polline, quem è decliui loco delabens aqua delibat, ac deuolutum in imo ſiſtit. Lectiſſimarum præcipuè: pulcherrimiſque coloribus diſtinctarum bulbi grandiores à foliorum iactura quotannis erui ſtatim debent; ne diutius obruti decreſcant, aut mirabili latebrarum amore Tulipæ.

UVA. BHSC. SC 08937

amore descendentes pessum eant, aut etiam tunicis, velut in calcis concretionem, obdurescentibus lapidescant, aut demum æstiuis quà pluuijs, quà caloribus sufferuefacti exputrescant. Quę simplici probabilique colore vernant minùs nobilium tuliparum bulbosæ radices, continenti biennio humatæ vtiliter interquiescunt; dum tamen, vbi folia euanuerint, aggerata quaternos in digitos humus æstiuas propulset iniurias. Priore autem anno illæ pariunt; altero partum amplificant; tertio, nisi educantur, fœtus adhuc inualidi noua minutula prole superfœtant, exhaustique attenuantur: quinetiam compluscula simul inuoluti membranis ab incluso superfluo humore sæpe tabescunt; id quod exinde malignus florum prouentus ostendit. Quam nonnemo laudat atque vsurpat lateritij pauimenti moram, ne depositæ tulipæ sese altiùs demittant, à summa humo interstitio palmari substratam, & superuacaneam puto, quia vix in palmi dimidium solent hi bulbi descendere, neque nobiliores tulipæ quotannis refodiendæ in altiores latebras abeunt: & præterea noxiam, quia interuallis, quæ lateres angustè distinent, paulatim densata humo expletis obturatisque pluuiatilem humorem transmittens via sic præcluditur, vt eo largiter concepto molliſſima hæc bulborum natio plerunque marcescat. Si tuliparum bulbis extra terrę gremium quàm maximè consultum velis;

UVA. BHSC. SC 08937

velis; eosdem cohærente cum sobole, cum vniuersis membraneis inuolucris, atque adeo cum ipsis aridis fibris, concretoque cum solo erues: tum aperto, non tamen aprico loco per quadriduum, vt ficcescant, expones: in sicca denique frigidaque cella papyro inuolutos habebis: cum tempus referendi fuerit, adhærescente humo, extimis exuuijs, fibrisque detractis, ijdem bulbi cum adnatis nucleis incolumes integrique reperientur; quos, si vixdum erutos improuidus cultor tutelaribus ijs sordibus liberasset, facilè durior instar calcis concretio corrupisset. Cauendum verò est, ne nobilissimi generis matri adhærens pusillus hæres exteriore arida membrana denudetur; quia nudulus noxam ex facili contraheret. Quoniam præterea frequenter est, vt appendix illa neruosa & candida, quæ bulbulos gignit, emergens in apricum, summoq. solo natans rubescat ac vitietur; diligenter aggesto solo adobrui debet, vt feliciùs fœtificet. Et quanquam solent inanes tunicarũ exuiæ inueniri, exhaustis matribus, quæ tam profuso sese partu euiscerarunt; nonnullo tamen interdum residuo succo concreti, & posthumi bulbuli inter membranaceas veluti secundas delitescunt, cautè secernendi. Iam verò seminis optimi seraces tulipę seligendæ sunt. Id è serotinis, quàm è præcocibus, vtilius, quippe magis varians, colligitur. Solent in hunc vsum præferri tum candidæ, nigris, aut violaceis, aut cæruleis vnguibus infuscatæ: tum coccineę, vnguibus

bus ex cæruleo in violaceum inclinatis, alboque circulo coronatis rariores. Vtraque enim floreum genus discoloribus maculis decẽter aspersum seminabit. Verùm si quis versicoloris picturę rariore gloria flos inter cæteros excellat, in semen abire permittendus non est, sed maturè legendus; ne bulbacea mater exhausta vel decrescat, vel præmoriatur. Adde, quòd ab istiusmodi flore, in quo vngues internigrare minimè solent, inutile semen existit, in vnius nempe coloris flores sæpius degenerans. Folliculo sponte sua iam dehiscente semen legitur: vbi primoribus imbribus September immaduit, intra fictile in olerum bono minutoque solo dimidiatum altè digitum de more deponitur. Nisi circumacto bienni spatio prognati bulbuli non effodiuntur: grandiusculi à minusculis segregati in seminarij puluinis, aut certè in fictilibus referuntur. Ita consiti quarto demum quintoue anno flores non paucos decoris maculis conspicuos dabunt. Compertum verò est, in pingui solo seminibus satas tulipas eodem in bulbos adultas velle nutriri. Persicæ tulipæ pusillus bulbus breui duum digitorum mensura mergitur, trium interuallo seiungitur. Omnibus annis resoditur; alioqui sese altè illatebrat. Nequicquam semine feritur, quia colore non variat. Reliquam culturam exigit cæteris parem.

Fri-

UVA. BHSC. SC 08937

Fritillariæ, Iridum, Liliorum, Orchis, atque Ornithogali cultura.

CAPVT VIII.

FRitillariæ, non palato, sed oculis gratæ Meleagrides, soli pinguitudine, situs opacitate ac frigore, nec non tempestiua per æstiuos feruores irrigatione delectantur. Fictilibus malunt, quàm areolis, insodi; vt ab intempestate cæli tuta in loca subducantur. Digitorum trium demissionem, ac totidem intercapedinem amant. In floribus legendis quàm minimum cauliculorum decerpatur: quia nocentissimum id bulbis est. Hosce sæpius resodi non patitur paruitas & nuditas. Septembri mense (vbi res poscet) eruentur, si tamen annus refrixerit; continuoque satu recondentur. Nisi statim referi possint, diu saltem inobruti ne sint: quia parentis altricisque telluris exules mœrore senioque rugati perniciosè exarescunt. Semine sati florum colore à parentibus non degenerant. Irides, quarum bulbosa radix, mediocri solo ternos in digitos; quarum durata in tuber, siue (vt vulgò dicitur) tuberosa, macro siccoque mergunturin binos. Illæ quaternis digitis; hæ palmari spatio disterminantur. Illæ solem ferme fugiunt; hæ quærunt. Bulbosæ demum, itidemque tuberosæ tertio quoque anno sub extremum Iulium men-

Iris bulbosa, ac tuberosa.

UVA. BHSC. SC 08937

Iris prima Cluſij, & Perſica.

menſem eruuntur, Septembri referendæ. Iridem Cluſij priorem, alteramque Perſicam in olerum temperato ſolo, & aprico loco tres altè digitos depones: craſſas bulbi radices bene diuaricabis: ne quam incautè reuellas perfringaſue, cuſtodies; quiâ grauiſſimæ id noxæ eſt: palmaribus interſtitijs ſeparabis: è terræ ſinu non educes, niſi vt prolem ſubducas: vtranque operam Septembri menſe præſtabis: è ſemine nequaquam degenerante diſcolores vices non expectabis. Lilia Silueſtria.

Lilia Silueſtria, ſiue montanis, atque adeo peregrinis lilijs, quibus martagonum nomen ætas recentior impoſuit, amica eſt olerum ſubpinguis leuiſque terra; ſolibus parum oſtenta, & frigida, non tamen humori nimis opportuna poſitio, palmaris denique tum deſcenſio, tum diſtantia Bulbi, niſi ad ſeiungendos fœtus, emouendi, reſodiendique non ſunt. Tempeſtiuè tranſponuntur, cum prope iam defloruere: tunc enim veteres fibras amiſerunt. Ipſe quoque humi poſitæ bulbaceæ ſquamulæ tandem adoleſcunt, & rotundantur in bulbulos. Semen iacitur citra ſpem varietatis. Aeſtiuis feruor frigore gaudentibus exitialis eſt. Hic ergo ipſis aggeſta humo, aut quo alio diligenter obice defendetur. Veruntamen hæ frigidioris Germaniæ peculiares & vernaculæ plantæ noſtrorum ægrè ferunt hortorum teporem; intimamque ægritudinem parco flore ſignificant.

Orchis.

Orchis, & Satyrium in humidis atque opacis

ad

UVA. BHSC. SC 08937

ad quinos digitos deponuntur. Vulgare ornithogalum narcissi culturam desiderat: Peregrinum, quod & Indicum vocant, Romæ in pretio habetur, ac studiosè colitur. Solem amat è patria solis oriundum: nostratis plagæ frigora pertimescit. Ea re in fictili intra bonum & validum solum Hispani odorati iunceo folio narcissi ritu custoditur, ad binos digitos Septembri mense defossum. Ab asperrimæ hiemis intemperie sub tectum ac tutum locum reuocatur. Frequenter effodi non vult. Si quando tamen effosso fuerit opus, id fiet dilapso iam flore, maturoque iam semine: statim enim recentes agere fibras incipit. Ornithogalum.

Hyacinthorum cultura.

CAPVT IX.

HYacinthus vtpote genere multiplex, colore varius, florum vbertate diuersus, præcox, tempestiuus, serotinus, debet hortis infodi numerosus; vt in species renideat vniuersas. Huc adde, cohærentibus eundem spicis, quæ nisi bimæ trimæue copiosè non efflorescunt, adeo soboleſcere; vt ad florum segetem plerunque sterilescat. Quare seri plurimus debet; vt nonnullus vberrimè floreat. Apriciſſimum Hyacinthus quilibet.

UVA. BHSC. SC 08937

mum locum plerique hyacinthi quærunt. Hyacinthinos bulbos à bulbosis alijs radicibus vtiliùs segregatos inter palmaria spatia disponemus, itidemque palmari altitudine deponemus. Hæc tamen ijs conuenit bulbis altitudo, qui iusta magnitudine sunt, quique scapos multo flore conuestiunt. Cæteri pro corporis mole ad senos, quaternos, binos etiam digitos descendent. Vniuersi verò, nisi satisfant in sobolem, intra quadriennium non effodientur; quòd extra terræ gremium sterilitatis, & corruptionis discrimen subeunt. Sic autem rectè seritur in primis & simplici & multiplici flore cæruleo polyanthes. Solum gracile, non ita leue, nec vbertate nimia defatigatum effœtumue, sed satis robustum, imò etiam antea rude immotumque, quamuis exile, mirabili prouentu bulbo substernitur, & circunfunditur. Vtiliter deinde bonum & pinguius superingeritur; vt illud nimiam fœturam tabemue prohibeat, hoc temperatæ pinguedinis instillatione abundè nutriat ad floream fertilitatem. Quoniam verò senio, partuque fatigatur humus; iunior identidem, & vegetior substituetur: adhærescens matri soboles non annicula, sed bima subtrahetur; quia materno felicius vbere adolescet, ac tertio demum anno fertilem in ventrem rotundata numeroso flore luxuriabit. Hyacinthus præterea candido flore, præcox, quia priore post sationem anno minutissimos

Cæruleus polyanthes.

Albus brumalis.

UVA. BHSC. SC 08937

simos bulbulos sessili per ambitum vertici hærentes denticulata serie prodigiosè ferax profundit, circumacto biennio cum adultiore sobole eruendus est. Cæterùm bulbosas hyacinthorum radices, qui singulis in scapis plurimi serò candicant, pui diluto colore subrubent, quique secundùm violaceos flores longas foliorum tæniolas porrigunt, macriore humo circunteges; quaternos in digitos tantummodo demittes: vbi folia exaruerint, quotannis resodies, ne dulci teneraque carne delicati ab imo vertice fibris comante vitium capiant, vermiculentur & computrescant. Herbeo virore florentem hyacinthum ab assiduo sole salubriter distinebis, ne diuturno calore perustus viror in tristiorem palloris colorem cinerescat. Racemosus hyacinthus macra humo, aprico positu, quinos senosue digitos alta depressione lætatur. Debetur hyacintho botryodi inodoro, Belgico, Hispano serotino, atque obsoleto bonum solum & parum apricum, trium digitorũ altitudo, par aut digito maius interuallum. Stellatis Peruanis hyacinthis olerum subpinguis & robusta humus, necnon à sole nonnihil auersa positio commoda est, vt caulis desiderio sideris procerior ac decentior excitetur. Quoniam autem bulbi oppidò capitati sunt, nucleosque grandiusculos procreant; palmo laxiora per interualla disponuntur: quaternis digitis subsidere satis habent: Iulij mensis exitu effodiuntur. Spurius ille hyacinthus, quem Byzantij cultores suaui vocabulo Muscari

Albus serotinus, subrubens, & violaceus caule foliato.

Subuiridis.

Racemosus.

Botryodes inodorus, Belgicus, Hispanus serotinus, & obsoletus.

Peruanus.

Botryodes odoratus.

UVA. BHSC. SC 08937

ſcari appellant, loco eximiè pingui modicèque aprico, inter palmaria interordinia, in palmi dimidium depreſſus ponitur. Perrarò idem eximitur, cum videlicet ſuæ ipſe numero ſobolis opprimitur; quòd æternis humum radicibus complexus à matre ſimul vitalique profectu incommodè auellitur. Neque verò ſtatim, atque ipſum effoderis, radices adhuc ſuccoſas carnoſaſque extorquebis, ne viuida vis è vulneribus expiret; ſed aridas tandem atque emortuas ſubtrahes innocenter. Quanquam reſodere Septembri menſe præſtiterit, eodemque mox detractis fibris attonſum inhumare: quia, ſi diutius abſit à terra, noxam ex facili capit. Proderit etiam quotannis, cum prima exire ſolia incipiunt, intactis tenus radicibus veteri effœtaque terra ſubducta, recentem fertilemque ſuffi-

Cupreſſinus cere. Hyacinthum in lugubris cupreſſi conum turbinati feſtiua imitatione cupreſſinum, mediocris apricitatis peramantem, & propter ramoſum ſiluoſumque florem ab aliorum conſortio florum palmari diuortio ſegregem, quatuor altè digitos demerſum olitoria ſubpinguis humus vtiliter excipiet: nec, niſi reuoluto triennio, amouendæ ſobolis ergo remittet in lucem. Hyacinthus, ſeu potiùs aſphodelus tuberoſa radice Indicus polyanthes, odore iu-

Tuberoſus candidus. cundiſſimo, bonum, leue, robuſtumque ſolum, apriciſſimum locum, liberalem tota æſtate irrigationem poſtulat. In fictili, quàm in areola, euentu lætiore reſpondet; quòd in huius laxitate nimiùm fœtifi-

UVA. BHSC. SC 08937

tificat: in illius angustijs parciùs propagata tuberculorum posteritate, vegetos conatus effundit in florem, ac tempestatum iniurias gestatorio declinat hortulo. Solitarius, aut sociatus palmaris latitudinis cubile desiderat: in tres quatuorue digitos deponitur: ingruente iam frigore in contectum quidem, at perflatilem locum recipitur: quotannis decrescente Martij mensis luna eruitur: peregre mittēdus, etiam dimissis foliis, tutò effoditur: adultior, & facilis reuelli soboles abiungitur: prolixum fibrarum capillamentum ad arbitriū strictim summatim ue attondetur: idem tuber præscripta ratione reseritur: fibrarum coma excitato terræ cumulo circunfunditur. Semen, quod floris colorem non variat, nostratis more seminis hyacinthini differitur. Vt autem nostrorum mirè degeneret hyacinthorum color & numerus, hac arte semen leges, hac infodies. Ex eò bulbo, cuius vires nulla soboles adnata delibet, plurimis conuestitum floribus primigenium caulem reseruabis: altero tertioque loco genitos succides: vbi flores prope iam euanuerint, caule decacuminato, summos ac plerosque amouebis: tres quatuorue imos relinques, in quos vigor omnis vberrimè confluat: à maturitate iam fatiscentes folliculos, & nigella seminum grana præmonstrantes colliges: in Septembrem, vel Octobrem vsque proximum opportuna in cella repones: alterutro è prædictis mense in altis & peramplis fictilibus, bona olitoria humo repletis, semen rarissimè differes; quippe toto bien-

Hyacinthini seminis delectus & satio

UVA. BHSC. SC 08937

nio, donec in grandiusculos bulbos adoleuerit, transmoueri non postulat: cum opus fuerit, irrigabis: à frigore in aprico, ab æstu in opaco tutaberis: ab amissis foliis curabis, vt semper humus nonnihil humeat, ne perparum succosi recentes bulbuli arido in solo penitùs exucti exaresçant: pinguem anno exacto humum superingeres, vt, quæ subiacet, ob diuturnam alituram exhausta pinguioris accessione reualescat: elapso biennio erutos bulbos, cum ad iuglandis magnitudinem excreuisse solent, in seminarij puluinis inter laxiora interualla paulò altiùs mox inhumabis, ne tenera paruitas diu inobruta lædatur. E primi rudimento floris, quem tertius à satu annus plerunque citare solet, specimen indolis capere non satis licet: id autem annus insequens palàm faciet. Proximum deinde triennium ostendet, ad quem florum numerum singulis in scapis eniti fœcunditas possit. Quos igitur bulbos intra id tempus bellè copioseque florere animaduerteris, retinebis; degeneres exterminabis. Neque enim vberior in posterum prouentus, aut flos numerosior sperandus est.

Cyclamini, & floris Indici è violaceo nigricantis cultura.

CAPVT X.

Cyclaminus

VTraque cyclaminus, tum verna, tum autumnalis intra testas ampliores inhumari vult, vt vberior floreat, vtque tutior perennet. Leui quoque, non tamen effœto, sed pingui solo au-

UVA. BHSC. SC 08937

auctior extuberat in ventrem, & pulchrior capillatur in florem. Binos altè digitos deponitur; ne altiùs obrutus tuberis oculus, dum lucis desiderio nimis assurgit, vim floris procreatricem longum absumat in incrementum. Flos, & folium hiberno frigore infestatur. Autumnalis in vmbra sublustri, dubioque sole floridior nitet: ipso enim adhuc feruido anni tempore satis caloris habet etiam in opaco ad florum citandam vberem parituram. Verna loco gaudet apriciore: quia extrema vernare incipit hieme, cum sol adhuc remotior plantas languidè fouet, ac leuiter ad floreum partum extimulat. Tunc autem transponenda solùm est, vbi iam adultior alimentum ac feracitatem vltra non ducit à terra, & fictilis angustijs compressa strangulatur. Argumento erit foliorum siluula densior, ipsoque fictili diffusior. Illud extrahenti cautè custodiendum est, vt, quæ concreuit adhæsitque fibrarum capillamento humus, ne decutiatur, neue excidat. Alioqui enim creberrimæ capillaceæ fibræ nouo satu explicari non possent; impexæ verò confusæque ex facili putrescerent, ipsumque tuber corrumperent. Ad hæc circùm fibras inarefacta eadem vetusta humus ab recentis circunfusa & contigua vligine sensim humescit, elicitque vires alendo tuberi pares; quod, cum suapte natura humidum sit, magis vliginosam recentiorem terram non sine contagionis periculo con-

UVA. BHSC. SC 08937

tinget. Vnum tuber multiplicem familiam dabit cum in frusta conciſum, tum ſeminatum. Inciſione & vulnere ſic propagatur. Vbi iam arida folia dimiſit (fibras enim æternas habet) diligenter effoditur, atque ita interciditur, vt ſectilium partium cuique ſui relinquantur illęſi oculi: tum frigido ſiccoque eo vſque habetur in loco, dum ſiccata vulnera cruſtulam ducant, & cicatricibus occalleſcant. Cicatricoſo deinde lateri ſatis exucto atque exiccato cera commiſtæ terebinthinæ reſinæ lentore tenacior illinitur, & facilè adiungitur, quæ pridem humenti non adhæſiſſet. In fictili demum vaſe tempeſtiuè reponitur, obliquata in latus cicatrice, ne inſidens humor officiat: obducto prætera vulneri ieiuna & ſicca humus admouetur, & ſecundùm hanc bonum ſolum aggeritur: aqua, niſi germinare incipienti, non affunditur; vt ſaucium tuber quò ſeriùs, eò minore periculo humeſcat. Iacto ſemine ſic feliciter ſoboleſcit. Abſumptis iam folijs, cum, pediculo in ſpiras conuoluto, ſeſſilis folliculus dehiſcit, maturum legitur ſemen, atque in tempus idoneum reſeruatur. Cyclaminum vernum vere, autumnale autumno in pingui ac bene macerato ſolo digitum alto ſatu obruitur. Sole in primis, atque humore proficit. Vtrunque toto triennio immotum intactumque adoleſcere ſinitur. Mutat facilè colorem, ſæpius albo in rubrum, rubro rariùs in al-

bum

UVA. BHSC. SC 08937

bum degenerante. Indici floris è violaceo nigricantis tuber terreno in vase ad binos ternosue digitos depressum, & mediocri solo adobrutum lætius prouenit, sole gaudet, frigore contristatur. Flos Indicus è violaceo fuscus.

Anemones cultura.

CAPVT XI.

ANemone latisolia, vtpote existere, florere, ac soboleſcere contumacior, quàm quæ tenui folio est, maturiùs, nempe triduo ante plenam Septembris lunam seritur. At verò tenuiore folio anemones, hieme præflorentis, ac præmaturè defloreſcentis, aut sæpe etiam à frigore abortiuæ sationem Octobri menſe tempestiuam in primis esse, diuturna docuit experiẽtia. Quin etiam violacea, atque albo rubroque picturata, quippe quæ vernare præsestinant, Nouembri menſe vtiliùs inhumantur; vt clementiore veris tempestate seriùs quidem, at pulchriùs effloreſcant. Vtranque tum tenui, tum lato folio anemonen ad radicis diligentiorem tutelam, ad vberiorem & sobolis & florum prouentum, in fictilibus deponimus: cribrariæ quoque olerum terræ præscripta superiùs ratione committimus. Ea tamen inprimis placet ponendæ anemones forma, quam Tranquillus Romaulus, Romanæ amœnitatis Anemones lato ac tenui folio serẽdæ tempus. Locus. Terra. Modus. Tranquillus Romaulus.

UVA. BHSC. SC 08937

nitatis cultor & propagator eximius, feliciſſimè vſurpat. Is enim vetuſtiſſimum fimum, qui penitùs in terram abierit, pinguem, leuem, ac probè maceratam, nec malè olentem, nec igneo halitu vaporantem prætenui cribro ſuccernit ſubſternitque in fictilibus: ipſas inſuper radices ad craſſitudinem duum digitorum macra tenuique humo circuntegit: cribrarium denique eiuſdem generis fimum ſuperingerit; vt & contigui ſoli frigida macritudo ſtercorarium, nempe humidum calorem ex facili corrumpentem à turgeſcentibus radicibus diſtineat ac temperet, & remotioris fimi maximè alibilis pinguitudo radicum auiditatem per exporrectas fibras expleat & fœcundet. Illa denique anemonem feliciter educabit, & liberaliter amplificabit humus, quam (ſicut in tuliparum cultura, præmonui) pluuia in procliue decurrens, vtpote leuiorem mollioremque, deuexerit. Neque verò vna eademque radicum omnium debet eſſe collocatio & ſitus. Nam quæ ab omni vitio innoxiæ ſunt, ſupinis oculis pronoque ventre ſtatuuntur; quòd magnam terreni humoris vim cæleſti calore extenuati elatique integris viribus validè trahant, ac pulchrè concoquant in abſolutum ſui alimentum incrementumque, atque adeo in tuberculorum florumque ſobolem numeroſam. Lingulæ autem, ſumma parte oculatæ, non directò deorſum, neque in latera, ſed latiorem in partem,

Collocatio.

quæ

UVA. BHSC. SC 08937

quæ tamen oculum deorsum non inuertat, leuiter inclinatæ collocantur. Etenim, si, qua sunt parte latiores, humi nonnihil pronæ insideant, plus è terra vitalis genitalisque succi recto itinere transfusi exugunt & combibunt: ex quo fit, vt ad vitam fœcunditatemque & enutriantur, & conualescant. Is autem succus calida vi euectus, nisi radicum latas offenderet moras, magna sui parte per tenuissimos terræ meatus inutilis euanesceret. Cur igitur (dicat aliquis) non præstiterit anemonarum lingulas æqualiter humi susas iacentesque deponere, vt quò largiùs, eò fœcundius humescant? Equidem istam esse aio eiusmodi radicibus incommodam & noxiam posituram: quia vbertim haustum humidum nutrimentum in floream luxuriem digeri satis effundique non potest ex oculis in transuersum iacentibus, qui supinum exigunt situm, vt sursum versùm amore solis adnitentia germina feliciter profundant. Quamobrem vt homines, sic plantæ, ipso, quod non perficiunt, alimonio necantur. Quod si subsectarum radicum ima pars desecto vitio cicatricosa sit; non debet omnino recta, sed quadantenus obliqua deponi. Etenim vulnere læsa, atque etiam semimortua vitalem vim non habet ad vberem terræ humorem concoquendum, qui, cum semper in sublime feratur, à sole vaporatus, ijs præsertim, quæ habitu sunt imbecil-

lo

UVA. BHSC. SC 08937

lo maloque, corruptionis origo est. At verò humi accliuis non corrumpitur portio vulnerata, quia plurimus, qui rectà sustollitur, vapor inofenso transitu per soli spiramenta transmittitur; parcior autem, quique ab infirma ægrotaque radice in alituram fœturamque digeri possit, sensim atque innocente eidem sese insinuat. Mirificè quoque conualescet & proficiet anemone, siue ætate, siue morbo imbecilla, si fictilium cretæ cocti-
Interuallum li contigua inhumetur. Quæ iustum cepit incrementum, in palmari seritur interuallo, & in quaternos digitos demittitur: quia, summo paulatim solo subsidente, in trium digitorum congruentem altitudinem decrescit altior demissio. Minusculæ radices minore altitudinis interuallique
Apricatio. mensura disponuntur. Solem omnes quærunt,
Loci positio præcipuè hibernum, quo floreos ad partus incalescunt. Spatiosum quoque cubile, apertamque loci positionem, & liberum cælum postulant: quòd hæ complurium dissimiles plantarum & multis in latitudinem fibris capillantur, & humilem foliorum siluam latissimè spargunt. Quòd si præfocantibus loci angustijs in sublime nitentia, atque officiente opacitate solem quærentia folia valde sustollant; emaciatos, abortiuos, raroſque flosculos dabunt: procerissimos verò cauliculos mordentia frigora succident, euerberantia flamina prosternent;

UVA. BHSC. SC 08937

nent; quibus cauliculis breui arescentibus, radices ipsæ notabilem noxam concipient. Quanquam autem frigidas hiemes non reformidant anemonæ; si quando tamen bruma præter morem niualis & prægelida sæuiat, non ab re fuerit in locum ab aquilonio frigore auersum, vnique solis tepori patentem consita vasa tantisper recipere, dum glacialem rigorem clementior aura regelauerit. Rigatio ministrabitur eo, quem superiùs tradidi, more: cum tellus minimè nigrabit, sed solutior puluerabitur. Horæ rigandi matutina hieme; vespertina vere. Cæterùm, etsi mobilium testarum tutioribus in puluinis molles anemonarum plerunque radiculæ deponuntur, non rarò tamen, quæ præsertim robustiore sunt habitu, bulbis intersitæ sic digeruntur; vt illi medias, extremas hæ areas atque angulos occupent, ne foliosiore bulborum nemore obruantur: aut certè per angustiores hortorum oras, & veluti fascias, quæ cæteras ambiunt ac definiunt areolas, sic seorsum tribuuntur; vt cuiusque generis singulæ binæ, ternæ, aut quaternę, alia discoloris floris radice distinctę, colorati discriminis ordinata serie interiorem hortensem amœnitatem elegantissimè coronent. Diuturno autem experimento comperimus, anemonas humida hieme in fictilibus, sicca in areolis meliùs prouenire: quia superfluentem pluuiæ hiemis humorem fictilia facilè transmittunt, atque intra tectum subdu-

Tutamentum.

Rigatio.

Locus in areolis.

subducta, seu tantùm acclinata nimium imbrem declinant; areolæ verò per sicca etiam frigora propter laxiorem profundioremque humum satis humenti. In areolis positæ anemonæ olitoriam itidem terram, exiliorem tamen minùsque minutam, quàm in fictilibus humatæ, desiderant. Ad binos digitos demerguntur; palmari spatio distinentur. Præcipitis impetu imbris nudatæ iterum ac diligenter adobruuntur. Quoniam verò radices eædem frigoris humorisque temperiem requirunt; idcirco definientibus areolas laterculis proximæ & prope contiguæ vtiliter asseruntur. Placet nonnemini fugacis quà nominis, quà floris anemonas, quippe quæ ventum sonant, ac vento facilè difflantur, toto anno vernare. Idcirco radices illarum quotquot mensibus obruit, foliisque fibrisque postmodum arefactis, eruit: atque, vt annuæ tempestiuitatis constantes vices custodiat, quo mense radicem vnamquanque semel seuerit, eodem semper in posterum referit. Verùm authore me nemo istud assiduum ver à delicatis radicibus extorqueat: quòd præpostero, atque intempestiuo satu sæpe abortiuntur; ac sæpius etiam, suas violari leges indignante natura, non pariunt, sed pereunt. Solent minutim consertimque ocellatæ radices, eius præsertim anemones, quæ Persicæ arboris flori concolor subrubet, aut quæ sordido pallore albicat, in densissimam folio-

Satio crebrior noxia.

Sterilitas emendanda.

rum

UVA. BHSC. SC 08937

rum siluulam, sine floribus inamœnam euirescere. Sic nimirum sperata mortalibus felicitas ipso frequenter flore fraudatur. Quærenti quid sit, cur folia pro floribus exeant, hanc habeo subijciendam causam, quod illiusmodi radicum oculi spissa genitura indistincti conglobatique nequeunt fertili terræ complexu commodè foueri, puriorem-que succum exugere, quem efferant in flores. Quare, quæ crassiori alimento congruat, fusca foliorum viriditate siluescunt. Sic igitur hasce radices ad bonam florum frugem reuocato. Confertos oculos deiungito, vt efficacem singuli fundendis floribus tenuem humorem trahant. Serissimè serito, vt, qui solis accessu iam probè concoctus attenuatus est, terræ succus sese faciliùs in radices insinuet, atque inde in flores egerminet. Illud autem in ea, quæ lato est folio, anemona peculiare ac mirabile monstrum sæpe visitur, vt ex eadem radice flores tum folioſi, tum simplici foliorum orbe degeneres existant. Abortus istius origo est ipsa radix multorum incommodè fertilis oculorum. Genitalis enim succus & vigor, dum in plures latè oculos dissipatur, in singulis parcus & inualidus frequenter in abortiuum & mancum germen euanescit. Qui verò numerosa foliorum serie confertissimos fundit oculus flores, hic & plus elicit humoris, & ea tenacitate pollet, quæ vim inclusam, floris feracem, aliò

Abortus impediendus.

UVA. BHSC. SC 08937

aliò distrahi non patiatur. Quamobrem idem & circunligante pediculum filo præsignandus, & à cæteris deinde ad optimam sationem deiungendus est. Hieme præproperæ degeneri plerunque abortu orientur anemonæ. Quare, si quæ macie tenuatæ exuctæque appareant; solo tenus amputabuntur; vt retardata fœcunditas tempestiuos absolutosque in partus vegetior erumpat. Neque verò expedit in floream fœturam exhauriri delassarique radices: sed vltra duodenos fœtus attondenda luxuries est. Flores forficulis vtiliùs succiduntur, quàm vngue demetantur: quia ipse demetendi nisus radicem solo leuiter hærentem sæpe reuellit, aut luxat. Quotannis, aut altero quoque ad summum anno distrahendæ sobolis ergo emeritæ radices resodiuntur: aggerato interim solo ab æstiuis feruoribus, pluuijsque vindicantur: eoque post imbres autumni primores subducto exonerantur. Quanquam æstatis caloribus imbribusque defendendis cumulatim aggeratum solum areolis quidem peropportunum, at fictilibus prope irritum munimentum est. In angustiora enim atque extantia fictilia, nimius & calor, & humor se penetrant. Vnum ergo potissimùm tutamentum est recessus. Quapropter, vbi consitæ iam testæ defloruerunt, in locum recipiantur solis radijs, humorique pluuio subductum, animabili tamen ac spirabili elemento peruium apertumque, & salubri aura perflabilem.

Luxuries coercenda.

Exemptio et custodia.

UVA. BHSC. SC 08937

lem. Id enim temporis ab æstiuo ardore quà fo-
lijs exuctis exustisque, quà subeunte ad eadem
folia humido alimento, in parentum sinus resuso
repulsoque, radices quàm maximè humescentes
interuescere atque interire periclitantur. Quas ef-
fodi non placet, Septembri mense superiecta
digitum alta pinguior humus resouebit. Extremo
Iunio cum concreto & cohærente solo fibrisque
refossæ sicca in cella reponuntur: diebus octo exa- Diuisio.
ctis tempestiuè repurgantur, adnatæque soboles,
vtpote à recenti terræ complexu tenerrimæ, faciliùs
diuiduntur, quàm cum arefactæ penitùs obdurue-
runt. Ad hæc teneriorum vulnus contra vitium
tabemque occallescit; aridarum plaga neque cal-
lum, neque cicatricem ducit. Dissociabiles aptè
concinneque culter intercidet. Ista verò cura & pro-
curatio anticipata atque præpropera vixdum erutis
noceret. Ex humentibus quippe terræ latebris in
lucem caloremque remissæ rugarent; rugisque no-
uo deinde satu distentis, aquoso tabificoque humo-
re turgescerent. Neque verò plures in partes com-
minui radicem vllam expedit, nisi facilè diuidua
sit. Illud ergo custodiendum est, vt nati circùm
vetulam parentem oculi, qui vix hæreant, detra-
hantur; intacti maneant, qui tenaciùs copulentur,
ne magno vulnere diuulsi vitium exitiumque con-
cipiant. Solet etiam anemones ima radix, vbi Caries era-
satis adoleuit atque consenuit, exedi carie, situque dendæ.

mar-

marceſcere. Senile hoc vitium impacto talitro exploretur. Etenim, ſi ex ſonitu exeſa, lacunoſa, & vacua radix deprehendatur, ad viuum vſque ſic ferro morbus eradendus eſt, vt caua radicis æquentur; ne lacunæ humore oppletæ reliquam vitient integritatem. Quod enim ſinceri ſupereſt circa repurgatum foramen, effœta & ferme exhauſta genitali facultate, priùs putreſcit obrutum, quàm comprehendat: aut certè minutulis editis ſolijs, vel ad floreum partum omnino ſterileſcit, vel abortat. At verò, ſi putre cauum æquali vulnere ad viuum præſecatur, integra pars reliqua rite conſita in bene compactos flores, numeroſaſque radiculas geminæ fœcunditatis miraculo luxuriabit. Nec inutile fuerit præſectas ipſas reliquias, rectè deterſas, cum eiuſdem notæ radicibus conſerendas reſeruare. Nam fieri poterit, vt refectis viribus aliquæ ad florum fœturam vberrimam reualeſcant. Poſtquam verò ſalubriter vulnerata radix inaruit; terebinthina reſina ceraque commiſtis debent aduerſùs corruptionem illini humoris noxij bibulæ cicatrices. Verùm ſi qua radicum ita vitioſa fuerit, vt æqualiter reſecari ſine magno integrarum partium, adnatorumque oculorum vulnere ac detrimento nequeat; carioſum foramen curiosè cultro expurgetur: arefactæ iam radicis lacuna prædicto reſinatæ ceræ medicamento ſaturetur: in gracili tandem ſolo eadem conſeratur. Parem ſoli gracilitatem

UVA. BHSC. SC 08937

tem ob eam ipsam causam quærunt radices, quæ, licet incorruptæ sint, senio tamen laborant. Discolor & planè admirabilis anemonarum varietas iacto semine comparatur. Semen optimum inter anemonas latifolias, quæ folioſior floret, plerunque dabit. Ex ijs verò, quæ tenui folio sunt, simplici flore vernantes solæ feliciterque sementant: earum enim semen in flores nonnunquam degenerat colore varios, folijsque multiplices. Geminam ex eiusmodi satu anemonen insignitè conspicuam nuper susceptit Ioannes Baptista Martellettus, qui Ianiculi montem cognomento Aureum cultissimis hortis nitidiorem facit. Altera oriunda è pallido flosculo rubris maculis guttato paleæ pallorem suaui rubore virgatum circunfusis explicat in folijs, eundemque densa surrigit in coma. Candidam alteram purpureis vnguibus bicolorem, duplicique lacinioso apice tum xerampelino humiliùs, tum subrubente celsiùs cristatam mater peperit filiæ quidem concolor, at simplici foliorum ornatu ignobilis. Meridianis horis tempestiuè legetur, dehiscente iam lanuginoso globulo, siccissimum semen cum exiguo cauliculi, vt meliùs matureſcat. Rectè spargitur vel Augusto mense, vbi iam Leonem lustrauit sol; hoc enim anticipato satu intra octo menses properus plerunque flos indolem præmonstrabit: vel certè duodecima Septembris luna, nempe ea die, quæ tri-

Semen tempestiuè colligẽdum & seredum.

Io. Baptista Martellettus.

UVA. BHSC. SC 08937

duo plenilunium antecedit. Sic autem deponitur. Præpinguis, leuis, maceratique soli cribraria farina in fictili catino substernitur. Super eadem lanuginosi seminis congeries tenuiter lateque explicata digeritur; aut certè vtiliùs eadem ante sationem cum prætenui solo in alueolo, vel in patina confunditur & permiscetur, donec, inuicem discretis penitusque cum terra confusis minutis seminibus, vnus & vnicolor terræ aceruus appareat: ea deinde mistura rarissimè disseritur. Eiusdem generis solum supercernitur cultri crassitudine. Binæ, ternæue matutini solis horæ, dum exeat in herbulam semen, indulgentur. Aquulæ præterea minutum ac lene stillicidium identidem irroratur, ne leuiter obruta sementis guttis grandioribus denudetur. Hæc autem vsque adeo ministrabitùr irrigatio, quoad singulis è seminijs terna folia exierint; quibus pro incremento humus eadem angustissimo incerniculo transmissa inspergetur, donec digitali radices altitudine obruantur. Cæterùm, ne hibernis algoribus nocturnisque gelicidijs inflata & fermentescens terra summo tenus solo depressas, & raris breuibusque fibris inhærentes radiculas suspendat, ac regerat in apertum, eiectasque disperdat, ipsis consitum vas apricissimo loco, qui gelida tepeat hieme; statuetur. Vbi folia inaruerint, à pluuia & sole intra frigidam porticum reuocabitur. Nec ante medium Septembrem eædem radiculæ

UVA. BHSC. SC 08937

diculæ refodientur, ne solis halitu exuctæ ac retorridæ dispereant. Mox adultiores separatim humi deponentur; minusculæ in catillis humabuntur. Sic tum probabili flore eligendæ, tum degeneri reijciendæ internoscentur.

Ranunculi cultura.

CAPVT XII.

RAnunculus Byzantius, siue Asiaticus, radice in grumulos coagmentata veluti multipes (hic enim præcipuè in hortis colitur) antequam terram subeat, natare vult, donec per solidas quatuor & viginti horas frigida insuccatus & præmollitus ad facile germen intumescat: vt in humore terraque viuax rana in florem transijsse, nec tamen indolem nomenque amisisse videatur. Septembri mense ante plenam lunam triduo intercedente conseritur. Ex hominis resoluto fimo concreta humo præpingui humidaque nutritur. Summa tellure lætatur in binos digitos demittendus, angusto interuallo in quaternos ternosue disponendus. Diuersi generis floribus insociabilis solitario satu deponitur: assitos enim igneo frequenter veneno exurit & enecat. Primo expetit solem, qui florem ardentissimè coloret; deinde vmbram, quæ diutius eundem tueatur. Ea re

Ranunculus radiculis in grumum aceruatis.

UVA. BHSC. SC 08937

re commodiùs in fictili deponitur. Siquando irriguam aquam in ſicco ſitiat, adaquandus: ſi quando familiari ranis inconſtantia exiliat, aggeſto ſolo tegendus eſt. Vt primùm folia cauleſque inaruerunt, effodi ſtatim debet; quòd æſtiuis tum imbribus humoris auidus proſilit è terra, tum feruoribus retorreſcit & corrumpitur. Huius perſimiles aceruatis in grumum radiculis, at ſimplici flore, diſpares ranunculos in olerum terra pinguiore à ſole nonnihil auerſos ita obrues, vt eadem binis digitis altè ſuperueniat, quaternis intercedat: quotannis erues, ac ſuperioris inſtar cuſtodies: vt citra ſpem folioſi floris colore degenerent, ſemine ſeres. Qui rutæ folio viret, folioſoque flore flaueſcit ranunculus, quærit vas fictile, bonam olerum terram, appricam poſitionem, digitorum inſatu duum altitudinem, trium intercapedinem. Radice molli nudaque cum ſit, diu inobrutus noxæ obnoxius eſt. Septembri menſe eruitur, &, ſobole ſubtracta, reſeritur. Quare vbi foliorum viror exaruit, frigidum in locum recipitur, ac Sextilis menſis imbribus, ne nouas citet fibras, ſubducitur: aut certè vtiliùs amiſſis ſolijs ſtatim effoſſus, iterumque conſitus in auerſo ab æſtiui ſideris radijs angulo deliteſcit; vt æſtatis imbres, fibrarum illices, in eundem bellè depoſitum innocenter, atque adeo ſalubriter incidant. Non abſimilem cultum deſiderat nemorenſis fibrata radice, alboque

Flauus multiplex folio rutæ.

Fibratus flore pleno cãdido.

UVA. BHSC. SC 08937

que flore multiplici Ranunculus. Terra enim pariter olitoria humectaque, vase fictili, duum digitorũ depressione, post amissa demum folia subdiali opacitate lætatur: mediocri verò apricatione contentus est; nec extrahi vult, nisi ad sobolem secernendam, ineunte autumno, statimque adobrui postulat, discretis passisque capillaceis fibris; quemadmodum Iridem Clusij priorem serendam esse monstrauimus, & Pæoniam deponendam pluribus trademus. Glomerato quoque flore globosus exigit in bona riguaque olerum terra, & positu mediocriter aprico, nullo teste vel areolæ discrimine, minutum fibrarum capillitium diffundi: radicis oculum in digiti altitudinem demitti, vt is deinde conspicuus à terra extet: nunquam resodi, nisi cum fœtus numerosior à matre fuerit separandus: extrema hieme simul effodi, simul inhumari. Tuberosus in quaternos digitos deprimendus, & palmi dimidio interuacante distinendus: eiusdem soli bonitate, solis mediocritate, assiduoque terræ latibulo gaudet, præterquam si adultiorem à parente prolem abiungere opus sit. In hanc opportunitatem exitu Augusti resossum tuber illico recondatur.

Globosus.

Tuberosus.

UVA. BHSC. SC 08937

Asphodeli, Pæoniæ, Lilij conuallium, & Iucæ Indicæ cultura.

CAPVT XIII.

Asphodelus.

ASphodelo tres altè digitos deponendo, palmarique mensura seiungendo attribuunt solum pingue, humectumque, ac modicè apricum: alternis quoque annis eximunt, quò adnatam sobolem subducant. Ex opacis montibus siluisque accita medicatissima Pæonia subluſtrem opacitatem amat. In olerum pinguiore humidoque solo defoditur, ipsius radicis oculis ternos tantùm in digitos depressis, triumque circiter palmorum quoquouersus interstitio relicto. Translatione non gaudet, præterquam tertio quoque anno, cum subterranea radicosorum oculorum sobole, conspicuoque ramosorum foliorum nemore partes in omnes nimia diffunditur. Si quando igitur eam resodi transferrique oporteat, Nouembri extremo id fiat: quia, cum fibras nondum egerit nouellas, exempta non lædítur. Citra vulnus fracturamue diligenter eruta plures in plantas sic diuiditur, sic diuisa repangitur. Quoniam præcrassa radicis crura multiplici dubioque flexu implicat; intra magnam aquæ vim perbene priùs agitatur ac diluitur

Pæonia. *Plin. lib. 25. c. 4. & lib. 27. c. 10.*

UVA. BHSC. SC 08937

luitur,vt,hærentis terræ deterſis ſordibus,deprehenſi facilè nexus extricentur, aptiorque ſecturæ locus diſpiciatur. Ad hæc ipſum radicis caput in oculos ternos quaternoſue, aut etiam ſingulos cultro conciditur:in excauato ſcrobe medius congeſti ſoli turbinatus cumulus excitatur: eidem radix ita imponitur,vt oculi ternos in digitos ſubſidant, crura verò per excitati monticuli ambitum bellè diuaricentur;quia,ſi mutuo implexu inter ſe contingerẽt, minus è terra pabuli haurirent, facilique negotio corrumperentur. Admoto demum ſolo eadem circuntegitur; vtque illud arctiùs hæreat, etiam irrigatione iuuatur. Fortè diuulſi balani depangi debent; quia iuſtam ſoboleſcent in radicem. Lilia conuallium geniculatis internodijs conſertè contexteque colligata & cohærentia in ipſo ſatu non extricamus atque diſtrahimus: ſed à materno cæſpite oculis confertiſſima, & radicum nexu ferè inextricabili catenata cultro diſcindimus: menſe Nouembri, aut etiam Decembri non amplius tres digitos obruta in pinguibus vmbroſiſque ſtatuimus, ne videlicet patrias conualles mutaſſe videantur; irriguam ſiticuloſis aquam miniſtramus: vix vnquam loco mouemus; quia in anguſto ſpatioſè vberrimeque florent.Summam prædictis menſibus per annos ſingulos effœtam humum cautè ſcalpendo ſubducimus, recentem aggeramus;quia numeroſo fœtu denſiſſimè propagata proſiliunt. Iuca Indica ad

Lilium conuallium.

Iuca.

UVA. BHSC. SC 08937

ad noſtratis oleris altricem, validam humum libentiſſimè diuertit: noſtra frigora tolerat: apricitate etiam lætatur: inſœcunda ſeminis adnatis oculis ſeſe propagat, vt arundo; ſimilique cultu ſata digitali ſolo tegitur, ſubinde altioris aggeſtu ſoli, prout exiget vſus, obruenda. Ea propter quatuor à ſummo ſcrobe digitos primò depacta diſtabit. Verna temperies hæredibus à matre vulſis proſperè tranſponendis tempeſtiua eſt. In fictilibus poſiti maturiùs adoleſcunt, ſeruanturque curatiùs. Modico per æſtatem tum ſole, tum humore proficiunt. Poſſunt autem iam ſatis adulti è fictilibus in hortenſes puluinos cum ſuo cæſpite differri. Sed matrem ac ſobolem areolis inhumatas tranſmouere non expedit.

Trachelij Americani, Lychnidis Byzantinæ, aliarumque conſimilium herbarum cultura.

CAPVT XIV.

Trachelium Americanũ.

AMericanum indolis molliſſimæ Trachelium declinandæ multiplici noxæ idoneam teſtam deſiderat. In olerum bono, bene macerato, & nequaquam verminante ſolo proficit: ab erucis enim & limacibus ob teneritudinem auidè appetitur. Frigoris tolerans tepido cautiùs loco hiemare debet. Caloris peramans irriguam aquam ſitire non debet. Annua tranſlatione peren-

UVA. BHSC. SC 08937

perennat: quia denſiùs ſoboleſcens, niſi ſæpe rareſiat ac differatur, ipſum ſeſe opprimit & marceſcit. Februario menſe, aut primo vere tutò tranſponitur, & ſobole feritur; cum ſcilicet, hiberno frigore coërcita florea luxurie, maxima incrementa, vireſque cepit materna radix; adnatique pulli, matris vbere ſaginati, complexuque defenſi validè conualuerunt. Auulſi oculi paſſis, vt vberius alimentum trahant, fibris in binos digitos, ſiue ſummo virore tenus demerguntur: illico irrigantur, vt ſolum adhæreſcat; & proferuntur in ſolem. Id enim plantæ genus opaco auerſoque à radijs loco facilè putreſcit. Sed, ne delicatum floſculorum ver ab æſtu præmaturè defloreſcat, à diuturna inſolatione auertatur. Semen auiti coloris in flore tenax citra ſpem iacitur varietatis. Eodem propemodum cultu Lychnis Byzantina teſtæ committitur. Hoc autem diſtat, quòd reſecta radicis portione, ternis quaterniſue minimùm fibris crinita propagatur: cum Americani Trachelij fœtus à matre ſine vulnere ſeparetur. Terram pinguem, tempeſtiuam irrigationem, tepida & ab Aquilone auerſa quærit hibernacula. Editiore in loco vegeta, viriditate iuueneſcit, ac diu viuit; in imo pallida ſeneſcit; breuique interit. Vbi florum pila prope iam globata ex toto eſt, à ſole diſtinetur; vt floreus fructus & voluptas diuturnior ſit. Cum ſitit, irrigatur. Plures in plantas diſpertita ita differtur.

Lychnis Byzantina.

UVA. BHSC. SC 08937

fertur. Ineunte vere ocelli cum radicis particula, seiunguntur, atque ad virentis vsque germinis initium inhumantur. Cæterùm, vt felicissimè soboles proueniat, nouellus oculus cum exigua materni corporis portione, quamuis non fibrata, reuellitur: dimidio germinis defosso, vulsuræ plaga vasis lateri applicatur: inuulneratæ parti solum bellè apprimitur. Ita radix celeriter comprehendit, ac speciosam in plantam feliciter adolescit. Auricula vrsi, atque Lichen siue Hepatica multiformi genere conspicuæ, aliæque huiusmodi fibratæ gelidissimi Septentrionis plantæ bono licet in solo apud nos minùs incommodè hospitentur, vitales tamen non sunt; quia frigoris peramantes nostro tepore tristantur & contabescunt. Nostrates verò, quarum pleræque semine conseruntur, per æstum florentes herbæ pinguibus, riguis, apricisque delectantur.

Fibratæ plantæ.

Caryophyllorum cultura.

CAPVT XV.

Caryophylli satio duplex

CAryophyllus vernaculus & semine & surculo seritur. Ad optimam fœturam bini circiter flores è magno numero in semen exire permittuntur. Maturitatis indicium est hiatus aridi folliculi, & seminis nigritia. Imum in vnoquoque folliculo fœcunditate præstat: id enim pro-

UVA. BHSC. SC 08937

propiore alimento liberaliter hausto, generosiùs maiorem folioſi floris numerum procreabit. Ex albi caryophylli ſemine multiplex varietas prouenire ſolet. Inter maculoſos fuſcis maculis diſtinctus vtiliter ſementat ad progignendos inſolita decentium macularum varietate perpictos. Denique ſaturo colore fuluus pulchrè varieque degenerem, atque adeo candidam frequenter prolem ſeminat. Serendi tempus. Sementem autem non Octobri menſe, ſed collecto ſtatim ſemine facies, vt intra annum florem legas. Vt autem prodigiosè folioſis ac peramplis floribus abundes, quartadecima luna caryophyllum, Zephyro aſpirante, ſeminabis. Quòd ſi genitalis & felix aura prædictam proximi menſis diem non ſoſpitet; ſatio erit procraſtinanda, dum ſertilis ventulus incidat in alterius menſis ſimilem diem. Semen fictili catino, præpingui minutimque ſuccreta terra inſtrato, committes: in digiti dimidium demittes: loco per æſtatem mediocriter aprico ſtatues, qui ternis tantùm matutinis horis inſoletur: crebrò irrigabis. Ita intra dies octo primulam viriditatem citabit. Educatio. Vbi quaterna foliola emiſerit, diuturnum promouebis in ſolem: vt frequenti humus irrigatione ſemper humeat, curabis: exitu Octobris teneras plantas differes. Ita proxima flos æſtate properabit. Propagatio per turculos. Idem præterea caryophyllus auulſione feliciſſimè conſeritur. Auulſi enim ab radice pulluli, ſiue ramuli, vetuſtam partem aliquam

è ma-

UVA. BHSC. SC 08937

è matris corpore referentes, & rite depacti, licet à materno colore vultuque non degenerent, nec æquè, ac semine consiti, florea segete luxurient; hæreditariæ tamen pulchritudinis certissima laude probabilis varietatis incerta decora rependunt. Quarto nonas Octobris, caryophyllorum surculos, tanquam certò comprehensuros, depangere, muliercularum cultura est: hordei verò semina, tanquam alienas fibras insito humore citatura, substernere superuacanea liberalitas. Feliciter panguntur à mense Februario ad medium vsque Martium, nempe sub ipsum germinandi tempus. Decacuminatis foliis summatim attonsi, fictilium lateribus contiguo compressoque satu applicati, atque ita depressi, vt oculi emineant, fideliùs comprehendunt. Non est, cur ima pars intorqueatur; aut bini ponendæ sobolis extremi vetustique cum intercepto internodio articuli cultro diffindantur. sed vtiliùs vltimum geniculum circulatim medium dissecatur, aridæque foliorum exuuiæ detrahuntur. Terra congruit nonnihil effœta. Situs requiritur apertus; nec tamen apricus ad vicenos tricenosue dies, atque vsque eò, dum media foliola incipiant adolescere: tunc enim apricatio assidua indulgetur. Vtque inter diuturni solis incendia illæsæ tenellæ plantæ proficiant, frequens humor affunditur. Ita eædem exitu feliciore, quàm si Octobri mense positæ fuissent, ino-

UVA. BHSC. SC 08937

inoleſcent, ac florem inducent. Eximiæ indo- Cura.
lis caryophyllum nactus ita curabis. Vbi annus algere incipit, totum cæſpitem è prono fictili leuiter concuſſo demiſſum eximes: tum implicitas terræ fibras extremas in duum digitorum craſſitudinem circuncides; cauebiſque diligenter, ne cohærentis glebæ pila comminuatur, neue intercidat. Glareolis deinde rite obſtructo fictilis imo foramine, vnum alterumue digitum altam mediocrem terram ſubſternes: ad quaternos quinoſue digitos bubulum aut vaccinum ſanguinem ſuperfundes: trium digitorum exile ſolum adiunges: circuntonſum denique cæſpitem impones, humoque pingui reliquam inanitatem explebis: in ſolem proferes: vt vſus veniet, adaquabis. Verùm, ſæuiente iam brumali algore, in vaſe peramplo gallinaceum aut columbinum fimum aqua bene macerabis: eo medicato liquore conſitum fictile rigabis. Ita, licet ſub huius cæli clementia caryophyllus hiberno frigore non admodum infeſtetur, magna tamen eidem hoc fiet cultu vigoris & fœcunditatis acceſſio, vt folioſiores vegetioreſque flores eliciantur. Exacta iam hieme vulgarem aquam affundes, vbi deuexior dies deſerbuit; ne cum irriguo per æſtum efferueſcente humore radix pariter inferueſcat. Vt aſſiduo grandiorique caryophyllo vernet annus, complures eodem tempore calyces dehiſcere non patieris; ſed, ſummis & primoribus relictis, detergebis adnatos. Florea continuatio.

Vt

UVA. BHSC. SC 08937

Vt hibernis floribus abundes, æstiua, dum calyculos inducunt, germina præcerpes: sic enim noua, quæ trudentur, seram maturitatem ad hiemem vsque retardabunt. Quin etiam frigidioris oræ coloni consitas testas aut lætamine munitas, aut in loca tuta receptas ab iniuria gelantis anni asserunt: vbi verò tepidiore tempestate conserenauit, in apricum reuocant: vbi nubilauit, aquis cælestibus exponunt. Ne pinguioris terræ lætitia, vberiorisque pabuli sagina tam lautè cultos dirumpat flores; cum satis turgidos calyces intra biduum oscitaturos animaduertes, lineo filo bis terue circunducto medios religabis: ac denticulatum osculum leuibus æqualibusque incisuris librario scalpello factis laxabis; videbisque ad voluptarium prodigium profuisse vulnera, vt è ealycum singulorum tubulis totidem quasi florea nemora extitisse videantur. Illud autem in primis custodiendum est, vt hæc sæpius planta deplantetur, putrique senio amputato transponatur. Translatione enim mirificè proficit & perennat: diutius relicta & reses folio siluescit, flore minuitur, odore degenerat. Debent ad hæc, vbi defloruerunt, nuduli cauliculi plerique imo tenus geniculo succidi, paucis admodum relictis, qui geniculatim & subinde floreant: dum attonsi & recaluastri ramuli noua germinantium foliorum iuuentute repubescunt. Eadem vtiliùs planta inter fictilis angustias alitur, quàm in area paten-

Alligatura & incisio.

Translatio.

Putatio.

Locus satiuus

UVA. BHSC. SC 08937

patentiore: quòd in hac aut largioris alimenti nimia satietate dirupti calices enormiter hiascunt, aut nescio quo loci tædio flores macescunt. Solis, quem vnicè amat, largior copia facienda est; nisi tamen æstiuis floribus vernet. Tunc enim vel tecto, vel inumbrante velo, vel subducto radijs loco feruidior apricitas defendi debet: ne florea seges, versicolori amœnitati nata, vehementi ardore præusta miserè flauescat. Insolatio.

Granadillæ cultura.

CAPVT XVI.

OCcidentalis Indiæ miraculum, occidentis Dei cruciatibus floridum, Granadilla nostrorum olerum pingui glebæ sic insueuit; vt inexpugnabili propagatione iam vbique luxuriet. Tres altè digitos toto corpore prostrata, delitescere vult; quia ex omnibus geniculis geniculata radix emittit. Solis atque humoris appetentissima est. Feliciùs pangitur radix iunior; quia vernat vberiùs. Quam latiùs proserpere nolumus, in fictili serimus. Ne per imum foramen clandestinum exitum inueniat, neue per posticum fugitiua subiectum se penetret in solum; obsitam testam super laterculum statuimus: an captiua surreptitiam libertatem attentet, identidem exploramus:

UVA. BHSC. SC 08937

mus : foras eminentem, iamque deprehensam seruili more demutilamus. Ne vasis angustiore ergastulo elisa spatium quærat apertius ; iam adultiorem diffusioremque plures partimur in plantas, seperatim ac dispersim inhumandas. Emicanti iam germini è cancellatis funiculis, vel arundineo virgeoue textu scansilis ansa præbenda est. Nisi enim diuini funeris efferendi pulchrè ambitiosa hæc planta adminiculum habeat, quo in excelsum euadat ; breui parcoque germinatu veluti pudibunda sterilescit, humique latè procumbere, longeque proserpere dedignatur.

Gelsiminorum cultura.

CAPVT XVII.

Gelsiminum agreste.

SVa est & agresti candidi floris gelsimino digna patritijs cultoribus, digna cultricibus curis amœnitas, ipso, quamuis fero, tum virore tum odore amabilis, nec inutilis. Vt enim sileam topiarias hortorum scenas hoc sequaci lentoque frutice speciosè textiles ; siquis præterea velit eximium voluptatis fructum è vulgari flore colligere, virgas recentes, læues, teretes, digitum crassas, & bene fibratas vere, siue etiam autumno fictilibus infodiat : duobus digitis, nec amplius, è terra emi-

UVA. BHSC. SC 08937

eminere passus supra imam gemmam recidat: in siluulam prope bipalmem iam adultos ramulos circuntondeat: regerminantem luxuriem frequenti cæsura coërceat. Proueniet enim, vt pila tonsilis densissimam viriditatem ferè densioris floris odorato candore formosè conuestiens cum splendidas ædium, tum lautas conuiuiorum delicias exhilaret. Eadem planta pingui solo pabulanda est, ac liberaliter adaquanda, assiduo etiam in sole habenda; ne in materiam frondemque penitùs absumatur. Mediocrem quærit apricationem siluarum gelsiminum flauum atque inodorum: reliquam culturam superiori similem desiderat. Hispani seu Laletani gelsimini, quod à Catalonia vernaculum nomen obtinuit, nulla satio felicior, quàm insitio. Siluestris igitur nouellas, nitidas, minimè scabras nodosasue, mediocrem digitum crassas, & frequentibus fibris comosissimas plantas mediæ magnitudinis fictilibus de more committito. Et quanquam sunt, qui vix dum translatum siluestre gelsiminum inserant; tu tamen annuo spatio cautiùs alescere & conualescere sinito; aut, si libet, autumno transponito, vt semestri quiete satis virium recipiat, atque insitione magistra celeriùs feritatem dediscat. Mense Martio luna decedente inserito. Illud autem antiquissimum tibi sit, vt siluatici stylum quàm proximè imum nodum supernè præcidas. Ita enim insitus surculus faci-

Hispanum simplex.

UVA. BHSC. SC 08937

liùs coaleſcet: quia omne virentis alimentum, quod quaſi quædam anima per medullam trunci, veluti per fiſtulam, naturali ſpiritu trahitur in ſummum, in ipſa nodorum denſitate diutius hærens atque conſiſtens augeſcit, nec anguſto meatu contineri facilis complures per oculos vehementiſſimas in materias exuberat. Quare vberiori ſucco proximum inſitum citiſſimè inoleſcere neceſſe eſt, ſi præſertim, ſubinde coërcita deterſaque ſilueſtrium germinum luxurie, in vnum adoptiuum ſurculum fertilis humor tranſcurrere atque confluere cogatur. Vbi quintam gemmam truſerint germina, decacuminanda ſunt, denſiore vt ramulorum ſiluula, plus florum inductura, fruticentur. Alternis minimùm annis ineunte vere ſolidus cæſpes debet eximi è teſta, idemque ad binos digitos cultro circunſectus pinguiore humo adiecta ſuum in vas reſtitui. Quotannis primo itidem vere ipſo tenus inſitionis capite id fruticis anguſtè deputatur. Nam, ſi virgæ ſic præcidantur, vt vnus alterue oculus relinquatur, rara paucis ex oculis flagella pullulabunt, maligno fœnore vernatura. Sin autem caput inſiti ſtrictiùs attondeatur; germinatu denſiſſimo vtiliùs capillabitur, & perennabit. Non poſſum hìc eos in re florea ſatis callentes exiſtimare putatores, qui fruticem altiùs vulnerare metuentes ſic amputant, vt citra imam gemmam ramorum aliquid extare patiantur; quod aliquandiu, dum

UVA. BHSC. SC 08937

dum viret, noua in germina abiturum alimentum inutiliter auertit in ſeſe; vbi verò exaruit, viridiſſimam plantæ iuuentutem intermiſto ſenio inhoneſtat. Crebras idem frutex amat irrigationes. Orientem ſolem ſpectare mauult, quàm occidentem: alioqui florum ſterilis foliorum infelici feracitate luxuriabit. Aeſtiuis menſibus, ac Iunio potiſſimùm Iulioque non incommodè inoculatur. Atque hoc ſanè cultu fictilibus rite concreditur, & curatur. Sed elegantiùs multò virentia hortenſium parietum aulæa opere topiario prætexit, & numeroſis grandibuſque floribus iucundiùs diſtinguit. Hunc in vſum ſilueſtris gelſimini pleniores plantæ humi panguntur, quæ ſpatioſa in area largioribus ſatiatæ alimentis inſitiuo è ſurculo productiſſimas citant virgas, prædicto putationis tempore parciùs amputandas, vt in propaginem ſubmittantur.

Propagationum autem duo maximè genera ſunt in vſu: vnum, quo editæ à matre virgæ ſulcis mandantur: alterum, quo mater ipſa proſternitur, atque in plures plantas per ſuas virgas diuiditur. Sic igitur à matre virgæ deprimuntur in terram. Appetente vere ſecundùm matrem ſcrobes fiunt: in eoſdem virgæ proximè maternum caudicem modicè contortæ, vt radices faciliùs citent, atque arcuatim recuruatæ demittuntur: quaternis circiter adobrutis gemmis ſic retorquentur, & ſupra terram eriguntur, vt, cacuminibus deſectis, vna, aut

UVA. BHSC. SC 08937

vt maximè altera gemma relinquatur. Ita recentes propagines quà radicis, quà telluris, geminarum nempe matrum vbere tutelaque pinguiter ac feliciter enutritæ ingens robur & vires capiunt: quin etiam inhumatæ renascuntur ex sese; quæque modò filiæ fuerant, fiunt repentè matres. Circumacto anno actis iam radicibus à materna stirpe amputantur, &, quò libuerit, differuntur, suis iam viribus parituræ. Hasce tamen flori ferendo minùs vtiles experimur: tum quia parcè florent, tum quia ocyssimè euanescunt, vtpote fibrarum penuria laborantes, gracilique corpore imbecillæ. Quare vtilior est propagatio, qua (sicut in vite fieri consueuit) ipsa sternitur mater, vt propagata soboles vberiore alimento vegetior assurgat; cum scilicet iuxta imum fruticem ita, ne radicem lædamus, curiosè fodimus: ita in excauatum sulcum leniter prostratam matrem supplantamus, ne radicem eandem abrumpamus: cum deinde ex eo sulco veluti ramosas fossas deducimus, per quas, vti quæque virga postulauerit, nonnihil intorta propagetur; atque (vt paulò priùs docui) humo propagines operimus, & ad vnam alteramue extantem gemmam præcidimus. Vbi radicibus emissis virgæ comprehenderint, transferuntur. Quanquam hæ quoque minùs fertiles viuacesque sunt, quàm quæ siluatici gelsimini robustis radicibus adoptiuæ inhærent. Satiua hæc peristromata orienti meliùs, quàm meridiano,

UVA. BHSC. SC 08937

diano, vel occidenti soli aduertuntur; vt primæ lucis flos matutino candore similes amico frutici floſculos appingat. Humor eidem irriguus vbertim affunditur: niues & gelicidia cauentur. Quapropter hibernis mensibus in opertum obsita fictilia reuocantur: plantæ verò subdiales canneis aut scirpeis tegetibus proteguntur. Par eius cultio gelsimini, quod, eiusdem generis cum sit, duplici foliorum textura densiùs floret. Quanquam propagatione atque insitione sæpe tentatus omnem eluſit industriam, fortasse vt minore sui copia, quò rarius, eò præclarius habeatur. Et hoc in fictilibus cautiùs custoditur. Alterum gelsimini genus, quod lato Medicæ mali folio, folioſoque miræ suauitatis flore Alexandrinum, siue Arabicum appellatur, præterquam quòd solo lætatur itidem pingui, multùm irriguo, aperto insolatoque; frigoris & caloris adeo intolerans est, vt frequenter vtroque perustus intereat. Quare in fictili obseri debet, vt gelido anni tempore in opertis ac tepidis locis hibernet. Maturè, vbi primulo rigore inalgeſcit annus, recipitur in locum contectum eum quidem, non tamen vndique præcluſum, sed patentem & vtiliter perflabilem; velut in porticum peramplam, quæ hibernum solem accipiat, & auſtrinis afflatibus latè oſcitet, imperuia & impenetrabilis Aquiloni. Diuturnum verò periculum docuit, in occluſa cella repoſitum hunc fruticem foliorum defluuio non

Hiſpanum multiplex.

Arabicum.

UVA. BHSC. SC 08937

sine noxa calueſcere. Debet idem præterea cæteris gelſiminis ſeriùs vere iam adultiore in ſubdialem aream promoueri, atque, cum ſitiet, ita rigari, ne folia madeſcant: quia ſolent irriguis guttis, quaſi brumalibus pruinis, contacta dilabi. Per æſtiuos tamen feruores minuta aſpergine, quam ſcopulæ irrorabunt, mirificè recreabuntur. Hoc iſti etiam conuenit frutici cum ſuperiore, vt in ſiluaticum inſeratur: veruntamen, ligno, folio, & flore cum valde diſcrepet, difficiliùs coaleſcit. Paucis culturam colligam vniuerſam. In ipſa ſcabritia duritiaque nouo more delicatus frutex ipſo, quo colitur, obſequio ſæpe læditur, & blanditijs necatur. In eo putando diſcordes putatores & ſententijs inter ſe, & ferro cum eodem digladiantur. Etenim verno (vt mos eſt) alij quotannis amputant in palmum. Nimis crudelem alij omnium annorum trucidationem rati, leuiore tonſura ſumma tantùm cacumina diſtringunt. Alij, ſiluoſa denſitate interlucata, ramulos reliquos intactos relinquunt. Ab alijs denique duro tenus ramoſa teneritas reciditur. In re adeo controuerſa & plena diſſenſionis meam equidem ſic interpono ſententiam. Nonnullam ſinguli, vniuerſam putationis diſciplinam complectuntur omnes. Primo alteroque ab inſitione anno inſitum anguſtè, imoque tenus oculo deputabitur: ſic enim ille fiet craſſior, & plures ex ſe, vehementioreſque ramos eijciet; qui, cum inſtar quatuor

UVA. BHSC. SC 08937

tuor digitorum erunt, Hiſpani more gelſimini nonnihil mutilabuntur, vt cum ipſi, tum maximè gemma craſſeſcat. Tertius annus palmares virgas in arbuſculæ ſpeciem indulgebit. Ita quotannis paulatim excitatus frutex in trium circiter palmorum altitudinem latitudinemque arboreſcere permittetur: atque hanc in poſterum ſtaturam annua putatio tuebitur. Quare gracilioribus, deorſum ſpectantibus, diſtortis, aridis, & ſuperuacuis ramulis deciſis, puſillum arbuſculæ lucum collucabit: vegetos, nitidos, proceroſque relinquet, vbi prædictum exceſſerint modum, leuitet attondendos. Ita fruticis incolumitati & pulchritudini, ſublata inutili ſobole, conſuletur, idoneique inſitioni ſurculi comparabuntur. Ad extremum ſtirpitus detrahetur, quæ ſolet ab ima ſtirpe identidem pullulare, matrem prælibans, mitibuſque ramis alimentum præripiens, ſiluatica progenies. Operoſiorem poſtulat culturam rubrum Americæ gelſiminum annuum, quod barbaro vocabulo Quamoclitum appellant. Moroſa naſci ſemina in aqua, & in ſole ipſam tepefaciente habentur eatenus, quoad præmollita turgeſcant: aut ſingula, aut bina in ſingulis fictilibus pingui humo repletis duos altè digitos demerguntur: ſol, & humor affatim indulgetur: ventus immodicus euitatur. De tempeſtiuo ſatu diſſentiunt ſententiæ colonorum, alijs Iunio menſe, maturiùs alijs, alijs verò ſeriùs ſerendum

Americanũ

UVA. BHSC. SC 08937

dum esse firmantibus. Ego satis habebo non ignobilis cultoris prosperum cultum proponere. Hic ergo Maio aut Iunio mense, lunaris curriculi quarta extremaque parte, bina seu terna semina conserit in fictilibus: quotidie meridiana irrigatione madefacit, & intra dies octo properato germinatu in lucem euocat. Vbi quatuor digitos à terra extiterint; vnica in singulis testis relicta planta, reliquas cum adhærente solo in singula fictilia transducit, parique irrigat sedulitate. Sumit sibi deinde capaciora vasa, & aqua replet: consitas in hæc testas vndique potaturas immittit: humoris exhausti damnum crebro rependit infusu. At si exuperans æstus humum arefecerit, irrorato manibus imbre æstiuus Aquarius humectat. Quoniam verò conuoluulus hic ambitione reptitia summa rerum affectat: arundinibus cancellatim fictili circuntextis, intentisue funiculis duum cubitorum commodos illi gradus offert. Ramulos quoque succrescentes, siqui vaguli vacillent, arundineo septo, lineoue adminiculo applicat implicatque: vbi tortili reptatu arundinum & funiculorum fastigia superant, cacumina demutilat, vt maiore conatu luxurientur in flosculos. Monet hic etiam, semina, vbi vix inaruerint, diligenter esse legenda: quia frequenter è folliculis dilapsa minutulis nigellisque corpusculis vestigatorem fallunt. Testatur denique, eadem, nisi largo humo-

re

UVA. BHSC. SC 08937

re ac sole solicitentur, vnum, alterum, tertium quoque annum sub terra silere, antequam progerminent. Recens & rarum Romæ, phœniceo flore gelsiminum Indicum, siue Canadanum, præter solum pingue, exhalato pinguedinis vapore bene maceratum, felici positu apricum, radicibus ramisque fundendis vacuum apertumque, desiderat etiam cancellatim scansile adminiculum, vt amœnissimam prætexat viriditatem; aut certè pedamentum procerum, contra imbres peruicax, decorticatum, & scobina exasperatum, vt articulatim radicosa fruticis brachia statumen adiunctum arctissimè pertinacissimeque complectantur, atque ambitioso reptatu in arboream altitudinem euadant. Debet autem à parietibus nonnihil distineri, ne floribus onusta pendula cacumina incursantibus ventorum furijs allidantur. Hiberna frigora non ita multùm reformidat. A primo vere in extremam vsque æstatem rigari vult. Seminis, quod hoc primùm anno apud nos protulit, adhuc intentata satio est: necdum insitio cæsione ac vulnere peregrini fruticis cum vernaculo adoptiua fœdera sanciuit. Vna prospero vsurpata periculo cultura ita singularem stirpem docet esse multiplicandam. Verno, priusquam oculi fruticis intumescant, trigemmis ramulus præciditur: eius caput cultro diffinditur, ac depangitur binis obrutis gemmis, vt tertius nodus extet. Sic ex facili ca-

Indicum maximum flore phœniceo.

UVA. BHSC. SC 08937

capit & germinat, humore præsertim adiutus, & sole.

Rosarum cultura.

CAPVT XVIII.

ROsa, risus anni pulchrior, & princeps hortorum purpura, vt antiquitatem hilarauit ornauitque, ita exercuit & pupugit cura magis, quàm aculeo. Sic igitur ipsam curauit & coluit antiquitas. Fidiculæ vesperi occidentis nouissimis diebus, mense scilicet Februario, vbicunque patiebatur cæli ratio, terram ad rosæ satum bipalio vertebat. Hoc eodem tempore, siue inter Vergiliarum occasum & brumam rosaria noua semine aut virgultis conserebat, vel antiqua curabat: sarculis enim, aut dolabris circunfodiebat, vniuersamque ariditatem resecabat. Eadem à Fauonio fodiebat, iterumque solstitio. Sed locis calidis, apricis, atque maritimis Nouembri etiam mense roseta instituebat. Satio multiplex erat: Alij enim semina ponebant, quæ seriùs eueniunt. Ob id potiùs caule conciso inserebant, & ocellis radicis, vt arundines. Alij caules aut in propaginem deprimebant, aut radicitus recisos in virgulas palmares interuallo cubitali adobruebant, & frequentibus irrigationibus iuuabant, factas deinde viuiradices trans-

Rosæ cultura vetus.

Plin. l. 18. c. 26.

Colum. l. 11 c. 2.

Pallad. Febru. tit. 25.
Varro de re rust. l. 1. c. 35
Plin. l. 21. c. 11
Pallad. Nouem. tit. 11.

Plin. l. 21. c. 4.

Constant. Pogon. Agric. l. 11. c. 19.
Theophrast. de hist. plant. l. 2. c. 2.

UVA. BHSC. SC 08937

transferebant. Ex horum numero Pangæi montis accolæ adeo translatione profecerunt, vt numerosis foliis pusillas rosas in amplissimas explicarint. *Plin.ibid.*

Erat præterea, qui non absimili more ante calendas Martias, siue post Vergiliarum occasum rosam fruticibus, & surculis quaternum digitorum longitudine, aut etiam ampliore pedalia per interualla disponeret: omnibus annis per idem tempus circunfoderet & recideret, vt quàm diutissime conseruaret. Neque verò exputabant solùm, verùm adurebant etiam nonnulli: quia succi copia in foliorum ramorumque siluosam atque inanem luxuriam nimia fundebatur, nisi ferro atque igne in breuissimi ramuli vtiles angustias coërcita, spatiosoque exitu prohibita & repercussa, diuturniore mora satis concoqui & perfici cogeretur, vt amplè folioſos erumpere posset in flores. Fossio altior quàm frugum erat, leuior quàm vitium. Pangebatur nec pinguibus, nec argillosis, nec riguis locis, sed raris, & præcipuè ruderatis. Quanquam vt assiduè vernaret, singulis mensibus serebatur, atque stercorabatur. Ad hæc ponebatur calido, prono ad meridiem, & sicco loco, magno naturæ documento, tum quòd Carthagine Hispaniæ hieme tota præcox purpurat: tum quòd arida & siticulosa Cyrene odoratissimos flores, nebulosa & roscida Aegyptus procreat inolentes. Iam verò florum callida ita posteritas rosas colit. In solo *Colum. l. De Arbor. c. 30.* *Plin.ibid.* *Theophrast. De hist. plant l. 6. c. 6.* *De caus. plāt. l. 3. c. 24.* *Plin.ibid.* *Constant. Pog. ibidem.* *Plin.ibid. c. 4. 7. & 11.* Cultura recens.

quo-

UVA. BHSC. SC 08937

quolibet feliciter, at feliciùs in præpingui & ad solem recliui, palmari altitudine tria cubita aliam ab alia depangit: per autumnum effœto senio reciso stercorat: arundineis parietibus, cancellata structura excitatis, applicitas implicitasque adminiculat ac nodat: capita quoque deorsum versùs curuata, substringit; quia ipso flexu retardatus, qui fruticem permeat alitque, terrenus humor adeo coquitur ac digeritur, vt numeroso & conspicuo flore tandem exuberet. Italicam superiori persimilem, nobiliorem tamen; ac diligentiùs colendam semper virentem, perpetuam, siue omnium mensium rosam appellant: quòd ea sæpius amputata primùm fasciculi aspectu confertissimos calyces simul promit, quos deinde paulatim atque per partes ad alteram vsque putationem floreum recludit in partum; vt ipsos singulis mensibus vnà cum floribus inducere videatur. Isto autem densiore calycum numero, florumque propè continuato vere maximè distat hæc à superiore, quæ minùs diues floridæ purpuræ rariores aperit virides alabastros. Vt igitur omnibus, aut certè plerisque mensibus perpetua vernet, sæpe intra annum; ac bis minimùm deputanda est. Exitu Octobris superficies omnis solo tenus angusta putatione succiditur, vt è duro repullulet: ita enim citati calyces numerosiores florea fertilitate perhiemant. Mense iterum Martio exputatur, vno aut altero ramulis articulo relicto.

Rosa Italica flore pleno perpetua.

UVA. BHSC. SC 08937

cto. Verùm, vt ſerotini calyces tota æſtate vernaturi ſubnaſcantur, tempeſtiui, dum conniuent, verno tempore detrahuntur. In altiore ſolo depactam putator minus compeſcet, quippe plus humoris trahentem, quàm quæ in fictili poſita ſit. Putationi dies aptiſſima cenſetur, quæ triduo quatriduoue plenam lunam præcedit. Quindecim ſpatio dierum ante ipſam putationem aqua non miniſtrabitur. Vbi iam ſiti nimia laborare plantam animaduerteris, priùs circunſodies, vetuſtæque terræ ſubductæ vice vel hominum attonſo capillo, vel equino fimo iam putri lætificabis, bono ſolo conſitæ ipſi teſtæ ſuperinducto: tum crebris eandem irrigationibus reſocillabis, ſalubri apricatione reſouebis, à frigoris inclementia tecto tepidoue loco tutaberis. Eadem ferè cultura conuenit ijs roſis, quas puluinis hortenſibus commiſeris. Sed, quoniam illæ ad incommoda temporum declinanda citra noxam tranſmoueri nequeunt, auerſo à Septentrionibus loco depangi debent; cum hieme progerminauerint, impoſitis tegeticulis à nocturni frigoris iniuria protegi; & ijſdem remotis diurnæ apricitatis beneficio ſoueri. Quanquam optimus magiſter vſus iam docuit, id genus frutices, præſertim robuſtiores, citra frequentem putationem intonſos pleraque anni parte vernare; dum tamen & pinguis terræ pabulum, & irriguæ aquæ poculum frequenter

UVA. BHSC. SC 08937

ter & affatim administretur. Vt autem dapsilem florum prouentum habeas, ipsa fruticum brachia (quemadmodum in proximè superiore rosa monuimus) præcipitabis. Cæterùm eosdem frutices multiplicare promptissimum est, si de more propagentur in sulcos: si autumnali putatione resectæ virgæ modico inclinatu statuantur, ac strictim attonsæ duos de terra digitos extent: hâc enim ratione radices & germina vehementiùs impellent. Sationi huic tempestiuus October aut Nouember est. Bataua centifoliæ robustum solum, frigidus modiceque apricus locus destinatur. Virgarum aritudinem & senium tantummodo exputare conuenit: quia raros in ramulos hæc planta dispergitur. Pullulans ab imo stirpe soboles fibris nonnullis capillata disfertur. Parem cultum deposcit nomine specioso par, flore minùs amœno dispar centifolia inodora. Vario rubore maculosa, odore ac magnitudine vernaculæ subrubenti persimilis, ligno durior, ramis fruticosior, florum mediocriter ferax quærit aperta, aprica, & rigua: solo gaudet robusto. Flos adeo mollis est ac delicatus, vt nebulas reformidet. Putationis vice summa ramorum teneritudo decacuminatur. Fœcundissima radix latè spargendam fruticat in familiam. Damascena iucundi spiritus rosa, modò aureis crocis odoratior, modò argento tantùm foliosiore minùs odora, humore, sole, liberoque lætatur cælo. Frigoribus

Centifolia Bataua.

Centifolia inodora.

Variegata.

Damascena.

UVA. BHSC. SC 08937

ribus non affligitur: imò etiam toto ferme anno germinat ac vernat. Vetustiorum virgarum, quas ætate duratas ægrè transcurrit humidum alimentum, angustam trunco tenus cæsionem per diuortium veris atque hiemis amat; vt nouella virgea silua integro, ac nusquam intercepto satiata succo lætiorem se vegetioremque profundat: atque ipsa materni trunci reuirescens & iuuenescens anilitas florida fœcunditate luxuriet. Iunioribus verò caulibus idem frutex vnam vel alteram gemmam relictam vult: quòd illorum teneritas vbertim tractum facilè admittit, atque æqua portione dispensat humorem: & paucos in exitus compulsa germinandi facultas vehementior assurgit, silvescitque diffusior. Rosa hæc surculo, & viuiradice frigido in solo posita feliciter celeriterque capit & prosilit. Obsoleto colore alba rosa, operi topiario densa & flexibili viriditatæ perutilis, validum solum, liberum solem, & vberem aquam expetit. Putationem recusat, præterquam si quis senio defectus ramus exaruerit. Vegetas, hortorumque textili ornamento commodas, recentes virgas antiquioribus, prout res feret, adiungi adnectique postulat. Vberrimè succrescentibus ab imo virgeis nepotibus genus amplificat. Lutea rosa, quæ foliorum densissima flauet coma, frigore delectatur. Idcirco felicior in Tusculano, quàm in Romano, prouenit solo. Illic enim plerunque folioſior flos matureAlbicãs flore pleno.

Lutea maxima.

UVA. BHSC. SC 08937

tureſcit ac dehiſcit: hìc inani florum ſpe ſæpe turgidi alabaſtri ſenſim corrugati languent. Robuſtum ſolum, vacuumque ramulorum libertati cælum appetit. Quare arundineis cancellis implicari alligarique formidat. Tonſuram odit, quia ſummatim floret. Inutiles tamen, malè nati, aridique ramuli vtiliter interputantur. Florum pleroſque deturbare ante maturitatem expedit, vt reliqui ſuis abſoluti numeris eleganter vernent.

Cinnamomina flore pleno.

Quæ pullulat ab radice denſior virgea ſoboles, primo vere auellitur, ac tranſponitur. Cinnamominam educat humus valida, irrigua, non admodum ſoli oſtenta: luteæ roſæ communis parca putatio conſeruat: propagat etiam reuulſus à materna ſtirpe pullus nonnihil fibratus. Inter purpureas princeps habetur, quæ quamuis leuiter odorata, plurimis tamen ſoliorum verſibus ornatiſſima, impulſoque altero flore è medio ſinu, velut apice regio inſignis, ſuperbit. Quanquam decora hæc non ſemper illam criſta honeſtat: ſiue quòd ſolito folioſior prior flos genitalem ſuccum abſumpſit: ſiue quòd eundem florem nimius imber, & nebula corrupit; aut natiuus, & familiaris vermis exedit. Luteæ roſæ debita huic etiam cultura debetur. Ita in vario roſarum genere variat hortenſis diſciplina. Noſtratibus autem roſis reliquis præcepta generatim tradita ſatis conſulent. Illud habeo extremo ſubijciendum loco, ſic eſſe roſei

Rubra flore pleno.

Arboreſcẽs.

fruti-

UVA. BHSC. SC 08937

fruticis, quem volumus arboreſcere, incrementa formanda, vt, imis mediſque nepotibus ſæpius detractis, ſuccus omnis partim implendæ caudicis craſſitudini ſeruiat, partim ad ſumma germina euocetur, quæ putatoris artificio in ramulorum ſpeciem fingenda ſunt.

Floridarum ſtirpium arboreſcentium cultura.

CAPVT XIX.

VNis ferè florum delicijs inclytæ arboreæ ſtirpes, quarum pauciſſimas adhuc Romani educant horti, peculiari diuerſaque cultura vix indigent. Olitorium enim ſolum, vliginoſum, & apricum vel omnibus, vel pleriſque prodeſt. Peregrinæ atque hoſpites eo cæli terræque poſitu excipiendæ ſunt, qui loci natalis ingenio reſpondeat. Earum verò hæreditariæ poſteritati continuandæ lateque ſpargendæ conſulit ſeminatio, inſitio, propagatio, talearum poſitio, fibratæ ſobolis tranſlatio. Supereſt iam, vt publicæ priuata præcipuarum cultura ſubiungatur. Arbor Perſica folioſo roſeo flore roſarum æmula à vulgari cultu pomiferæ non abhorret: bono in olerum ſolo, humecto, apricoque proficit: inſitione ſoboleſcit, quæ creſcente luna fieri debet; quia flos for-

Arbor Perſica flore multiplici.

UVA. BHSC. SC 08937

mosior, non fructus vberior exigitur. Februario mense arida senectute recisa, nouo cum anno iu-

Cerasus flore multiplici. uenescit. Eadem alit cultura Cerasum, pleno in flore impolluti candoris, alioqui rari, feracem. Et hæc rectè inseritur in alias Cerasos, cum genus, tum decus propagatura. Candida Genista pangi-

Genista flore albo. tur in olitorio solo non ita pingui, moderato soli obijcitur, æstiuis irrigationibus consouetur, semine seritur; quod, cum prædurum sit & natu morosum, præmollita vel tenuata cute (sicut edocui) vrgetur ad germen. Latifoliam flore multiplici

Myrtus latifolia flore multiplici. Myrtum non humo pingui duntaxat, verùm etiam sole multo, humoreque nuttimus: parte aliqua exarescentem interputamus: in eam, quam volumus, formam artifici tonsura componimus:

Laurus Indica. depacta fibrata sobole ampliamus. Indica siue Americana Laurus libenter in terra pingui riguaque hospitatur: solem ab eadem expeti, calidissima docet patria; & sanè in solis regno nata, non minùs quàm nostra laurus, Apollinea est. Angustò, ipsoque tenus trunco inutilitum ramorum amputationem timet: quia paulatim patescens à contiguo vulnere ad medullam intimam foramen aditum ad noxam & necem aperit. Baccarum satu, sobolisque translatione dispergitur. Exoticum Oleastrum optimè recipiunt loca pinguia, vliginosa, &

Oleaster exoticus. aprica: more salicis rami panguntur, & pullulans

Sambucus rosea. ab radice soboles radicosa differtur. Sambucum roseam

UVA. BHSC. SC 08937

ſeam caulibus vel in propagines depreſſis, vel ſeorſum depactis facilè capientem humido ſolo, & parum aprico excipies: ſi lubeat, in arbuſculam leuiter attondebis. Potes non diſpari cultu nutrire geminas vulgatiſſimi nominis notiſſimæque formæ Syringas, alteram candidis breuique ſerie ſpicatis, alteram cæruleis & longiore panicula racematis floribus viſendam. Malus Punica ſilueſtris bono, irriguo, & aprico ſolo, grato videlicet blandimento, ad vberrimum florum fœnus manſueſcit: inſitis ſurculis, defixiſque ramis, quibus pars aliqua materni corporis hæreat, coaleſcit: plantis quoque conſeritur de matrum radice diuulſis: inchoante vere inutile ſenium interputata deponet. Rhus peregrina, ſiue Sumachus Indorum optimum ſolum, tempeſtiuam irrigationem, aſſiduamque apricationem diligit: putationem recuſat: Italicam hiemem non reformidat: adnata ſobole ſeſe diſpertit. Indicam Acaciam externis hortis aſſueſaciunt pinguis humus, humor, & ſol: frigoris metuentem Aquiloni ſubducta loci poſitio præmunit: tempeſtiua quoque putatio ſparſim areſcentem ſeneſcentemque ſalubriter vulnerat, & renouellat; vel nimia fruticatione ſilueſcentem compeſcit, &, ſi lubeat, in arbuſculæ ſtaturam extollit: ſemina verò, quamuis duriſſima, prædicto more præmedicata, vel è ſiliquis nondum planè nigrantibus ante maturitatem lecta deficientem rarioremque

Syrinx alba & cærulea.

Rhus peregrina.

Acacia.

UVA. BHSC. SC 08937

Molle. *Thesaur. Rer medic. nouæ Hisp. l. 3. c. 15*

reficiunt atque multiplicant. Molle, arbor Indorum, quam nostris libuit Lentiscum Peruanam, siue angusti folij Terebinthum appellare, amat calidum cæli statum, bonamque humum, singulis alterniſue annis sufficiendam: aridis resectis ramis interpurgari vult: propagari debet, pullis, qui nascuntur ab arbore, de more in terram depressis, ac triennio post è matre decisis, quia lentas illi radices mittunt: si qua parenti adnascitur, vtiliùs planta transfertur: tenera & adolescens viriditas rigationibus adiuuatur.

Aquaticorum florum cultura.

CAPVT XX.

FLoridæ aquarum plantæ, veluti natantes hortorum Nymphæ, dilectis in vndis demersæ memoriam prope suffugerant. Sed age iam adhuc in tempore memores à terrestri cultu ad aquaticum transeamus: vt hoc etiam hortorum cultores gloriari possint, sese amphibios esse, felicique labore à se aquas conseri.

Nymphæa duplex. Alba. *Plin. l. 25. c. 7.*

Nymphæa, non solùm forma, verùm etiam nomine inter flores Nympha, gemina est. Altera Heraclion dicitur, quia Nympham erga Herculem zelotypiæ fabulosus ardor in frigidam aquarum herbam deformauit, radice nigra, scabra, & clauam referente, vnde Rhopalon aliqui vocant; foliis ferme orbiculatis, læuibus, herbaceis, in aqua sum-

UVA. BHSC. SC 08937

ſumma natantibus; flore candido, compluribus foliolis oblongis & acuminatis compactili, medijs lacinijs flauente, per Maium Iuniumque menſem vernante; cum defloruit, capite papaueris, in quo ſemen pullum, ſplendens & milio maius. Altera radice alba, folio oblongo, flore luteo, capitato & roſam æquante, ſemine ſuperioris inſtar ſubnigro ſplendidoque, ſed paulò maiore, quia Peneo innaſcitur in Theſſalia, Theſſala nuncupatur. Vtraque verò conſeritur in fictilibus ternos minimùm palmos altis, fundo minimè pertuſo aquam non tranſmittentibus. In binos palmos humus pinguiſſima, penituſque putris ſubſternitur: ibi radix bellè collocatur: deinde trium altitudine digitorum ſimilis humus adijcitur: aqua demùm ſuperfunditur ita, vt oras vaſis exæquet; cumque illa ſubſederit, ſubinde recens infunditur. Reſecandæ tranſponendæque, cum opus eſt, radici, necnon demutandæ terræ Autumnus tempeſtiuus eſt. Paluſtrem Caltham flore pleno luteo, in ſemen non exeunte; caule inani, palmari, obliquo, in alas diuiſo; folio ferè Nymphææ, rugoſiore, rotundo, ſuccido, venoſo, leuiter ſerrato; radice multis candidiſque capillamentis fibrata, cultus educat non abſimilis. Requiritur enim vas humori continendo non pertuſum in imo, & ſummæ macerateque pinguedinis ſolum. Hoc tamen reliqua cultura diſtat, quòd in digitum radix deponitur, quòd aqua

Lutea.

Io. Ruell. de Nat. ſtirp. l. 3 c. 67.

Caltha paluſtris flore multiplici.

UVA. BHSC. SC 08937

ſupernatare non debet, cum inſuccatam limoſamque eſſe humum ſatis ſit. Licet autem hæc planta hiemem non reformidet, à gelido tamen Septentrionis afflatu eam auertere præſtiterit. Vere floret, interdum etiam autumno. Vt autem ſeneſcentibus nouos flores continues, plura de illis vaſa conſeres: cum vnum aliquod prope iam flores amiſit, humi acclinatum ſiccari ac ſitire patieris: deinde aridam ſuperficiem attondebis, terræ præpinguis exiguum adijcies, & aquam ſuperfundes: ea induſtria flores alieno tempore euocabit, atque ita per vices vaſa vere perpetuo lutei floris aureſcent. Cum radicem voles eximere, ſobolemque transferre; tum vere, tum autumno id facies. Communis eſt cum Calthæ ſuperioris cultura cultio Trifolij paluſtris, geniculata radice latè proſerpentis; terna folia, ouata, glabella, & carnoſa ſingulis in pediculis ſurrigentis; floſculos hyacinthi effigie albos, denſis albidiſque ſtaminibus inſtar Capparis capillatos, à medio ferè bipalmi caule ſurſum versùs palmari ſpica extollentis; ſolliculos denique paruos & rotundos ruſo, milijque perſimili ſemine implentis. Sicui præterea ſuppetat in hortis commodi fontis, aut lacuſculi, aut piſcinæ opportunitas; is meliùs poterit in imo eiuſdem labro, prædicta terra conſtrato, & has, & alias aquaticas florum feraces plantas eadem ratione conſerere, hoc eſt in aquis hortos inſtituere.

Trifolium paluſtre.

Indicæ

UVA. BHSC. SC 08937

Indicæ ſtirpes in hortis Barberinis.

CAPVT XXI.

INdia quoque vt opum, ſic florum prædiues expolitiſſimos Barberinos hortos ſingularium admirabili munere plantarum exornauit; vt illi ſuo ſimiles Principi longè inter cæteros eminerent, vt Romanarum delicijs Apum India, Romæ vernaret, vtque Numæ Capitolium vetus in Quirinali, poſtquam in dominatricis familiæ viridarium refloruit, amœnitatis Indicæ tributarijs floribus coronaretur. Ea igitur ornatu barbara, ingenio amœna, manu Pallas, vultu Venus, quàm ſtrenuè pugnaci arcu, tam formosè feroci ſupercilio ſagittifera, vt appoſito regnantes Apes dono cultuque demereatur, florum ſemina quæſitiſſima defert ad littus. Inde Neptunum per liquida regna natante curru non ita procul aurigantem breui ſermone compellat. O fluctuantis imperij tranquille moderator, qui per infidas & naufragas vias tenui ligno linoque orbem terrarum vltro citroque portas: quique diſterminatas immenſo elemento gentes, ventis licet reclamantibus, vndis licet obluctantibus, mutuo commercio miſces, atque vnum alteri mundum admoues, age, Apibus mellea ſuauitate amabiliter dominatibus remotiſſimæ Indiæ gratum obſequium ſiſte. Quid autem mellificas Apes

Caſſiod. in Chron. Marlian. l. 4. c. 22. Lipſ. de Magnitud. Rom. l. 3. c. 5.

India Barberinis hortis tributaria.

UVA. BHSC. SC 08937

oblectet, magis, quàm florei delectus amœnitas? Has ego lectissimas Indici veris primitias præmitto, frequenti posthac florum munere semper vernantem erga Barberinas Apes beneuolentiam testatura. Breuiter ad hæc & alacriter felicis itineris hilaratus nuntio Neptunus. Adsum vndarum Rex, velociore nunquam impetu liquidam immensitatem emensurus, ipsisque regnis potiori Barberinæ maiestati famulaturus. Exinde florum geniales merces transuecturum currum margaritiferi tractus candidis diuitijs in obsequiosa ornamenta congestis digestisque marinæ Nymphæ artificiosè opulentant: vtque longinqua doceat nauigatio quàm prosperam Cynosuram spectet, in summo curru præfixum eminet gemmeum à Barberinis Apibus publicæ vtilitati laborantibus trigonum vice sideris insigne. Iam soluturo Neptuno intus foriſque pretiosum munus porrigit India, fabrefactam scilicet auream pyxidem, inclusis rarissimorum florum seminibus, quàm includente metallo, nobiliorem, paucis hisce multæ obseruantiæ notis inscriptam, Regnatricibus Apibus floreum Indiæ tributum. Curru sublimem maris Dynastam abeuntem comitantur agili natatu ludibundi Tritones, tenero cantu flexanimæ Sirenes. Subridet æquati æquoris tranquillitas: superfulget sinceri cæli serenitas; vnusque Zephyrus circunuolitans, cætero latente ac silente rauco ventorum agmine, illud blandè insibilat, Felix. Ita

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

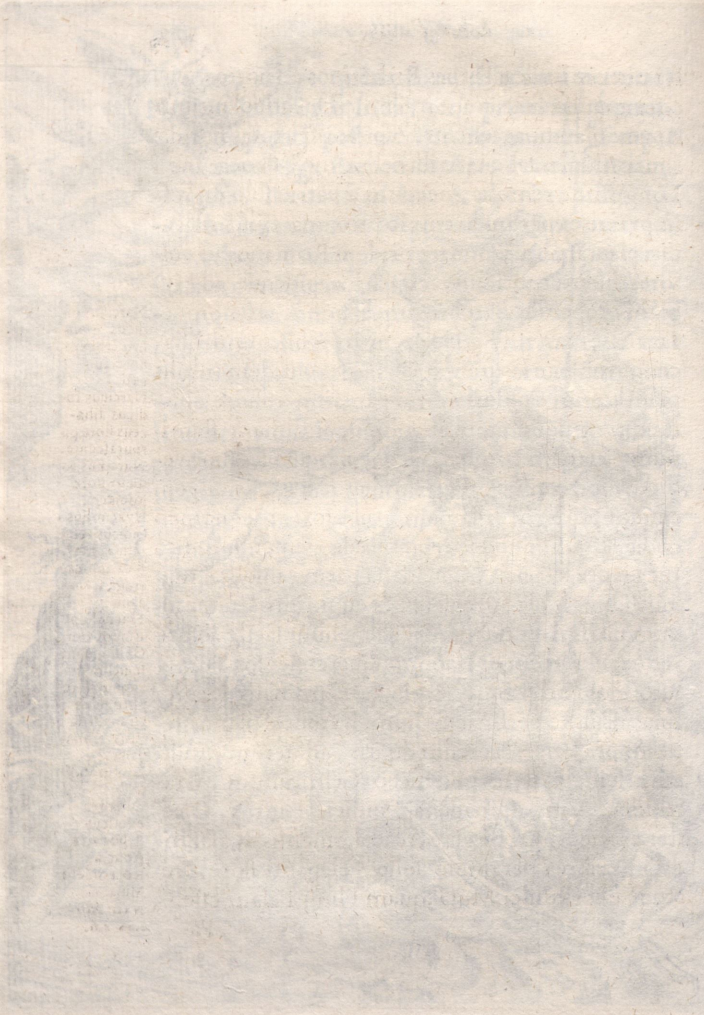

UVA. BHSC. SC 08937

Ita præuiæ Indicæ ſtirpes Barberinos ad hortos feliciter appulſæ ſunt; atque inter mellitas aduolantium Apum blanditias feliciùs hoſpitantur, totas floridæ Indiæ ſiluulas felicitatis illecebra mox euocaturæ. Longiſſimè remotis, necdum à patrio ſolo digreſſis præire cæperunt exemplo proxima eiuſdem Indiæ plantaria, quæ non ita pridem Romanos ad cultores diuerterunt: cum certatim cupideque ad Hyblam properent Barberinam. Et adhuc ſanè properarunt è narciſſis qui florem ampliſſimum liliaceum rubente ſaturat croco, qui lilio itidem ſimilis primitiuum candorem leui paulatim rubore confundit, quique puniceis ſolijs denſiſſimam ſtaminum cæſariem coronat. Neque narciſſo ſegnior venit, vt formæ, ſic officij æmulator, hyacinthus, cui candor atque odor famam, tuberoſa radix nomen dedit. Craſſis quoque reptabunda geniculis Indica Iuca lentè feſtinauit. Canadana pariter inſolitæ magnitudinis fraga adrepſere. Tenuiſſimis leuiter nixum fibris Americanum Trachelium facilè ſolutis retinaculis accurrit; Dominoque concolor Purpurato, flos Barberinus, & planta Cardinalis euaſit. Ipſæ altiùs ac pertinaciùs humi hærentes plantæ, reuulſis prælongis radicum digitis, adfuerunt, Indicum ſcilicet flore phœniceo Gelſiminum, Granadilla, Vitis Canadana, Indica Laurus, Oleaſter exoticus, Arbor vitæ, Acacia, Sinenſis Roſa. Indica præterea peramplo folio, eleganti flore, fructuque prædulci Muſa, quam Plinij Palam eſſe

Narciſſus Indicus è rubro croceus flore liliaceo.

Narciſſus Indicus liliaceus flore purpurascente.

Narciſſus Indicus flore puniceo.

Hyacinthus Indicus tuberoſa radice.

Iuca Indica.

Fraga Canadana.

Trachelium Americanũ.

Gelſiminum Indicum maximum flore phœniceo.

Granadilla.

Vitis Canadana.

Laurus Indica.

Oleaſter exoticus.

Arbor vitæ.

Acacia.

Roſa Sinẽſis

Muſa.

Nat. Hiſt. l.12. c.6.

Pa-

UVA. BHSC. SC 08937

Garzias ab Horto plant. Hist. lib. 2. c. 10. apud Clus. in exot.

Palan appellatio Malabarica prope eadem persuadet, quo congruentiùs in Parnasso vernaret, quàm vbi, Musarum volucres, Apes sibi nidificant, Musis mellificant? Addidit se stirpibus Indicis

Papyrus.

Aegyptia Papyrus, victuro in chartis Principi decora planta. Verùm hæ stirpes rarum, illæ decus afferunt singulare, quibus vnos India Barberinos hortos herbarum scientissimi Tobiæ Aldini manu conserit & condecorat. Prior Americana

Tobias Aldinus, Arbor Coralij. *C. Clus. Appen. ad hist. plant.*

Coralij arbor bono minutoque in solo intra testam semine sata nostratis phaseoli simillimo, splendidè tamen rubente planeque coralino visendam in altitudinem exijt, pluribusque ab radice stolonibus fruticauit. Medius & crassior caudex tres digitos biennio impleuit. Palmari supra terram interuallo patulos dissipatur in ramos. Cortex per adolescentiam læuior viret: in senecta rugosior siculnei facie pallet. Raris idem, breuibus, pallidis, hamatisque sentibus armatur. Folia, vt in siluestri Siliqua, nullis incisuris interrupto, sed æquabili & prope rotundo ambitu circinata leuiter fastigiantur: ipsius etiam hederæ rotunditatem, amplitudinem, crassamentum, duritiamque referunt. Singulos hinc & illinc porrectos neruos breui pediculo nixa in triangulum terna sempiternò conuestiunt; ac temperato lætoque virore spem colorant coralini ruboris in floribus legendi, non inter naufragia expiscandi.

Flo-

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Flores per arbuſculæ immaturitatem Romæ nondum tempeſtiui, coralium æmulaturi, pulcherrimique nominis fœnus maternæ ſtirpi repenſuri expectantur. Defloreſcens deinde arbor in concolores floribus phaſeolos creditur ſiliquatura. Hæc interim peregrinorum ritu pomorum, quæ ab acore nominantur, ſatis irrigata, largiter inſolata, in primis autem inimico frigori ſubducta pulchrè valet & conualeſcit. Braſilicus Phaſeolus è ſubnigro ſemine, lupinum æquante, atque vmbilicum leuiter lunante, propter coctilem laterculum in bonam ſuccretamque eorundem acidorum fructuum terram depoſito tam feliciter extitit, vt intra annum quindenos in palmos adoleuerit. Simplici, tenui, caduco, & vitigineo aſſurgit caule, inſtar vitium ſtatuminando. Dextro læuoque latere alternantibus è gemmis, quadruplici digito interuallatis, quaternum itidem digitorum ramuli erumpunt, mali Cydonij latiore folio triplici aut quadruplici ſemper virentes; indidemque virgulæ, duplo longiores porriguntur, primùm flore fabaceo quà candido, quà ſubrubicundo, ſiliqua deinde (quanquam hæc nondum euenit) faſtigiatæ. Indicum hoc legumen à frigore tuta & aprica poſitione, aquæ præterea tempeſtiua miniſtratione in extero ſolo libenter didicit hoſpitari.

Phaſeolus Braſilicus.

Se-

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

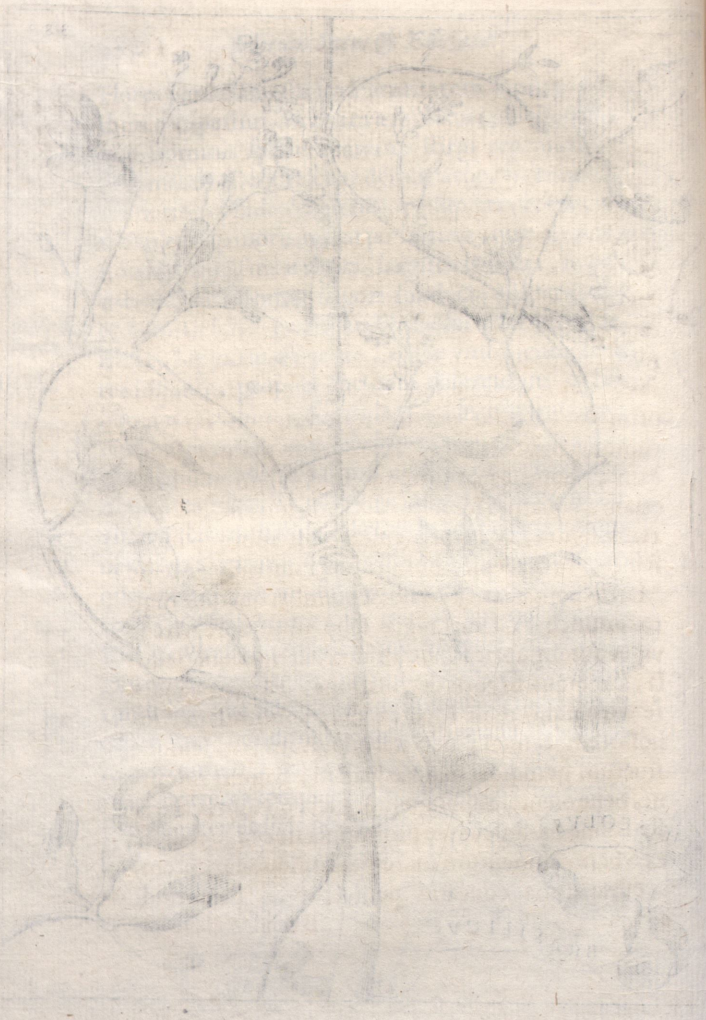

UVA. BHSC. SC 08937

Præsentissimis par antidotis, Malabarica Moringa, semine consita Erui simillimo, eodemque cultu educata, in fictili vegeta, laxiore loco vegetior, iucundissimi floris vice hilarem explicat viriditatem. Caule ramisque nodosa simul, & fragilis ad Lentisci naturalem staturam incremento iam cubitali contendere videtur. Minutis & lentiscinis foliis raram sterilemque adhuc, dum ista scribimus, obtendit vmbram, quippe fructus pedalis & octogoni, crassitudine raphanum æquantis, nondum ferax. Caius quoque siue Caious, ac Tamarindus primulo germine præmiserunt exiguum sui tenerumque rudimentum. Illius arbor malum Punicam, huius Fraxinum aut Iuglandem apud nos etiam æquatura creditur. Caioi nucem leporini renis figura, & colore cinereo in rubrum inclinante, vas excepit, humus bona nutriuit. Mense Martio posita extitit Maio: Septembri quatuor digitos eminebat. Lauri regiæ folio minutiore viret: viget autem apricatione assidua, irrigatione sedula, cautaque frigoris declinatione. Florem candore formaque mali Medicæ flori consimilem, foliosiorem tamen, nec ita odoratum; itidemque fructum grandiori malo æqualem, flauum rufumue, bene olentem, spongiosum, succi plenum, cum astrictione subdulcem, è prominula nuce, suo scilicet ex vbere, alimentum incrementumque sugentem, accuratissima educatio pollicetur. Tamarindi

Moringa. *Christoph. à Costal. Arom c. 35. Apud Clus. in exot.*

Caius siue Caious. *Id. c. 24. apud eund.*

Garz. ab Hor. Arom. hist. l. 1 c. 30. apud eund.

Tamarindus

UVA. BHSC. SC 08937

arborem è semine, lupini ferè gemello, sed fusco, cura prope par, & cultura in duos iam extulit palmos, rusa & ramulosa virga surgentem, ramulis vtrinque alterna serie digestis, & minutim foliosis; foliolis, veluti pinnulis, in alas è regione geminatis, diluto colore virentibus, acidulo sapore iucundis, & acrem herbaceum intinctum concinnantibus, sub noctem velut in somnum conniuentibus, bene mane velut ad vigiliam grato spectaculo sese pandentibus. Nec vana præterea spes est, alibi nesciam hospitari plantam in Apum ac mellis amœnissima Regia flores citaturam, qui candido colore, suauique spiritu cum ipsis Medicæ mali floribus certent, octo foliorum maiore numero victores: medicatissimum quoque fructum addituram, qui Græcæ Siliquæ more proueniat.

Fla-

UVA. BHSC. SC 08937

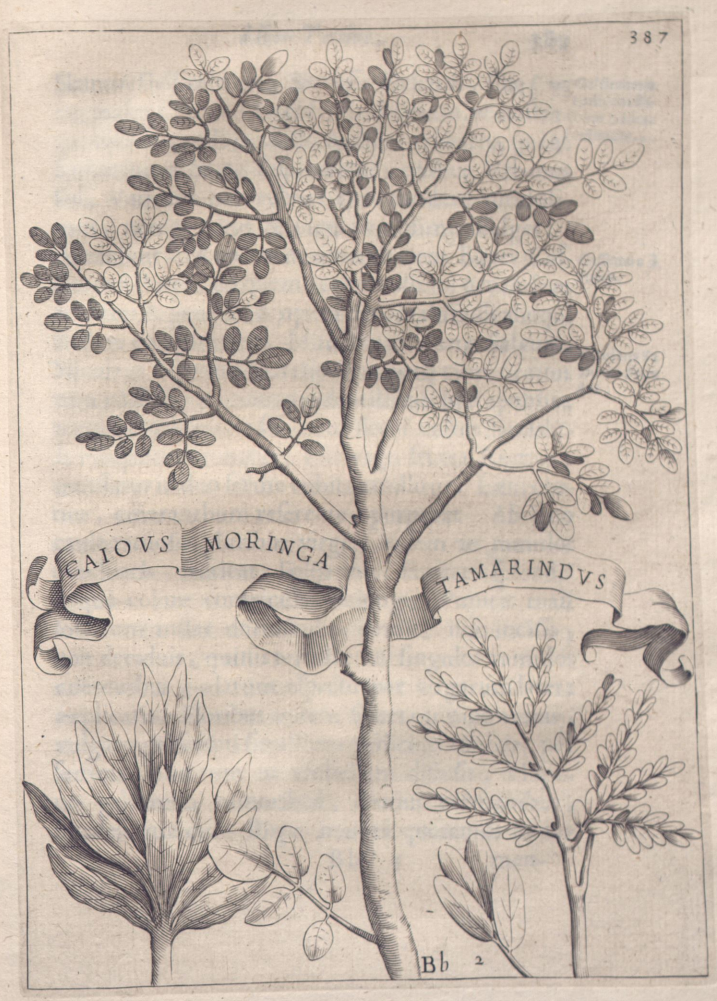

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Flauum Gelſiminum, Sinenſis Orientis, ſiue (vt alij malunt) Indici Occidentis delicium, ac noſtratis orbis miraculum, nullo meliùs in theatro, quàm Barberinis in hortis ſuſpiceretur, quibus Vrbanus Sol, Vaticano tum rubore tum candore nitidiſſimus, nempe Alius & idem beatiſſimè affulget. Gelſiminum Indicum flauum odoratiſſimum.

Accerſiuit ad Romanam amœnitatem Eques Caſſianus à Puteo, ad quem cumulatiſſimè ornandum & animi, & generis, & opum decora difficili alioqui fœdere conſpirarunt. Miſit Aquis Sextijs Salyum Nicolaus Fabritius Peireſius Senatorij cum ordinis tum conſilij vir; cuius prudentiſſimis in Republica tuenda curis fructuoſus labor florei cultus laudabili voluptate coronatur. Hic ergo frutex Romam tranſlatus in duo ferme cubita attollitur. Læui cortice, amaranthum referente, purpurat. Ab imo caule ramoſus pluribus virgis, itidem in ramulos brachiatis, fruticat. Folijs viret ſaturato ſplendidoque colore conſpicuis, oblongis, Punicæ mali foliorum inſtar duriuſculis, denſis, non inciſis, non deciduis, quinis terniſue in ſingulos ramulos coëuntibus, alarum aſpectu per virgarum latera explicatis. Floribus autem flauet omnino aureis, vulgaris gelſimini ſimillimo pediculo innixis, per ſumma ramorum in vmbellam diffuſis, Hiſpano gelſimino minoribus, diutius vernantibus, inualeſcente cum ſtirpe maiora quotannis incre- Cassianus à Puteo. Nicolaus Fabritius Peireſius.

UVA. BHSC. SC 08937

menta capientibus, eius floris, quem vulgò Saponariam vocant, facie retusis, suauissimè olentibus, arido etiam è cadauere odoratam animam spirantibus. Post florum gemmas baccis graueſcit, minuſculas oleas magnitudine primoque virore exæquantibus, à maturitate deinde liuentibus, maturæ instar vuæ transſlucidis, incluſumque nigellum & longulum, quale pyra includunt, ſemen indicantibus, hìc præterea ſolitarijs planeque vnionibus, illic gemellis & cohærentibus. Culturam exigit cum Hiſpano communem. Humorem in primis amat, & ſolem. Gelidam Septentrionis animam odit: imò etiam quodcunque hiemale friguſculum in tantum reformidat, vt viridiſſima ſolia luteo pallore tingat; corticem læuore, ac rubore decorum minutim granoſa luridaque ſcabie aſperet, ac decoloret; proſerpente demum aritudine citò ſeneſcat; & pereat. Sed hiberno frigore infeſtari publica multarum ſtirpium calamitas eſt. Illa fruticis huius teneritudo peculiaris, vt, per æſtiuos feruores ſitientibus herbis cæteris expetito guttatimque propinato rorantis cæli nectare lætatur. Etenim floris ſolia vel leuiſſimo roris aſperſu palleſcunt, aſſiduo etiam infuſu exalbeſcunt. Hac autem feliciter induſtria propagatur externus frutex. Virga ab exteriore par-

UVA. BHSC. SC 08937

parte, qua vix latum vnguem distat à matre, sursum versùs obliqua plaga in transuersi digiti longitudinem ad medullam vsque inciditur: incisuræ leuiter diductæ lapillus inseritur: fabulosa terra, vel argilla nonnihil humecta plagæ illinitur: obsitum deinque vas in altiorem laxioremque testam demittitur: & inhumandæ incisæ parti humus superingeritur: aut certè angustius, ac diuiduum sine fundo fictile vtrinque admouetur, & modicè deprimitur; vt ad obruendum propaganis vulnus satis emineat, nec nimio descensu matris radices conuulneret. Nisi verò id vasis suppetat, testaceis fragminibus circùm oras fictilis defixis aggerando solo, tegendæque incisuræ parabile vallum excitatur. Sunt, qui cæspitem eximant è fictili, & ima parte subsecta, reponant: subsidentem autem incisam propaginem humo adobruant. Hoc alioqui percommodum inuentum eo nomine videtur incommodum; quia, dum supernè prodest, inferiùs nocet. Subducta enim, quæ imam plantam alebat & fouebat, humus quidni noxæ sit? Ergo per vulnera impetratis radicibus, anno iam exacto secundùm matrem abscissa virga transferetur: & Indicum aurum flauos in flores liberaliter egerminans nostro etiam in orbe propagabitur, hoc est (vt illustris poëtæ ferme eadem aurea ver-

UVA. BHSC. SC 08937

ba in rem meam vsurpem) floridam parentem æmulata, similis florebit virga metallo.

FLO-

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

FLORVM VSVS ET ADMIRANDA LIBER QVARTVS.

Florum structura multiplex.

CAPVT I.

EO potissimùm spectat vniuersa florum cultura, vt messem variè voluptariam faciamus, siue vt eosdem demessos flores multiplici serie velut arctiores in hortulos disponamus. Nouo igitur more, singularique felicitate hortensis messor præmaturum gaudij fructum in flore legit; ac tempestiuè metit, dum adhuc messis in herba est. Voluptatis enim seges tum maximè maturuit, vbi nondum exaruit. Iamuero debet ex vsu, cum quis messuit, manipulos obligare, nempe florum fasciculos artificiosè componere. Et sanè manualis hæc sarcina tam grata est, vt ægrè dimittatur è manibus: tam pretiosa, vt in conclauia nobiliora reci-

UVA. BHSC. SC 08937

recipiatur: tam suauis, vt oculis æquè naribusque blandiatur: adeo denique familiaris, vt ad concinnitatis artem multorum industriam cultorum excitarit. Vnum ego sæpius demiratus sum Anastasium de Vetera, vetustæ nobilitatis iuuenem, eiuscemodi fasciculos tam variè tam concinnè figurentem, vt in opere formosissimo vna summè displiceat fugacissima formositas. Quare, si te quoque cura eadem blandè vellicat, hanc solertiam adhibebis. Flores eliges (vt ea tempestiuitas ferèt) genere nobilissimos, forma pulcherrimos, odore (quoad eius fieri poterit) suauissimos, colore discrepantes, numero plurimos: Commodiorem huic operi segetem Romana in ora submministrabunt Februarius, & Martius; quippe quibus multiformis Anemone, Hyacinthus, & Narcissus vberrimè proueniunt. E floribus autem alios numerosiores, minusque præstantes metæ aspectu densiùs nectes: formosiores alios certa per interualla circulatim ita intermiscebis, vt aduerso ratæ partis responsu bellè promineant: curabisque in primis, vt florea meta flore pulcherrimo fastigietur. In summa structura flores dispones prælongo caule præditos, vt ad imum fasciculi manubrium, quoad poterit, porrecti, altricem in vasis aquam exorbere possint. Duplici fasciculum ratione obligabis. Aut enim vnumquenque florum ordinem

Anastasius de Vetera.

Fasciculi ex arte.

bis

UVA. BHSC. SC 08937

bis, terue aut sæpius circunducto nodatoque, ac deinde ad extremum vsque fasciculum gradatim demisso longiore lino deuincies: aut certè, vbi summam seriem linea spira sine nodo substrinxeris, floreum orbem alium subijcies, superioris fulcimentum, ad quem pariter illigandum spiram eandem cautè deduces: eodemque singulos orbes modo continebis, donec ad vltimum deueneris, quem lini volumine multiplici astringes, non sine magno vinculi compendio. Perfacili etiam opera floribus in vasculo bellè dispositis, ac demum subligatis, vario fasciculos artificio compones. Illud autem vniuersè curabis, vt artifex collocatio discolori structura naturam imitetur grata varietate consulentem voluptati. Cæterùm capulus ipse narcissinis folijs in longitudinem demissis, conserteque compositis vestietur: summa & ima pars lineo nexu coërcebitur: linum autem circunuoluto narcissino folio vtrobique, si libeat, protegetur: ad octo digitos producta longitudo æquali cæsione terminabitur. Vt autem structilis hæc florum congeries discolorem viuacitatem proroget, resupinato capulo frigida identidem infundetur. Sic enim cum proximi & conspicui, tum fortè remoti abditique scapi vtiliter potabunt. Quin etiam proderit flores ipsos leui aspergine irrorare. Placet hìc florei fasciculi exemplar proponere, vt etiam oculis flores olfacias. Illúd

addo.

UVA. BHSC. SC 08937

addo præterea, fasciculum exhiberi potuisse florum varietate locupletiorem concinnioremque; sed vni structuræ in breuissima pagina indicandæ minùs miscellaneum typum perinde visum esse idoneum.

Com-

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Commonſtrare præterea conuenit Romanam, ideſt pulcherrimam florum architecturam, quam principum virorum animis parabilis ſpecioſoque tributo demerendis Tranquillus Romaulus laudatiſſimorum gloria hortorum florentiſſimus, paucos ante annos excogitauit. E delibratis viminibus calathus aut rotundus, aut ouatus, prona concaua parte gibbus, ac teſtudineatus hoc authore contexitur. Media pars nonnihil editiore textura infixorum, hiſpidaque ſegete extantium, nec non gradatim ad vmbilicum vſque aſſurgentium inminum corona minimum triplici vallatur. Et laxioris quidem coronæ ambitus ab ipſius calathi ora quatuor circiter digitos diſtat: vnaquæque verò inter se binis ternisue digitis ſeparatur. Vimineum ſolum, tum quod extra vallum porrigitur, tum quod interiacet, varijs florum ordinibus, diſtincta generum & colorum ſerie in ambitum diſpoſitis, ſic inſternitur, vt, ipſis in extimam partem floribus obuerſis in intimam caules inter extantia vimina porrigantur. Ipſe autem calathi vmbilicus ſupinis floſculis, quorum cauliculi prius detruncandi ſunt, conſertim integitur. Surrecta denique vimina ordinatis floribus perornantur. Id autem vt pulchrè fiat in ipſorum ſcapos, ſi vacui ſint, eadem immittuntur: ſin autem duriuſcula medulla pleni; debent ipſi florum ſcapi modicè demutilati concauos alios in ſcapos ex

Calathus florifer triplex.

Tranquillus Romaulus.

Calathus primus.

UVA. BHSC. SC 08937

altera parte inſeri, ex altera verò vimina immitti. Quin etiam cuſtodiendum eſt, vt, illa quatenus extant, vel vno caule, vel pluribus conueſtiantur. Ita florea ætate aridæ quoque virgæ ſeſe induent in florem. At verò tulipis, quæ concauo ſcapo non ſunt, ordinatè ſtatuendis, peculiarem calathum, modicè cauum, calathiſcis compluribus quatuor digitorum altitudine intextis peropportunè capacem, eodem authore Tranquillo, comparabis: calathi huiuſce fundum myrtaceis ramuſculis floſculiſque præſternes: eodem ornatu conueſtitos quas illos lectiſſimarum manipulis tuliparum, &, ſi collibitum fuerit, humilioribus quoque florum ramulis infarcies, vt eorum ſilua multicolor excitetur. Concinnior alia, & frequentius vſurpata florum diſpoſitio ea eſt. Viminens orbis peramplus, quantus in dulciarijs placentis, quas Martios panes vocant, circumferendis adhiberi ſolet; comparatur. Quatuor in ipſo æquali craſſitudine ac longitudine arundines, pro viminei orbis amplitudine proceræ, in ſummo æquabiliter circunſectæ, in imo biſurcæ, paribus à medio atque inter ſe interuallis, in quadrum, nec non ad lineam defiguntur; tranſmiſſoque per ſingulas inferiùs efforatas lineo vel ferreo filo ſubſuuntur. Arundo cæteris modicè prolixior ad eundem modum media depangitur, Deffiſſis deinde arundinibus, aut len-

Alter.

Tertius.

UVA. BHSC. SC 08937

lentis ramusculis, aut funiculis præfixarum quatuor arundinum ima, media, summa pars in orbem traijcitur, aut circumligatur: atque huic etiam ad commensum circulus interior adiungitur, ne stabiliti extrinsecus arundinei calami summa intrinsecus parte impelli, & nutare possint. Qui circumiacet planus ambitus, myrteis ramulis confertim assutis ita contegitur, vt, crassiore extremitate sub imum arundineum circulum nonnihil immissa, vltra viminei orbis oram aliquantulum cacumina exporrigantur. Exterior quoque arundineæ turriculæ pars myrti ramis, recto positu per ipsos circulos insertis, æqualiterque circuntonsis, conuestitur: interior concisis minutisque folijs, tres circiter à fastigio digitos subsidentibus, oppletur. Ad hæc super substrata prominente myrto multiplex & multicolor florum series multiplici ea lege digeritur, nimirùm vt vnaquæque corona vnius & generis & coloris sit: vt, qui pulcherrimè inter se dissident colores, componantur: vt infimus ordo vltra myrtea cacumina flores porrigat: vt superior series summis floribus ad inferioris extremos pertinea, donec introrsus recedens gradata structura ad imam vsque torriculam pertingat: vt florum scapi supra subsutam myrtum extendatur, aut etiam (si per proceritatem liceat) sub imam arundineam coronam recondantur: vt præterea iacentium inter ordines florum alij nobilioris notæ for-

UVA. BHSC. SC 08937

mæque ſtantes flores ordinato reſponſu collocentur. Ceterùm media turrita machina ordinatim diſcoloribus florum faſcijs ornatiſſimè diſtinguitur, inſertis ipſorum caulibus & in conueſtientem arundines myrtum, & in penetralis turriculæ congeſtitiam viriditatem. Poſſunt autem flores, qui circulis firmiùs innituntur, decorticatis viminibus in ſcapos (vt ante diximus) immiſſis, tremulo luſu audaciùs prominere, cæteris floribus per anguſtiores circuitus verecundiùs corridentibus, & myrto cohærentibus. Hìc mihi ſtructor præmonendus eſt, vt grandiuſculos ſatiſque conſpicuos flores ſimplici, minutos & parum ſpectabiles geminata ſerie diſponat. Sed amæniſſimè vernare debet in florea ſtrue faſtigium. Ergo & frondeo parto flores vario ad arbitrium ordine infiguntur, & in ſummis arundinum internodijs fabrè compacti florei faſciculi, ſiue triumphantis in Vrbibus Floræ vexilla formoſiſſima attolluntur. Licebit præterea ipſas arundines arte multimoda collocare, vt innumerabiles formæ ac gentilitia ſæpe inſignia exprimantur. Vſque adeo flores ædificare plauſibile eſt. Id ædificij præmaturè ne corruat, aquulæ frequenti aſperſione ſuſtentabitur.

Alias

UVA. BHSC. SC 08937

Cc 3

FLOREAE POMPAE SERCVLVM TVRRITVM

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Alias quoque perelegantes admirandasque moles opere nonnihil diuerso è floribus quà colligatis, quà solutis, quà integris, quà etiam concisis excitare cæperunt Fabritius Sbardonus, & Ioannes Baptista Martellettus, cultorum par, floris non serendi modò, verùm etiam concinnandi peritum in paucis. Vterque igitur è tabellis virgisque rudem compagem præmolitur: tum singulas eiusdem partes apto flore (siue illæ minutum exigant, siue grandiorem) ita conuestit; vt idem illic non apponi, sed nasci debuisse videatur. Vidimus nuper nouitate spectaculi Argo vetustæ non concedentem, fabricatam è floribus Nauem, cum minimè raptura vellus aureum, sed obsequium auro pretiosius delatura ad meritissimum Principem, Carolum Cardinalem Pium, per Vrbem vela faceret, secundissima potiùs aura cum admirantium, tum plaudentium, quàm manibus prouectam esse gestantium; cui florum genitor Zephyrus libentiùs, quàm cymbis ligneis, aspirabat. Verumenimuero hæ moles operosæ ac peramœnæ, quia citra copiosi assiduique humoris opem facilè arescente strue consurgunt, mox elangueſcentis atque dilabidæ floreæ pulchritudinis ruinosa sepulcra, & breuia Mausolea fiunt. Quare, vt recisus atque structilis flos, nempe caduca res, vbiuis locatus aquam potet, ac diutius duret, nouo artificio & opportu-

Aliæ moles è floribus.

Fabritius Sbardonus. Io. Baptista Martellettus.

Vasa floribus immittendis perforata.

UVA. BHSC. SC 08937

Horatius Grassius.

nam & lepidam excogitauit machinam noſtro ex ordine ſertilis ingenij vir, Horatius Graſſius, non in mathematico tantùm, ſed in hortenſi quoque puluere Archimedes. Hoc enim inuento in quancunque figuram poſſunt vaſa deformari, quæ toto licet corpore perforato ſint, nulla tamen ex parte aquam effundant. Age ſubijciat oculis ipſa deſcriptio, quod animo fortaſſe incredibile videatur. Placet in primis eiuſmodi vas, cuius pars ima in patentis polubri planam capacitatem explicata ſtructuræ ſuperioris planitiem, denſiſſimo ad hortorum inuidiam flore diſtinctam, repræſentet; editior verò pars turritum illud pegma, opere itidem floreo exornatum, forma lepidiore victrix æmuletur. Huiuſce igitur vaſis penetrale arcanumque artificium illud eſt, quod pars diſſecta clarè patefacit. Totum enim interius vas quinque vaſculis, ſiue conceptaculis, aut infundibulis, & quatuor aut rectis, aut in latus inclinatis ſiphunculis, ad aquam ſenſim transfundendam vtrinque perforatis, coagmentatur. Et ſinguli quidem ſiphunculi ſub ima cuiuſque vaſculi foramina, ne humor effluat, porriguntur. Poſſunt minore negotio ſummæ vaſculorum oræ ſingulis grandiuſculis crenis ſic demutilari ſimul, & perforari: vt ſuperiore parte inhærens, inferiore verò in labrum ſquamamue porrectus obex prohibeat, ne defluens aqua exteroria per foramina exundet. Aqua è ſummo vaſis ore

defuſa

UVA. BHSC. SC 08937

defusa prius vasculum replet ad summam vsque fistulam vel ad crenam, per quam transmissa secundum, parique ratione reliqua opplet conceptacula; donec ex imis humilioris vasculi foraminibus exundans indicio erit, vas totum idoneo alendis floribus humore abundare: qui tamen è toto foraminibus peruio vase non elabitur, quòd ad foramina non peruenit, quæ inditur, aqua; sed, ad summum vsque tubulum crenamue repleto superiore conceptaculo, quæ superfluit, per eosdem exitus in subiectum vasculum defluit, ac deinceps in reliqua, vsque dum ad infimum descendat; vnde tantùm, si nimia transfundatur, redundabit. Ipsi autem flores ita collocantur, vt, qui foraminibus inseruntur, perparum emineant; ne conspicui vasis formam aduentitius abscondat ornatus. At verò in exporrectis quatuor conchis, quas totidem laruales vultus suffulciunt, singuli florum fasciculi lepidè compacti pulchriore candidis vnionibus discolore fœtu decenter extabunt. Media, in ore summo amplior & procerior siluula ludibundum in tremorem latè nutantibus floreis capitibus gestiet, suæque ipsa celsiori ac triumphali formositati plaudet. Eiusmodi vas quò grandius, eò fuerit etiam hunc in vsum opportunius: florum enim densior collocatio, ac diffusior porrectio partium decora singularum non adobruet. Quare palmorum minimùm quatuor altitudinem requirit,

UVA. BHSC. SC 08937

quirit, quemadmodum ſatis edocet ſeorſum addita dimetiens. Illud habeo præterea ſubijciendum, idem vas; quia & molis magnitudine, & inditi humoris copia, & florum additamento maximè ponderoſum, & caſui obnoxium erit; prouidentiſſimè factum iri, ſi minimè circunferatur, ſed apta in ſede, vnde commodè circunſpici ſuſpicique poſſit, immobile ſtatuatur.

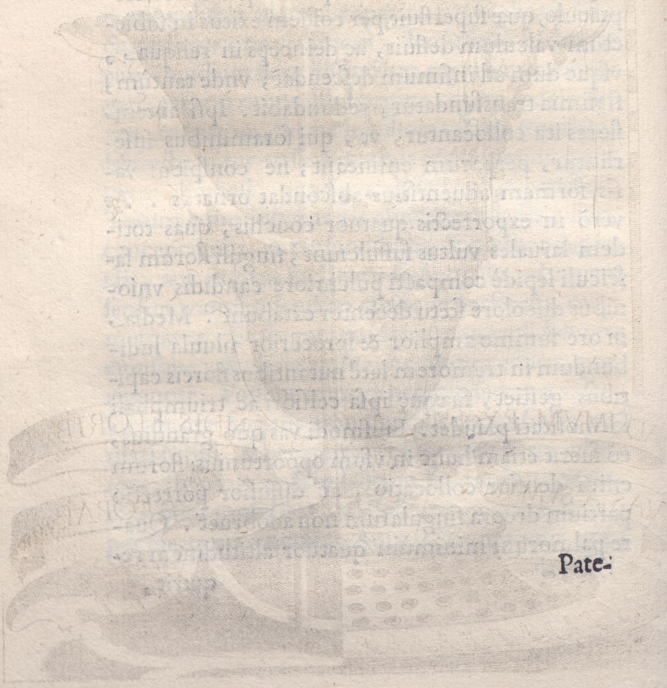

Pate-

UVA. BHSC. SC 08937

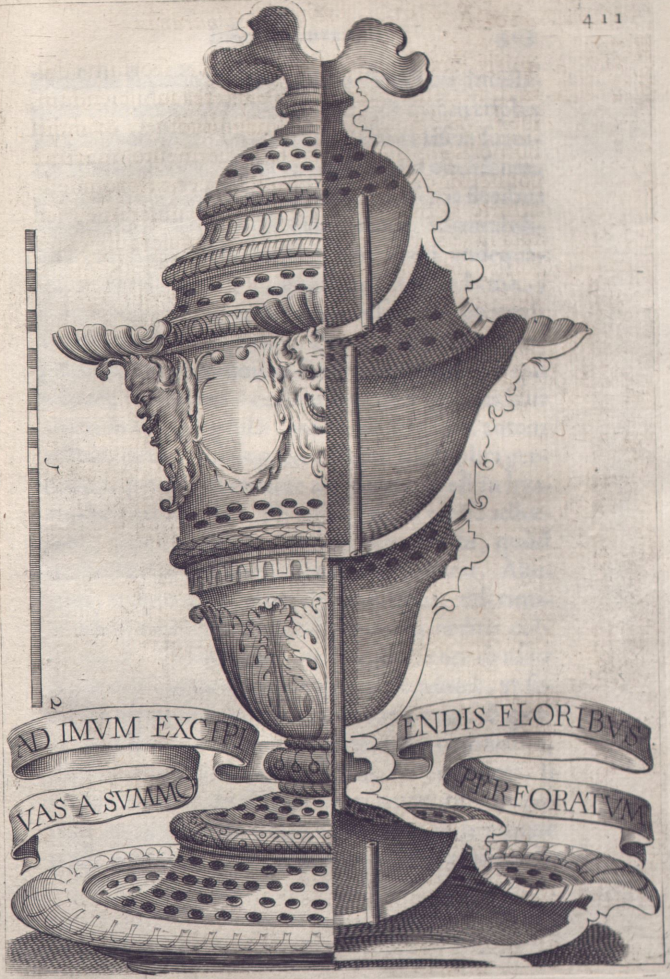

UVA. BHSC. SC 08937

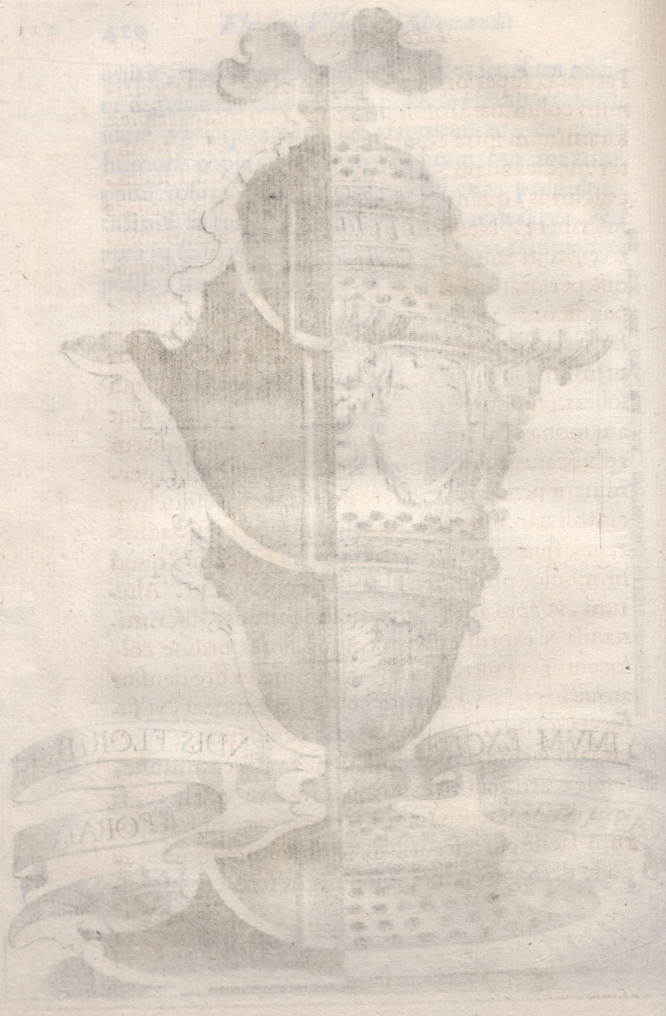

UVA. BHSC. SC 08937

Patefacta superioris vasis arcana structura intestinum columnæ artificium aperit, quò totam triplex foraminum spira conuulnerat, florea fascia suauiter medicandam. Eadem poteris arte obeliscum pulchriùs, quàm Aegiptijs notis, insertis floribus inscribere. Neque verò minore cum admirabilitate, tum voluptate scatebit vas; quod vndequaque perforatum plura, quàm ipsa vocalis Fama, pandit ora, vt, quæ volumus insignia, seu notas floreis vocibus eloquatur. Tria hic obseruabimus: primùm, vt in foramina flores immittantur, qui solitarij funduntur è cauliculis: cuius generis sunt anemonæ, caryophilli, rosæ; nequaquam autem adhibeantur, qui singulis è scapis multiplici germinatu pendent, vt videre inter cæteros est in hyacinthis narcissisque. Illi enim, quòd pressè adhærent, quæ cupimus, distincte notant: hi, quòd immodicè prominent, notata confundunt. Alterum, vt apto adea, quæ destinauimus, discriminanda & exprimenda discolores flores ordine collocentur. Postremum, vt summo ex ore densior atque explicatior florum copia sic emineat, vt subiecta formositas pulcherrimè capilletur. Superest iam fermè omnibus id genus vasis commune, triplex artificium explicandum: vt videlicet, si velis conceptaculis singulis cum aquæ, tum scaporum facilè putrescentium sedimentum situmque posse detergere, tota vasculorum serie extimæ dimidiæ

UVA. BHSC. SC 08937

midiæ parti hærente, pars altera dimidia (ſi tamen ea lignea ſeu metallica placeat) adapertilis, conſertiſque fibulis nexilis fiat: aut eadem vaſcula medio tereti ſtylo continuata in extimi vaſis thecam vtrinque ſeiuncta, & bipartitò diuiſa, itidemque nexili claudantur: aut certè (quod in obeliſco tantùm & columna locum habet) integra pars extima vaſculis inanis elaboretur, deinde vaſculorum ſeries thecæ inanitati par medio perpetuoque ſtylo nexa diſponatur. In adapertili autem vaſe citra ſiphonum cenarumque vſum vaſcula ſingula ſeorſum aqua poterunt repleri.

At

UVA. BHSC. SC 08937

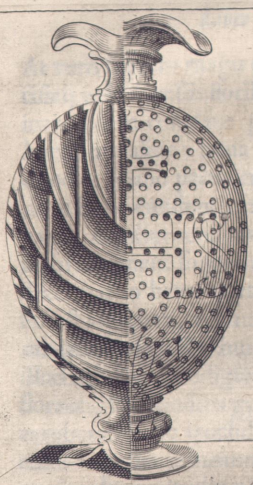

VAS ALIVD PARITER FORAMINI
PERVIVM FLOREIS NOTIS
INSCRIBENDVM
COLVMNA FLORIBVS IN SPIRAM
INFIGENDIS PERFORATA.

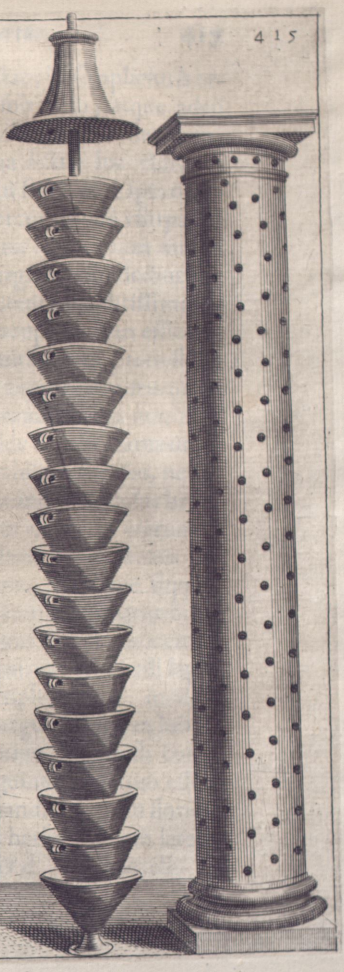

UVA. BHSC. SC 08937

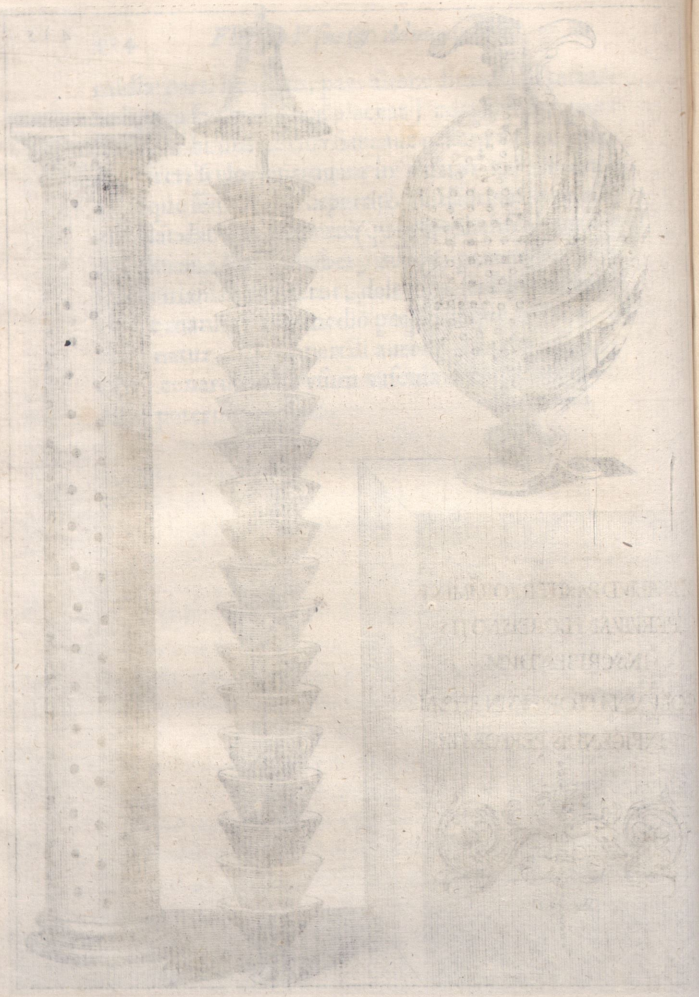

UVA. BHSC. SC 08937

At verò ſiquem magis delectat, in ſimplicioris artificij vaſe digeſtis floribus, ſub tecto, atque adeo intra ipſum conclaue parabilem & tranſlatitium hortulum alere; noua forma fictile hic vſurpet, quod & animo primùm mihi finxi, & re ipſa deinde in hunc eundem vſum percommodè vſurpare cæpi. Argillaceum vas placuit. Hoc enim meam mihi originem ſuggerit, ex argilla oriundo: hoc addecet paruo bene viuentem, tenuique ditiſſimum. Poteſt argentea, vel aurea locupletiorum efficacitas artificioſo teſtæ huius imitamento pretioſum illud exhibere prodigium, vt argentum aurumque floreat. Pes modico gyro circunſcriptus nonnihil extuberat: hunc trochilus, ſiue canaliculatus orbiculus anguſtat: ſummum trochilum torulus, nempe circulus eminulus coronat: inde vterculus breui aſcenſu extumeſcens laxiorem tranſit in vterum: amplior trochilus, ſiue collum quadantenus introrſum agitur: os prælargum, vteroque ſuppar in labrum nonnihil exporrectum reſupinatur: binæ anſulæ in geminorum anguium ſpiras innocenter minaces retorquentur, quorum capita tortili lapſu labrum, caudæ vterum complectuntur: medios angues ſinuato penduloque tergo in ſpeciem lubricos vario circunplicati volumine anguiculi coërcent. Dicas, appoſitè ſpiris anguineis anſatum eſſe vas, immiſſis floribus exornandum; vt in florida quoque ingenuæ amœnitatis herba anguem latere

UVA. BHSC. SC 08937

intelligas. Operculum in aliquam hemiſphærij ſeu tholi formam ad excipiendos habilem flores incuruum, grandiore foramine in ſummo vertice, minoribus autem in reliquo ambitu alternantibus foraminibus vndique peruium eſt floribus inſertandis. Arriſit id genus operculi, quo ad arbitrium detracto, & aqua, ne ſitu computreſcat, vetere vniuerſa effuſa, recens identidem altero vel tertio quoque die infundi, & extremi florum ſcapi ab humore iam tabeſcentes, nihil prorſus mutata florea ſerie, attonderi poſſunt. Tota verò teſta intus foriſque læui ac polito albario inducta, extrinſecus Arabum folioſa pictura, quæ veris cum floribus de venuſtate certet, exornatur.

Sed

UVA. BHSC. SC 08937

VAS OPERCVLO MVLTIFORO
AD FLORES ORDINATE CONTINENDOS

Dd 2

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Sed ista florum gloria mutila est, vt integri decori sint: vt turmatim in fasciculos, tanquam ignobilium vulgus herbarum, colligantur. Nobiliores ad vsus imminuti concisique traduntur: perque ingeniosa damna, & artifices iniurias nouæ musiui operis æmulatione illustrium virorum vel insignia, vel etiam facta floridis sanè coloribus ad vrcundam fallaciam emetiuntur. Tertio decimo adhinc anno floream hanc picturam exhibere cæpit Benedictus Dreus, Vaticanæ fabricæ vtensilibus præfectus, cumque optimæ indolis filio Petro Paulo hec arte quotannis exhibet. Pictam graphidem ad commensum operis præparat, vt fieri solet in emblemate vermiculato: deinde magnitudinis eiusdem papyrum oleo, quod è lini semine fuerit expressum, inungit: eamdem siccato iam vnguine translucidam ipsi graphidi applicat: corporum lineamenta innocenter impresso stylo circumducit, & acu spissè traiecta minutim perforat. Aequali præterea telæ, quæ benè intencta & compactis inquadrum asserculis affixa sit, eam papyrum aptè imponit: atri Carbonis puluisculum in raræ texturæ linteolo conglobatim illigat, & pressè affrictum per foramina transmittit: sublata papyro, punctim notata in linteo lineamenta penicilli ductu continuat. Ad hæc multicoloris florei paratus quà integris, qua confectis, prout vsus exiget, solijs artificiosè digestis vmbram operis, lineis circumdu-

Musiuũ opus è floribus.

Benedictus Dreus: Petrus Paulus eius filius.

UVA. BHSC. SC 08937

ſttam, ad expictæ graphidis imitamentum colorat. Ita, propter exemplum, oris humani temperatum ruborem cariophyllus ex albo ſubrubens appingit: genas roſa ſuo iure occupat, vt eas vere roſeas appellemus: oculorum pupulas cærulens ille, ſiue ſubniger flos infuſcat, quem alij hyacinthum botryodem ſilueſtrem, alij comoſum minorem vocant, in agrorum marginibus & ſecundum vias naſcentem. Quin etiam idem qui lumen geminat in capite, toti vmbras inducit corpori. Flauet capillus in geniſta: nigrat in cæruleo hyacintho botryode: canet in candido cariophyllo: illuminatur vmbraturque eorundem apta permiſtione florum. Veſtes nobilitat & opulentat colore cæleſti flos regius, qui ab equeſtris calcaris imagine vulgare nomen ſortitur: purpureo ſilueſtre floris rufi papauer, aut ruber cariophyllus: aureo geniſta: viridi myrtus. Vſque adeo ambitioſo labore quæſiti expreſſique in Vrbibus colores in agris obuij parabileſque ſunt. At verò cæli ſerenitatem cæruleo aſpectu ſimulat prædictus regius flos: pallido nubeculas ſuſpendit roſa Damaſcena, & gelſiminum. Multiplex in hoc opere faciundo prouiſio ac diligentia eſt. Locus enim deligitur frigidus & opacus, qui natiuos florum colores tueatur. Tempus deſtinatur exponendæ picturæ proximum, ſpatioque circiter bidui breuiſſimum, ne minimè vitalis floreus decor ante gloriæ plauſuſque fru-

UVA. BHSC. SC 08937

fructum euanidus conseneſcat. Diſcolor è floribus tectorùm digiti ferè craſſitudine inducitur, ne tenuius dilabatur. Vbi fuerit opus, flos elangueſcens aut dilapſus recentatur. Aequali demum libramento ſupina deſtinatam in ſedem transfertur vno leuiter iuncta congeſtu ſtructura, ne deuergentia illam confundat ac deſtruat. Hoc igitur artificio fabrefacta ſolemnibus Diuorum Petri & Pauli ferijs ſuſpiciendarum rerum florea ſimulacra in Vaticani ſepulchri ornatiſſimo pauimento ſpectanda proponuntur. Et alij quidem anni gentilia Pontificum inſignia tergemino diademate ac pontificijs nominibus inſignita: tyrannicarum alij pœnarum etiam in floribus crudelia inſtrumenta: triumphales palmas & coronas alij: cæleſtium alij legatorum par nobile, Petrum ſcilicet Diuina poteſtate clauigerum, & Paulum penetrabili eloquio enſiferam, ab vltimo complexu ad ſupplicium digredientes: alij demum eoſdem vno tumulo compoſitos ea ſtructilis floris arte repreſentarunt; vt in Vaticanæ maieſtatis obſequium citra vllam artem admirabili ſpontis ſuæ pictura pauimenti marmora ipſa vernare viderentur. Poſtremus hic tandem annus eidem Petro arcanam Chriſti Diuinitatem ſubmiſſè adoranti, deſertèque profitenti ſolidam beatitatem oris diuini oraculo rependit. Et licet vtriuſque diuerbium dociles flores grandiore ſubiecta litterata pictura eloquerentur; ipſa tamen corporum florea

UVA. BHSC. SC 08937

florea conformatio tam arguta erat, vt in eadem animi sensus voceſque sentires. Videt igitur iam omnibus annis, & obstupescit sapientissima miratrix Roma feliciter artificiosam audaciam: quando sine fabulosis præstigijs & offucijs licet floribus in Heroas Diuosque transformari. Fuit etiam nuper in celeberrimo confluentium spectatorum concursu, qui sic plauderet, nostra, quam prisca, elegantiùs & efficaciùs ætate sepulchra floribus conspergi, quorum vegetis coloribus extinctorum maiorum non modò decora, verùm etiam ora reuiuiscerent: nec alia decentiùs posse, quam concisorum purpura florum, Christianæ religionis principes propugnatores, illustri cæde purpuratos, expingi: vt piè fortiterque fusum cruorem vel à funere vernaturum interpretemur. Illud præterea decorum gratumque spectaculum eadem nupera solemnia exhilarauit, vt flores in amicas Apes, Barberinum insigne componentes, reformarentur.

Apes e floribus.

Hæc autem fuit visendæ rei structura facillima solertis inuento iuuenis Stephani Sperantij, qui sub inclyti nominis equite Ioanne Laurentio Bernino egregiam nauat operam statuariæ. In duobus perpictis vasis regiæ lauri trunci singuli sic depacti sunt, vt aliquantulum prominerent. Geminæ vtrinque generis eiusdem foliosæ virgæ ad alligatæ connexis cacuminibus ouatum in orbem coiuerunt.

Stephanus Sperantius. Io. Laurent. Berninus.

UVA. BHSC. SC 08937

runt. Ad hæc alios è cera, ex herbaceis fasciculis alios Apum typos, dimidiatum ferè palmum longos gummi Arabica bene perlito, geniſtæ folia ordinatim adiuncta contexerunt: fusciores alui lineas circulatim intercurrentes flos Africanus minor, supernè in fuluo rubens, mollique holoserico villosus colorauit: capita minutatim inciſus asphodelus liliaceus obsoleto rubore distinxit: oculos rotundauit saturo colore purpurea scabiosa, quæ fortasse Actij psora est: membranaceas alas eiusdem asphodeli rigida folia porrexerunt: surculaceos pedes itidem geniſta calceauit. Ita floridæ ternæ Apes tũ imo truncо, tum porrectis hinc inde geminis interioribus ramulis in triangulum, vt in insigni Barberino visuntur, insistentes si non palato, at certè oculis animisque spectatorum noua voluptate mellificarunt. Iam verò multiplex euulganda solertia est, qua delicata & obnoxia florum missilia etiam ad oras longè remotas citra corruptionem vitiumque spargimus. Minimi laboris, tutelæque magnæ prior est, quam non semel à me laudatus adhibet Fabritius Sbardonus. Huius igitur exemplo capsula paratur palmum alta, palmum cum dimidio longa. In ea myrteis ramulis rotulentis, leuiterue madidis tenuis torus insternitur. Super hoc mane lecti cum longis cauliculis, roscidi, nec-dum satis hiantes flores ita deponuntur, vt ore-

Matthiol. in Dioſc. lib. 4. c. 11.

Ruell. de Nat. ſtirp. l. 3 c. 82.

Ad flores lõgè mittendos capsula multiplex.

Fabritius Sbardonus.

om-

UVA. BHSC. SC 08937

omnes reſupino cubent, vtque ſingulorum capita pedeſque alterno poſitu adiaceant. Interiectum ſpatium breuiores floſculi complebunt.

Ne bellè depoſiti flores vecturæ quaſſu emoti agitatique ſubſultent & collidantur; proximè florum ſcaporumque iuncturas vtrinque foratis traiectiſque binis aduerſis capſulæ aſſeribus tranſuerſi ſurculi induantur, qui floribus ſub iugum miſſis modico innocentique preſſu euagandi cœrceant libertatem. Hoc artificio è myrto floribuſque alterna tabulata vſque in ſummum diſpoſita, ſuperpoſitis myrti ramuſculis conteguntur.

Operculum denique, minuto nonnullo foramine ſalubrem auram tranſmiſſurum, imponitur. Non placent myrti loco à nonnullis adhiberi ſolita braſſicæ folia: quia paucos intra dies mucida & olida ſuum incluſos in flores vitium viruſque tranſfundunt. Paulò alij operoſos flores in faſciculos, ima ſummaque parte prorſus æquatos, componunt: caules in capulum coactos, & arborum muſco inuolutos colligant: binos deinde ternoſue faſciculos, alterno (vti iam diximus) ordine collocant, infixiſque in tranſuerſum viminibus modicè interſtringunt: ſimplici multipliciue ſerie diſponunt: interuacantes lacunas muſco explent eundem etiam, ſeu myrtum ſuperinducunt, & capſulam benè operculant. Franciſcus Caſtellus Mantuanus, florea

Franciſcus Caſtellus.

UVA. BHSC. SC 08937

rea in re vir exercitatissimus, ita flores peregrinari docet. Fagineis asseribus modicè crassis capsulam, prout vsus postulat, latam & oblongam, altero angustiore latere operculandam, compingi iubet: illud etiam præcipit, vt è quatuor, qui porriguntur in longitudinem, assibus aduersi duo vel medio vtrinque intercurrente sectili sulco, vel binis affixis ligneis regulis canaliculati alium insertum ambulatorium asserem, singulari multipliciue grandiore foramine, immittendis floribus idoneo, peruium excipiant. Post hoc flores nondum planè maturos vel pridie, vel exiguò antè, quàm mittantur, in vnum pluresue fasciculos colligit; &, si expedire videatur, aliquandiu habet in aqua, vt humidum bibulis caulibus alimentum trahant. Fasciculi cuiusque capulum plurimo acidorum fructuum circundato duriusculo folio præmunit, ne lini arctior nexus penetret atque insecet caules. Eundem capulum pro capsulæ latitudine æqualiter attondet. Ipsos denique fasciculos in foramina sic inserit, vt alterius fasciculi flores capulo alterius è regione respondeant; ne inter se contingant, neue mutuo allidantur. Operculum tandem clauulis configit, mandatque tabellario, vt ipsam capsulam ex ephippio suspendat in longum; eandemque stantem peruehat, non iacentem.

Sic

UVA. BHSC. SC 08937

Sic ille flores inconcussos atque incolumes hibernis potissimùm mensibus, quò fuerint destinati, transmittit.

Florum

UVA. BHSC. SC 08937

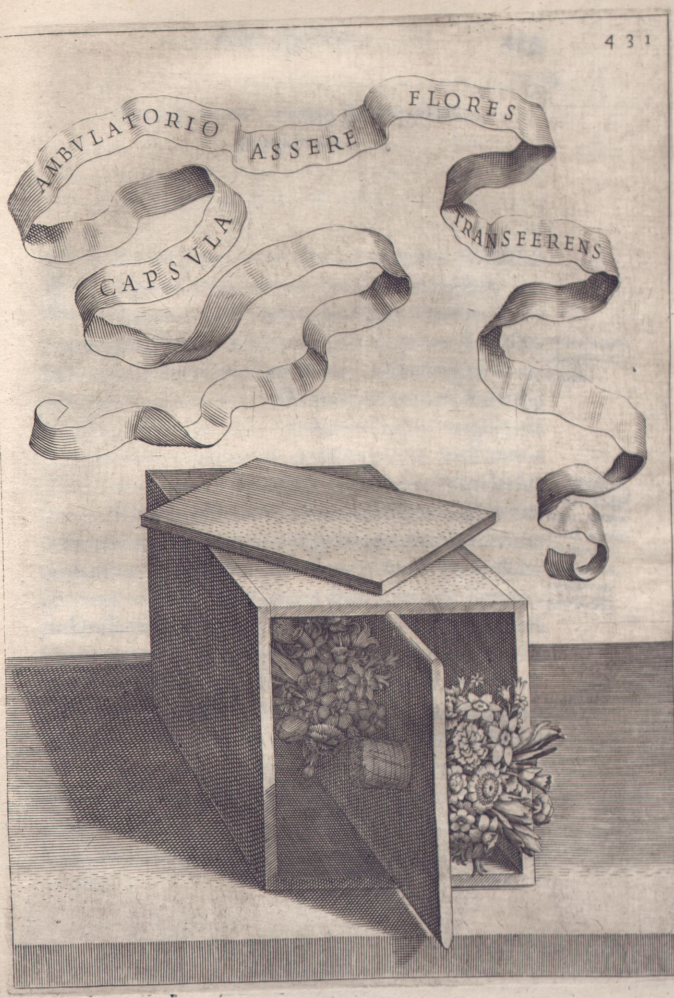

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Florum siccitas viuax, & verisimile mendacium.

CAPVT II.

ET hoc potest industria, vt floris, nempe diurnæ caducæque rei aridum ipsum cadauer, atque adeo mendax vmbra diurnet ac perennet. Si velis igitur diurnos flosculos nullo negotio facere diuturnos, resectosque à vitali radicis nexu ad simillimam viuorum faciem condire; nouam disce paratioremque vnguentis Aegyptiacis condituram, quam paucos ante annos in Germania ex parte vsurpatam ita perficies. In labrum fictile cupreumue, siue in alueum ligneum cribratæ arenæ tantum conijcies, quantum ad vasis dimidium perueniat: deinde aquam illimem & liquidam vsque ad eius fauces infundes, & lignea rudicula peragitabis miscebisque, vt, siquid inest fimi pinguiorisque terræ, eluatur: cum arena siderit, è decliui vase obturbatam aquam effundes: sic toties arenam lauabis, donec aqua limpida & pellucida superemineat. Tum emundatam elutamque arenam in sole tandiu patieris esse, dum, quisquis ex aqua remansit humor, assiccetur. Cum hoc modo emundaueris, suum cuique flori vas longitudine ac latitudine congruenti

Florum conseruatio ex arena.

Io. Rudolph. Camerar. Sylloges Memorabil. medic. & mirabil. nat. arcan. centur. 9. partic. 95.

UVA. BHSC. SC 08937

præparabis vel ex argilla, vel certè è ferri ſtanneo tectorio dealbati prætenui lentaque lamina. Flores deinde leges abſoluta maturaque formoſitate præſtantes, humore nullo perfuſos, prolixis, vt voles, caulibus manubriatos: eoſque altera manu ſummatim ac leuiter prehenſos ſuſpenſoſque in vaſa ita demittes, vt infra eorum oras binos ternoſue digitos deſcendant, vtque ipſi nulla ex parte vaſa contingant: manu verò altera paulatim arenam ingeres eatenus, quoad totos caules obtexeris: tum ipſos flores aptè compoſitos, modiceque diductos leni arenæ iniectu cautè adobrues. Vnam præterea tulipa exigit operam, vt, quod è medio extuberat triangulare caput, præcidatur: ſic enim floris ſolia ſcapo pertinaciùs hærebunt. Ita oppleta vaſa ſub inſolata porticu per vnum alterumue menſem habebis: floreſque tandem eximes viridi ſiccitate recentibus non abſimiles, vno tamen odorato halitu, ſuauique anima deſtitutos: quibus ad arbitrium ſolutis connexiſque alieno etiam tempore perfrueris. Breuior alia florum conditura. In aquam è ſalibus acerrimam, quam chryſulcam vocant, intingitur flos, adeoque innoxius & vegetus conſeruatur, vt, ſi prior maneret mollities, recentiſſimus videri poſſet. Iam verò vt librorum monumentis citra ſcriptionis laborem flores ipſos æternes, Adrianum Spigelium, hiemales hortos, ſiue ſtirpibus agglutinatis quouis tempore

Id. Camerar. ibid.

Conglutinatio.

Iſago in rem herbariam. l. c. 58.

ver-

UVA. BHSC. SC 08937

vernantia volumina instituentem audi: cuiusque generis vnum, aut pro colorum macularumque varietate plures flores vnà cum scapis, adnatoque foliorum aliquo, necnon maturo cum semine (si possit id colligi) succide: succisos pro naturali situ inter inoffensi lævoris paginas bellè colloca. Emporeticam enim bibulamque chartam licet hunc in vsum plerique adhibeant, minùs tamen vtilem ostendit experientia: quòd exucti humoris herbacei apprimè tenax interpositas plantas ægrè siccat, inductoque sæpe mucore corrumpit. Idonea papyro inclusas herbas in volumen insere compluribus paginis crassum & peramplum, quod videlicet chartæ easdem herbas includentis magnitudinem exæquet. Pondus præterea superimpone, quo, tanquam torculari, paulatim vrgente innocenter planta comprimatur. Quare premendis herbis validum & prægraue pondus cauendum est, priusquam aquosior humor herbaceus magna ex parte exaruerit. Subinde autem plus ponderis adijcietur. Et primò quidem minimo, dum plantæ flauescant (quod æstiuo tempore triduo vel quatriduo contingere consueuit) deinde grauiore, ad extremum grauissimo pondere opus erit, vbi prope iam arentibus humoris perpaulum superfuerit. Illud etiam curiosè curandum est, vt nullo non die easdem inspicias versesque: & plicaturas, siquæ appareant, explices: floresque & folia ita con-

UVA. BHSC. SC 08937

ſtituas, vt conſpici vtrinque poſſint: chartam præterea mutes, vſque dum peraruerint. Aridæ iam plantæ paginis interiectæ ſicco loco ſeruabuntur, donec aridarum numerus admodum excreuerit. Hac arte ſiccatas, atque interpreſſas papyro agglutinabis. Aptiſſimum gluten ita conficitur. Glutinis taurini pellucidi, quod Germanicum vocant, vncia ſex aſperrimi aceti vncijs maceratur noctem vnam: tum igne lento liquatur: igni ſubductum nonnihil refrigeſcere ſinitur: ſtatimque adijciutur aloes hepaticæ drachma dimidia, & aromatici cariophylli in puluerem contriti ſcrupulus; ac probè miſcentur. Ad hæc variæ magnitudinis penicilla pro magnitudine ſtirpium in promptu erunt. Plantam igitur agglutinandam ſuper viliorem chartam expandes: glutine oblines: ſublatam deinde candidæ paginæ impones: aliaque ſuperpoſita papyro arctè atque æquabiliter affricando premes, vt ex toto adhæreſcat. Eandem præterea plantam binas inter paginas libro habebis incluſam, prægraui pondere ſuperaddito, donec ipſa penitùs aſſicceſcat: id autem vnius aut alterius horæ ſpatio eueniet. Mox ad volumen conficiendum inde auferes. Scire hìc licet non eundem agendi tenorem cum qualibet eſſe ſtirpe promiſcuè ſeruandum. Quædam enim ſunt, quæ propter ſucci aquoſioris copiam difficulter areſcunt, ex facili putreſcunt, & folia dimittunt, aut

ea-

UVA. BHSC. SC 08937

ea decolorant corrugantque: quo in genere semperuiuum ac telephium reponitur. Eiusmodi herbas, dum virent, glutino chartis adiungere satius est: priùs tamen oportet geminis interfitas paginis in volumen indere, ac temperato pondusculi pressu leuiter calcare, quod flaccidæ flexilesque fiant, & facilè possint agglutinari. Sua singulis iam agglutinatis herbis nomina præscribantur: vtque singularum expedita inuentio sit, elementario literarum ordine digestæ apto volumine coagmententur. Id ego voluminis curiosè peruolutaui Palatinorum inter librorum erudita spolia, quibus tam felix, quàm pius, Boiorum Dux, & Romani Septemuir Imperij, Maximilianus à Pragensi atque Heidelbergensi victoria Vaticanam bibliothecam, nempe Sapientiæ Capitolium, locupletauit. Visuntur quoque Bononiæ nobilissima in bibliotheca, amplissimis magistratus ædibus adiuncta, lectissimis plantis glutino sociatis compacti libri complures, quos cum cæteris ingenij sui monumentis literatæ hæreditatis nomine sapientissimæ patriæ legauit vir optimis disciplinis ornatissimus Vlysses Aldourandus. Visuntur Neapoli, codices permulti consimiles in Ferdinandi Imperati herbarum pertissimi musæo, peregrina planeque admirabili rei naturalis & medicæ supellectile instructissimo. Vt arefactæ in paginis, quàm virentes in hortis, plantæ diutius ac feliciùs vernare

Maximilianus Boiorũ Dux.

Vlysses Aldourandus.

Ferdinãdus Imperatus.

UVA. BHSC. SC 08937

Vſus in menſis.

videantur. Iuuat nonnullos in ipſa menſarum dapali meſſe ver iſtud arido flore immortale ad voluptatem geminandam aliena tempeſtate repræſentare. Quare accommodatos potiſſimùm flores in vmbra ſiccant, flauam nempe geniſtam, puniceum balauſtium, & cæruleum delphinium: vt inter palati gaudia oculis quoque pulcherrimi

Conditura.

colores epulandi exhibeantur. Sed mortalium delicatæ auiditati parum fuerat floreas delicias delibare aſpectu, niſi etiam ore deuoraret. Igitur in ſacchari vernaculo nectare conditi flores quàm facili, tam ſuaui mutatione demigrant in fructus, ſalubrem amaritudinem nimis faſtidienti poſteritati dulciſſimè medicatos. Et ſanè decuit, flores, dum viuerent, mortalibus liberaliter melleos, poſt interitum dulci ſepulcro condi pariter, &

Aqua ſtillatitia.

condiri. Quin etiam ipſe didicit ignis è floribus, quos exiccat & perurit, aquam fundere odorato ſpiritu vitalem: cumque ſtillatitijs florum lacrimis

Imitatio multiplex.

manſuram voluptatem eliquare. Iam verò, quòd ætate florea nobilium pictorum vernante artificio perbellè colores tranſeunt in flores, delectant alios colorata florum mendacia, quæ gratum oculis fucum faciunt, dum vel egregiè depictis vaſculis manipulatim adiuncta multiplicium tabularum penſili ſpectaculo ædes perornant; vel punctim illito membranis colore ſingulatim elaborata hortenſi volumine, ſiue horto plicatili continentur.

UVA. BHSC. SC 08937

tur. Sed nullus magis conſpicuis florum characteribus circunfertur inſcriptus liber, quàm qui Eyſtadienſis horti pulcherrimas plantas ad naturalem magnitudinem affabrè inciſas repræſentat. Vt illæ in chartis, hoc eſt in ſolo gloriæ, quàm in gleba Germaniæ, perenniores longè ſpecioſiùs efloreſcant. Quòd ſi quamuis pingendi rudis plantas, quæ tamen aſperæ, ſpinoſæ, præduræue non ſint, velis ad viuum expingere atque adeo exprimere; ſic facito. Aſſeri probè læuigato atramentum typographorum leuiter ac ſummatim illinito eorundem puluillo manubriato. Super hunc aſſerem plantam aut virentem, aut arentem; aut integram, ſi par excepturæ paginæ ſit, aut diſpertitam, ſi maior, expandito. Deinde chartam ſuperponito, valideque defricato, donec atramento planta ſatis imbuta ſit. Ab aſſere ſublatam ipſi paginæ, in qua effigies imprimenda eſt, imponito: aliaque ſuperimpoſita papyro, manu linteoque confricato, vſque dum ad imaginem imprimendam exprimendamque ſatis eſſe videatur. Sed coloribus viuos flores mentiri vulgare miraculum eſt. Illud potiùs mirari decet, veris floribus florea mendacia eleganter colorari. Recens & lepidum inuentum eſt, vt ſe ipſi flores expingant. Coloris igitur florem imitaturi vice floreum eiuſdem coloris folium, pro picturæ inducendæ magnitudine figuraque vel integrum

Eyſtadienſis hortus.

Adrian. Spigel. ibid. c. 57.

UVA. BHSC. SC 08937

vel diſſectum, Arabico gummi expingendæ tabellæ ſeu pagellæ agglutinatur. Eminentiæ, vmbræque, atque adeo reliqua picturæ parerga colorum artificioſo ductu tam bellè adiunguntur: vt non facilè arbitreris, vtrum ars, an potiùs natura debeat operi ſubſcribere, Faciebat. Eiuſmodi ego picturam biformi artificio formoſam, & commoliti auri ductili nitore inſuper colluſtratam vidi apud equitem Caſſianum à Puteo, virum inter cætera ornamenta tum clariſſimi generis, tum ditiſſimæ domus, tum lectiſſimæ bibliothecæ, tum locupletiſſimi muſæi, tum cultiſſimi animi, ſingulari quadam ad omnes homines demerendos benefica ſuauitate conditum. Vt minimè mirum ſit, nobiliſſimi viri ſuauiſſimam virtutem Barberinis Apibus eſſe chariſſimam, quibus cordi eſt quicquid mel ſapit. Ipſi, meus labor, flores hortenſes regnatricum Apum mellificam beneuolentiam eidem conciliatrici acceptam referunt comitati, quæ meis floribus potuit efficaci commendatione ſuæ illecebram ſuauitatis afflare. Eiuſdem non diſſimulanda ſilentio eſt prolixa liberalitas: vt in florifero cultu arcana atque in primis admiranda experimenta mecum communicata maluerit prodeſſe palàm ac delectare, quàm eruditionis ſuæ ſplendida latebra auarè occultari. Conuertit iam in ſe oculos plauſuſque noſtros Belgicæ ſolertiæ in re florea naturam prouocans

Caſſianus à Puteo.

arti-

UVA. BHSC. SC 08937

artificium: flores enim, quos indoli ſue amœniſſimæ ſimillimos in hortis curiosè colit Belgarum natio cultiſſima, tam decora fraude concinnat è ſerico; vt putes, non ingenioſi hominis manu, ſed ſolertiſſimi ſerici vermis naturali opificio contextos: vt idem habeat, vbi tandem in papilionem conuerſus decenter inſideat. Sericum igitur non inortum, ſed flaccidum, pro flore folioue imitando varium, approbè pexum explicatumque, limpida gummi oblinitur, vt rigeſcat. Exinde ad commensum exprimendarum partium plures in partes conciditur. Quas criſpari oportet, illæ priùs humefactæ tepido calamiſtro vibrantur. Aptæ demum inter ſe feliciſſimo dolo coagmentantur, ſerico villo floream lanuginem Americani potiſſimùm floris ac tulipæ ſimulante.

Arcana florum cultura.

CAPVT III.

INertem eſſe artem cenſeo, aut certè victricis palmæ iactura minùs laudabilem, quæ naturam ſic æmuletur, vt pari gradu graſſari ad laudem, non autem præuertere contendat. Quamobrem florum eſt, quæ hominum ore frequenter effunditur, iuſtiſſima querela, cultorum ſcilicet pleroſque nouis quotidie floribus comparandis inuigi-

UVA. BHSC. SC 08937

uigilare, in ijs verò, quos comparauerint, ingenioso artificio perficiendis conniuere; hoc est in vulgari cultura satis solicitos, in præstantissima esse penitùs incuriosos. Et sanè, si pulcherrimum in hoc studium incumberemus, florea miracula, quæ magno foris impendio conquirimus, paratiora domi ac præstantiora inueniremus. Quòd si cultrix industria à durissimo arborum ingenio insitiuos alienosque fructus feliciter exigit: quidni eadem à mitissima florum indole nouas oculorum nariumque delicias exoret? Libet igitur florei decoris mangonem agere, vt hortenses ephebi decentioris formæ insolito lenocinio in admirationem amoremque sui vel ipsam criticorum effascinent seueritatem. Libet supra naturæ vernantis morem artificiosa miracula audere: ne voluptariæ culturæ pars iucundissima desideretur. Tempestiuas commendabili audaciæ suppetias fert, quæ chimicam sapientiam ab eruditis latibulis hortensem educit in lucem, Andreæ Capranicæ cum genere, tum eruditione nobilissimi, planeque Romani viri academico in confessu cum plausu audita vox. Cum tria sint, inquit ille, naturalis commistionis elementa, nempe Mercurius, siue glutinosus terræ humor, quem Chymici passiuum dicunt; sal, siue semen actuosum, naturamque constituens; sulphur denique, hoc est sulphurea quædam vis præparans atque coniungens: imitatrix natu-

Arcana florum cultura miraculorũ ferax.

Andreæ Capranicæ hortensis disputatio.

ræ

UVA. BHSC. SC 08937

ræ ſolertia in hortis igenioſa miracula triplici pariter, eoque parabili præſidio efficiet. Nam interfectarum pecudum ſanguine Mercurium ſupplente, ac Mercurialem terræ ſuccum minùs validum adiuuante florum corpuſcula mirum in modum amplificabit; hircino tamen, vtpote nimia ſiccitate inepto, abſtinebit: cineribus, tanquam fœcundo ſalacique ſale, cum ipſo ſanguine commiſtis numeroſos partus excludet: ſimo tandem ſulphur æmulante cum celeriter maturabit, tum variè colorabit. Verùm, vt à minutioribus initijs maior exiſtat admiratio & voluptas, prædictorum medicaminum vires, ſiue quintas (vt vocant) eſſentias, aqua vitis præmacerante atque exugente extractas, ac diſtillarij feruida opera in anguſtum contractas, adeoque vehementiores adhibere præſtiterit. Attentiſſimè tamen cuſtodire oportet, ne perurentibus hiſce medicaminibus radices ipſæ contingantur; ſed vt interiecta modica humo innocenter ad partum incaleſcant.

Cum autem pro caloris omnia temperantis gradata temperie ipſorum portio & menſura medicamentorum adhibenda ſit; dimetiendo lætaminis potiſſimùm calori perutilis fuerit productiſſimo collo, & occluſo penitùs oſculo ampulla, quæ variatim calido contactu incluſam aquam gradatim aſcendentem deſcendentemque demonſtrat. Sic ille. Sic autem teſtes oculati complures: In Herturiæ Conſitio mira.

op-

UVA. BHSC. SC 08937

oppido celebri, cui vernaculum nomen Aquapendens, ingeniosus hortuli cultor, aurifex, vt in auro, sic in agro splendidus faber, iucundissimum illud prodigium arcanis elementis conflat, vt in angustissimam glebam, calice modico, aut eiusdem amplitudinis fictili vasculo, aut etiam cochleæ testa inclusam depactus arboris frugiferæ surculus terna minimùm vel quaterna iustæ magnitudinis, & natiui saporis poma inducat, ac decennium circiter duret: quod agreste miraculum (nisi fallit fama) ad floriferos surculos facilè videtur posse transferri. Sic præterea in hortensi re multùm callentes alij: Vt plantæ lætiores prosiliant ac vernent; sui generis cineribus terræ permistis, aut certè columbino fimo cum aqua in sole tepefacta pabulandæ sunt. Quanquam posterius hoc pabulum bulbosis tuberosisque radicibus, vitio & corruptioni opportunis, periculosè apponitur. Sic demum ego: Quoniam artis huius mangonicæ atque ornatricis arcana medicamenta & adhuc multa excogitata sunt, & plura in posterum excogitari possunt; non est mihi propositum rem infinitam æquare velle dicendo, sed aliqua præmonstrare, tum vt cupidis facem præferam, tum vt desides ad curam pulcherrimam incendam. In floribus hæc amamus amœna prodigia, tempestiuitatis vices arbitrarias, coloris nitelam nouam, odoris grauitatem emendatam aut insolitam suauitatem concliatam, & multi-

Lætificandi plãras ratio duplex.

In floribus admiranda.

UVA. BHSC. SC 08937

tiformem formæ varietatem. Quadripartitæ huiusce artis secretiora præcepta, seorsum & capitulatim tradenda, iam accipe.

Arbitraria florum tempestiuitas.

CAPVT IV.

QVod summa in animis virtus, hoc imitatrix in hortis cultura perficit, vt sicut vir, sic flos omnium horarum sit; siue vt, modò anticipata, modò dilata, modò continuata cuiuslibet floris tempestiuitate, vere arbitrario perfruamur. Igitur si rosam exempli causa (quod enim vni conuenit flori, transferri commodè ad plures potest) vernare temporius voles: properato circa extremum Octobrem satu, intra fictile solo succreto, & fimi admistione tenero humectoque inhumabis: calida bis quotidie rigabis, & souebis: ventosis, nimiumque pluuialibus diebus intra tectum subduces: pernoctare sub dio non permittes: vbi gelicidia hibernique imbres desierint, ac diei apricitas inuitarit, vitalem solis in lucem proferes: vbi verni teporis prima illecebra germinum primitias euocarit, calidiorem affundes aquam. Ita fiet, vt veris florum nouissima rosa prior efflorescat. Vnum imminere periculum monuit experentia, ne, violenter præfestinato fœtu, mater effœta præmoriatur. Tanti tamen fecere culturam istam

Flores properati.

UVA. BHSC. SC 08937

istam veteres magistri, vt eam litteris commendatam posteritati præmonstrarint. Effossa igitur circa radicem (vt Plinius docet) pedali (vt Didymus & Palladius) bipalmi scrobe; & matutina vespertinaque callidæ irrigatione quotidie iterata serotinus rosæ flos solicitabitur. Si præterea cupis Tiberij præmaturum augustum cucumerarium nobili, mobilique, atque adeo ambulatorio roseto æmulari: confecta bruma stercoratam terram cophinis aut fictilibus inditam rosarum radicibus obseres, modicumque præbebis humorem. Eadem obsita vasa tepidis & insolatis diebus iuxta ædificium promouebis in solem, vt ab afflatu noxio protegantur: frigidis autem, & procellosis, necnon in vesperam inclinatis sub tectum referes: quin etiam per serena frigora intra specularium munimenta recipies, quæ salubres radios admittant, gelidam vredinem excludant. Vbi ab æquinoctio verno planè annus intepuit, totos cophinos aut fictilia summis tenus oris infodies: fontanam aquam sitientibus irrorabis. Quòd si resectam è rosæ frutice gemmam hiulco amygdalæ cortici vsitata inseret emplastratio; præflorens arbor floreas gemmas, rosas, verno per hiemem fœnore repræsentabit. Si more maiorum Quiritum placet, natalitio anni mense Ianuario iniri à rosis consularem ac regium inter flores purpuræ magistratum; Democritum audi docentem, rosarum

Nat. hist. l. 21. c. 4.
Apud Constant. Pogonde agricult. l. 11. c. 19.
De re rust. Februar sine l. 3. tit. 21.
Apud eund. Const. ibid.

stir-

UVA. BHSC. SC 08937

stirpes æstiuis mensibus bis esse per dies singulos irrigandas. Cæterùm vernos æstiuosque flores hieme citabunt quæ calida sunt, & pinguia, necnon tenuia, velut detractis folliculis vinacea, exemptis officulis oliuarum recrementa, & fimus, præsertim equinus, identidem suffectus. Ita si sub Octobris calendas cariophyllum, violam, ac generis huiusce plantas, detruncatis subinde germinibus mutilas, cum radicibus, in harum aliqua efficacium sordium obrues: è vitali sepulcro inter niualem brumæ squalorem viuidus ac nitidus florum partus existet. Quanquam exhaustis nimia fœcunditate viribus floridæ cum fœtibus matres frequenter intereunt. Denique quodcunque semen inditum scillæ fuerit, acerrimo bulbi calore feracitatem proritante, celeriùs germinabit. Vt autem seram inter niues colligas rosam, ipsos frutices cum primùm egerminant, in aliud solum modò ne incommodum, transfer: nam primam illi confirmandis viribus, vltimam fundendis floribus operam dabunt. Vt suis cum pomis serotino rosarum vere bis fertilem se malus demiretur; roseis eam oculis callidus insitor Florentini monitu inoculet. Sed leuiore opera rosam præsertim & cariophyllum seros cogit ad flores vulgaris industria, dum prima germina in calyculos extuberantia digitis decutit: plantaria ipsa æstiuum producit in solem: crebra etiam rigatione fouet, ne perarescant.

Card. de Variet. l. 13. c. 66

Retardari. *Io. Bapt. Porta Villa l. 9. c. 1. Mag nat. l. 3. c. 10.*

Apud eund Constant. ibid. Porta Mag. nat. ibid

Re-

UVA. BHSC. SC 08937

Retardatus enim collectusque genitalis humor nouis identidem cauliculis floribusque, alieno tempore iucundioribus, vehementiùs atque vberiùs eluxuriabitur. At verò (vt author est Anatolius) flores cum cæteri, tum lilia nominatim varijs subinde temporibus existent; si radicum alias in duodenos, in octonos alias; alias demum in quaternos digitos deponamus. Eadem quoque lilia commodè perennabunt; si, dum adhuc occluso foliorum osculo silent, suis innixa scapis colligamus, atque in recentia fictilia non picata impositò diligenter operculo recondamus. Cum enim interiecto tempore è tenebris promentur in solem, optatam quasi lucem salutatura, pulcherrimè oscitabunt. Non inuidebunt lilijs rosæ vegetam perennitatem, si Didymum audiamus, qui mensibus eas omnibus sub cælo clementiore promittit; dum tamen singulis pangantur, stercorentur, irrigentur. Non absimilis cultura toto floridas anno (vt præmonstraui) anemonas feret. Sed breuissimi flosculi violenter diuturna voluptas carè, nempe radicum vel exitio vel macie stabit. Rosam, quæ, licet materno hæreat frutici, cum sole nascitur occidítque, varij, quamuis recisam, vario artificio annuam faciunt. Didymus in amurcam vsque eò mergit, vt liquor supernatet. Alij adhuc herbescentem hordei segetem cum radicibus euulsam, in labrum fictile non picatum demittunt, roscosque

Continuati. *Apud Constant. Pogonat. l. 11. c. 21.*

Apud eund. l. 11. c. 19.

cap. 11.

Apud eund. Constant. ibid.

UVA. BHSC. SC 08937

que calyces superingestos eadem herba protegunt ac tuentur. Alij virens hordeum pauito loco substernunt, rosasque superinijciunt. Sunt, qui turgentes alabastros in viridis hærentisque solo arundinis cauum internodium diffisso nodo concludant: & papyro fissuram leniter obstringant, vt sit, quà theca arundinea interspiret: vbi verò libitum fuerit, ex eadem recisa arundine roseum partum excludant, & aqua egelida foueant, vt dehiscat. Sunt præterea, qui succisos, linoque circunligatos calyces, ipso recisionis vulnere liquida pice illito, immittant in arundinem, eamque, ore cera obstructo, aut potiùs bene picato, sub dio in decliui solo defodiant, ne penetrans pluuia corrumpat. Tu verò sic præterea rosarum consulito diuturnitati. Flores semihiulcos sub vesperam ferro præcidito: manu ne tangito: serena nocte sub dio habeto: mane in fictile, cremati redactique in puluerem plumbi atque argillæ intrita perlitum, & incoctile, atque adeo madori nimio imperuium, condito: idem obturato: sicca in arena obruito. Aut certè siccatas rosas rosa stillatitia madefacito: tum in fictili labello diebus quinque defossas conseruato. Proderit quoque rosas in ollam rudem abdere, eandemque bene operculatam sub cælo inhumare. Proderit vas querneum cũ floribus cæteris, tum præcipuè rosis, quæ nondum oscitent, opplere: probè operculare & picare, ne qua rima humori pateat: putealibus

Apud eund. ibid.

Pallad. Maio. siue de re rust. l. 6. tit. 17

Card. de Varietl. 13. c. 66

Ibidem.

UVA. BHSC. SC 08937

deinde, aut cisterninis, aut potiùs profluentibus aquis, vtpote minùs vitiantibus, immergere, atque ita perdiu incolumes flores asseruare: vbi verò eductos dehiscere volueris, malo pediculum infigere, vel ipsos aceto perfundere, solique ostendere. Vegetas denique ac recentes rosas hoc modo custodies. Vini & salis quantum sat est in ollam infundes: eandem rosis nondum hiantibus implebis: operculo adoperies: in cella repones: cum voles, ollares rosas eximes: in solis aut fornacis tepore expones, vt diducantur. Illæ autem perinde formosæ recentesque videbuntur, quasi tunc hortensis terra, non coctilis argilla peperisset. Atque sic demum inter ollas versari decorum est. Amaranthus, inter caducos flores immortale miraculum, aqua madefactus reuiuiscit, & hiberna serta contexit. Recisus etiam, & lento furni vapore siccatus coronarios in vsus reponitur. Vsque adeo viuax est, vt & nominis & pulchritudinis immortalitatem demersus ambustusque tueatur. Verùm, vt huius disciplinæ capita ipsa summatim ac distinctè complectamur: aliena flores tempestate vernare cogemus aut germinis retentione, aut loci calore, aut alimenti pinguedine, congruentique temperie. Cita enim retentio tempestiuam fœcunditatem seros reseruat & laxat in partus: penetrabilis calor meatus aperit, ac præcocem elicit amœnitatem: alibilis pinguedo, atque temperies ad

Plin. l. 21. c. 8. Io. Ruell. de Nat. stirp. l. 2 c. 20.

Arbitrariæ tempestiuitatis ratio multiplex. *Cardan. ibid.*

veris

UVA. BHSC. SC 08937

veris intempestiui floream luxuriem vires impetumque sufficiunt. Ea igitur est hortensis artis potentia, vt mortalium, vsitatas delicias fastidientium, delicatæ voluptati consulens constanti lege naturæ constitutas temporum vices, annuasque tempestates libero vagoque vere permutet. Placet iam decoram voluptatem hanc iucundiorem facere condimento salis factitij, statim eliciendis alieno etiam tempore rosis præsentissimi, quem ego salem è Petri Ioannis Fabri, Monpelliensis medici, Palladio, & Myrothecio Spagirico in Floræ meæ beneficium deprompsi. Principiò complu-

Sal Chimicus arbitrarijs floribus eliciendis.

Petr Io Faber. Pallad. c. 3. Myroth. l. 2. c. 3.

ribus rosarum fruticibus crematis & cinefactis, residuus cinis ad quindecim aut viginti libras colligetur. Ex eodem cinere, cum roris aut imbris cælesti aqua inferuefacto, lixiuium fiet. Tum è lana coacta tæniolæ, altera quidem parte in eiusdem lixiuij vas demissæ, altera verò in vas alterum propendentes, ductum ad se lixiuij liquorem ad liquidum percolabunt: aut certè laneus lineusue pannus percolantem consutus in saccum, siue emporetica & bibula charta in cucullum conuoluta, velut colo transmissum, defæcabit. Vt autem totus vnica opera sal eliciatur, in singulas cineris libras denæ vel duodenæ humoris eiusdem adijcientur. Ad hæc in aheno lixiuium sinetur exhalare vsque adeo, donec sal incipiat apparere: qui cum lixiuio traijcietur in vas vitreum, seu terrenum, fi-

UVA. BHSC. SC 08937

guli tectorio læuigatum; ne ſicceſcens in æneo ſal vitioſo metalli odore imbuatur. Transfuſus lento igne, aut æſtatis igneo in ſole bene ſiccabitur. Siccatum ſalem oportet iterum in fictili fuſuræ catino temperato vapore ad inſtar calcis excoquere, ac ſedulò cuſtodire, ne liqueſcat: quia vis eius omnis euaneſceret. Debet igitur validè incandeſcere: tum aut rorato aut pluuio humore macerari, & ſupradicto more percolari, vt liquidior fiat: deinde vel in vnum vitreum vas, vel in plura defundi; atque in ſole, ſeu lenta pruna ſiccari. Idque ſepties aut octies opus iterabitur, quoad ipſe ſal candidiſſimus & limpidiſſimus reddatur. Exinde roſtrato è diſtillarij vaſe, vitreo tamen, non autem plumbeo, quod ab Arabico fonte deriuata voce Alembicum appellant, ſtillata roſa in tabem liquandus eſt, tum lentè ſiccandus: denique igneo roſarum vapore ſtillatitio, qui vulgò ſpiritus dicitur, reſoluendus. Hanc verò quintam è roſis naturam ſic exprimes. Roſas complures in vitreum œnophorum peramplum communi aqua roſacea ſemiplenum conijcies: ſummum vaſis os operculo itidem vitreo bene obſtrues: in fornaculam condes: omnia lento cinerum tepore quinque vel ſex horas inferuefacies: extillantem humorem ſubdito excipulo colliges: eundemque in vas primum refundes, cum illud refrixerit. Roſarum præterea tum florem, tum liquorem eodem ex œnophoro educes,

om-

UVA. BHSC. SC 08937

omnemque vehementi preſſura ſuccum elicies: eum in idem vas defundes, recenteſque roſas adijcies: vt ſimul omnia quinquies aut ſexies inſeruiant, facies: tum prædictum ſuccum eodem vaſe probè operculato concluſum quinquaginta aut ſexaginta dies fermenteſcere patieris in cella vinaria. Lento denique cinerum calore igneus atque æthereus vapor, ſiue ſpiritus ardentis aquæ modo ſtillatim elicietur odoratiſſimus, & veluti liquato in aquam igne vim habens adurendi. Hoc ardentiſſimo liquore ſal ſupradictus reſoluetur ac diſtabeſcet. Vt igitur extemporalis roſa quiduis anni ad arbitrium exiſtat: eius potentiſſimi medicaminis aliquantum ipſis fruticis radicibus affundetur: perfuſa pars communi cinere cum terra commiſto coaggerabitur. Neque verò adeo medicatus liquor vnis euocandis roſis, ſed multis quoque cum totius corporis, tum præcipuè capitis morbis depellendis opportunus eſt, ſi ſorbeatur cochlearis menſura. Et adhuc quidem luſit in roſa: maiore nunc miraculo, quos enecat, ad vitam reuocat flores, quæ Naturæ à ſecretis eſt, innocens & ingenua Magia. Etenim quancunque virentem vernantemque ſtirpem ſeminis fertilem radicitus reuellit: concrematam in cinerem, nitroſumque ſalem peritè redigit. Eiuſdem præterea plantæ ſemina bono in ſolo noua luna deponit: mox emiſſis primulis germinibus ad partum iam incitata

UVA. BHSC. SC 08937

extrahit: cum prædicto ſale conterit & commiſcet; atque ita macerat & putrefacit. In ſalis huius vnciam duas adijcit vncias quàm mundiſſimæ virginiſque terræ: abſtinet autem à ſtercoroſa, ſiue animantium purgamentis olida ſordidaque. Humum, quæ propter fontes nonnunquam lutoſa & pinguis inuenitur, hunc ad vſum aptiſſimam deligit & adhibet; priùs tamen bene repurgat. Vtranque deinde rem conijcit in vas terrenum, haud quaquam læui tectorio incruſtatum, atque in hortis expoſitum eſſe patitur ſub dio: ne tamen in illud impluat, cauet. Cremata iam & humata planta triduo reuiuiſcit ac regerminat vegetior, excelſior, atque formoſior. Tunc eadem ars, rerum admirandarum ſolers, pro germinis incremento ipſum fictile patentiori loco paulatim ſubducit: in ſubdiali denique ac perflabili feneſtra, locat. Eidem fictili opertum foculum ſupponit, indita ardente lucerna vaporantem; idemque operculo claudit, tuendæ ſtirpi idoneo, ſumma parte perforato. Exinde nouendialem flammam minutatim & gradatim exauget. Nonum circiter diem, cum operculi ſummo è foramine flos incipit exiſtere, teſtam ita operculatam (operculum enim remouere nefas eſt) in frigidam humidamque cellam ſubterraneam recondit. Ibi quatridui ſpatio, ſale iam in tabem reſoluto, flos euaneſcit, & planta ſubſidens recedit. Hìc

ex-

UVA. BHSC. SC 08937

extrema solertia prædictam cum sale confusam terram è fictili vitreum in vas peramplum traijcit: idemque sigillo Hermetis obsignatum frigido humidoque loco asseruat. Vbi nouo miroque spectaculo cum oculos, tum animos pascere collibuerit, in solem profert: si sol languidè calefaciat, subditi cineris addito tepore solicitat. Ecce autem inter vitreas angustias ingens miraculorum congeries: excitante calore paulatim assurgens, modò sopita, planta prosilit: floreus Phœnix intra horæ dimidium suis è cineribus renascitur: è terræ tumulo vernam redux ad vitam flos mortalibus ad immortalitatem surrecturis proludit: in aprico sine opaco floris vmbra porrigitur: fatoque sale non decantata sterilitas, sed mira solo salacitas ad extemporalem partum conciliatur. Quis iam insulsam esse insipientemque florum culturam putet, cui subest arcanæ sapientiæ sal? Nec minùs, quàm reparabilis vita fuerit, in arbitrario flore admirabilis est alterna mors. Subducto enim calore vmbratilis flos in suos cineres relabitur, suumque chaos sensim repetit euanescens. Decet nimirum ad voluptatis arbitrium renascentem inusitati veris, vitro inclusi, formositatem sine cadaueris deformitate denasci. Sed ne quis à me bellam, & iocoso circulatorum, salillò conditam fabellam ad præstigias & offucias animis offundendas enarrari existimet, testes

UVA. BHSC. SC 08937

habeo salis huius efficacissimi cum graues Philosophos Chymicosque complures, tum in primis Iosephum Quercetanum; qui licet arcanum experimenti pulcherrimi artificium non euulgent, id esse tamen exploratissimum affirmant. Et Quercetanus quidem ingenuè fatetur, nullis precibus aut promissis effici à se potuisse, vt Polonus medicus experientissimus opertam spectaculi huius artem aperiret. Is autem stirpem, quanlibet scitè ac philosophicè soluebat in cinerem: apparatosque ampliùs triginta stirpium cineres suis quenque in vasculis, Hermetis sigillo consignatis, & peculiari stirpis cuiusque nota insignitis asseruabat; vt, cum popposcisset vsus, lucernæ igniculo cineribus admoto repentinam eliceret viriditatem. Neque verò, vt res ipsa, ita causa compertu difficilis est. Etenim, si chymica eam scruteris in latebra, manet occultum quoddam stirpium in sale semen, quod illico exit in opus viuidi caloris accessu. Sin autem eandem causam Lycei mauis in luce cognoscere; præparantes qualitates, quæ vel ad excitandam, vel ad regenerandam vim seminalem, in seminibus vigentem, animatique corporis membratim effectricem, requiruntur, in huiuscemodi salibus partim remanent, partim calore aduentitio reparantur: ipsa verò ad corpus ex dissimilibus rebus temperandum initia siue elementa satis commiscentur. Nam in cine-

Hermet. disci pl. de sens. c. 23

ribus

UVA. BHSC. SC 08937

ribus salibusue latens ignis & aer cùm additæ humidæ materiæ aqua terraque efficaciter confunduntur. Quare facili celerique negotio existere potest vulgari satu editæ gemella quidem planta, sed tamen propter imperfectiorem gignendi facultatem, tenuitatemque materiæ minùs vitalis, & recessu caloris euanida. Sic æstiuæ pluuiæ subitarij filij, ranunculi, alijque abortiui vermiculi, quibus putris materia mater est, quàm facilè nascuntur, tam celeriter occidunt. Ex earundem qualitatum fœcunda permistione pullulauit geminum illud oculis iucundum prodigium, in vrticæ videlicet combustæ conglaciato lixiuio concreta eiusdem vrticæ imago, & in aqua stillatitia repentè nata & innatans planta: illa Quercetano, hæc alio scriptore celebrata. Illud hìc ad extremum habeo subijcere, chymicum istud in re florea spectaculum, quod sibi spectatum permulti contestantur, mihi nec experimento, nec aspectu esse compertum, sed, si naturæ viribus exhiberi possit, ob eam, quam exposui, causam non improbabile videri. Quòd si quis obstinatè perneget, nullius fidem extorqueo.

Indu-

UVA. BHSC. SC 08937

Inducti floribus colores.

CAPVT V.

Rariorũ colorum inductio.

TRiplex vel vniuersis vel plerisque floribus insolens color in hortis magis expetitur, quàm inueniatur, niger videlicet, qui lugubri facie arrideat: viridis, qui, dum floret, herbescat, oculosque pascat: cyaneus, qui cælum coloret in terris. Squamosus alni fructus in ipsamet vltro inarefactus arbore, ac tenuissimam in farinam contritus nigrum, rutæ succus viridem, cyani flos in frumentarijs agris passim obuius, itidem arefactus, atque in puluisculum resolutus cyaneum siue cælestem colorem dabit. Vsus autem hic esto. Fimum ouillum, vtpote humida leuitate misturæ alibili aptiorem, sumito: ex aceto bene subigito ac depsito; eo enim crassiusculum ouis excrementum idoneam ad commistionem extenuatur: exiguum quoque salis adijcito; nam eodem & aceti astrictoria vis emendatur, & ad radices acriùs peruadendas via medicamento aperitur. Ad hæc vel expressi è ruta succi, vel prædicti pollinis alterutrius tertiam circiter præ fimo partem cum ea massa confundito & permisceto: scrobiculum bono in solo, quod intra testam extraue sit, excauato: eam massam in eundem demittito: in ipsam medicatam intritam colorandæ plantæ radicem defigito: deinde irrigato, curato, colito, vt mos est. Illud autem sedulò curato,

UVA. BHSC. SC 08937

rato, vt albi floris radiculas hoc artificio deligas medicandas. Ita, propter exemplum, candidi cariophylli surculus efficaci fimo infossus peregrino facilè colore vernabit. Candor enim, docilis nimirum color, cum perspicuus & pellucidus sit, colorati alimenti particulas radicitus haustas, totoque probè corpore permistas expicto in flore, tanquam ingenuo in ore, manifestat. Quid, si multicolor iste fucus in vna eademque prædicti massa lætaminis confundatur? Equidem cum Ioanne Fabro, Lyncei iudicij viro, à quo totum id florei medicaminis præscriptum accepi, fieri opinor posse, vt natura, quæ suopte ingenio frequenter ludit in floribus versicolore pictura, colludentis artis inuitamento lasciuiat audacior. Quin etiam probabili coniectura & ratione idem Faber affirmat, florum villos ac stamina &, qualia videmus in croco, capillamenta, quia floreæ concretionis purior succus, & veluti discolor sanguis sunt, efficacissima pollere tinctura, vt flosculis alijs, candidis tamen, multiplicem atque adeo amabilem fucum faciant. Neque verò illa in floribus pulcherrimè inficiendis experimento frequenti explorata præscriptio reticenda est, quæ sic præcipit. Solum pinguissimum deligito: id eò vsque in sole siccato, dum prætenuem soluatur in puluerem: eo puluere testam rite oppleto: mediam candidi floris plantam aut surculum depangito: ne quid infusi humoris, aut instillati roris ea humus

Florum pars tinctura aptissima.

Colorans irrigatio.

hau-

UVA. BHSC. SC 08937

hauriat, nequid ipse, præterquam colorati liquoris, affundas, cauero. Quare ipsum fictile nocturno pluuioque cælo subducito, aprico tranquilloque die in solem efferto. Si regum æmulos purpurare placeat flores; Brasilicum lignum, cuius rosea sanie offectores lanas imbuunt, minutatim in taleolas vel segmenta concidito, atque in aqua decoquito, donec ad tertias quartasue coctura subsidat: eo purpureo decocto, cum iam deferbuerit, matutinus ac vespertinus pocillator bibulum solum insuccato. Si candidas hortorum gemmulas pretioso raroque miraculo smaragdinam in viriditatem gemmascere delectet; eius rhamni seu spinæ, quam Petrus Andreas Matthiolus Infectoriã appellat, vulgò Spinum ceruinam dicimus, maturissimas baccas, modicè diductas, in aqua incoquito, præscriptaque solum forma irrigato. Sin autem floreum argentum in aureum florem chymica æmulatione flauescere laudabiliter auara cupido est: baccas easdem nondum satis maturas itidem apertas excoquito, flauoque terram succo saturato. Si denique diurnæ lucis candorem vultu præferẽtes floridulas terræ stellulas tristi nigritudine noctescere voluptas est: minorem gallam & chalchantum in atramentum inferuefacito: eo si radicem intingas, floris cacumen inscribes. Aut meminisse aut prædiscere hic debes, adeo naturam non exui vel expelli, quin subinde illa recurrat. Quare de sua se remoueri ditione indignans, natiuus

In Dioscor. l. 1. c. 102.

identi-

UVA. BHSC. SC 08937

identidem refloreſcet color; vt naturæ cum arte ſuper vnica planta concertatio voluptatem pariat bicolorem. Quòd ſi audere non pigeat, etiam triforme leges ab vna ſtirpe miraculum. Nam ſi diſcoloribus ex aquis alteram mane, veſpere alteram vtrique ſtirpis lateri ſic affundas, vt quotidie latus vnum diſtinctis temporum interuallis duplicem ſucum ebibat, colorumque vices alternet irrigatio præpoſtera, matutina nunquam eiuſdem coloris aſpergine in eandem partem ſub veſperam refuſa; & natiuo, & aduentitijs efflorescentibus coloribus iucundè prodigioſa planta trium colorum ore triplici ridebit. Audio rem felici periculo comprobatam, atque equidem credo, quia phyſica ratio perſuadet. Cum enim ſingulæ diuerſorum colorum irrigationes, vtpote non vniuersè, ſed particulatim irroratæ, totam ſimul plantam alere, atque adeo colorare non poſſint; multicolor alimentum non ſatis vbique commiſtum multiformem prodit in florem. Huc accedit, quòd naturalis color, ab artificioſis non planè victus, ex parte aliqua eminet, floreumque triplicat cum voluptate diſcrimen. Si candida lilia roſeo ruboro tingere, hoc eſt ſi virginalem candorem decenti pudore pingere volueris; monente Anatòlio, Caioque Plinio ſubſcribente, floreſcentes liliorum ſcapos menſe Iulio colligito: denos, duodenoſue in faſciculum colligatos in fumo ſuſpen-

Tinctura liliorum.

Apud Conſtant. Pogonat. de agricult. l. 11. c. 21. Nat. hiſt. l. 24. c. 5.

UVA. BHSC. SC 08937

spendito: sumidi temperatique vaporis efficientia sparsim extuberantibus nodulis siue bulbulis, scapos ipsos in fæce vini vel nigri vel Græci mense Martio macerato, donec tibi eosdem extrahenti purpureo colore planè saturi appareant: deinde, in scrobiculis affatim circunfusa fæce, serito: videbisque adeo multum esse à teneris consuescere, vt in extremum germen transeat prima seminis tinctura. Cæterùm Florentini consilio lilia facilè variatimque expingemus, si citra vulnus intra liliacei bulbi squamas cinnabarim, aliumue pro arbitrio colorem infundamus. Tuliparum quoque flores arbitraria pictura variabit, si biduo triduoue bulbi habeantur in aceto, donec tenerescant: deinde eximantur, vt acetum nonnihil expiret: exinde colores minimè acres edacesue innocentibus bulborum incisuris ex vino stillatitio inducantur: colorati demum bulbi elapso mense inhumentur. Ipsa, purpureum formæ compendium, rosa, si Didymo magistro, cum primùm dehiscens in folia cæpit euolui, sulphuris nidore suffumigetur, exalbescet: siue quia sulphureus albor, igne extenuante atque rarefaciente penetrabilis, tenues rosæ meatus peruadit & inficit: siue quia iuxta delicatus, atque odoratus rosæ flos olidissimi suffitus horrorem insolito pallore testatur: siue tandem ne formoso colori nimiùm credas, qui fumo leuissimo decoloratur. Idem rosæ flos peregri-

Apud eund. ibid.

Tuliparum.

Rosarum. *ibid. c. 29.*

nos

UVA. BHSC. SC 08937

nos facilè induet colores; si, solertissimo viro Ioanne Baptista Porta suadente, iuxta radicem diffissum in caulem, itidemque fissos in ramulos aut æruginem, aut Indicum, aut crocum, aut cæruleum lapidem, aut alium quemlibet fucum tenuissimè comminutum largiter ingeras: si, plaga deinde bene circunligata, fimum adaggeres. Obseruabis tamen, ne, quæ plantas adurunt atque enecant, coloratura venena, cuiusmodi habetur auripigmentum, applices. Quòd si cælestis pulchritudinis versicoloribus imitamentis flores in Irides aëria feliciores transformare placet: complura generis eiusdem, at non eiusdem coloris florea semina in ouillam caprinamue pilulam defixa, vel in gracilem arundinem inclusa, vel in lacinijs colligata serito. Corruptis enim vaginis & inuolucris, è seminibus varia permistione adulteratis discolor florum soboles existet, quæ non pluuiæ nubis lacrymis, sed gestientis naturæ risu expictam Iridem serena fronte præportabit. Iamuerò, vt peregrini colores pertinacissimè, ac tanquam iure hæreditario hæreant, è pomarijs ad floralia callidam conciliatricem insitionem traducamus, cuius artifici dexteritate manuefactæ stirpes ignotis soljs, & non suis se floribus operiri demirentur. Atque vt in auream flauæ pulchritudinis hæreditatem genista insitiuam rosam & gelsiminum adoptet, primùm immitendas plantas, cum genita-

Discolor seminum permistio. *Matthiol. in Dioscor. l. 2. c. 153. Io. B. Porta Magnat. l. 3. c. 5.*

Insitione aduentitij colores.

Porta ibid. c. 15.

UVA. BHSC. SC 08937

nitali terra translatas ad geniſtam aſſeramus, quòd illæ materno meliùs, quàm nouercali, ſuſtinebuntur vbere, dum inoleſcant: geniſtam deinde terebra, ſeu potiùs peracuto cultello, qui ſcobem minimè faciat, nec perurat, obliquè mediam perforemus; vt naturali contentione in ſublime feratur cum à ſtirpe ramus immiſſus, tum ab radice humor affuſus. Ad hæc roſæ vel gelſimini veluti traducem ramulum, quàm latè inſeri & circundari trunco debet, ſummo leuiter cortice circunraſo ſpoliemus, vt is expeditè ac proximè adhæreſcat: tranſmiſſiſque binis terniſue gemmis, foramini aptemus: ſubacto etiam luto vulnus circunlinamus, & vinculo circunligemus: poſtremò inſitum ſurculum, dum ſuccreſcentis idem geniſtæ niſu ſuſtollitur, hoſpitali tenus frutice à matre recidamus, vt inoleſcente cortice inſitum coaleſcat, & coeat cicatrix: ſuperficiem verò fruticis ad ipſum vſque receptum ſurculum detruncemus, totus vt ſuccus alio non euocatus vni potiſſimùm inſito ſeruiat. Ita cum geniſta, atque cum alijs quoque diuerſi coloris congruentibus plantis concorporantur, externæque matris vtero iterum concipiuntur pridem nata roſa & gelſiminum: vt hominem, quamuis adultum, ad nouam virtutis morumque faciem & alium & eundem renaſci poſſe, à ſtirpibus doceamur. At verò ſi candidum aut purpureum caryophyllum cæli

colo-

UVA. BHSC. SC 08937

colore donare velis, à vulgatissimis illum plantis sic impetrabis. Bugloſſum, aut cyanum, aut potiùs vetuſtum erraticum intubum, quem & cichorium appellant, radice tenus, quæ pollicarem ſuperet craſſitudinem, recides: tum mediam radicem conſideratè modiceque diffindes, ne plus iuſto fiſſura deſcendat: ac floriferam ſobolem à parente vulſam aptè immittes, vt rimam coagmentet: vimineo demum nexu ictum vulnere inſitiuum fœdus obſtringes: ac ſauciam hoſpitam vt conſanes & lætifices, circa terram circumiectam fimum putrem adaggerabis. Ita in pulcherrimo flore cælum colorari poſſe pollicetur inſitio erudita. Quanquam ego ſpectaculum hoc ſæpius auribus, nunquam oculis vſurpaui. Illud eadem præterea fieri à ſe poſſe confidit, vt in candidos flores color deriuetur aut purpureus, ſi rubræ paſtinacæ, quam ſiſer nonnulli vocant; aut puniceus, ſi anchuſæ præſcripta ratione iungantur. *Id. ibid.* *Id. ibid. c. 3.*

Iam verò ſi ex albo rubroque bicolorem expetis roſam, eam ingenioſus inſitus, quem inoculationem ſiue emplaſtrationem nominant, ſic feliciter dabit. In eo roſæ frutice, de quo inſerere, atque oculum gemmamue ad inſitionem ſumere voles, nouellam, integram, & maximè nitidam quæres virgam: in hac deinde oculum conſiderabis, qui bene appareat, quique ſolem ſpectet orientem, bonamque floris indolem habeat: eum oculum modico in cortice ita circunſignabis, vt is medius ſit: acutoque

UVA. BHSC. SC 08937

scalpello eundem circuncides, & cautè materiam delibrabis, ne oculum lædas; quem à materia resectum intercides medium. Eius postmodum fruticis, quem inserere voles, generosam ac nitidam virgam eliges, & eiusdem amplitudinis cortice gemmaque dimidiata materiem nudabis: in eam verò partem, quam nudasti, dimidiatam gemmam ex altero sumptam frutice aptabis ita, vt emplastrum delibratæ parti conueniat: duorumque oculorum, diuersarumque gemmarum inter se apta segmenta vnus oculus, atque indiuisa gemma videantur. Vbi sic feceris, circa gemmam libri plagam reuincies, dabisque operam, ne lædas: deinde commissuras & vincula bene subacto tenacique luto, quod imbre non dilabatur, collines: spatium tamen gemmæ relinques, vnde libera egerminet. Ne materiæ, quam inseueris, succus aliò dissipetur; sed vnum illibatus & indiuiduus insitum vt enutriat: superiores ramos, siqui sint, amputabis: tum subinde soboles detrahes, quæ à lateribus radicibusque subrepunt. Post vnum & vigesimum diem solui potest emplastrum, quia tunc solent sic applicata germina coaluisse. Quanquam vnius alteriusue mensis tutior fuerit mora. Sic rosam leges in vna stirpe à biformi parente bicolorem, siue bifrontem, Iani scilicet sororem. Idem bicolor oculorum oblectamentum à caryophyllorum plantis, alio tamen cultu, exorabis. Cum enim ipsæ,

UVA. BHSC. SC 08937

sæ, vt quæ oculis carent, inoculari nequeant; arte dissimili coalitæ ad floreum hoc miraculum conspirabunt. Igitur quà candidi, quà rubri caryophylli generosæ soboles radicesue in duas mediæ partes diuiduntur, compositisque inuicem diuiduis corporibus, aptè coagmentantur in corpus vnum, quod ex dissimilibus tandem partibus compactum, discoloribus iure floribus capillabitur: Illud hìc supereſt generatim vniuersque tradendum, flores omnes & seminum satu (sicut iam præmonui) variè colorari; quòd altrix terra non vno vbique habitu temperata eorundem seminum mollia corpuscula varijs locis vario alit atque inficit alimento: & pinguis lætaminis iniectu etiam nigrescere; siue quòd calido fimi vnguine flos infuscatur, vt candida oleo papyrus; siue quòd fumidus ac niger fimus, quæ nutrit: denigrat: indiligentia verò & neglectu violam præsertim & rosam, quantumuis purpureæ sint, post annum tertium (vt author est Theophrastus) in senium, atque adeo in interitum expallescere; quòd, humore vitali ob culturæ desiderium absumpto, concolor morti siccitas mortifera succedit. Adeo & flores & mores cura quidem feliciter, infeliciter incuria expingunt: vt illa vitam in ipsis coloret, hæc mortem.

Io. Bapt. Porta Villa l. 9. c. 12 Mag. nat. l. 3. c. 3.

Varietatis colorum vulgares causæ.

Apud Io. B. Port. Mag. nat. l. 3. c. 2.

UVA. BHSC. SC 08937

Arte maius Naturæ miraculum.

CAPVT VI.

Artis,& Naturæ concertantium fabula.

LEgite iam florum auidi mortales,inter flores artificiosè coloratos ornandæ veritati natam, floridulam fabellam. Ars Herculano amoris vinculo Floræ coniunctissima in eiusdem hortensi theatro insolitis coloribus,flores expingentibus,inaspecta post hominum memoriam spectacula ediderat, & in tenui re non tenui cum gloria luserat. Nec Flora solùm admirabunda, sed ipsa etiam Ars gloriabunda garrulo præconio sibi plaudebat. Dissimulandum tamen in fœmina fuerat familiare natiuumque crimen, superba garrulitas; nisi Naturæ sese ipsi nouo colorandi artificio prætulisset. Vicimus tandem, aiebat, vel ipsa, qua cum assiduum mihi amicumque pro gloria certamen est, quæque victa obmutuit, Natura iudice vicimus; dum tuis, Flora, delicijs militamus. Quàm vellem, quæ vbique est, ac nusquam visitur, regali, quo mihi sæpe gratulata est, ore conspiciendam hìc sese daret: vt palmarem hanc, seu veriùs floream victoriam suo quoque plausu cumularet; ac fateretur, ex istis victricem mihi coronam floribus deberi, quos ab orbe terrarum condito ijsdem illa

Artis iactantia.

UVA.BHSC. SC 08937

illa semper, obsoletisque iam coloribus inficit: inusitatis ego conspicuos admirandosque perficio. Pupugit æmulæ Artis iactantior vox aures animumque, magnæ miraculorum opificis, Naturæ: &, Itane verò? ait. Quæ sine me inertissima esset Ars, de me citra pugnam triumphat? Age ante victoriam triumphanti meritum plausum properemus. Tum regio vultu habitu- Naturæ habitus.
que spectabilis placidam iram dulci rubore speciosè pinxit in genis: vt non excandescere, sed splendescere visa sit. Amantissimæ enim rerum omnium parentis est sine noxio fulmine fulgurare. Vel oris taciti tranquilla, æstuante corde, maiestas mitissimum ingenium eloquebatur. Pectus in vbera porrectum altricem liberalitatem, omnibus lactescentem, indicabat. Regia dignitas & potestas in amictus ac sceptri aureo, nempe bono lumine cernebatur. Hoc igitur ore Comitatus.
cultuque augusta ex infinito stipatorum numero quatuor tantùm assecias deligit, præsentem ad vsum accommodatos, Vertumnum scilicet, mutationum omnium Dædalum, vario & versicolore amiculo æquè, ac nomine ipso, versatilis vires ingenij denudantem; recocto in crudum iuuentæ robur senio, nimico rictu, atque hircino barbitio festiuissimum caput: ipsos quoque Solis ac Lucis nitidissimos filios, eodem editos partu tergeminos pueros, quorum formosus nitor dies

UVA. BHSC. SC 08937

eſt, Luciferum, Meridiem, Heſperum. Et Lucifer quidem ſcitiſſimo filo adoleſcens hac formæ textura præfulget. Matutinis radijs, intonſos in capillos extenuatis, aureolus crinis parili à fronte diſceſſu niueam, in quam defunditur, ceruicem amabili fulgore innocenter incendit, ac nitidè opacat. Quæ toto corpore intermicat, ſumma in fronte ſcintillat in ſideris lucem, diei nuntiam, deſinens venuſtas, ac mera Venus. Enimuerò inſolitæ pulchritudinis lux diem debuit præportare: & radiantis comæ cincinnum eſſe decuit ſidus. Decorè confuſi lactis & ſanguinis roſea temperies Auroram graphicè colorat in vultu: atque in hoc etiam Aurora liquentibus margaritis rorat. Liquida enim voluptate humiduli & ridibundi ocelli guttatim fluentibus in lætitiæ rorem lacrymulis ſubinde gemmant. Potes & hunc de more rorem ſaliuam ſiderum appellare: ſiquidem ocellos à ſtellulis non diſtinguas. Molli cliuo eminulæ vbereſque genæ Hyblæo colle feliciùs florent; inermibus enim roſis purpurant, hoc eſt, vt roſeam rem florida breuitate complectar,

Veſtit pudoris purpura inueſtes genas.

Puniceum oſculum, dum animam reciprocat, odorum omnium vitalem ſuauitatem inhalat. Byſſinæ chlamydis nebula glabelli corporis, quod inumbrat, interlucente formoſitate præradiat.

UVA. BHSC. SC 08937

diat. Gemella venustate visendus clarissimè se prodit sua, nempe meridiana, luce Meridies. Breuioribus radijs ardentior coruscat flaua cæsaries, natiuoque calore sine calamistro crispulos in cincinnos annulata suspicientibus auream gratamque oculis conserit catenam. Summæ insidet fronti nitidissimus Sol, digna videlicet crinali auro lux. Gemina cum Solis imminentis, tum ingenitæ pulchritudinis luce viuidus vultus decenter igneſcit: atque ipse igneus decor meridianum afflat ardorem. Splendidæ mediæ diei simile velamentum ex auro, tenera ilia subſtringens, multum corporis nudat: meliùs enim protegit nuditas æstuantem. Simillimis, planeque fraternis Hesperum lineamentis artifex pulchritudo decorauit: facie tamen leuiter fusca; radiorum capillamento rufiore, antependulo & anteuentulo, ferme oculos præuelante; diurna luce in pallidam stellatæ frontis facem elangueſcente; occidentis diei purpura colorato medio velamine nuntium noctis illustrem significat. Hoc ergo & habitu & comitatu Natura in conspectum sese dedit Artis, recens apud Floram miraculum sublatè magnificèque prædicantis. Assurrexit vtraque parenti maximæ, verendo fulgore perculsa. Ars etiam, quamuis tacita, leui rubore iactantiæ conscientiam fassa est: vt non fruticibus modò, sed genis quoque rosas

UVA. BHSC. SC 08937

Ad Artem oratio.

inſeuiſſe videretur. Eam ita prior alloquitur Natura. Ecce, quæ nuſquam abeſt, quo cupis, adeſt ore ſpectabilis; quo non cupis, formidabilis, nec ante plauſum datura, quàm iuſto duello ſuperata ſuccumbat. Quanquam ſuperare quì poſſis eam, ſine cuius armis & viribus nec etiam pugnes? Sed age, quam verbis confidentiſſimis præcerpſiſti, vtra noſtrum re ipſa victricem colorandis è floribus palmam legat, ad nouam Floræ voluptatem ac decus, te ipſa iudice periclitemur. Venerabunda gratias agit Flora: prouocationem

Artis inſitū admirandū.

Ars interrita non recuſat. Ergo, vt erat ab recenti opificio collectis decenter lacinijs artificioſum ad prælium ſuccincta, exertiſque brachijs expedita, è circunfuſis inſitionis armis falculam moræ impatiens corripit: fortè proximum Italicæ roſæ perpetuò virentis fruticem in fictili conſitum ſtrictim attondet: è duplici oculo delibratum corticem abducit: albæ rubræque gemmas callida inoculatione ſufficit. Mirum viſu dictuque! Roſeus frutex, velut inſititia non amœnitate ſolùm, ſed humanitate quoque inoculatus, & pro cultricis atque ornatricis Artis victoria officioſis non ſpinis, ſed floribus pugnaturus, tribus illico tumet gemmis: mox totidem fruticat ramulis: trium denique colorum vernat roſis, natiua ſcilicet ſubrubente, atque alba rubraque inſitiuis. Miratur triformi pulchritudine amabile monſtrum

UVA. BHSC. SC 08937

ſtrum Flora. Naturam verbis hiſce vellicat Ars. Quæ tuis armis pugno, quàm proſperè meo ingenio expugnem, vide: quàm grauiter tuis te roſis conuulnerem, fatere. Leui primùm riſu eluſit argutulam inſultationem Natura: tum, Hoccine, inquit, eſt, quo me iugulari poſſe ſperaſti, trifidum è triplici roſa telum? Faxo iam roſeos iſtos colores adhuc inuiſo, atque inaudito, tuiſque conatibus maiore mìraculo repræſentatos aſpicias, ipſoque ſpectaculo ſaucia des tandem victrici Naturæ debellatas manus. Tantum profata terram præpotenti virga leuiter verberat. Illo leuiſſimi verberis nutu admonita tellus, quid magna iubeat Imperatrix, repentinum turget in partum: mox vegetum germen excludit, quod paulatim ramoſa brachia diſpergens, mediſque inter ficulneas & pampineas frondibus vireſcens, ignotam in arbuſculam adoleſcit, pallido cortice decolorem, florumque rotundis calycibus onuſtam. Hærebat rei euentu ſuſpenſa Flora: ipſius verò Artis, præſago metu immotæ defixæque, corculum aſſultim palpitans, & properè micans trepido tripudio artem ludricam faciebat. Trepidationis motu choreæ cæleſtis æmulam ſolicìti cordis ſaltationem horum Natura verborum ſonitu incitauit. Hactenus proluſimus: iam ſeriò pugnabimus. Nec nobis opus eſt ferro ad victoriam. Sine inſitionis tuæ operoſo vulnere vin-

Naturæ arbuſcula inirabilior.

UVA. BHSC. SC 08937

vincemus. Atque vt à meis floribus tandem profligata expalleſcere diſcas, atque erubeſcere: trium iſta colorum tibi laborioſa miracula nos per ludum & choream properabimus. Tum ſuos ad aſſeclas conuerſa, Age, inquit, vetule mi Ludio, in admirabilem omnem varietatem verſipellis Vertumne, citatam efficacemque ſaltationem & modulato ſono, & numeroſo ſaltu præi: vt recentes flores, celeripedem vertiginem verſicolore viciſſitudine imitati, coloratam choream ludant. Vos quoque agite, mea lux, diurnæ nitedulæ, Lucis puerperæ nitidi Lucilli, peruulgandæ diei perpetui triumuiri, volucres orbis infimi pictores; quippe qui, deterſis tenebris, rebus redditis colorem, vnoque omnia lumine quotidie coloratis: agite, inquam, peregrinam iſtam roſam vario nitore ſic expingite, vt Artis diſcolorem ſucum non deſideret: dum expingitis, ſubſultim ſic ludite, vt pugnax pro flore ludus ſeriò vincat. Decent enim floream iocoſa bella victoriam. Statim ab imperio, Dominam prono priùs capite veneratus, incipit tinnulum ſiſtrum numerosè quatere, micare pedibus, toto corpore geſtire, non alia Medea, quàm geniali ſuomet ingenio, recoctus multibarbum in puerum, ſenex Vertumnus. Capularis ſenis, iuueniliter alternantis pedes, & latera criſpantis, exoſſes enerueſque flexus à cæteris quidem ſpectatoribus

UVA. BHSC. SC 08937

bus risum elicuerunt : ab Arte verò, sibi iam præmetuente atque etiam inuita, extorserunt. Ipsi recentis arbusculæ antea compressi flores semhiulcis repentè osculis subrisere. Numerosi quà sonitus, quà saltus præeuntis illecebram tergemini fratres, agili tripudiantes impetu, persequuntur. Ludibunda interim agilitate mobilis, tremuloque fulgure illustrior, puerorum radiat pulchritudo. Spectaculum hìc habeo sanè nouum admirandumque, quod oculos pridem oblectauit, auribus exhibere. Prior impigro saltatu Lucifer ad arbusculam accedit, ac demessum ex hortensi segete candidum lilium, velut in candoris exemplum, extollit: cum ecce tibi grandioris in speciem rosæ penitùs dehiscentes flores, matutino Luciferi albore afflati, ad æmulationem vsque lilij exalbescunt. Mox exultim subeunte, flammeolamque imitandam rosam præferente Meridie, meridiani ardoris roseo sensim lumine colorantur. Ab Hesperi tandem subsultantis, expingendumque amaranthum proponentis accessu, occiduæ lucis colore amaranthino paulatim erubescunt : nouęque rosæ, nouo more, vnius dieculæ pingente luce, trium in colorum faciem variatæ, artificioſum triplicis roſę, vsitata insitione congestæ, miraculum decolorant. Attonita primùm atque obstupida, ceu saxea, obriguit Ars : deinde victam se cum pudore, tum voce ingenuè confessa, famulaturas

Naturæ victoria.

Natu-

UVA. BHSC. SC 08937

Naturæ manus dedit. Flora quoque obstupuit & plausit: suasque geniali victoria illa delicias cumulatas esse sibi gratulata, beneficæ bellatrici gratias egit, florum omnium suauitatem redolentes. Oblato denique ab eadem Flora florido coronamento, victricem ornaturo, dubitatum est, vtrum vox, an flos fuerit suauior. Hic florei duelli finis: hoc documentum, infeliciter pugnare Artem, cum repugnat Naturæ.

Neque

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Neque vero quisquam existimet, Elysiæ amœnitatis fabulosum à me florem aliquem prædicari: nam decem ante annos à nostris hominibus occidentali ex India missum semen est floris huius, quem barbaro Indi nomine Fuyò, alij à genitali solo Maluam Indicam, Iaponicam alij vocant: nos cum ijs, qui Romam ex India miserunt semina, Sinensem Rosam nominabimus. Primus ego meritissimus fator hospitem florem Romana ciuitate donaui: Sinensis enim floris satio atque cultura Senensi cultori debebatur. Eius igitur semina intra profundum fictile pingui tenuissimeque succreto in solo, ineunte vere, in digiti altitudinem raro satu deposita, crebris irrigationibus tempestiuè adiuta, & modicè insolata, post mensem foliola emittere, tum solijs conuestitas virgulas excitare cæperunt: quibus pro incremento recens identidem solum iniciebatur, vt radiculæ summatim repentes altiùs obruerentur, instillataque vligine alerentur: ipsi autem consito fictili tepidum in locum recepto gelicidia cauebantur. Anniculæ plantæ adultiores ex angusto vasis ergastulo in libertatem spatiosi loci assertæ, fœcundumque in gremum præpinguis, irrigui, solibus expositi, ac præsertim ab halitu Septentrionali auersi soli transductæ, actis altè lateque inoffensis radicibus adeo, profecerunt ac proficiunt, vt quotidiè diffusiùs atque excelsiùs arboresçant. Iamque aliqua, quamuis annuis putatio-

Rosæ Sinensis nomina.

Satus.

Translatio.

Magnitudo

UVA. BHSC. SC 08937

tationibus detonsa, palmos circiter viginti eualuit; caudicis verò dimetiens ad quinque digitos pertinuit. Forma. Radix albida, lignosa, numerosis implexisque fibris ad summam vsque tellurem capillata, ramoso diuortio simul vna & multiplex, præposteri situs arborem subterraneam, eiusque, quam parit ac sustinet, similem congeminat. Ab radice caudex pallidus, simplex, & læuis frequentibus subinde distinctus oculis conniuet, quibus gemmaret in ramulos, nisi cultrix vigilantia cæcatum in teretem proceritatem educeret: Vbi truncus desinit, concolores frondentesque rami, virgea prolixitudine sublimiter latèque porrecti, vna nemus arbore faciunt. Caudicis ramorumque materies instar siculnæ candida & carnosa modicè durescit. Folia magnitudine pampineis, asperitate siculneis, figura vtrisque, aut potiùs hederaceis angulosis consimilia, sed tamen crenata, in ipsa rotunditate angulos & sinus habent: superiore parte herbido virent colore, inferiore candicant: ramosis vtrinque neruis ac venis ex viridi pallentibus distinguuntur: sua ipsa vtrinque lanugine asperantur: asperis itidem, crassis, prælongis, ac sæpe palmaribus, primò virentibus, tum superiore parte pediculis subrubentibus nituntur: & rariis interuallis disposita sic ramos ferè conuestiunt, vt bina inuicem opponantur, alio deinde bina, qui priori contrarius sit, seiungantur oppositu: atque

UVA. BHSC. SC 08937

que ita geminatione alterna ordo foliorum decuſſetur. Verùm, vt ingenita folijs aſperitas minuta non manibus modò, ſed oculis quoque contrectata exploratiſſima eſſet; lynceum exploratorem, nempe microſcopium, ſiue conſpicilium tubulatum conſuluimus, quod ab ima parte ſuffultum ad breue interuallum ſubdita corpuſcula, ingentem in molem amplificata, ſuiſque diſtinctè partibus coagmẽtata, ſupernè intuentibus demonſtrat. Hoc igitur monſtrante, in parte folij ſupina maiuſculorum neruorum puluini & mediocriter virides, & albicantibus tanquam ſtellulis incompoſitè diſtincti viſuntur. Reliqua verò area inæquales & multiformes in areolas, alba humilique lanugine opertas, & rufis atque eminulis velut lenticularibus verruculis aſperſas, anguſtis quoque ac virentibus mæandris, tenuioribus nimirum venis ſiue fibris interſtinctas extenditur. Sed pronæ partis toroſi neruuli diluta in viriditate candore ſimili ſtellati ſunt, & reliquum folium pariter lanuginoſum ac verrucoſum eſt. Pediculus quoque ſubuiridis, breuique lanugine hirſutus, cum albida, tum ſubrubicunda ſcabritie exaſperatur. Ab æquinoctio verno in germina oculi turgent: conuoluta foliola primùm apparent, quibus paulatim ſeſe tum explicantibus tũ amplificantibus virgei ſubeunt ramuli, aſſiduo partu, dum adoleſcunt & roboraſcunt, è gemmis folia trudentes. Quin etiam non rarò fit, vt ex eadem gemma fraterculus

UVA. BHSC. SC 08937

folio ramusculus adnascatur. Sic toto ferme anno foliorum ramorumque perpetuo prouentu ad hibernum vsque solstitium Rosa Sinica siluescit. Atque hoc tandem tempore, cum cõtra frigora oportuit esse vestitissimam, folijs subinde dilabentibus nuda hiemat: ac, nisi loci situ aut artis ope protegatur, facilè gelu aduritur, atque etiam interit. Quòdsi clementior bruma prætepeat, vixdum veteribus amissis, nouarum in frondium præporemur gemmat ornatum. Tertio à satione anno florere cæpit. Quanquam, difficili iam ingenio mitigato, bima præfloret. Ea floris initia progressusque sunt. Septembri mense per autumni æquinoctium è pusillis cum folijs, tum floreis alabastris confusæ paniculæ existunt: mox, incremento singula discriminante, calyces complusculi, seni plerunque vel octoni, modicis suffulti petiolis intelliguntur, quorum calycum plerique summis è ramis, pauciores proximis è gemmis cum præuijs frondibus vnà eminent. Forma illis nondum oscitantibus globosa, quinis compactilis & quasi cristata eminulis commissuris, quæ medios circùm alabastros inchoatæ acuta coitione fastigiantur in summo. Color ijsdem alabastris ab ea parte, qua pediculis insident, ad imas vsque commissuras viridis, inde ad summas ex viridi rubens. Pediculi, qua præsertim parte supini solem aspiciunt, subrubicundi; qua calycibus adnectuntur, crassiores, tandem panduntur foliaceas in stellas, octonis denis-

Floris tempus, & colores.

UVA. BHSC. SC 08937

denisue vi rentibus, ijsque planis radijs rosarum calyces excepturas. Nam peregrinæ formositatis flori stellæ ipsæ famulare gestiunt in obsequium subiacere. Vbi ferme ad nucis iuglandis magnitudinem isti extumuere papillati corymbi, in lacteum florē, extimis soli js, intimorumque nonnullorum oris subrubentibus, auarè dehiscunt. Mox totam sese pandit ad Batauæ rosæ amplitudinem, repando calyci, sæpius quinquepartito, & in pateræ formam nonnihil sinuoso insidens, varia serie foliorum ramulosis rugis crispātium specioſa, triplicisque coloris vicissitudine speciosior Sinensis rosa, florum Vertumnus, hortense miraculum. Rosa hæc primo lactea decenter nascitur: decet enim floris infantiam lac. Albo deinde rubroque temperatis coloribus, in oris humani formosam temperiem transformatur, vt hominibus charissima sit, quibus concolor est. Tandem candido vultu paulò ante nata, purpureo moritur, vt pauidè morientibus exprobret iracundo rubore pallorem. Nostrate tamen sub cælo, vtpote minùs, quàm Indicum sit, propitio eadem rosa dilutiore purpura coloratur. In patrio Indiæ solo vna die, quam vnicam viuit, hæc veluti florum dies matutino cum albore albicat, cum meridiano ardore flammeola est, cum luce noctescente purpurat: vt, quando vnum ægrè nouum colorem in pluribus flosculis longo tempore ars æmula elaborat, admirandas triplicis coloris in vno flore

UVA. BHSC. SC 08937

vices pròperare vnius eſſe dieculæ ſibi minimè laborioſum ludum victrix natura ſignificet. At verò noſtratibus in hortis hoſpes biduo triduoue viuax diuturniorem florei miraculi copiam facit, vt cumulatioré hoſpitij gratiam lento ſui ſpectaculo rependat. Quanquam vtrobique monet è candido mox purpureus flos, ab ingenuo candore facilem eſſe tranſitum ad purpuram. Floris autem iam purpurea ſolia, vt poma ſolent, ad maturitatis indicium (decet enim maximè purpuram maturitas) humore tenuiſſimo euaneſcente, nonnihil conniuent & corrugantur; donec triſtiùs infuſcata, penituſque contracta defloreſcant. Amœniſſimæ ſpectaculum voluptatis eſt, alieno tempore ſic vernare arbuſculam, vt coloribus multis quadruplicem anni faciem ſimul expingat; dum flos alius niueus niuoſam hiemem, alius flammeus igneam æſtatem, purpureus alius maturum autumnum, alij medio quà vitæ quà colorum tranſitu varij variè coloratum ver, vniuerſi denique ſingulique verſicolores tempeſtatum omnium viciſſitudinem intra tempus breuiſſimum colorant.

Ha-

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

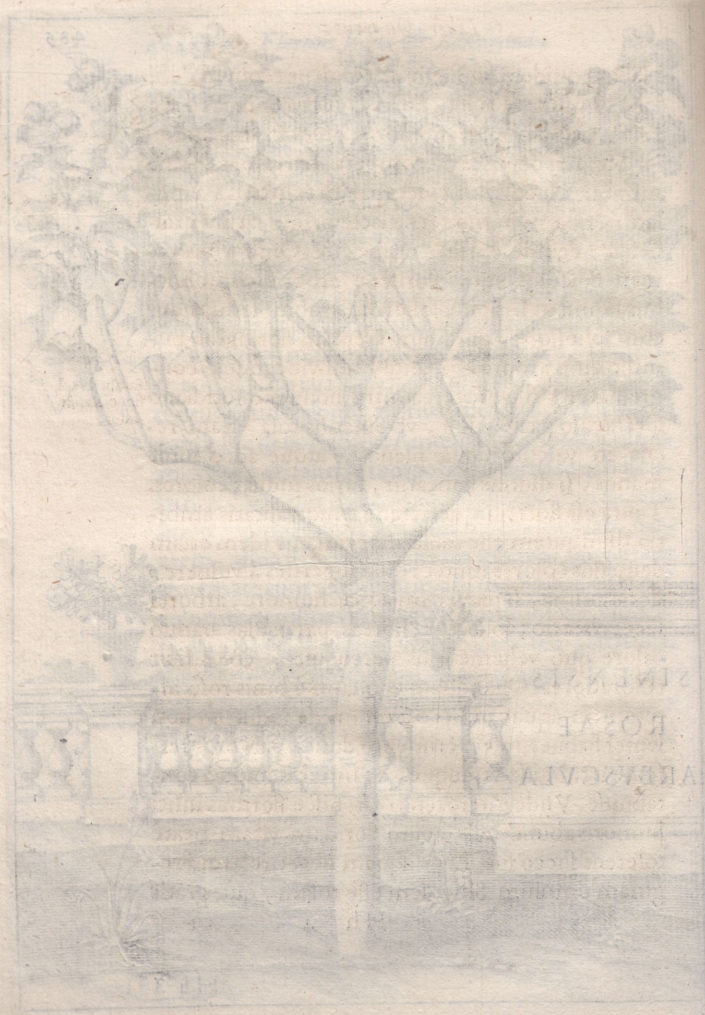

UVA. BHSC. SC 08937

Habent quidem eiusdem miraculi præconem Polij folia Plinium, Tripolij flores Dioscoridem. Sed ille falsa, quippe lapsus memoria; credulus hic audita scribit: nos oculis sæpe comperta narramus. Vna mirabiles Sinēsis floris vices palàm tulipa illa æmulatur, quæ materno terræ lacte primò satura exalbescit, deinde ebriola erubescit. Quid vnus tamen flosculus cum floriferæ arboris compluribus, quid in simplici foliorum ambitu seminudus cum folioſiore, quid humi reptans floridulus pumilio cum arboreo gigante, nisi vincendus, congrediatur? Illa præterea mira nouitas quotidiano spectaculo pæne viluit, vt Sinensis rosa etiam recisa in vasculo aquæ pleno, atque adeo inter manus, si diutius habeatur, varios induat colores. Tanta est flori huic delectandæ mortalitatis ambitio. Illud autem esse causæ dixerim, cur idem etiam demessus colores mutet: quia superstes à vulnere, floris anima, si præsertim aquæ humore, arborei succi vicario, foueatur, floreas particulas natiuo calore quò vehementiùs percoquit, eò efficit coloratiores. Quanquam ego, cum è binis rosis alteram in aqua, in sicco alteram de industria non semel habuerim, experimento didici, pari progressione irrubuisse vtranque, ac simul denique contabuisse. Vnde interpretari est, hisce floribus insiti humoris abunde esse, cum floridam vitam beatè tolerent succo suo. Et quisquam neget, rosarum reginam omnium Sinensem esse rosam, quæ gratis

Plin. Nat. hist. l. 21. c. 7. De Med. mat. l. 4. c. 130. Matthiol in Dioscor. l. 3. c. 107. & l. 4. c. 130.

Etiam à recisione variàs color.

UVA. BHSC. SC 08937

colorum vicibus mirabilem in modum variãs pulcherrimas ſeſe transformat in facies reliquarum? Vt ipſa celſior atque arborea ſtatura dominantis in cæteras roſæ argumentum ſit. At enim odore caret. Hortis etiam vrbanis donantur è noſtratibus roſæ vnicolores, odore nullo probabiles. Cur igitur & amabilis & admirabilis non ſit, quæ odoris vnius deſiderium triplicis variantis coloris conſtanti miraculo compenſat? Quin etiam inodora eſt magno documento, nimis lenocinantem oculis coloratam ſpeciem ſæpe fucum eſſe vanitatis. Iam verò mirum videri nemini debet, ſuis adeo Indis pulchrum eſſe hunc florem, vt, nato inde prouerbio, inter homines pulcherrimus quiſque Sinenſi roſa pulchrior appelletur. Animaduerti per hoſce annos, quibus ea primùm noſtris floruit in hortis, triplici flores genere diſcriminari. Aliæ nanque arbuſculæ florem edunt criſpante foliorum compage denſiſſimum, qui, cum totus hiaſcit, plerunque aliqua rubet ex parte; quia velut ex pluribus coagmentatus floribus particulatim panditur & coloratur: quique paulò, quàm congeneres cæteri, ſeriùs vernat; quia plenioris abſolutio floris operoſior eſt. Aliæ verò ſparſim eminentibus inter crocos foliis rariùs comantem pariunt. Aliæ demum quinque foliorum ſimplici ſerie, mediiſque crocis, turbinatam in figurã aceruatis, quatuor tantùm aut quinque pauoninum in apicem extantibus, pulchrè degenerem progenerant.

Indicum prouerbium.

Genus triplex.

Ante

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

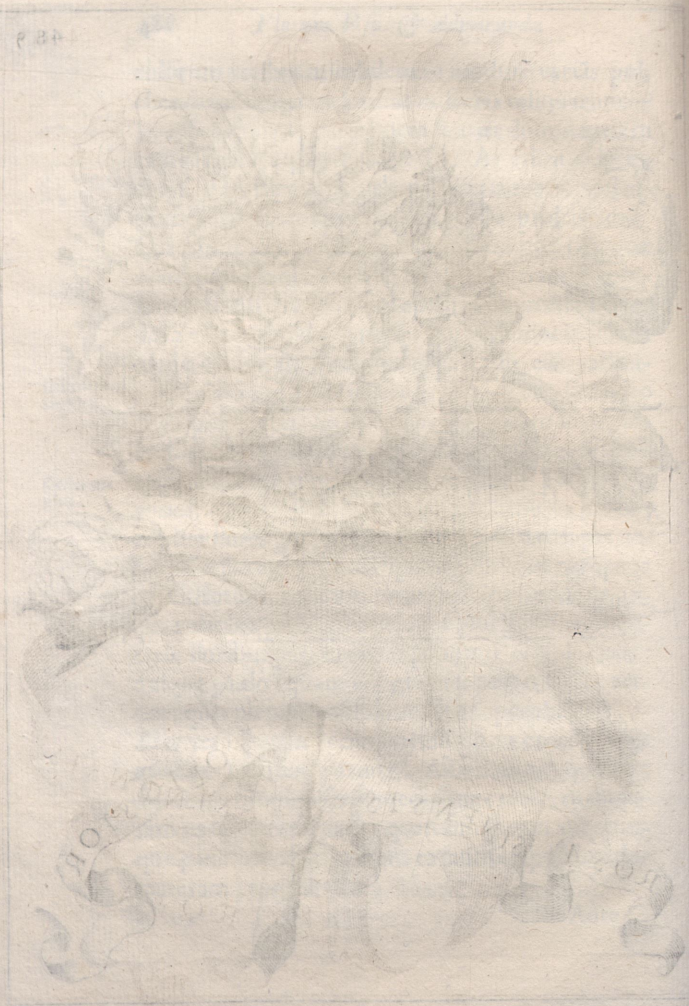

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

Ante hac ſemen flos hic ad maturitatem non pertulit: quia nondum, vt opinor, iuſtum incrementum ac robur arbuſcula ceperat. Octauo tandem anno, Decembri menſe ineunte, deprehendi perfectum in ſemen roſæ mediocriter ſolioſæ arbuſculam profeciſſe. Quanquam, quæ ſimplicem fundit florem, hoc eodem anno, qui tertius illi à ſatu eſt, ſemen quoque maturauit. Floris caput ſiue globulus pediculo adhæreſcens inter quinque florei calycis iam aridas foliaceas lacinias, ad eiuſdem adulti calycis magnitudinem extumidus, eminulis puluinorum toris orbiculatim ſtriatur, canaliculis in ſumma imaque parte ſtellatam in figuram coëuntibus: aridi præterea colore folij, qui ex viridi inclinat in flauum, decoloratur; breuique ſubalbido pilo hiſpidus inhorreſcit. At verò totus interior folliculus candicat. Sex circiter carinata loculamenta intercurſantibus membranulis diſcriminantur, quæ ſtrias inter exortæ in duriuſculam mediam cartilaginem coëunt. Interſepta membranis concaua pars, lanugine denſa, longiuſcula, & candida pubeſcit. Pediculi alba cuſpis ad medium vſque folliculum pertinet, cui media cartilago adhæreſcit: huic ſemina ipſa numeroſiſſima, rufula, minutula, rotundè longula, modicè incurua, & qua parte gibbum habent, piloſa, æqualis longitudinis petiolis albicantibus ac tenuiſſimis acutiore ſui parte liratim adnectuntur. In vno tantùm

Folliculus, & ſemen.

UVA. BHSC. SC 08937

tùm folliculo tria & sexaginta supra centum numeraui, sex in loculos siue sinus pari ferè numero distributa. Verùm vt minusculæ rei quæque pæne fugiat aciem oculorum, singulæ partes perspectæ exploratæque sint, eodem optico microscopij tubulo minutissima semina inspecta faciem hanc referunt. Magnitudine figuraque hœdinos ferme renes æquant: color ipsis est ex fuluo giluus: toto corpore sunt punctim pumicoso: circa glabellum vmbonem pilis subalbidis, raris, inæqualiter fruticantibus, dimidiatum digitum prolixis, in setas aculeosue porrectis, horridè capillantur: vbi denique in se reducta sinuantur, hilum exprimente oblongo callo, nigricante, albida intercurrente linea distincto, altera parte capitato, altera nonnihil exporrecto, definiuntur.

Seminis facies microscopio repræsentata.

Iam

UVA. BHSC. SC 08937

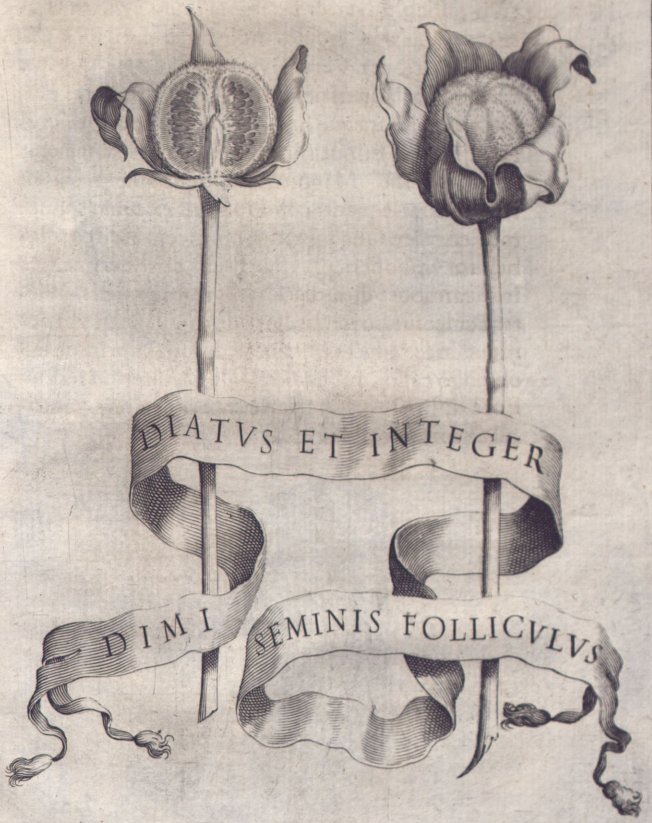

UVA. BHSC. SC 08937

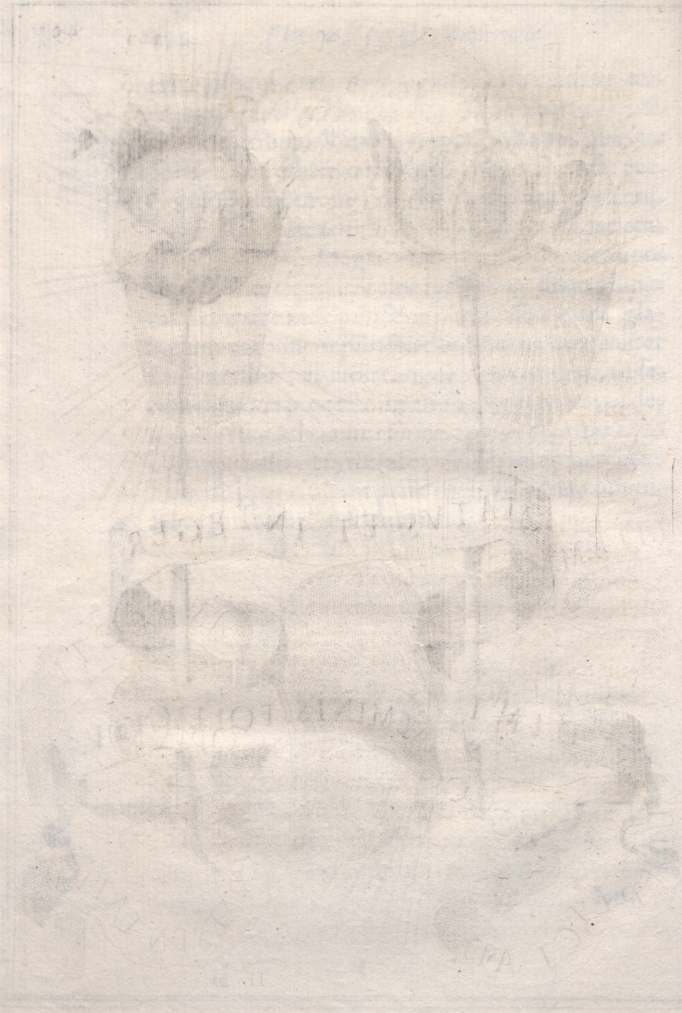

UVA. BHSC. SC 08937

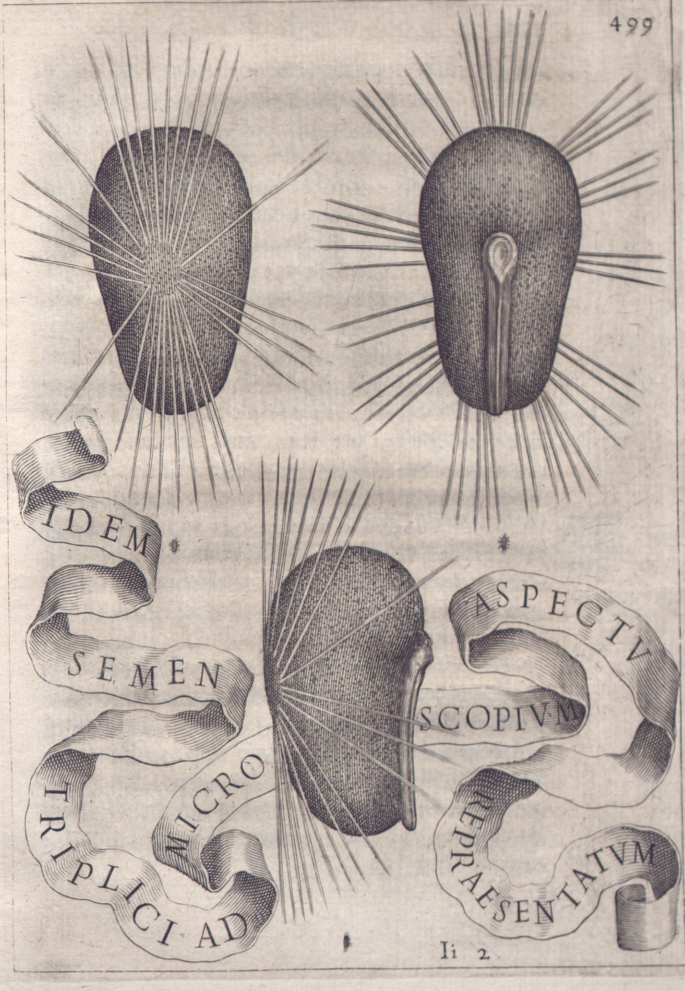

UVA. BHSC. SC 08937

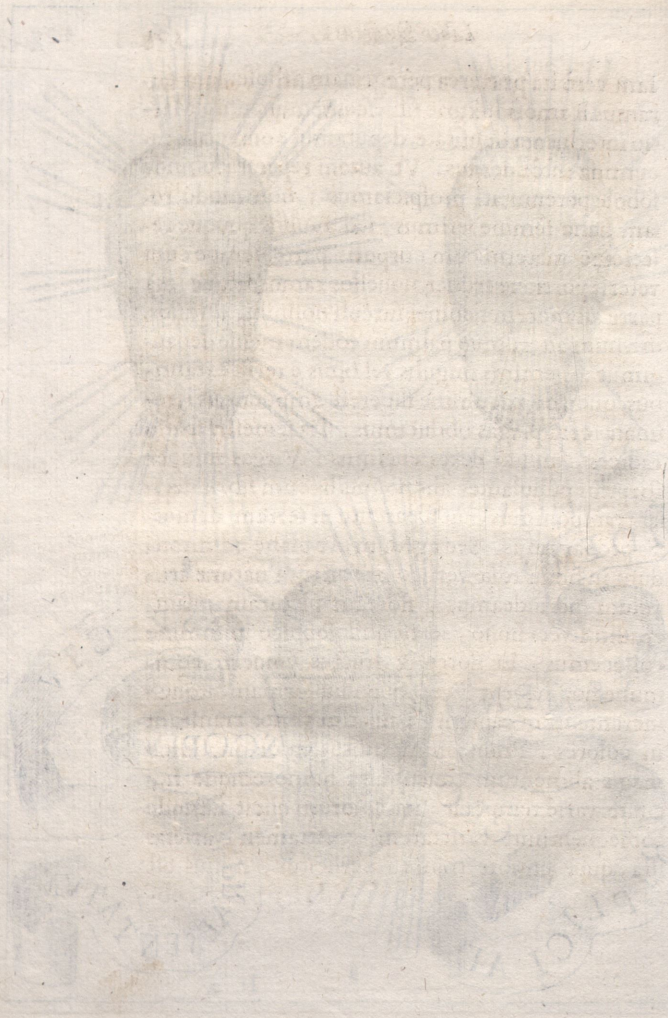

UVA. BHSC. SC 08937

Iam verò ita præterea peregrinam arbuſculam curamus. Ramoſa luxurie ſilueſcentem, ineunte Martio interlucata denſitate, deputamus: emaciata cacumina intondemus. Vt autem reparata ſubinde ſobole perennitati proſpiciamus; non modò roſam hanc ſemine ſerimus, ſed auulſos quoque reſectoſue materni cum corporis parte, nempe cum veteris portione trunci, nouellos ramos, atque ima parte ad morem ſiculnei ſurculi nonnihil diffiſſos, in vnum alterumue palmum eodem menſe depangimus: gemmis ſingulis vel binis è terra extantibus, quod de cacumine ſupereſt amputamus: reſinata cera plagas obducimus. Ita ſemeſtri ſpatio radices, annuo flores elicimus. Virgas inſuper ſtirpitus pullulantes aut nonnullis cum fibris deciſas tranſponimus, aut à parente in terram demerſas propagamus. Sed agedum, vt planè admirandum in huius roſæ verſicolore pictura naturæ artificium peruideamus, floream picturam ipſam eruditi Lycei bono, id eſt philoſophico in lumine collocemus. Et flores & fructus vniuerſi commune hoc habent, vt, quandiu formam atque incrementum capiunt, paulatim varios tranſeant in colores. Prout enim inſitus calor quotidie magis alimentum concoquit, humoremque ſiccitate variè temperat; ita colorum elicit ſubinde conſequentium varietatem. Attamen varietas iſta, quia lentiore tranſitu perficitur, minùs eſt

Diſcoloris varietatis philoſophica ratio.

UVA. BHSC. SC 08937

obseruabilis, minusque cum nouitatis, tum admirationis habet. Ad hæc in plerisque quà floribus, quà fructibus idem incremento corporis & coloris modus est: siue quod è stirpibus aliæ, quæ robustiore altrice vi vegetantur, dum partus suos natiui caloris efficacitate cæteris perficiunt partibus, simul etiam ad vegeti coloris firmitatem stabili temperie afficiunt: siue quòd in alijs calor imbecillior, humorem minùs obsequentem nactus, quam absoluere temperaturam nequit, inchoatam relinquit, vnaque florem languidè coloratum. At verò cum Sinensis arbuscula & mediocri calore, & humore sit prædita tenui (vnde aquis eadem gaudet, & propter aquas in India, seritur) adhuc impar concoctione valida humori spissando calor, eundem priùs vbertim trahit latèque diffundit ad florum partes congruenter explicandas: satis deinde conformatis adultisque floreis membris, totus in eo est, vt minùs contumacem succum magis magisque percoquat, eidemque perfectiorem temperiem gradatim inducat. Quare celeri notabilique varietate demum consequitur candorem dilutum color purpuræ ardentior. Et sanè decuit eum florem, qui argenteus regaliter vixerit, rogali funere splendidè ignescere. Ita flos formosissimus, qui ad principatum candidatus nascitur, ac roseo pu-

UVA. BHSC. SC 08937

pudore modestissimus ad eundem iuuenescit, regiæ meritò conseneſcit in purpura.

Emendati, additique floribus odores.

CAPVT VII.

QVoniam vt oris, sic floris satua est & inanima pulchritudo, cui bene anima non olet: ideo vel inodoros, vel fœtidos flores odorare, atque animare par fuerit beneficium atque miraculum. Hæc autem & floribus & colonis suauis erit odoraria disciplina. Prima sit ratio inodorandi, quæ colorandi fuit: cum scilicet ipsa, quæ conseritur, odoramentis terra medicatur. Sic poteris ouillum fimum ex aceto subactum soluto in puluerem moscho, siue zibetti ambariue liquore, alijsque odoribus temperare; vt è nutritio depacta germina oleto animam bene olidam trahant. Efficacius est ex odorato seu puluiſculo, seu liquore medicamentum alterum, quo minuta ipsa semina biduo triduoue præparantur: quia, cum id non aliunde trahendum, sed ipsis intimum seminibus sit, vim habet ad agendum præsentissimam. Libet hic ad felicissimæ fidem culturę domesticum afferre experimentum. Fuit è nostris hominibus aliquis, eruditæ amœnitatis philosophicus Dædalus, qui calthæ Africanæ

Florũ odor è terræ medicamine.

Seminũ medicatione.

UVA. BHSC. SC 08937

quàm eleganter florentis, tam grauiter olentis, semina in aquam rosaceam, infulo, resolutoque mosco bis odoratam, biduo præmacerarit: tum in vmbra siccata humi de more posuerit. Prioris anni flos, natiua nondum graueolentia satis emendata, aduentitiam suboluit suauitatem. Eius floris semina pari ratione medicata, vt quæ insuauem ac feram indolem prope iam exuissent, suauiorem proximo anno florem induxerunt. Huius denique floris pariter conditum semen in fœtum pulchrè degenerauit tam odore gratum, quàm facie venustum: vt in Africano flore rosam simul, & moschum olfaceres. Recentiores coloni (vt fama est vulgatissima) stylo perforatis radicibus, immissisque aromaticis caryophyllis, coronariæ vetonicæ & odorem & inodorantis odoramenti nomen indiderunt: vt ea iam, veteri appellatione antiquata, caryophyllus vulgariter nominetur. Pari quilibet mangonio poterit peregrinis suauitatibus, in radicum foramina insinuatis, caryophyllos efficere odoratiores. Dicitur præterea, quemadmodum coloris, ita odoris admiranda nouitas alienas in stirpes insitione transfundi. Sic centifoliam rosam, inodora & fatua specie fallentem, suauissimo halitu animabimus; si rosæ, quam ab anima odoratissima Moschatulam vocant, sæpius inseramus. Nonnulli rosarum odorem ita rosis exaugent. Ipsarum radicibus implicatas roseas coronas simul

Odoramini immissione in radices.

Insitione.

Io. Bapt. Porta Mag. nat. l. 3. c. 16.

Florum humatione.

Const. Pogom. de Agricult. l. 11. c. 19.

ado-

UVA. BHSC. SC 08937

adobruunt : vt cæteras facilè vincant rosæ, quippe filiæ coronarum, victores ornantium. Cum igitur halantibus è floribus iucundissimi florem spiritus cognatæ radices ducant ; cumque corruptis deinde, atque conuersis in amicum pabulum rosis alantur : odoratiore anima ipsi partus impertiuntur. Illud verò cuipiam penitùs incredibile videatur, ab assito fœtore odoriferas feliciùs prouenire delicias. Testes tamen habeo odoris fœditate nobiles, & allia & cæpas ; quæ coronarias omnes herbas, & nominatim rosas, si iuxta inhumentur, Theophrasto ac Didymo affirmantibus, suauiùs inodorant : siue quia, cum vnumquodque re sibi consimili nutriatur, ac delectetur, quicquid grauis halitus circa est, olida hæc olera trahunt ac resorbent ; qua summota graueolentia, defæcatus floribus odor acerrimusque relinquitur : siue etiam quia calida exhalatione inhalata odorem exacuunt, & locum exiccant. Siccis autem locis odoratiora omnia prouenium. Quapropter incoquente sole siccanea Cyrene flores parit odoratissimos : Nilo stagnante humida Aegyptus abortiua fœcunditate fundit inolentes. Vsque adeo, vt oratorum, sic horrorum fœcunda siccitas & acutius & iucundiùs olet.

Fœtidis rebus assitis.

De caus. plan. l. 6. c. 28.

Apud Const. Pogon. ibid.

Theophrast. de hist. plan. l. 6 c. 6.

Plin. Nat. hist. l. 21. c. 4. 7. & 11.

Muta-

UVA. BHSC. SC 08937

Mutatæ florum formæ.

CAPVT VIII.

QVis hoc vnquam crediderit? ingens nostra etiam ætate miraculum, Proteus, in floſculis latet: necdum vllus inueniri potuit Ariſtæus, qui de florea illum latebra in publicæ cognitionis lucem ſatis extraxerit, nempe arcanam peruulgarit artem, qua flores, cum forma tum foliorum numero inſigniter aucti, vultum habitumque, variantis Protei more, demutent. Vidi ego ſæpius Tranſtiberinis in hortis Polydori Neruccij, ſuis ipſis lectiſſimis floribus amœnioris viri, anniculas anemonas latifolias, nondum è fictili catillorum ſeminario in capaciora vaſa tranſlatas, vix paucis degenerantibus, adeo folioſæ amplitudinis, & iucundiſſimæ varietatis læta nouitate mirabiles; vt vna, ſpectatoribus vniuerſis attonitis, ea voce, plauſerit admiratio, in eo florum genere conſpici poſſe conſpectius aut mirabilius nihil. Cæterùm concinnandi ad hoc miraculum ſeminis ars, luce digniſſima, adhuc tenebras amat. Satorem enim, velut oraculum, cum aliquando conſuleret curioſa & ſupplex amicorum obſecratio: liberaliter patefactæ artis arcanæ loco vocem illam retulit, diuini conſilij tenacem, Secretum meum mihi. Ego verò,

Polydorus Neruccius.

UVA. BHSC. SC 08937

rò, ambiguis missis ambagibus apertè aio, acurato, quem præmonstraui, satu, & perspicaci propitij sideris obseruatione fieri posse, vt semen Proteo mutabilius inusitatas in florum formas admirabili varietate degeneret. Vt autem numerosa foliorum serie stipatæ, amplificatęque anemonæ proueniant, semen legetur è floribus, qui pręcoces inter ac serotinos medij vernant. Hos enim neque frigoris, neque caloris inclementia pręuitiat; sed benigna temperies ad felicissimum seminis educat prouentum. Quoniam verò ex his quoque nonnulli vel nullo, vel maligno exitu sementant; defloreſcentium indoles obseruabitur: ac, deterioribus decussis, flos vnus aut alter è vegetioribus reseruabitur, cuius medium capitulum vastiùs intumescat. Consimili cæteri flores industria proficient: si, præcipuè amputatis præcocibus vniuersis calycibus, è tardioribus vnum efflorescere patiamur, in quem tota vis genitalis, & fœcunditas effundatur. Eueniet enim facilè, vt flos amplior aut folioſior niteat, & semen generosius in spem pulcherrimę posteritatis existat. Solertissimi coloni probabilis vox est: Si floream quancunque plantam breui vernaturam quintadecima luna, vel paulò ante, demesso floris germine, transferas, eidemque, dum comprehenderit, solem defendas; flos erumpet folioso conatu densissimus. Accepi, Germanum hominem, in hortensi cultione satis exercitatum, affirmare

Flores quo artificio folioſi.

soli-

UVA. BHSC. SC 08937

solitum, fieri posse, vt simplici flore ignobilis atque inglorius caryophyllus multiplici foliorum ornatu nobilitetur; si trigesimum intra diem à diuinæ Matris in cælum assumptæ sextilibus ferijs eius caryophylli frutex in vase fictili, optima terra oppleto, deponatur, ac tepente loco ab hiberno frigore vindicetur. Sin generis eiusdem duo vel tria semina in ceræ tubulum, pinnæue calamum, ima quàm summa parte laxiorem, inclusa solo committas: florem itidem folioſum elicies. Alia, & quidem artificiosè confusa, satio inter hortorum admiranda spectacula speciosissimam tibi afferet floream Chimæram. Quod igitur de olerum miscellaneo satu Didymus tradidit, ad consimilem florum sationem sic traducito. Quilli aut caprini fimi fabam, quamuis exiguam, subula excauato: diuersa deinde semina in ipsum cauum confertim indito: vbi tenerum & rarum fimum substraueris, optimè culto in solo parua scrobe demergito: tenuem terram superinijcito: leniter irrigato: vbi exire in folia semina cæperint, aquulam irrorato: assiduè lætamen inspergito: post excitatum caulem vigilantiorem curam impendito. Sic è pluribus coalitum floribus amabile monstrum habebis. Proderit quoque ad hunc vsum binas vel ternas eiusdem stercoris baccas contundere: varia cum ipsis semina permiscere: papyro detritoue linteolo inuoluta, & deligata defodere: reliquam denique diligentiam adhi-

Apud Const. Pogon de agr. l. 12. c. 14. Plin. l. 9. c. 12.

UVA. BHSC. SC 08937

hibere. Quòd si crispulæ placeant florum comæ, à Græco Florentino tradita de apio crispando ars ita transferatur ad flores. Ante in pila leuiter semina tundantur, atque cylindrus ipsis inducatur, quàm eadem inhumentur. Volubili enim compressione prætorto seminis meatu, conuolutus funditur flos, veluti flexo in spiram siphunculo tortilis aqua. Conducet fortasse nonnihil ad florum magnitudinem variandam animaduertere, ex qua folliculi parte semina colligantur, & quo situ collocentur. Nihil sanè obest in floribus periclitari, quod certò euenire Columella testatur in cucurbitis. Nam graciles è tenui collo, vastiores è medio ventre collectum semen affert. Vt à satione iam ad insitionem transeamus, ipsa nominum monet affinitas. Angustiorem igitur florem amplificabis, si floris amplioris frutici vel arbusculæ adiunctum pronuba maritet insitio. Sic ob animam suauissimam grandiore digna corpore Damascena rosa, quam delicato odoratoque vocabulo Muschatam seu Moschatulam appellant, si latiùs purpurantem aut albentem inseratur in rosam; à felici coniugio pleniorem habitioremque trahet formositatem, & florei paludamenti pompam ornatiùs ac fusiùs explicabit. Plura possunt ad florum formam demutandam perficiendamque in olerum arborumque mangonio iam vsurpata traduci, aut etiam noua solertis ingenio coloni excogitari. Pau-

Quo crispi. *Apud Const. Pogon. ibid. c.* 23.

Quo variè magni.

l. 11. *c.* 3.

ca

UVA. BHSC. SC 08937

cap. 3. ca nobis præmonstrasse sat est, vt (quod supra monui) florum studiosi ad nobiliorem culturam expergiscantur. Scio esse, qui liberaliùs quàm veriùs doceat, ad arbitrium docili cereaque esse indole teneros flores: &, sicut naturæ artificio inscripti nomina regum nascuntur, sic artis magisterio posse in seminali tyrocinio erudiri, vt facilè fiant è rudibus litterati. Scio etiam esse, qui, poëtica scilicet fide, de se illud affirmet:

Vidi ego cultoris, medicato semine, flores
Versicolore coma nomina ferre sui.

Verùm hæc iste somnia specioſa clausis, opinor, oculis vidit Parnassijs in hortulis, quorum flosculi fabellæ sunt. Nam quì fieri potuit, vt medicamine natas floreas litteras vnus poëta, nisi somnians, legerit: cum vniuersi tum veteres, tum recentes coloni super hac arte cæcutiant? Nimirum noui præco miraculi pro vero simile veri poëtico veriloquio, ideſt canoro mendacio, prædicauit. Est autem vero proximum, ausam fuisse imitatricem artem, quod artis magistra natura perfecerit. Videmus nos quidem constanter ludentis naturæ manu complures flosculos ijsdem semper discoloribus notis figurisque distinctos, easque à varijs qualitatibus, certa lege in semine ordinatis, existere intelligimus. Sed quanam ipsas arte natura in seminis perpusillo sinu ordinet, atque in versicolores de-

in-

UVA. BHSC. SC 08937

inde ductus explicet, penitùs ignoramus: hoc est inſcribendorum florum artificium compertum adhuc non habemus. Licebit ſanè diſcolores in tulipæ flore notas & formas, non tamen ad hæredes bulbulos tranſituras aut perennes, vtpote non ab innata, ſed aduentitia cauſa profectas, exprimere; ſi (quemadmodum in floribus colorandis indicauimus) innoxia inciſio eaſdem bulbo impreſſerit, atque altior pictura colorarit. Aliud hìc habeo in floribus foliiſque picturæ genus, ab alijs præmonſtratum, oſtendere. Sal Ammoniacus, & candidi exiguum ſacchari cum aceto teritur in lapideo mortario; eaque intrita in vſum aſſeruatur. Cum libuerit, cumque per florum tempeſtatem licuerit; roſæ vel caryophylli folia ſic cera glutinantur, vt æquata prorſus appareant: prædicto deinde liquore litteræ, aut alia quælibet ſigna præformantur: poſt horam, intra quam liquor ille ſicceſcere ſolet, aurum argentumue in bracteas tenuatum applicatur, & goſſipio leuiter apprimitur: eodem tandem abſterſis, quæ non hærent, reliquijs, in floreo volumine aurea vel argentea legetur eruditio. Si velis aqua pingere ſiue ſcribere, quæ quamuis acris, innoxia tamen floribus ſit; hoc modo facies. Sumes tibi gummi Ammoniaci partes tres, Arabici partem vnam, ſagapeni partes quatuor: omnia permiſcebis, atque

Quo litterati

Alexius Pedemont.

UVA. BHSC. SC 08937

que in aceto patieris eſſe, donec emolleſcant: deinde contundes, percolabis, ſeruabiſque in vſus. Sic præterea non abſimilem compoſitionem conficies. Gummi Ammoniaci vnciam vnam, Arabici vncias tres per horas quatuor & viginti aceto macerabis & emollies: adijcies flaui mellis quantum nucis magnitudinem æquat, & allij decorticati contuſique caput vnum cum aloes hepaticæ momento: ea itidem commiſcebis, atque aliquandiu ex aceto coques: exinde colabis, totumque bene ſuccum exprimes. Sin autem is videatur liquidior, eundem recoques, donec iuſto lentore ſpiſſetur: atque ita præparatum in vitreo vaſe cuſtodies. Quando autem vti volueris, quæ fuerint obducendæ auro in floribus notæ, eo medicamine præducentur: vbi deinde ſiccatæ, calidoque oris halitu ſatis humectatæ fuerint, auri bracteola penicillo aut goſſipio applicabitur. Aliam pingendi floris artem Hieronymus Cardanus tradit, ipſo periculo exploratam. Ficulneo lacte in flore folioue arbitrariæ figuræ notæque præſignantur: vbi lac concreuit aruitque, lactea ſcriptura colorato puluiſculo inſpergitur, aut auri argentiue bracteola contingitur: ſiquid alibi ſuperuacaneum hæſerit, goſſipij globulo decutitur aut detergitur. Ita priùs adumbrata, præclarè ſigna eminebunt: ita floribus & folijs cum res, tum verba non

De ſubtil. l. 13.

UVA. BHSC. SC 08937

non inutiliter mandabis. Sunt præterea, qui lacteum fici humorem oui albumine temperandum, aut vnum allij succum adhibendum existiment. Sed vtinam liceret arti natiuis atque indelebilibus notis flores inscribere, sicut licuit colorare. Tuam enimuero, Francisce, tuis tuorumque laudibus Princeps Eminentissime, gentilem gloriam prædicaturi, iucundissimo nomine Barberino gloriosè inscripti nascerentur. Quid enim floribus iucundius, quàm eo nomine insigniri, quod ab amicis Vrbanis Apibus profectum prorsus melleum est? Quid verò etiam congruentius, quàm eius nomen floreis litteris commendari, qui cum eximia floreat litteratura, tum impensè faueat litteratis? Verùm vnis fas est aut naturæ viribus, aut mendacijs poëtarum flores inscribere, & quodammodo erudire: vt regium pueri nomen in hyacintho, atque in vetitæ Flamini Diali fabæ flore lugubres litteræ appareãt. Attamen, quod ars nulla possit, virtus vestra perfecit: vt, si minùs flores, multò certè nobiliores hominum animi nominis Barberini cultu inscriberentur. Quanquam in obsequium vestrum arte felicior natura Barberinæ familiæ insigne, iuxta gloriæ, ac mellis dies, in floribus vniuersis quotidiano facilique lusu exprimit; dum in ipsis Apes, volucri studio properantes, sistit. Hoc ego naturæ miraculum dum ali-

Barberinum insigne in floribus.

UVA. BHSC. SC 08937

quando contemplarer attentiùs, gauderemque esse non posse mellificium sine stemmate Barberino, quo flores ipsi exornantur : eruditam mihi fabellam, nempe veteris Apum erga flores amoris originem in Barberinos Principes voluntas propensior sic suggerebat. Melissam & Florillam, filias gemellas, vno susceperè partu parentes fœcundissimi, Cælum ac Tellus. Illæ cum genere, tum beneuolentia coniunctissimę, studijs tamen longè diuersis dissidebãt. Florilla enim florum, quos amore magis quàm nomine complectebatur, colendorum studiosa, floriferi cultus inuentricem Floram sedulò sectabatur; & eiusdem elegans imitatrix, amœnitatum omnium delicijs florentissimos hortos sibi extruxerat, quos diligẽtia infatigabili excolebat. Ex illa deinde ad omnis ætatis, nostræque præsertim, principes viros suauissimę huius culturę nobile studium propagatum est. Melissa verò musici diligens & perita concentus, atque adeo inter Musas frequentissima omnibus beatam numeris musicè agebat ætatem. Hęc aliquando Musarum familiarem chorum, ipsumq; choragum Apollinem ad sororis hortos congruẽtis voluptatis ergo inuitauit ac deduxit. Floridorum enim Præsides ingeniorum simillimos hortorum flores amant; nec libentiùs in Parnassia scabritie, quàm in hortensi amœnitate, commorantur. Omnibus igitur humanitatis officijs, hoc est pluribus animi, quàm terræ, floribus

Melissæ, ac Florillæ fabula.

UVA. BHSC. SC 08937

bus à Florilla excepti hospites mirari amœnitatem loci, nempe Regiam voluptatis: areolarum ingeniosos errores, ideſt implicandis quà pedibus quà oculis amabilem labyrinthum: florum, ad ſui commendationem inuitantium, diſcolorem riſum, atque odorata ſuſpiria: aurarum, leui ſpiritu graues æſtus diſſlantium, iucundè frigidulas blanditias: ſiluularum, motu ſibiloque annuentium, opacas illecebras: fonticulorum, liquida lætitia diffluentium, trepidos luſus: auicularum, tinnulis voculis argutãtium, canora gaudia: cæli, ſemper vernantium hortorum delicijs plaudentis, ridibundã ſerenitatem: medij denique magnificentiſſimi domicilij iure gemmeum nitorem. Decet enim circunfuſis florũ radijs non alium ſolem eſſe, niſi gemmas. Hęc diu demiratus hoſpes ille doctiſſimus cœtus amicam demum nobilemque ſe recipit ad vmbram. Eminebat editiore in loco annoſa Laurus ingentibus ramis cum ad opacandum, tum etiam ad coronandum eruditum chorum diffuſa. Inde cum in totam hortorũ pulcherrimam ſpeciem liberior excurreret proſpectus: Tuæ, inquit Apollo, partes hìc Meliſſa deſiderantur; vt & lectiſſimis ſororis floribus, & noſtris auribus canoræ laudationis iucundiſſimam auram aſpires, ſiue vt flores gemines: neque enim plures Florilla ſerit, quàm tu loquaris. Tunc enimuerò repentè natę in pudibundis genis tacitæ roſæ oris flexanimi vocales floſculos promiſerunt. Igi-

UVA. BHSC. SC 08937

tur numerosè cymbalissans (cymbalum enim fortè gestabat) suauissimam cæpit vocem in florum laudes eliquare. Mellito Melissæ cantu canora Musarum & Apollinis oracula conticuerunt: pennatas siluarum Sirenas cantitare dispuduit, intentoq; silentio dulciorem cõdiscere modulationem decuit: per floreum Elysium vagulæ aurarum animulę, repentè attonitæ, suspenderũt volaticum lusum, blandumque murmurillum: ipsi suis delectati laudibus flores ridentia decenter oscula diduxerunt. Sed nulli suauior atque potentior, quàm Florillæ, florum laudatrix accidit cantilena. Etenim illa vocali dulcedine sensim sine sensu colliquescens ac dilabida cæpit sibi deficere, dilectosque in flosculos defloresc̃ere atque transfigurari. Vidisses primò pedum lacteolos ac tenellos digitos in totidem florea paulatim germina formoso languore colorari: vidisses conantis pedes attollere, actis repentè radicibus, plantas humi adhæresc̃ere, dixisseſque plantarum illis nomen tum maximè conuenire. Vsque adeo sua cuique voluptas Circe est. Altissimè pupugere posthumi sororis flores Melissæ corculum. Quare, confestim abiecto cymbalo, mutatoque stridulum in gemitum cantu, Florillam in flores abeuntem irrito complexu moratura non accurrit, sed aduolauit: ac simul in corporis mutationem æquè prodigiosam nescia properauit. Nam summæ manus pedesque scatere primùm Apibus cæ-

Florilla in flores.

Melissa in Apes.

pe-

UVA. BHSC. SC 08937

perunt: tota denique in volatile Apum examen dissipata est. Nimirum ad sororis complexum properanti multas amor addidit alas. Mansit autem, mutato etiam corpore, studium erga consanguineos flores hæreditarium; statimque ad illos nouellæ Apes, alatæ scilicet Melissæ, prouolarunt: vt, quando vno humanoque non liceret, innumerabili mellificoque ore floreos sororis vultus Melissa iam multiplex oscularetur. Mirandum itaque non est, tam auidæ, tam suauis osculationis saliuam esse mel. Deflerunt Musæ, Apollo defleuit nobilissimas sorores, à voluptatis amorisque funere noua facie sibi ipsis superstites, & ammissas tamen. Decuit sanè pulcherrimos, quippe natos è Nympha, flores sapientissimi cœtus pretiosis lacrymis priùs irrorari. Decuit etiam meram suauitatem elaboraturas Apes, vtpote Melissas suauissimas, mellitis oculis lacrymatum rorem prælibare. Sed mutus oculorum dolor vocalem chorum diutius non decebat. Ergo quà crotali, quà sistri, quà reliquæ sonoræ supellectilis lamentabili plausu vocis querimoniam geminantes mœstissimæ Musæ, musicæ nimirum Præficæ, funebri nænia suauiter obstrepebant. Iucundissimus æris numerosis tinnitus nouas Melissas, veteri musices amore inextincto, huc illuc dispicatas in eum locum, vnde sonus emittebatur, conuocauit. Quare Musis imminentem ad Laurum denso examine conuolantes glomerato

UVA. BHSC. SC 08937

partim agmine in speciem vue summo è ramo pependerunt; partim mirabili sese ordine atque omine librarunt. Etenim complures ouatum in orbem confertim dispositæ tres in triangulum pendulas coronarunt. Tum verò in illo lætissimo prodigio futuram felicitatem præuidens certissimus interpres Apollo, Accipio, inquit, omen, gratoque oraculo promulgo. Veniet illa tandem ætas, veniet, qua Musarum volucres mihi charissimæ, Barberinæ Apes, virtutum omnium florem, ab ingenito amore sibi cognatum, glorioſa sedulitate delibantes, mea in Lauro, sapientiæ imperijque coronamento, nobilissimæ posteritati suæ nidificabunt, vtilitati publicæ mellificabunt. Vix ea felicibus quidem, at fugacibus verbis auguratus; vt Barberinæ gentis domicilium in perenni Romanæ gloriæ viriditate æquè stabile futurum, ac Troianis aduenis in Latio fuerit, mansuris notis præsignificaret; coronariæ ac triumphalis Lauri trunco celebrem Aeneæ vocem inscripsit, Hìc domus.

Aeneid. 7.

Quod

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

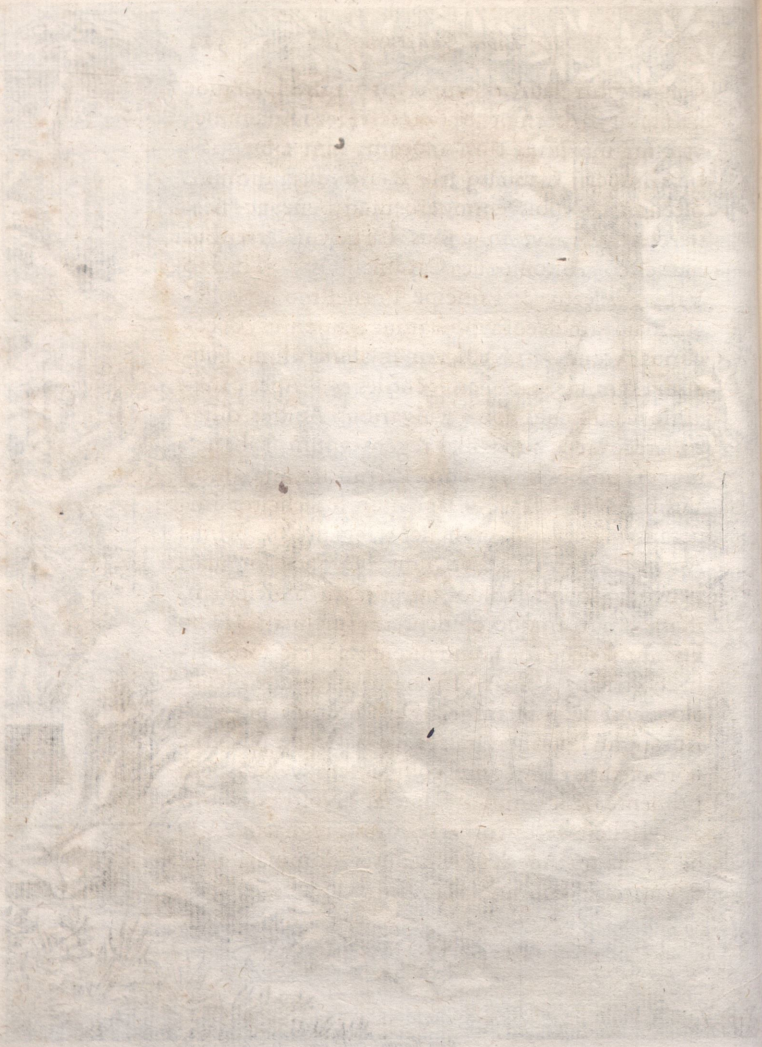

UVA. BHSC. SC 08937

Quod igitur laureæ ſemper in vmbra ſplendidè habitauit Barberinorum examen Heroum, nunc, vt cum maximè, tum morum, tum ſapientiæ, tum imperij ſuauitate ſeſe Lauro digniſſimum oſtendit. Nobis enimuero illud bene ac beatè contigit, vt in tribus Barberinis fratribus Franciſco Antonioque Cardinalibus, Thadæo Vrbi Præfecto & Principe Prænestino, collecta maiorum decora intueamur, amemus, & colamus: vtque fratres eoſdem in illuſtriſſimo auorum examine, tanquam gentiles tres Apes, maximè conſpicuos hoc à vulgaribus Apibus diſtare fateamur, quòd illæ regem vnum habent, hi regia omnes indole cum Patruo ter maximo, VRBANO VIII. & ſapienter & feliciter imperant. Te verò, Franciſce, regiam in primis Apem flores mei experti ſunt, ad quos ſingulari beneficio cohoneſtandos purpuream maieſtatem iſtam, aureamque opulentiam inclinaſti. Tuo illi auro debent, ſiquid nitent: ac ſeſe totos tibi obſtrictos laxatis officioſum in riſum oſculis eloquenter conteſtantur. Quis alterum præterea Antonium Pontificis fratrem, è Vaticanæ purpuræ flore pietatis eximiæ mel colligentem, velut Apem prudenter ſedulam, non ſuſpiciat? Noſtræ demum ætatis felicitas eſt, in orbis terrarum regnatrice Vrbe Vrbanam Apem tam ſuauiter dominari; vt è Vaticano culmine ſuauiſſimæ indolis nectar, Barberina gloria.

poë-

UVA. BHSC. SC 08937

poëtica mella diffundat. Licet per liberalem profundentis Vrbanitatem, libetque per insitam omnibus suauitatis auiditatem aliquid melleæ poësis delibare: quin etiam omnino decet è floribus, mirabili naturæ lusu, properatoque gaudio hieme vernantibus, natum, atque in carmina eliquatum mel ad hanc florum commentationem, ab insulso scriptore insuauem; extrema manu condiendam, corriuare. Quam enim longius meum volumen complecti non potuit, hanc breuissimi epigrammatis fauus dulcedinem includit. Sic igitur eadem & auribus & animis planè mellea fluit.

Ex Poemat. Maph. Card. Barb. nunc VRBANI VIII.

Veris opes varios flores mirata superbit
Purpureas inter cana Pruina rosas.
Ver queritur: mœrensque, meos cur, inquit, honores,
Floriferumque rapis tu mihi Bruma decus?
Tu quoque, Bruma refert, glaciem furaris, in æstu.
Vt sint vina magis grata, niueſque rapis.
Parcite iurgari, clamat Solertia: per me
Nix æstate riget, florida vernat Hiems.

Consiste in melleo carmine Florum Liber. Metam suauitatis & gloriæ attigisti. Nullus enim Florum Culturæ fructus suauior, finisque nobilior, quàm, præter morem supraque votum, ex Apum Rege mellificium.

LAVS DEO.

UVA. BHSC. SC 08937

INDEX RERVM.

A

Acaciæ Indicæ Cultura. 371
Descriptio. 209
Adonis horti. 5
Adriani Spigelij inuentum floreum. 434. & seq.
Alcinoi horti. 5
Aldobrandinorum horti. 88
Anastasius de Vetera. 396
Andreæ Capranicæ disputatio hortensis. 442
Anemone latifolia. 174.179
Anemone tenuifolia. 173
Alba rubro circundata. 176
Alba rubro umbilico, coma bicolori. 178
Albicans. 175
Cinnabari albisque maculis bicolor. ibid.
Coccinea foliis conuolutis. ibid
Flammea. 178
Lactea. 175
Miniata diluto colore. ibid.
Miniata saturo colore ibid.
Purpurea flore holoserico. 178
Quinque colorum. 176
Rubore saturo fusca, albo distincta. 177
Rubra. 175
Rubra albo virgata. ibid.
Rubra mediis lacinijs virens. 177
Subrubens viridi umbilico. ibid.
Subrubicunda comam colligens, ibid.
Subrubicunda comam explicans ibid.
Tota viridis. ibid.
Trium colorum. 176
Violacea. 177
Anemones abortus vt impediendus. 333
Apricatio. 330
Caries eradenda. 335
Diuisio. ibid.
Exemptio & custodia. 256 334.
Genus multiplex. 173
Inuolucrum, cum transmittitur. 300
Latifoliæ ac tenuifoliæ discrimina è radicibus. 174
Luxuries coërcenda. 334
Nomina varia. 173
Rigatio. 331
Satio. 327. & seq.

Sa-

UVA. BHSC. SC 08937

Satio menstrua noxia. 332
Semen quod optimum, & quando colligendum serendumque. 337.507
Sterilitas vt emendanda. 332
Tenuifoliæ discrimina è foliis. 179 *& seq.*
Tutamentum. 331
Angues arcendi ab hortis. 277
Anserum encomia. 44
Triumphalis pompa. *ibid.*
Apes è floribus artificiosè contextæ. 426
Aprilis flores. 157.165.183.185.195.
Apum Barberinarum encomia. 375.376.
Aqua florum stillatitia. 438
Aquæ irriguæ delectus. 246
Aquaticorum florum cultura. 372. *& seq.*
Aquauiuarum horti. 87.113
Arbor vitæ. 379
Arboris coralij cultura. 380
Descriptio. *ibid.*
Icon. 381
Arcula ad flores procul mittendos. 299. *& seq.*
Areæ colendis floribus accommodæ Apricitas. 17
Aqua irrigua. 18
Figura. *ibid.*
Forma varia. 24. *& seq.*
Linearis pictura: 22
Planities. 17
Sepimentum. 18
Situs. 16. *& seq.*
Areolarum magnitudo. 22
Semitæ. 41.42
Tutelæ lateritiæ. 39
Arma hortensia. 57. *& seq.*
Armerius flos. 190
Artis & Naturæ concertantium fabula. 368
Icon. 477
Institum admirandum. 472
Ascarides terrestres. 284
Asphodeli albi & flaui cultura. 342
Descriptio. 184.185
Attali horti. 5
Aues ab hortis vt arcendæ. 277

B

Balista in agrestes mures. 272. *& seq.*
Balneariæ horti. 89
Barberina gloria. 521
Barberinorum horti. 87.395
Barberinum insigne in floribus. 513
Batrachium. 184
Belgarum solertia in re florea. 440
Benedictus Deus. 423
Bentiuolorum horti. 189
Bestiolæ nocentes à floribus arcendæ. 48
Bestiolæ omnes vt abstinendæ à floribus. 291

Bi-

UVA. BHSC. SC 08937

Bipalium hortense. 57
Blattæ ab hortis vt dimouendæ. 291
Bruchi fabula. 49. *& seq.*
Icon. 55
Bruxellenses horti. 85
Bulborum nostratium, externorum, adnatorumque exemptio. 252. *& seq.*
Erutorum cura. 255
Liliaceorum à blattis defensio. 291
Reponendorum cella. 255
Tenerorum & carnosorum custodia. 257
Burghesiorum horti. 88

C

Caduci floris sultura. 248
Caëtani Ducis consitio. 215
Caëtanorum horti. 90
Caius siue Caious, planta, cum icone. 385. 387
Calathus floriger triplex cum icone. 401. *& seq.*
Caloris à floribus defendendi modus. 245
Caltha palustris. 373
Canis hortensis. 44
Quomodo importunus. 257
Cantharides hortis incommodæ. 289
Vt exigendæ. ibid.
Caprarolæ horti. 89
Capsidæ multiplicis ad flores transmittendos descriptio. 299. 427. *& seq.*
Icon. 431
Caryophyllorũ admiranda. 447 464. *& seq.*
Alligatura & incisio. 350
Cultura. 346. *& seq.*
Discrimina. 189
Educatio. 347
Florea continuatio. 349
Insolatio. 351
Locus satiuus. 350
Propagatio. 347
Putatio. 350
Satio duplex. 346
Translatio. 350
Casertani horti. 87. 113
Cassianus à Puteo. 389. 440
Cerasi flore multiplici cultura. 370
Descriptio. 204
Christus hortulãni specie. 8
Iubet flores considerari. 9
Chymia florea. 451
Cisternani horti. 90
Cisternani horti quadrans. 217
Cistulæ inæquales tres pro Colono. 64
Cochleæ vt arcendæ ab hortis. 282
Colchici cultura. 312
Descriptio. 141
Coloni hortensis instrumenta. 57. *& seq.*

UVA. BHSC. SC 08937

Partes. 45. *& seq.*
Colores arbitrarij floribus vt inducantur. 458 *& seq.*
Quibus è causis existant. 467
Columnæ floribus immittendis perforatæ descriptio. 413
Icon. 415
Coralij arbusculæ descriptio. 380
Icon. 381
Cornelij Card. horti. 87
Coronæ imperialis cultura. 312
Descriptio. 142
Cribra varia pro Colono. 64
Croci cultura. 312
Descriptio. 141
Cucurbitarius vermis. 284
Cultellus hortensis. 61
Cyclamini cultura. 324. *& seq.*
Genera. 167
Nomina. *ibid.*

D

Decembris flores. 151
Deplantandi Belgicum instrumentum. 61
Diocletianus ex Imperatore olitor. 8

E

Emmanuel Suertius. 73
Epicurus inter flores philosophus. 5
Erucæ deprehendendæ & arcendæ ratio. 48. 279
Fabula. 49. *& seq.*
Icon. 55
Estenses horti. 89
Excubitor hortensis. 44
Exherbandi modus. 243
Eystadienses horti. 86. 439

F

Fabius Columna 13
Fabius Sergardius. 50
Fabritius Sbardonus. 146 407. *&* 427.
Fabula Floræ Lunam consulentis, cum icone 227 *& seq.*
Limacis & Erucæ, cum icone. 49. *& seq.*
Melissæ & Florillæ cum icone 514. *& seq.*
Naturæ atque Artis concertantium, cum icone 468. *& seq.*
Telluris perorantis, cum icone. 84. *& seq.*
Farnesiorum horti Parmenses & Romani. 87. 88
Februarij flores. 151. 152. 161
Federicus Cæsius. 14. 15.
Felis arcendæ ab hortis ratio. 258
Felis optima forma. 269
Ferdinandus Imperatus. 437

UVA. BHSC. SC 08937

Fictilium conferendorum ratio. 237
Fimi consideratio. 79. *& seq.*
Genera. 79
Maturitas. 82
Spargendi tempus. *ibid.*
Vsus. *ibid.*
Flora siue Florentia nomen sacrum veteris Romæ. 7
Florea pictura. 424. *& seq.*
Moles. 407
Floreæ rei amatores. 5. *& seq.*
Scriptores. 12. *& seq.*
Floreum conuiuium. 90
Opus musiuum. 423
Flores bulbacei plerique, aut hyacinti, aut narcissi. 100
Colono cur prænoscendi. 99
Complures indiscreti. *ibid.*
Dei imagines. 8
Quare insulsi, venenati, inodori. 93
Quibus mensibus serendi. 219. *& seq.*
Qui seorsum, qui permistè serendi. 214
Quo semine serendi. 295
Vt conglutinandi. 434. *& seq.*
Vt conseruandi. 433
Vt continuandi. 448
Vt crispandi. 509
Vt digerendi in volumina. 436
Vt eligendi in hortis alienis. 296
Vt exquirendi locis siluestribus. 298
Vt folioßores efficiendi. 507
Vt inodorandi. 503
Vt irrigandi. 47. *&* 245
Vt litteris inscribendi. 511
Vt multiplicandi. 295
Vt pingendi notis. 511. *& seq.*
Vt præsignandi. 296
Vt procul accersendi. 293
Vt propagandi. 294
Vt properandi. 241. 445
Vt reseruandi ad semen. 294
Vt retardandi. 447
Vt transmittendi. 299 *& seq.*
Vt variè magni efficiendi. 509
Floribus aræ sacræ ornandæ. 47
Bestiolæ infestæ vt abigendæ. 279. *& seq.*
Colendis quæ area accommoda. 16. *& seq.*
Folia non detrahenda. 250
Longè mittendis capsula opportuna. 427. *& seq.*
Serendis quæ sidera obseruanda. 222. *& seq.*
Seruandis vasa idonea. 407 *& seq.*
Terra aptissima. 75
Florum admiranda. 444
Aqua stillatitia. 438
Aquaticorum cultura. 372

UVA. BHSC. SC 08937

Arbitraria tempestiuitas. 445
Arbitrarij colores. 458. *& seq*
Arcana cultura. 441
Caducorum sultura. 48 *& seq.*
Componendorum ratio. 47
Conditura. 438
Contrectatio cauenda. 249
Cultura à veteribus Philosophis & Regibus vsurpata. 4. *& seq.*
Cur Flora. 10
Homine ingenuo digna. 4
Fasciculi artificiosi cum icone. 396. *& seq.*
Imitatio multiplex. 438 *& seq.*
Legendorum ratio ac tempestiuitas. 47
Numerus recensendus. 212
Patria prædiscenda. ibid.
Recisio vt vsurpanda. 249
Seminarium. 43
Sepimentum. 18
Seruandorum lex. 243 *& seq.*
Structura multiplex. 395 *& seq.*
Tinctura aptissima. 459
Vasa. 63
Vsus in mensis. 438
Fœtidis rebus assitis flores odoratiores. 505
Folia post flores non detrahenda. 250
Qua cura custodienda. 251
Forficulæ vermes vt capiantur. 284
Formicarum abigendarum ab hortis ratio. 285. *& seq.*
Fraga Canadana. 379
Franciscus Castellus. 428
Franciscus Hernandus Medicus. 14
Frigoris arcendi à floribus modus. 244
Fritillariæ cultura. 317
Descriptio. 149
Nomina varia. ibid.

G

GAllica crates ad florum consitionem accommoda. 233
Gelsimini cultura. 352
Descriptio. 193
Etymon. ibid.
Gelsimini Americani cultura. 359
Descriptio. 195
Arabici cultura. 357
Descriptio. 194
Hispani candido flore simplicis cultura. 353
Descriptio. 193
Hispani multiplicis cultura. 357
Descriptio. 194

In-

UVA. BHSC. SC 08937

Indici flaui odoratissimi cultura. 390. & *seq.*
Descriptio. 389. & *seq.*
Icon. 393
Indici maximi flore phœniceo cultura. 361
Descriptio. 196
Icon. 199
Genistæ flore albo cultura. 370
Descriptio. 205
Gonzagarum Ducum horti. 86
Granadillæ cultura. 351
Descriptio. 190. & *seq.*

H

Henricus Coruinus. 241
Heraclion, aquaticus flos. 372
Homines in floribus expressi. 156
Horatius Grassius è Societate Iesu. 408
Hortensia arma. 57. & *seq.*
Horti Babylonici pensiles. 7
Dicti Paradisus. 5
Quibus adamati. ibid. & 8
Horti insignores Europæ. 85
Bælneariæ. 89
Bruxellenses Brabantinorum Ducum. 85
Byzantini Othomanorum. 85
Caprarolæ. 89
Casertani Principis Aquauiuæ. 87
Cisternani Cætani Ducis. 90
Eystadienses. 86
Florentini Magnorum Ducum. 87
Mantuani Gonzagarum Ducum. 86
Parisienses Gallorum Regum. 85
Parmenses Farnesiorum Ducum. 87
Romani Aldobrandinorum. 88
Barberinorum. 89
Bentiuolorum. ibid.
Burghesiorum. 88
Card. Cornelij. 87
Farnesiorum. 88
Ludouisiorum. ibid.
Matthæiorum. ibid.
Mediceorum. ibid.
Perettorum. ibid.
Card. Pij. ibid.
Pontificum. 89
Salisburgenses. 86
Tiburtes Estensium. 89
Toletani Regum Hispanorum. 85
Tusculani Principum plurimorum. 89
Viennenses Cæsarum. 86
Hortorum cura sapientibus laudata. 9
Forma varia. 24
Inæqualis. 35
Labyrinthea. 37
Oblonga quadrangula. 27

UVA. BHSC. SC 08937

Octogona. 31
Ouata. 33
Quadrata. 25
Rotunda. 29
Hortorum hostes maiusculi. 257
Minuti. 278
Seminarium. 43
Hyacinthi cultura. 319. *& seq.*
Descriptio. 159. *& seq.*
Multicolor varietas. 159
Nomen anceps & varium. 158
Notæ. 158. *& seq.*
Hyacinthus albus brumalis. 160
Albus serotinus polyanthes. 161
Anglicus siue Belgicus serotinus, cæruleus, candidus, rubellus. 163
Botryodes inodorus, candidus, & rubellus. 165
Odoratus. 164
Cæruleus dilutior, rosmarino concolor. 162
Odoratus præcox. 160
Maior odoratissimus Byzantius. 161
Cineraceus. *ibid.*
Cyaneus præcox. *ibid.*
Ecyaneo fuscus & crispus. *ibi.*
Hispanus obsoletior. 163
Serotinus. *ibid.*
Ianuarius. 162
Indicus tuberosus candidus. 166
Orientalis. 160
Peruanus. 164
Poëticus. 154
Polyanthes multiformis. 162
Racemosus multiplex. *ibid.*
Roseus multiplex. *ibid.*
Sanneſius comosus, siue cupressinus. 165
Subruhens. 161
Subuiridis folioſus. 162
Violaceus dilutis maculis distinctus. 161
Violaceus polyanthes caule foliato. *ibid.*
Hyenæ pellis, florum tutela. 293

I

Imbricis ferrei extractorij forma & vsus. 69
Icon. 71
India Barberinis hortis tributaria cum icone. 375. *& seq.*
Indicæ stirpes in hortis Barberinis. 379
Indicia terræ floralis. 76
Indici bulbi vt conserendi. 236
Indici floris è violaceo fusci cultura. 327
Descriptio, & natale solum. 168
Icon. 171
Tempestiuitas. 169
Indicum, de pulchritudine pro-

UVA. BHSC. SC 08937

prouerbium. 488
Insecta, hortorum pestis, vt effuganda. 291
Insitio colores aduentitios inducens. 463
Flores odoratiores reddens. 504
Insitum admirandum. 472
Instrumẽta Coloni hortensis. 61 *& seq.*
Vt curanda. 73
Ioannes Faber. 459
Ioannes Terentius è Societate Iesu. 14
Io. Baptista Martellettus. 337 407.
Io. Laurentius Berninus. 426
Iris. 150
Bulbosa. *ibid.*
Foliosa. *ibid.*
Latifolia prima Clusij. *ibid.*
Persica. 152
Tuberosa. *ibid.*
Vt colenda. 317
Irrigandi modus. 245
Irrigatio colores aduentitios inducens. 459
Italia tota pomarium vnum. 17
Iuca Indica. 186
Vt colenda. 344
Iunij flores. 375

L

Laetificandi plantas ratio duplex. 444
Laceres, arcolarum tutelæ. 39
Quales. *ibid.*
Lauri Indicæ cultura. 370
Forma. 206
Lentiscus Peruana. 372
Libri è floribus compacti. 434 *& seq.*
Lilia silvestria vt eximenda. 257
Vt serenda. 318
Liliorum consideratio. 153. *& seq.*
Tinctura arbitraria. 461
Lilium conuallium. 186
Album & subrubens. *ibid.*
Vt colendum. 343
Regium. 142. *& seq.*
Vt colendum. 312
Limacis arcendi & deprehendendi ratio. 48. 282
Fabula. 49. *& seq.*
Icon. 55
Locustæ vt fugandæ ab hortis. 289
Vt interimendæ. *ibid.*
Ludouisiorum horti. 88
Lumbrici vt arcendi ab hortis. 282. *& seq.*
Luna obseruanda in florum satu. 222. *& seq.*

UVA. BHSC. SC 08937

Lychnis Byzantinæ miniato flore multiplici cultura. 345
Descriptio. 187

M

Maij flores. 157. 163. 184. 206. 207. 375.
Mali Punicæ pleno flore cultura. 371
Descriptio. 207
Mantuani horti Gonzagarum Ducum. 86
Maracoti notæ. 190. *& seq.*
M. Antonius Specchius. 40
Martagon siue lilium siluestre. 153
Ferrugineum siue Hyacinthus poëticus. 154
Montanum primum. *ibid.*
Montanum secundum. 155
Pomponianum. *ibid.*
Puniceum duplex. 153
Purpureum triplex. *ibid.*
Vt colantur. 318
Martij flores. 161. 163. 183
Matthæiornm horti. 88
Mediceorum Magnorum Ducum horti Florentini, & Romani. 87. 88
Mel ad surculos transmittendos. 301
Melissæ fabula. 514
In Apes conuersio: 516
Icon. 519
Microscopium opticum. 496
Minutorum seminum satus. 240
Transmissio. 301
Molle, arbor Peruana. 210
Vt colatur. 372
Moringa Malabarica cum icone. 385. *& seq.*
Mulieres in floribus expressæ. 157
Mures agrestes & vrbani. 264
Floribus noxij. 263
Qua ratione profligandi. *ibid. & seq.*
Musa, planta. 379
Muscipulæ descriptio. 267 *& seq.*
Muscus ad flores transferendos. 299. 301
Musiuum opus è floribus. 423
Muti canes. 44
Myrti latifoliæ flore pleno cultura. 370
Descriptio. 205

N

Narcissi cultura. 302 *& seq*
Etymon. 100
Notæ. 99. *& seq.*
Vis medica. 302
Narcissus Anglicus. 114
Byzantius. 101
Corniculatus maior & minor 103

Epi-

UVA. BHSC. SC 08937

Epidaurius. 102
Flauus. 104
Incomparabilis candidus calice flauo. 113
Candidus maior & minor. 112
Ex flauo in sulphureum languens. ibid.
Perpetuo flauus. ibid.
Sulphureus flore multiplici. 113
Sulphureus summo calice luteo. 112
Indicus è rubro croceus flore liliaceo. 115
Liliaceus diluto colore purpurascens, cum icone. 117. *& seq.*
Saturo colore purpurascens, cum icone. 116. *& seq.*
Liliaceus Sphæricus, cum icone. 125. *& seq.*
Puniceus gemino latiore folio, cum icone. 135 *& seq.*
Virginiensis flore purpurascente. 115
Iunoisolius albus autumnalis. 108
Albus maior & minor vernus. ibid.
Albus sulphureo calice. ibid
Luteus maior amplo calice & foliis continuatis. 106
Maior foliis conuolutis. ibid.
Maior calice tereti, & foliis angustioribus. 107
Minor odoratus, simplex & multiplex. ibid.
Pallidus foliis reflexis. 109
Longus ceruice camelina. 114
Candidus foliosus. ibid.
Candidus simplex. ibid.
Pallidus simplex. ibid.
Montanus serotinus siue Musartus. 113
Narbonensis. 114
Siluestris. 109. *& seq.*
Roseus maior & minor. 105
Stellatus. 104
Nardus Antonius Recchus. 14
Naturæ cum Arte concertantis fabula. 468. *& seq.*
Ad artem oratio. 472
Comitatus. 469
Habitus. ibid.
Victoria. 475
Icon. 477
Nauis florea. 407
Nicolaus Fabritius Peirescius. 389.
Nymphæa, flos aquaticus. 372

O

OCtobris flores. 183 195.
Odor vt floribus addendus. 503. *& seq.*
Oleaster exoticus. 206

VVA. BHSC. SC 08937

Vt colendus. 370
Olla fictilis ad talpas capiendas. 262
Orbes viminei ad flores offerendos. 64
Orchis. 156
Mulieres repræsentans. 157
Viros exprimens. 156
Vt colatur. 318
Ornithogalum. 157
Peregrinum spicatum. ibid.
Vt colendum. 319
Othomanorum horti. 85

P

Paeonia pleno flore. 185
Rubra. ibid.
Subrubens. ibid.
Vt colenda. 342
Palæ hortenses. 57
Papyrus Aegyptia. 380
Paradisi arbor. 206
Parisienses horti Gallorum Regum. 85
Parmenses horti Farnesiorum Ducum. 87
Paxillus præferratus. 61
Persica arbor flore multiplici. 204
Vt colenda. 369
Perettorum horti. 88
Petrælæum siue Petroleum, aduersùs pulices viridis. 290
Petrus Paulus Dreus. 423
Phaseolus Brasilicus cum icone. 381. *& seq.*
Pictura florea. 423. *& seq.*
Pij Cardinalis horti. 88
Plantæ radicum immortalium vt curandæ. 256
Polij foliorum mira. 487
Polydorus Neruccius. 214. 506
Pompæ floreæ ferculum turritum. 405
Pontificum horti. 89
Promptuarium instrumentorum hortensium. 73
Pseudonarcissus Hispanus varius. 109. *& seq.*
Pleno flore quadruplex. 110
Simplici flore minor. 111
Iuncifolius. ibid.
Pulices virides hortis noxij. 290
Vt enecandi. ibid.
Punica malus siluestris. 207
Vt colenda. 371
Pyxis ad flores transmittendos. 299. *& seq.*

R

Radices florum vt inhumandæ. 233
Vt purgandæ. ibid.
Detectæ vt operiendæ. 244
Vitiosæ vt curandæ. 248
Ranunculorum cultura & cura. 339. *& seq.*
Notæ. 181. *& seq.*

Ra-

UVA. BHSC. SC 08937

Ranunculus abanemonæ ſe-
ponendus. 214
Granoſus ſimplex & folio-
ſus. 181
Coccineus folioſus. 182
Flauus ſimplex. ibid.
Flauus flore pleno. ibid.
Fibratus candidus. 183
Flauus globoſus. ibid.
Tuberoſus luteus. 184
Raſtri Gallici deſcriptio &
vſus. 57
Icon. 59
Rhus peregrina. 207
Vt colenda. 371
Rigatio. 331
Romani horti. 87. *& ſeq.*
Roſa alba. 202
Albicans. ibid.
Arboreſcens. 368
Bataua centifolia. 203
Centifolia inodora. ibid.
Cinnamomina. ibid.
Damaſcena. 202. 366
Ex rubro nigricans. 203
Italica flore ſubrubente
perpetua. ibid.
Lutea. 204
Rubra. 203
Subrubens. 202
Variegata. 203
Roſæ admiranda. 448. *& ſeq.*
& 472.
Cultura vetus & recens. 362
& ſeq.
Laudes. 201
Notæ. ibid. *& ſeq.*
Tinctura arbitraria. 462
Variatio ab inſitione. 465
& ſeq.
Roſa Sinenſis. 473
Quando floreat. 482
Vt in hortos Italicos illata. 479
Roſæ Sinenſis arbuſcula. 485
Colores varij. 473. 482
Cultura. 479. 501
Diſcoloris varietatis ratio.
ibid.
Encomia. 487
Fabula cum icone. 468
& ſeq.
Folioſæ icon. 491
Folioſioris icon. 489
Folliculus & ſemen, cum ico-
ne. 495. *& ſeq.*
Forma. 473. 480. *& ſeq.*
Genus triplex. 488
Magnitudo. 479
Nomina. ibid.
Quinquefoliæ icon. 493
Satus. 479
Tranſlatio. ibid.
Rubetæ quo pacto pellendæ. 277

S

Sal Chymicus arbitrarijs
floribus eliciendis. 451
Medetur doloribus capitis. 453
Salisburgenſes horti. 86

Sam-

UVA. BHSC. SC 08937

Sambacum Arabicum. 194
Sambucus rosea. 206
Vt colenda. 370
Satio florum quo tempore facienda. 219. *& seq.* 229 *& seq.*
Sator florum patriam prædiscat. 212
Mistam sationem quo pacto faciat. 213
Numerum recenseat. 212
Papyraceos formet hortos. 211
Satoria crates duplex. 234
Scabile satoris. 64
Scarabæi vt capiendi in hortis. 286
Scorpiones periculosi colonis. 290
Vt expellendi. ibid.
Seminarium florum. 43. 240
Seminum minutorum satus. ibid.
Permistio ad flores variè colorandos. 463
Transmissio. 301
Semiramidis horti. 5
Semitæ areolarum. 41
Qua ratione solidandæ. ibid.
Sepimentum florum. 18. *& seq.*
Quomodo instituendum. 19 *& seq.*
Serpentes qua ratione profligandi. 277
Stephanus Spearantius. 426
Stercorandi ratio. 82
Sterquilinium hortense. 81
Stirpium floridarum arborescentium cultura 369. *& seq.*
Sumachus Indorum. 207
Vt colenda. 371
Syringa Arabica. 194. 195
Syrinx alba & cærulea. 371
Vt colenda. ibid.

T

Talpæ cur hortis noxiæ. 259
Qua ratione arcendæ, & capiendæ. ibid. *& seq.*
Tamarindus. 385
Tarquinii horti. 5
Telluris perorantis fabula. 84 *& seq.*
Icon. 97
Tempestiuitas florum arbitraria. 450
Terebinthus angusti folij. 372
Terra floralis. 73. *& seq.*
Olitoria optima. 78. 84. 93
Quænam aptissima. 75
Quibus indicijs dignoscenda. 76
Quomodo examinanda. 77. *& seq.*
Quoto anno mutanda. 83
Stercorosa cauenda. 82
Terræ cutis non scalpturienda. 246.
Terræ medicamine flores odorati. 503
Tessera papyracea ad flores præsignandos. 297
Tesseræ surculaceæ. 46. 239. 296

Arun-

UVA. BHSC. SC 08937

Arundineæ. 46.239.296
Plumbeæ. ibid.
Tiburtes horti Ducum Eſtenſium. 89
Tobias Aldinus. 15.380
Toletani horti Regum Hiſpanorum. 85
Trachelium Americanum. 188
Vt colendum. 374
Tranquillus Romaulus. 125.169 194.207.214.311.327.401
Trifolium paluſtre. 374
Tripolij foliorum mira. 487
Trullæ fabrorum. 61
Vt in florum conſitione vſurpandæ. 233
Tuber Indicum. 168
Tuber terræ. 167
Tubi fictiles ad plantas circunſepiendas. 63
Tubus ferreus ad plantas transferendas, cum icone. 65 *& ſeq.*
Vt adhibendus. 69
Tulipa bombycina. 148
Perſica bicolor. ibid.
Tulipæ corruptio & reparatio annua. 145
Cultura. 313.*& ſeq.*
Deſcriptio. 144.*& ſeq.*
Diſtinctio. ibid.*&* 146
Exuuiæ vt detrahendæ. 233
Florentis exemptio. 298
Indicia. 148
Nomina. 143
Propagatio. 147
Tinctura arbitraria. 462
Turris florea. 405
Tuſculani horti. 89

V

Vaccinium. 159
Vas fictile abſtinendis formicis. 288
Capiendis talpis. 262
Vas irriguum. 61
Vaſa floribus immittendis perforata, cum icone. 407
Vaſa florum vt cuſtodienda poſt flores. 252
Vt diſponenda. 23.240
Vt fabricanda. 63
Vt obſerenda. 237.*& ſeq.*
Vt reclinanda ad euitandos imbres. 248
Vaticani ſepulcri florea ornamenta. 423
Vermes ab hortis vt abigendi. 282.*& ſeq.*
Vettonica coronaria. 189
Viennenſes horti Cæſarum. 86
Viri in floribus expreſſi. 156
Vitæ arbor. 379
Vitis Canadana. ibid.
Vlyſſes Aldrouandus. 437

FINIS.

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

UVA. BHSC. SC 08937

FLORA
DELL
FERRARI

Biblioteca de Santa Cruz
8937

VVA BHSC SC 08937

VA. BHSC. SC 08937